

Федеральное агентство научных организаций
Институт языкознания Российской академии наук

Илму кѳурумланы федерал агентствосу
Россияны илмулар академиясыны тил илму институту

ПАЧАЛАНЫ КИТАПЛАРЫ

Библияны таржумасыны институту
Москва
2019

ПАЧАЛАНЫ КИТАПЛАРЫ

Библияны кьумукъча таржумаларыны
электрон къайдаларын ва аудио язывларын
ИПБ-ни шу сайтындан язып алма бола:
<http://ibt.org.ru/ru/media?id=KUM>

ISBN 978-5-93943-272-6

© Институт перевода Библии, 2019

БАШ СЁЗ

Бу китапда бир жылтны ичинде Сыйлы Язывланы дёрт тарихи китабы топланып бериле: 1-нчи Пачалар, 2-нчи Пачалар, 3-нчю Пачалар ва 4-нчю Пачалар.

Пачаланы Биринчи ва Экинчи китаплары ягьудилилени дин башчысы Шамуйылны тувгъан вакътисинден тутуп, оьзюню къавумундан биринчи пача болгъан Давутну гъакимлигини ахырына (ёрукъ гъисапда бизин девюрден алдагъы 1010–970 йыллагъа) ерлиги тарихи аралыкъдагъы агъвалатланы кьуршай. Пачаланы Учьюнчю ва Дёртюнчю китапларында буса Сулейманны тахгъа олтургъан вакътисинден (бизин девюрден алдагъы X асрудан) тутуп, Бабил есирлигине (бизин девюрден алдагъы 587-нчи йылгъа) ерлиги аралыкъдагъы агъвалатлар кьуршала.

Шо китаплагъа кюрчю этилип пачаны къаласында юрюлме герекли болгъан таварихлер ва тархнамелер салынгъан. Эсгермеге герек, Пачаланы 3-нчю ва 4-нчю китапларында бизге етишмеген эсделиклеге тувра гёрсетивлер бар – «Сулейманны таварихи» (3-нчю Пачалар 11:41), «Исрайылны пачаларыны таварихлери» ва «Ягьудини пачаларыны таварихлери». Контекстен гёрюнюп турагъаны йимик, Пачаланы китаплары шо тархнамелени къысгъача журасы болуп токътай – тизивчю шолагъа гъар пачаны этген ишлери булан байлавлу тындырыкълы хабарлагъа йимик асаслана.

Пачаланы китапларындагъы тарихи агъвалатлар булан байлавлу кёбюсю шагъатлыкълар Сыйлы Язывлар булан аралыгъы ёкъ, тек оьз девюрю булан байлавлу язивлу эсделиклерден таба аян этиле.

Пачаланы китапларында Сыйлы Язывланы ичине гиреген китаплардан бириси болгъан Экинчи Къанунгъа хас болуп токъташгъан дин бирлиги ачыкъдан гёрюнюп тура: шолардагъы бары да тарихи агъвалатлар пачаны неде ондан алдагъысыны муьминлигинден, неде гюнагъындан таба англатыла.

Китапланы ахырынчылай токъташдырылган къайдасыны умуми тархы – Бабил есирлигинден бираз алдагы девюр (VII асруну ахыры).

Ягъудили Сыйлы Язывларда Пачаланы Биринчи ва Экинчи китапларына «Шамуйылны китаплары» деп айтыла. Тюзю, шо ончакъы кыйышывлу гелеген ат тюгюл: Шамуйыл не китапланы автору, не шоланы баш игити гысапда ортакъчылыкъ этмей; ону гъакъында янгыз Биринчи китапда лакъыр юрюле.

Пачаланы Биринчи китабында Исрайылны тарихиндеги гөрмекли мюгълет суратлана – къавум бирлешивден пача гъакимликге чыгъыв. Аллагъны ва халкъны арасындагы Разилешив ва шолай да аслу тарихи гючлени – бир якъдан, асгербашчы пачалар белгилейген паракхатлыкъны гъакимлигини, бирдагы якъдан буса, пайхаммарлар сакълап ва айтып гелген Аллагъны каламыны ва дин токъташдырывланы – кыйышагъанлыгы ва къаршылыкълыгы китапны бютюн агъымындан къызыл сызакъ болуп оьте.

Жанр ягъындан алгъанда, китапгъа бир журалыкъ хас. Тарихи хабарлав шиъру гесек – Шамуйылны анасы Гъаннатны дуасы (1-нчи Пачалар 2:1-10) – берилип, янгыз бир керен бёлуне.

Тек китапны бир-бир гесеклерине, айрокъда Шаулну хабарына, белгили сюжетли тюрлюлюк хас. Эки тюрлю къайдада хабарланагъан шулай агъвалатлар ёлугъа: Шамуйыл оьзлеге пача ахтарагъан халкъны айыпгъа тутув булан байлавлу эки гесек (1-нчи Пачалар 8:4-22 ва 12:1-15); пачаны гъакимлигин токъташдырыв булан байлавлу эки жура (9-нчу ва 12-нчи башлар); Шаулну Аллагъгъа тынгламагъанлыгы ва Ону янындан рагъмуну тас этгенлиги булан байлавлу эки къайда (1-нчи Пачалар 13:8-14 ва 15:10-31); Давут, гёрюнемейген кюйде Шаулну янына гелип, ону оьлтюрмей кьойгъанлыкъ булан байлавлу эки хабар (24:1-8 ва 26:5-12).

Бир Аллагъгъа инанывгъа асаслангъан дини булангъы шо девюрдеги биргине-бир пачалыкъны амалгъа геливю, шексиз кюйде, гъалиги девюрдеги охувчуну иштагъландыра. Эгер китапда пайхаммарлар, айрокъда Шамуйыл, уьлгюлю келпетлер йимик гёрсетиле буса, пачалар, оланы къардашлары ва асгербашчылар бирдокъда уьлгюлю кюйде берилмей.

Амма шо себепден олар бизге жанлы да, инамлы да болуп гёрюне. Ондан къайры, китапда тарихге янгыз пача ва тухумуну ата-бабасы гысапда тююл, Забурну йыраву гысапда да гирген Давутну объмюрюню баш вакътисини гъакъында лакъыр юрюле.

Пачаланы Экинчи китабы Биринчи китапны сюжетли давамы болуп геле.

Мунда Давутну гъакимлигини, ону орнун тутгъан Сулейманни тувмакълыгыны, пачаланы тухумуну амалгъа геливюню гъакъында хабарлана. Китапда Исрайылны ва Ягъудини бёлюнюю ва къаршы туруву булан байлавлу дагъы да бир хабарлав арагъа чыгъа. Шо хабарлав сонг Учьюнчю ва Дёртюнчю китапларда давам этиле.

Жанр ягъындан алгъанда, Пачаланы Экинчи китабы Биринчисинден эсе артыкъ тюрюл. Хабар суратлавлар шиъру гесеклер булан аралашып геле. Шоланы эсгерейик: къайгылы эки йыр – Давутну Шаулгъа ва Ёнатангъа айтгъан ваягъы (2-нчи Пачалар 1:19-27), асгербашчы Абинерге айтгъан ваягъы (2-нчи Пачалар 3:33-34) ва шолай да алгъыш къайдалы эки макътав йыр: Давутну дуасы (2-нчи Пачалар 7:18-29) ва Давутну йыры (2-нчи Пачалар 22:2–23:7). Эки сюжетли гесекни – Натан пайхаммарны бир ярлыны кюзусуну гъакъында айтгъан тапшурмалы хабарын (2-нчи Пачалар 12:1-12) ва иниси агъасын оьлтюргенлик булан байлавлу хабарны (2-нчи Пачалар 14:1-20) – онгача асарлар гысапда айырма ярай.

Пачаланы Учьюнчю китабында Давутну гъакимлигини ахыры ва Сулейманни къыркъ йыллыкъ гъакимлиги – Исрайылны пача девюрюню «алтын асрусу», сонггъа таба пачалыкъны бёлюнме ва тёбенлешме башлангъанлыгы суратлана. Китапда Ибадатхананы кзурув, сыйлы этив, шону тындырыкълы кюйде суратлав (5–8-нчи башлар) булан байлавлу хабар аслу ерни тута. Сулейманни дуваныны (3-нчю Пачалар 3:16-28) ва Шebаны пача къатыныны геливюню (10-нчу баш) гъакъындагъы суратлавлар кшошум хабарлар йимик гёрюне. Шоларда Сулейман пачаны аслу хасияты болгъан гыкматлыкъ суратлана.

Тарихи китапларда пачалар булан янаша Аллагъны каламыны чавушлары болгъан пайхаммарлар аслу ерни тута.

Пачаланы Уьчюнчю китабында бир нече пайхаммар ёлугъа. Тек аслу тергев Ильяс пайхаммаргъа бакъдырыла. Ону яшавун суратлавгъа китапны айры гесеги багъышлангъан (17–19-нчу башлар).

Тарихи хабарлавну Уьчюнчю ва Дёртюнчю китаплагъа бёлюнювюне шартлы къайдада янашма тюше. Шо бёлюнюв гьатта сюжетни дазуларындан да гьасил болмай: ягъудили пача Агъазияны гъакимлик этивю булан байлавлу хабар, бир китапда башланып, башгъасында тамамлана (3-нчю Пачалар 22:51 – 4-нчю Пачалар 1:18).

Пачаланы Дёртюнчю китабы Агъазияны гъакимлик этивюнден тутуп (IX асруну ортасы), Набугъодоносорну Ягъудиге этген экинчи чапгъынына, Ерусалимни ва Ибадатхананы дагъылывуна ерлиги аралыкъдагъы агъвалатланы къуршай (бизин девюрден алдагъы VI асруну башы). Шо агъвалатлар пача гъакимликни аста-аста тёбенлешивю ва дагъылыву булан байлавлу.

Уьчюнчю китапда йимик, Пачаланы Дёртюнчю китабында да пайхаммарланы гъакъындагъы хабарлар аслу ерни тута. Пайхаммарлар дин янындан алгъанда, озгелеге уьлгюлер болуп токътай: китапны башында озюню кёкге гётериливюню гъакъында хабарланагъан Ильяс (2:11-12), сонг ону ёлун узатгъан Аляса (2–9 ва 13-нчю башлар); 19–20-нчы башларда Сыйлы Язывлардагъы бирдагъы бир зор пайхаммарны – Ишаяны гъакъында хабарлана. Аляса, алда Ильяс йимик, янгыз пайхаммар йимик тюгюл, гъайран ишлени этивчю гьисапда да гёрсетиле: гьатта ону къабурдагъы сюеги де оьлгенлени тирилте (13:20-21). Ишаяны сёзюне тынглап, Раббиз Гьизкия пачаны къаласында гъайран иш эте (20:11).

Пачаланы ахырынчы китабында Давут ва Сулейман йимик зор уллу пачалар ёлукъмай. Терсине, къан тегеген, бир-бири булан ябушагъан ва питне салып юрюйген исрайыллы ва ягъудили пачаланы гъакимликлерини гъакъындагъы хабарлар тёбенлешивню ачыкъдан суратлай. Тек китапда зор уллу дин къурувчу болгъан ва бир Аллагъгъа инанывгъа чакъырыв учун ябушуп гелген ягъудили пача Ёшиягъа (бизин девюрден алдагъы 640–609-нчу йыллар) айрыча тергев бакъдырыла.

Къумукъ тилге Библияны дагъы да шулай китаплары таржума этилген: Яратылыв, Айтывлар, Забур, Аюб, Янгы Разилешив.

Биз бу китапны гъазирлевде ортакъчылыкъ этгенлени барысына да – таржумачыгъа, редакторлагъа, суратчылагъа – гъакъ юрекден разилигибизни билдиребиз.

«Пачаланы китаплары» Библияны Таржумасыны институту ва Россияны илмулар академиясыны Дагъыстан илму марказыны Гь. Цадасаны атындагъы Тил, адабият, инчесаният институту булан бирликде басмагъа гъазирленген.

Библияны таржумасыны институту

Пачаланы Биринчи китабы

Элкъананы агълюсю

1 ¹Эпрайим деген тав бойланы Раматайым-Сопим* деген еринде бир Элкъана деген адам болгъан. Ол Элигъуну уланы Ерогъамны уланы болгъан. Элигъу Супну уланы Тогъуну уланы болгъан. Элкъана эпрайимли болгъан. ²Ону эки къатыны болгъан. Бирини аты Гъаннат, экинчисиники буса Пенинна болгъан. Пениннаны авлетлери болгъан. Гъаннатныки буса болмагъан.

³Къудратланы Раббиси учун къурбан сойма деп, шо адам гъар йыл объюню шагъарындан Шило деген шагъаргъа бара болгъан. Эли деген адамны Гъопни ва Пинегъас деген эки уланы шонда Раббибизни дин къуллукъчулары болгъан. ⁴Гъар гезик Элкъана къурбан сойса, этден бир пайын къатыны Пениннагъа ва ону бары да уланларына-къызларына бере болгъан. ⁵Амма Гъаннатгъа ол эки пай чыгъара болгъан, неге тюгюл де ону сюе болгъан. Раббибиз буса ону яш табып болмайгъан этген болгъан. ⁶Раббибиз Гъаннатны яш табып болмайгъан этгенине де къарамайлы, Пенинна ону вагъши кюйде къыйнай болгъан. ⁷Шо зат йылдан-йылгъа узатылып тургъан. Гъар гезик Гъаннат Раббибизни уьюне барса, гюндеши ону къыйнап тура болгъан, ол да йылай туруп, аш да ашамай болгъан.

⁸Элкъана буса Гъаннатгъа:

– Гъаннат, сен неге йылайсан? Неге ашамайсан? Неге юрегингни къыйнайсан? Мен сагъа он уландан да артыкъ тюгюлменми дагъы? – дей болгъан.

* 1:1 *Раматайым-Сопим* – Ерусалимден 35 чакъырым темир-къязыкъ-гюнбатышгъа багъып ерлешген шагъар.

Гъаннатны дуасы ва Шамуйылны туву

⁹ Бир керен булар Шилода къурбан этден ашап битип, Гъаннат эретура. Дин къуллукъчу Эли Раббизни ибадатханасыны эшик алдында олтурган болган. ¹⁰ Гъаннат тазза юреги ачытып йылай ва Раббизге дуа эте. ¹¹ Ол булай деп ант эте:

– Гъей Къудратланы Раббиси, мен Сени бир къулунгмандыр. Эгер де Сен магъа тергев бакъдырсанг, мени эслесенг, эгер де мени унутмай турсанг, магъа улан берсенг, мен шо уланны даимге Сагъа къуллукъ этивге бережек эдим, ону башына бир заманда да деллек де тиймежек эди.*

¹² Гъаннат дуа этегенде, Эли ону эринлерине тергев берип тура. ¹³ Гъаннат юрегинден дуа эте болган, ону янгыз эринлери тербене болган, авазы буса чыкъмай болган. Эли, Гъаннат эсиргендир деп ойлашып, ¹⁴ огъар:

– Эсирген гъалында дагъы да узакъ турамысан? Айыгып йибер гъали чагъырдан! – дей.

¹⁵ – Ёкъ, бийим, – деп жаваплана Гъаннат, – мен теренден къайгыраган заманым. Не чагъыр, не боза ичмегенмен. Мен Раббизни алдында юрегимни ачып сёйлей эдим. ¹⁶ Вёре, мен, Сени къулунг, бир къылыкъсыз тиштайпа деп ойлашмагъай эдинг; мен мунда уллу дертим, къайгъым себепли болуп шолай дуа эте эдим.

¹⁷ Эли:

– Парахатынга ёлгъа тюш, Исрайылны Аллагъы сен Озюнден тилеген затны бережек сагъа, – деп жавап бере.

¹⁸ Гъаннат:

– Мен, къаравашынг, сени гёзюнгден тюшюп къалмагъай эдим дагъы, – дей.

Сонг Гъаннат ёлуна тюше, аш хаба, ону бетинде дагъы пашманлыкъны сеси болмай.

¹⁹ Артындагъы гюн олар эрте де туруп, Раббизге сужда да къылып, къайтып уюне, Рамагъа** багъып ёлгъа тюше.

* 1:11 *Ону башына бир заманда да деллек де тиймежек эди* – назорлулукъну, демек инсанни Аллагъга тапшурувну талапларыны бириси шолай болган.

** 1:19 *Рама* – Раматайым-Сопим шагъарны башгъа аты; 1:1-нчи аятгъа берилген баянлыкъгъа да къара.

Элкъана къатыны Гъаннат булан ята, Раббибиз де ону эсге ала. ²⁰ Бир нечакъы заман гетип, Гъаннат айлы бола ва улан таба. Ол яшгъа Шамуйыл* деп ат къоя. Гъаннат: «Мен яшгъа шолай ат къойдум, неге тюгюл де, мен ону Раббибизден тилеген эдим», – дей.

Гъаннат Шамуйылны Раббибизге тапшура

²¹ Дагъы гезик Элкъана агълюсю де булан Раббибизге къурбан соймакъ ва антын кютмек учун ёл чыкъгъанда, ²² Гъаннат бармай къала. Ол эрине булай дей:

– Яшым эмчекден айрылгъанда, ол Раббибизни алдында турсун деп, мен ону Шилогъа элтежекмен. Яш даим шонда яшап къалажакъ.

²³ – Озюнг тийишли гёреген кюйде эт, – дей огъар эри. – Яшны эмчекден айыргъанча, мунда къалып тур. Раббибиз де Озюню сёзюн беклешдирсин дагъы.

Яшын эмчекден айыргъанча ичире туруп, Гъаннат уъюнде къала. ²⁴ Эмчекден айрылгъан сонг, ол уланын Шилодагъы Раббибизни ибадатханасына элте; улан буса кёп гиччи болгъан. Гъаннат оъзю булан уъч йыллыкъ бугъаны, тогъуз-он сагъ чакъы ун ва тулукъгъа тёгюп чагъыр ала.

²⁵ Оъгюзню де сойдуруп, оъзю булан да алып, Гъаннат уланы да булан Элини ягъына геле ²⁶ ва огъар булай дей:

– Бийим, сен савунг герти экени йимик, мен де шу ерде, сени къырыйынгда да токътап, Раббибизге дуа этген къатынман. ²⁷ Мен шу яшым болсун деп дуа этген эдим, Раббибиз де магъа Озюнден тилеген затны берди. ²⁸ Гъали мен яшымны Раббибизге бермен. Бютюн оъмюрюню узагъында Раббибизники болуп къалсын дагъы ол.

Эли де шонда Раббибизге сужда къыла.

Гъаннатны дуасы

2 ¹ Гъаннат булай дуа эте:

– Раббибиз сююнч берди юрегиме мени,
Раббибиз себепли болуп оър болдум мен.
Душманланы уъстюнден кюлей авзум мени,

* 1:20 *Шамуйыл* – ягъудиче бу атны «Аллагъдан тилеп алынгъан» деп англама бола.

- неге тюгюл де Ону кьутгъарылывундан
сююнемен мен.
- 2 Раббизден сыйлы болгъан зат ёкъдур;
Ондан къайры озгеси де ёкъдур;
Аллагъыбызгъа ошап гъеч дагъы яр ёкъдур.
- 3 Оьктем сёйлемегиз чи дагъы,
шолай эдепсиз сёйлетмегиз чи авзуларыгъызыны,
билеген, бары да ишлеге кыймат береген Аллагъдыр
Раббиз бизин.
- 4 Сынып къалды жаялары асгерлени,
гючсюзлер буса къаттылыкъ булан
савутланып туралар,
5 алдын токъ тургъанлар
гъали аш учун ялгъа тутулагъан болдулар,
алдын ач тургъанлар буса
гъали ял алып туралар.
Бир вакътиде яш болмайгъан къатын
еттини табып токътады,
кёп уланлары булангъысы буса
гючсюз болуп битип бара.
- 6 Раббиздир оьлтюреген де, тирилтеген де;
ахыратгъа салагъан да, шондан чыгъарагъан да.
- 7 Раббиздир пакъыр этеген де, байлыкъ береген де;
Олдур енгеген де, оьрлеге гётереген де.
- 8 Олдур ярлыны чангдан гётереген де,
пакъырны кюл тебеден оьрлеге чюеген де;
халкъны башчылары булан бирче олтуртагъан да,
олагъа макътавлукъну тахын
варисликге береген де.
Раббиздир ер юзюню кюрчулерин салгъан,
Олдур чу дюньяны шо кюрчулеге орнатгъан да.
- 9 Олдур чу Озьюню сыйлыларыны
ёлларын сакълайгъан;
кылыкъсызлар буса къарангылыкъда
чирип къалар.
Гючню гъеч кёмеги болмас олагъа:
10 чачылып къалар Раббизни душманлары.
Олдур кёклерден таба кёк кёкюрев болуп
уражакъ олагъа;

Раббибиздир ер юзюню бары еринде
дуван этежек де.

Олдур Озьюню пачасына гюч бережек,
Озьюню танглагъанына кьудрат
бережек де.

¹¹ Элкъана Рамагъа уьюне гете, ону уланы буса дин кьул-
лукъчу Элини ёлбашчылыгъыны тьубюнде Раббибизни ал-
дында кьуллукъ этме къала.

Элини эдепсиз уланлары

¹² Элини уланлары эдепсиз юрюй болгъан. Олар не Рабби-
бизден кьоркъмай болгъанлар, ¹³ не дин кьуллукъчуну халкъ-
гъа байлавлу борчларын кютмей болгъанлар. Гьар гезик ким
буса да бирев кьурбан союп, эт кьайнап турагъан вакътиде
дин кьуллукъчуну кёмекчиси геле болгъан. Шо кьулну кьо-
лунда уьч тишли уллу чиши болгъан. ¹⁴ Ол чишин къазангъа,
ялгъавгъа, тавагъа яда хумагъа сугъуп йиберип, шогъар тьуш-
ген бары да затны оьзюне алып токътай болгъан. Шилогъа
гелген исрайыллылар кьурбангъа союлгъан гьар этге шолай
ете болгъанлар. ¹⁵ Шо да аз йимик, майны яллатма башла-
гъанча, дин кьуллукъчуну кёмекчиси гелип йиберип, кьурбан
сойдурагъан адамгъа: «Дин кьуллукъчугъа кьувурмакъ учун
эт бер. Ол сенден асылгъан этни тьююл, чийин алажакъ», –
дей болгъан.

¹⁶ Эгер де кьурбан сойдурагъан адам огъар: «Башлап майны
яллатсын, сонг сен сьюгенингни аларсан», – десе, кёмекчиси:
«Ёкъ, буссагъат бер. Ёгъесе, оьзюм гюч булан алажакъман», –
дей болгъан.

¹⁷ Бу жагъил адамланы – Элини уланларыны Рабби-
бизни алдындагъы гюнагъы уллу болгъан. Неге тьююл де,
олар Раббибизге этилеген кьурбанланы гёрюп ярамай бол-
гъанлар.

¹⁸ Амма Шамуйыл Раббибизни алдында кьуллукъ этип ту-
ра. Ол кетен эпот* тагъып юрюйген улан болгъан. ¹⁹ Гьар йыл
анасы Шамуйылгъа деп гиччи аба тиге болгъан. Эри де булан
гьар йылгъы кьурбанын этмек учун гелегенде, ол шо абаны

* 2:18 *Эпот* – мунда эпот – дин кьуллукъчуланы уьст гийимини аты.

уланына гелтире болгъан. ²⁰Эли Элкъананы ва ону къатынын булай айтып шабагъатлай болгъан:

– Раббизге берген уланынгны орнуна бу къатындан таба сагъа Ол дагъы да авлетлер берсин дагъы.

Сонг олар уюне къайталар. ²¹Раббиз Гъаннатгъа бакъгъан якъда рагъмулу болгъан, ол да айлы болуп, дагъы да уч улан ва эки къыз таба. Шо вакътиде Шамуйыл Раббизни алдында оъсюп тура болгъан.

²²Эли бек къартайгъан болгъан. Ол уланлары Исрайылгъа этип турагъан бары да затны ва олар жыйынлар юрюлеген чатыргъа гиреген ерде къуллукъ этеген тиштайпалар булан ятагъаны гъакъында эшите. ²³Ол уланларына булай дей:

– Сиз этеген недир? Бары халкъдан эдепсиз ишлеригизни гъакъында эшитемен. ²⁴Уланларым, мен англайгъан кюйде, Раббизни халкъыны арасында яйылып турагъан хабар яхшы хабар тюгюл. ²⁵Эгер де бир адам башгъасына къаршы гюнагъ иш этип къойса, Раббиз ондан гечме болар. Амма эгер де адам Раббизге къаршы гюнагъ иш этип къойса, ондан ким гечип болар?

Амма уланлары атасыны бетлевлерине гъеч къулакъасмайлар, неге тюгюл де Раббиз оланы оьлтюрмеге токъташгъан болгъан.

²⁶Шамуйыл буса торайып тура. Ону адамлар да, Раббиз де сюе болгъанлар.

Элини агълюсю булан байлавлу алданокъ билдириу

²⁷Муна, Элини ягъына Аллагъ йиберген адам гелип, огъар булай дей:

– Раббиз булай айта: «Атангныкилер Мисриде, пиръавунну уюндеги заманда Мен олагъа англашылагъан кюйде ачылмадыммы дагъы? ²⁸Атанг Мени дин къуллукъчум болсун, къурбанлыкъны салагъан ериме гөтерилсин, арив ийисли отлар якъсын, алдым булан эпотну алып юрюсюн деп, Мен ону сайладым. Дагъы да атангны уюне исрайыллылар яллатып этеген бары да къурбанлыкъланы бердим. ²⁹Неге дагъы сиз Оъзюмню уюм учун Мен токъташдыргъан къурбанлыкъланы аякъ тюбюгюзге салып таптап юрюйсюз? Неге сен, Мени исрайыллы халкъым этеген къурбанланы тизив гесеклеринден де семире туруп, оъзюнгню уланларынгни Менден алдын гөресен?».

³⁰ Шо саялы Раббибиз, Исрайылны Аллагы: «Сени уьонг де, атангны ую де Мени алдымда даим кьуллукъ этип туражакъ деп, сёз берген эдим Мен», – деп билдире. Амма гьали Раббибиз булай деп билдире: «Шолай болуп кьалмасын дагы! Мени абурлайгъанланы Мен де абурлажакъман, амма Мени гёрюп ярамайгъанлар биябур болуп кьалажакълар. ³¹ Бир заман гележек чи, Мен сени уьонгдегилени де, кьардашларынгни да гючсюз этип кьояжакъман, сени уьонгдегилени бириси де кьарт болгъунча яшамажакъ. ³² Сен Мени уьумдеги балагъны гёрежексен; Исрайыл яйнап кьалса да, сени уьонгдегилени бириси де кьарт болгъунча яшамажакъ. ³³ Кьурбанлыкъны салагъан ерден Мен гери урмагъан гьар ким янгыз гёзлерингни гёзьяшлардан толтурмакъ, юрегингни пашман этмек учун сакъланып кьалажакъ. Сени бары да наслуларынг да лап яшайым деген вакътисинде олюп туражакълар.

³⁴ Сени Гьопни ва Пинегъас деген эки де уланынга болажакъ зат буса оьзюнге белгили болуп кьалажакъ – олар экевию де бир гюн оьлежеклер. ³⁵ Мен Оьзюме амин болгъан дин кьуллукъчуну салажакъман. Ол Мени юрегиме ва гьакъылыма гёре иш гёрежек. Мен ону уьон беклешдирежекмен, ол да гьар заман Мени танглагъанымны алдында кьуллукъ этип туражакъ. ³⁶ Шо заман сени уьонгдегилерден кьалгъан гьар ким гелип йиберип, ону алдында аз гююш ва аш гесек учун баш да ийип: „Ашамагъа етишсин учун, магъа нечик буса да бир дин кьуллукъчуну ишин бер хари“, – деп ялбаражакъ».

Раббибиз Шамуйылгъа чакъырыв эте

3 ¹ Яш чагъындагъы Шамуйыл Элини ёлбашчылыгъы да булан Раббибизге кьуллукъ этип тура. Шо гюнлер Раббибизни сёзю аз эшитиле болгъан; гьайран гёрюнюшлер де ончакъы кёп болмагъан.

² Бир керен Эли оьзюню ятывунда ятып тура болгъан. Элини гёзлерини гёрегени шонча да осаллашгъан болгъан чы, ол гьаран гёре болгъан. ³ Аллагъны чырагъы сёнюп битмеген болгъан. Шамуйыл буса Аллагъны ибадатханасында ятгъан болгъан. Шонда Аллагъны сандыгъы да болгъан. ⁴ Раббибиз Шамуйылгъа чакъырыв эте, ол да:

– Мунаман мен, – деп жавап бере.

⁵ Шамуйыл Элини ягъына чабып барып:

– Мунаман мен. Сен мени чакъырдынгмы? – дей.

Амма Эли:

– Мен сени чакъырмадым, къайт, барып ят, – дей.

Шамуйыл барып ята.

⁶ Раббибиз огъар янгыдан:

– Шамуйыл! – деп чакъырыв эте.

Улан туруп, Элини ягъына гелип:

– Мунаман мен. Сен мени чакъырдынгмы? – дей.

– Уланым, – дей Эли, – мен сени чакъырмадым, къайт, барып юхлама ят, – дей.

⁷ Шамуйыл гъалиге Раббибизни тавушун танып битмеген болгъан: огъар Раббибизни сёзю ачылып битмеген болгъан.

⁸ Раббибиз Шамуйылгъа уьчюнчю керен чакъырыв эте, ол да туруп, Элини ягъына да гелип:

– Мунаман мен. Сен мени чакъырдынгмы? – дей.

Шо заман Эли яшгъа Раббибиз чакъырыв этегенни англай.

⁹ Ол Шамуйылгъа булай дей:

– Барып ят, эгер де Ол сагъа дагъы да чакъырыв этсе: «Айт чы, Раббим, къулунг Сагъа тынглайман», – дерсен.

Шамуйыл барып озъюню еринде ята. ¹⁰ Раббибиз шо ерге гелип токътап, биринчи, экинчи гезиклерде ймик:

– Шамуйыл! Шамуйыл! – деп чакъырыв эте.

Шо заман Шамуйыл:

– Айт чы, къулунг Сагъа тынглайман, – дей.

¹¹ Раббибиз де Шамуйылгъа булай дей:

– Мен Исрайылда бир иш этме тураман чы, гъатта шону гъакъында ким эшитсе, ону къулакълары зангырлап гетежек.

¹² Шо заман Мен Элини агълюсюне байлавлу айтгъан бары да затларымны башындан ахырына ерли яшавгъа чыгъаражакъман. ¹³ Мен огъар озъю де билеген гюнагъы саялы агълюсюн гъар даимге такъсырлажакъман деп айтгъан эдим чи. Элини уланлары Аллагъгъа къаршы иш гёрдюлер чи дагъы, ол буса авлетлерин енгме къарамады. ¹⁴ Шо саялы Мен Элини тухумуна ант этемен: Элини тухумуну бу айыбы бир заманда да Аллагъ учун этилеген къурбанлыкъ неде савгъат булан чайылмажакъ.

¹⁵ Шамуйыл эртен болгъанча ятып тура, сонг ол Раббибизни уъюню эшиклерин ача. Ол Элиге озъю гёрген гъайран гёрюнюшню билдирме тартына, ¹⁶ амма Эли ону чакъырып:

– Шамуйыл, уланым, – дей.

Шамуйыл:

– Мунаман мен, – деп жаваплана.

¹⁷ – Ол сагъа не деп айтды? – деп сорай Эли. – Менден яшырма. Эгер де Аллагъ сагъа айтгъан затлардан бирисин сама да яшырып къойсанг, Ол сени къатты кюйде такъсырлажакъ.

¹⁸ Шамуйыл огъар бир затны да яшырмай хабарлай. Шо заман Эли:

– Ол Раббибиздир; Озью тийишли гёреген кюйде этсин дагъы, – деп къоя.

¹⁹ Раббибиз гъаман Шамуйыл булан бола; улан оьсгенде, ону бир сёзюн де яшавгъа чыгъармай къоймай. ²⁰ Бютюн Исрайыл – Дандан тутуп Беершебагъа ерли – Шамуйыл Раббибизни гъакъ герти пайхаммары экенлигине мюкюр бола. ²¹ Раббибиз Шилода гёрюне тура ва шондан сонг Ол Шамуйылгъа Озьюню сёзюнден таба ачыла.

4 ¹ Шамуйылны сёзлери бютюн Исрайылгъа бакъдырылгъан болгъан.

Сандыкъ пилистимлилени къолуна тюше

Шо заман исрайыллылар пилистимлилер* булан дав этмек учун чыгъалар. Исрайыллылар Эбен-Езер деген шагъарны къырыйында, пилистимлилер буса Апек деген шагъарны къырыйында къонушалар. ² Пилистимлилер исрайыллылагъа къаршы оьз гючлерин салалар. Ябушувда дёрт мингге ювукъ адамны да оьлтюрюп, олар исрайыллылардан оьр чыгъалар. ³ Асгерлер къонушуна къайтгъанда, Исрайылны тамазалары булай деп сорайлар:

– Неге Раббибиз бизин бугюн пилистимлилерден тюп болма къойду? Гелигиз, биз Шилодан Раббибизни разилешив сандыгъын гелтирейик. Шо сандыкъ бизин булан да болуп, душманланы къолундан къутгъарсын.

* ^{4:1} *Пилистимлилер* – денгизни халкъларыны (бизин девюрден XIII – XII-нчи асулардан аляжкъда) чапгъыныны заманларындан тутуп Паластинни къыбла-гюнбатышында яшагъан халкъ. Амос пайхаммарны китабына гёре (9:7), пилистимлилени ватаны Каптор, демек Крит болгъан.

⁴Халкъ бир нече адамны Шилогъа йибере, олар да карублагъа да минип олтургъан Къудратланы Раббисини разилешив сандыгъын гелтирелер. Элини Гьопни ва Пинегъас деген эки уланы буса сандыкъны да алып гелелер.

⁵Раббибизни разилешив сандыгъын исрайыллыланы къонушуна гелтиргенде, олар бары да шолай бек къычыра чы, гъатта ер юзю оькюрюп гете. ⁶Шо къычырыкъланы эшитген пилистимлилер:

– Ягъудилени къонушундагъы бу къычырыкълар недир? – деп сорайлар.

Къонушгъа Раббибизни разилешив сандыгъы гелтирилгенни англагъанда, ⁷пилистимлилеге къоркъув тюше.

– Оланы къонушуна Аллагъ гелген, – дейлер олар. – Адаршай болсун бизге! Шулай зат гъали болгъунча бир заманда да болмагъан. ⁸Адаршай болсун бизге! Ким къутгъарып болур экен бизин О зор гючлю Аллагъдан? Ол чу мисрилилени дангылда гъар тюрлю такъсырлагъа тарытгъан Аллагъ. ⁹Къатып туругъуз, пилистимлилер! Сизге ягъудилилер къуллар болгъаны йимик, сиз де олагъа къуллар болмас учун, бюдюремей туругъуз! Къатып туругъуз, ябушугъуз!

¹⁰Пилистимлилер ябушалар, исрайыллылар да утдуруп, тюп болалар. Олар бары да оьз чатырларына багъып къачалар. Исрайыллылар отуз минг яв асгерин тас этелер. ¹¹Аллагъны сандыгъы душманны къолуна тюше, Элини Гьопни ва Пинегъас деген эки уланы буса оьле.

Элини уьюндеги оьлюм

¹²Тап шо гюн бир буньяминли* дав юрюлюп турагъан ерден къачып, Шилогъа геле. Ону опуракълары йыртылып парара, башы буса чангъа батгъан болгъан. ¹³Ол гелгенде, Эли ёл ягъада да олтуруп къаравуллап тура болгъан, неге тюгюл де ону юреги Аллагъны сандыгъы булан байлавлу болуп парахат болмагъан. Шо адам шагъаргъа да гирип, болгъан ишни хабарлагъанда, бютюн шагъар оькюрюп йибере. ¹⁴Оькюрювню эшитген Эли:

– Бу не къавгъадыр? – деп сорай.

* 4:12 *Буньямин* – Якъубну гиччиси уланы, Исрайылны шолай аты булангъы къавумуну ата-бабасы.

Шо адам Элини ягъына гелме алгъасай. ¹⁵ Элиге токъсан сегиз йыл бола болгъан ва ону гёзлери шонча да къайтгъан болгъан чы, гъатта ол гёрме де гёрмей болгъан. ¹⁶ Ол Элиге:

– Мен янгы дав юрюлюп турагъан ерден гелип тураман; мен шондан бугюн къачдым, – дей.

Эли:

– Не болгъан, уланым? – деп сорай.

¹⁷ Чавуш:

– Исрайыллылар пилистимлиени алдына да тюшюп къачдылар, кёп асгер къырылды. Сени Гьопни ва Пинегъас деген эки де уланынг оьлдю, Аллагъны сандыгъы буса душманны къолуна тюшдю, – деп жавап бере.

¹⁸ Чавуш Аллагъны сандыгъыны атын тутгъанда, Эли, къапу алда оьзю олтургъан хасиден авуп, йыгъылып къала. Элини бойну сюеги де сынып, оьлюп къала, неге тюгюл де ол къарт ва авур къаркъаралы болгъан. Ол Исрайылда къыркъ йыл башчы болгъан. ¹⁹ Элини гелини, Пинегъасны къатыны, шо вакътиде айлы болгъан ва ончакъы узакъ къалмай яш тапма тарыкъ болгъан. Аллагъны сандыгъы душманны къолуна тюшгенни, къайнатасы да, эри де оьлгенни эшитгенде, ол авуртмакълыкъдан бюкленип къала, неге тюгюл де ону тулгъакъ тута ва ол яш таба. ²⁰ Элини гелини жан берегенде, огъар къуллукъ этеген къатынлар:

– Кьоркъма, сен улан тапдынг, – дейлер.

Амма ол бир затгъа да жавап бермей ва бир затгъа да тергев бакъдырмай. ²¹ Анасы уланына: «Макътавлукъ Исрайылгъа арт берди», – дей туруп, Икабот* деп ат къоя, неге тюгюл де Аллагъны сандыгъы душманны къолуна тюшген, къайнатасы да, эри де буса оьлген болгъанлар. ²² Ол булай дей:

– Макътавлукъ Исрайылгъа арт берди, неге тюгюл де Аллагъны сандыгъы душманны къолуна тюшдю.

Сандыкъ пилистимлиени къолунда

5 ¹ Пилистимлилер Аллагъны сандыгъына ес болгъан сонг, шону Эбен-Езерден Ашдотгъа алып гелелер. ² Сонг пилистимлилер сандыкъны оьзлени инг аслу аллагъы болгъан

* 4:21 *Икабот* – тувра «макътавсуз» деген маънаны бере.

Дагъонну ибадатханасына гелтирелер ва Дагъонну кырыйына салалар. ³Артындагъы гюн Ашдотну адамлары эртен тез тургъанда, Дагъон авуп, бети де ерге къапланып, Раббизни сандыгъыны алдында табула! Олар Дагъонну гетерип, къайтып алдагъы ерине сала. ⁴Амма олар артындагъы гюн эртен тургъанда, Дагъон къайтып Раббизни алдында бети де ерге къапланып табула! Дагъонну башы да къоллары да сынып, посагъада ташланып бола, ону янгыз къаркъарасы сав къалып табула. ⁵Муна шо саялы бугюнлеге ерли де не Дагъонну къуллукъчулары, Ашдотда ибадатханагъа гирегенлер Дагъон авгъан посагъагъа аякъ басмайлар.

⁶Раббиз Ашдотну ва ону айланасындагъы халкъны тарчыкълыкъгъа салып, къаркъараларын жужукалардан толтуруп, къатты кюйде такъсырлай. ⁷Ашдотну халкъы болуп турагъан бу ишлени гьргенде:

– Исрайыллыланы Аллагъыны сандыгъы мунда турма тюшмей, неге тюгюл де оланы Аллагъыны къазапланыву оъзюбюз учун да, бизин аллагъыбыз Дагъон учун да къоркъунчу, – дей.

⁸Ашдотлулар, пилистимлилени бары да ёлбашчыларын да жыйып, олагъа:

– Исрайыллыланы Аллагъыны сандыгъына не этейик? – деп сорайлар.

Гат деген шагъарны халкъы:

– Исрайылны Аллагъыны сандыгъы Гатгъа бакъдырылсын, – деп жавап бере.

Шолай Исрайылны Аллагъыны сандыгъын Гатгъа бакъдыралар. ⁹Амма олар сандыкъны Гатгъа йибергенде, Раббизни къазапланыву шо шагъаргъа да къаршы бакъдырыла, ону халкъына уллу къоркъунчлар гелтире. Ол шагъарны халкъыны – яшы, къарты булан – къаркъараларын жужукалардан толтуруп къоя. ¹⁰Олар да Аллагъны сандыгъын Экрон деген шагъаргъа йиберелер. Шону Экронгъа гийиреген вакътиде, шагъарны халкъы:

– Исрайылны Аллагъыны сандыгъын бизин оъзюбюзню де, бизин халкъыбызны да дагъырмакъ учун гелтиргенлер! – деп кычыралар.

¹¹Экронлулар, пилистимлилени бары да ёлбашчыларын да жыйып, олагъа:

– Исрайылны Аллагыны сандыгын кьайтара йиберилиз!
Озьюню ерине кьайтсын, ёгъесе шо бизин озьюбюзню де,
бизин халкыбызны да оьлюге тарытажакъ, – дейлер.

Шо шагъаргъа оьлюм гелип, зор кьоркьунчгъа толтуруп
къоя. Аллагыны шагъаргъа бакъгъан якъдагъы къзапланыву
зор кьоркьунчу бола. ¹²Оьлмей кьалгъанланы кьаркьаралары
да жужукалардан толуп къала, шагъарны оькюрювю кёклеге
ерли чыгъып гете.

Сандыкъ Исрайылгъа кьайта

Б ¹Аллагыны сандыгы пилистимлиени топурагъында
етти ай тургъан сонг, ²пилистимлилер, оьзлени иба-
датханаларыны къуллукъчуларын да, палчыларын да ча-
къырып:

– Аллагыны сандыгына не этейик? Айтыгъыз чы, шону
оьз ерине нечик кьайтарайыкъ? – деп сорай.

³Олар:

– Эгер де исрайыллыланы Аллагыны сандыгын кьай-
тарма сюе бусагъыз, сиз Огъар савгъат бермесегиз, тёлев
къурбаныгъызны этмесегиз ярамай. Шо заман сиз сав болуп
къалажакъсыз ва Аллагыны сизге бакъгъан якъдагъы къа-
запланыву неге асталашмай тургъанын билежексиз, – деп
жавап берелер.

⁴Пилистимлилер:

– Огъар нечик тёлев къурбан этейик? – деп сорайлар.

Олар булай жавап берелер:

– Пилистимлиени башчыларыны санавуна гёре жужу-
каланы беш алтын гёрюнюшюн ва беш алтын чычкъанны
этигиз, неге тьююл де сизин уьстююзге де, башчылары-
гъызны уьстуне де бир йимик балагъ тьюдю чю дагъы.

⁵Уьлкени дагъытып турагъан жужукаланы да, чычкъан-
ланы да гёрюнюшлерин этигиз ва исрайыллыланы Алла-
гын сыйлагъыз. Балики, Ону сизге, сизин аллагъларыгъыз-
гъа, топурагъыгъызгъа бакъгъан якъдагъы къзапланыву
асталашып къалар. ⁶Сизге негер тарыкъдыр мисрилер-
дей, пиръавундай юреклеригизни оьчлю этмеге? Исрайыл-
лыланы Аллагы олагъа вагыши кюйде янашды чы. Шо
заман исрайыллылар оьз ёлу булан барсын деп, мисри-
лилер оланы йиберип кьоймадымы дагъы? ⁷Гъасили, янгы

къозлагъан, бир де егилмеген эки сыйыр булангъы янгы арбаны гъазирлерсиз. Сыйырланы арбагъа егерсиз, бузавларын буса олардан айырып, бегитип къоярсыз. ⁸ Раббизни сандыгъын алып, арбагъа саларсыз, Огъар төлев къурбан гъисапда этген алтын гёрюнюшлеригизни буса сандыкъны къырыйында бир къутукъгъа салып къоярсыз. Арбаны ёлгъа саларсыз, ⁹ амма артындан тергеп турарсыз. Эгер де сыйырлар оъз топурагъына, Бет-Шемешге багъып юрюсе, шо уллу балагъны устьююзге Раббиз тюзюрген болур. Амма эгер де олар шолай юрюмесе, балагъ бизге Ондан гелмегенин, бизге болгъан затлар иннемей болуп къалгъанын билербиз.

¹⁰ Пилистимлилер шолай этме де этелер. Шолай эки сыйырны да алып, оланы арбагъа егелер, бузавларын буса бегитип къоялар. ¹¹ Арбагъа Аллагъны сандыгъы булан бирче ичинде алтын чычкъанлар да, жужукаланы гёрюнюшлери де булангъы къутукъну салалар. ¹² Шондан сонг сыйырлар тувра Бет-Шемешге багъып юрюлер. Олар бир ёл булан юрюп туралар ва къуру мангыра туруп, не онгъа, не солгъа бурулмайлар. Пилистимлиени башчылары оланы арты булан тап Бет-Шемеш булангъы дазугъа ерли юрюп туралар.

¹³ Бет-Шемешни халкъы буса авлакъда будай оруп тура болгъан. Олар къарап, сандыкъны гёрелер ва сююнюп йиберелер. ¹⁴ Арба Бет-Шемешдеги Иса деген адамны авлагъына гелип, шонда бир уллу ташны ягъында токътай. Адамлар арбаны бузуп, агъачгъа пайдаландыралар, сыйырланы буса яллатып Раббизге къурбан этелер. ¹⁵ Левилилер Раббизни сандыгъын ва ичинде алтын гёрюнюшлери де булангъы къутукъну тюзюрюп, шоланы уллу ташны устьюне салалар. Тап шо гюн Бет-Шемешни халкъы яллатып къурбанлар этелер ва Раббизге къурбанлар этелер. ¹⁶ Пилистимлиени беш башчысы бу затланы барысын да гёрюп туралар ва тап шо гюн Экронгъа къайталар

¹⁷ Пилистимлилер алтын жужукаланы Раббизге төлев къурбан гъисапда Ашдот, Газа, Ашкелон, Гат ва Экрон учун гъарисине бирерни йиберелер. ¹⁸ Алтын чычкъанланы санаву буса пилистимлиени башчыларына таби болагъан шагъарланы санаву булан рас геле болгъан. Шо шагъарлар айланасында дагъы да адамлар яшайгъан ерлери булангъы

беклешген шагъарлар болгъан. Озьюню уьстюне Раббизни сандыгъы салынгъан уллу таш Бет-Шемешдеги Исаны авлагъында болгъан ишлени шагъаты гысапда бугюнлеге ерли де бар.

¹⁹Озьюню сандыгъыны ичине къарагъаны саялы, Раббиз Бет-Шемешни бир-бир адамларын такъсырлай ва олардан элли минг етмиш адамны оьлтюре. Адамлар Раббиз оьзлеге этген авур ишлеге байлавлу болуп йылай болгъанлар.

²⁰Бет-Шемешни халкъы:

– Шо сыйлы Аллагъ болгъан Раббиз бар ерде кимдир токътап туруп болагъан? Мундан къайда алып барайкъ сандыкъны? – деп сорайлар.

²¹Олар Къырыят-Егъарим деген шагъарны халкъына: «Пилистимлилер Раббизни сандыгъын къайтарды. Гелигиз, алыгъыз шону оьзюгюзге», – дейген хабар да булан чавушларын йиберелер.

7 ¹Къырыят-Егъаримни адамлары гелип, Раббизни сандыгъын алалар. Олар сандыкъны Абинадап деген адамны тѣбеде ерлешген уьюне гелтирелер ва ону уланы Эльзаргъа сакълап турма тапшуралар.

Пилистимлилер Миспада тюн болалар

²Узакъ заман, йигирма йылны узагъында, сандыкъ Къырыят-Егъаримде къалып тура, Исрайылны бютюн халкъы йылап Раббизни ахтарып тура. ³Шамуйыл Исрайылны бютюн халкъына булай дей:

– Эгер де сиз Раббизни гъакъ юрекден ахтара бусагъыз, ят халкъланы аллагъларын ва Астарталаны ташлагъыз, юреклеригизни Раббизге бакъдырыгъыз, янгыз Огъар къуллукъ этигиз, Ол да сизин пилистимлилерден къутгъарар.

⁴Исрайыллылар да оьзлени Баалларын ва Астарталарын ташлап, янгыз Раббизге къуллукъ этме башлайлар. ⁵Шо заман Шамуйыл:

– Бютюн Исрайылны халкъын Миспагъа* жыйыгъыз, мен Раббизден сизин учун тилев этежекмен, – дей.

* ^{7:5} *Миспа* – Ерусалимден 12 чакъырым темиркъазыкъгъа багъып ерлешген агъамиятлы шагъар.

⁶Исрайыллылар, Миспа шагъаргъа да жыйылып, чомуп сув алып, шону Раббизни алдында тегъуп тербейлер. Шо гюн олар ораза да тутуп ва товбагъа да тюшюп:

– Биз Раббизге кършы гюнагъ иш этдик, – дейлер.

Шамуйыл Исрайылны Миспадагъы башчысы болгъан. ⁷Пилистимлилер исрайыллыланы Миспагъа жыйылгъанын эшитгенде, оланы башчылары Исрайылгъа кършы чыгъалар. Шону билгенде, исрайыллылар кърккъуп йиберелер. ⁸Олар Шамуйылгъа:

– Раббиз бизин пилистимлилерден азат этсин деп, бизин учун Ону атын тутуп бир токътавсуз чакъырыв этип тур чу.

⁹Шо заман Шамуйыл сют ичеген кюзуну ала, ону яллатып, Раббизге кърбан эте. Шамуйыл Исрайыл учун Раббизни атын тутуп чакъырыв эте, Раббиз де Огъар жавап къайтара.

¹⁰Шамуйыл яллатып кърбан этегенде, пилистимлилер Исрайылгъа чапгъын этмек учун ювукъ гелелер. Амма бу гезик Раббиз пилистимлилеге бек гючлю кёк кёкюрев йиберип, олагъа шолай кърккъув бере чи, натижада исрайыллылар оланы тозуп пата-пурхун чыгъарып кюя. ¹¹Исрайылны эргилелери Миспадан чыгъып, пилистимлилени артындан тюшелер ва оланы Бет-Кър дейген ерни кырырына ерли олтюре юрюйлер.

¹²Шо заман Шамуйыл бир ташны да алып, шону Миспаны ва Шенни арасына сала. Шамуйыл: «Раббиз шу ерге ерли бизге кёмек этип турду», – деп де айтып, шо ташгъа Эбен-Езер* деп кюя. ¹³Шолай пилистимлилер тюп болалар ва исрайыллыланы топурагъына дагъы сугъулмайлар.

Шамуйыл сав чакъы Раббиз пилистимлилени такъсырлап тура. ¹⁴Экрондан тутуп Гатгъа ерли пилистимлилер Исрайылдан чыгъарып алгъан шагъарлар огъар къайталар. Исрайыл пилистимлилени гъакимлигинден ювукъдагъы топуракъланы да азат эте. Исрайыллыланы ва аморлуланы арасында парахатлыкъ бола.

¹⁵Шамуйыл бютюн оьмюрю Исрайылгъа башчы болгъан кююнде тура. ¹⁶Йылдан-йылгъа ол Бет-Элни, Гилгалны** ва

* 7:12 *Эбен-Езер* – ягъудиче «Кёмекни Ташы» деп англама бола.

** 7:16 *Гилгал* – исрайыллыланы Еригъондан гюнтувушгъа багъып, Паластиндеги биринчи сыйлы ери болгъан топуракъ.

Миспаны айланып чыгып, бары да ерде Исрайылгъа башчылыкъ этип тура. ¹⁷Амма Шамуйыл гъар заман оьзюню ую бар Рамагъа къайта ва шонда да Исрайылгъа гъакъыллы кюйде башчылыкъ этип тура. Тап шонда ол Раббизге кърбан этеген ерни кърба.

Халкъ оьзлеге пача талап эте

8 ¹Шамуйыл кърт болгъанда, Исрайылгъа башчылар этип оьзюню эки уланын белгилей. ²Ону уллусу уланыны аты Ёэл, гиччисиники буса Абия болгъан. Олар Беершебада тура болгъан. ³Амма Шамуйылны уланлары атасыны ёлу булан юрюмей болгъан. Олар гъарам ёл булан къазанмакъны гъайында болгъанлар, урушбат алып, тюз дуванны терс этип юрюгенлер.

⁴Исрайылны бары да тамазалары бирче жыйылып, Рамагъа Шамуйылны ягъына гелелер. ⁵Олар Шамуйылгъа булай дейлер:

– Сен кърт болгъансан, уланларынг буса сени ёлунг булан юрюмейлер. Бизин алып юрюсюн учун, устьюбюзге бир пачаны белгиле чи. Оьзге халкъларда ймик болсун бизде де.

⁶Амма оланы: «Бизин алып юрюсюн учун, устьюбюзге бир пачаны белгиле чи», – деген сёзлери Шамуйылны кепине гелмей. Ол Раббизге дуа эте, ⁷Раббиз де огъар булай дей:

– Халкъ айтагъан бары да затгъа тынгла. Олар сени тюгюл, оьзлени Пачасы гысапта Мени гери урдулар. ⁸Мен оланы Мисриден чыгъаргъан гюнден тутуп бугюнге ерли олар Мени де кююп, башгъа аллагъагъа кюллукъ этелер. Тап шо кюйде гъали олар сагъа да этип туралар. ⁹Гъасили, олагъа тынгла, амма олагъа башчылыкъ этежек пача не этежегин къатты кюйде буварып етишдир.

¹⁰Шамуйыл оьзонден пача талап этеген халкъгъа Раббизни бары да сёзлерин етишдирип бере. ¹¹Ол булай дей:

– Сизин устьюбюзде пача болуп олтургъан адам сизге шулай ёлбашчылыкъ этежек: ол, уланларыгъызны алып йиберип, оьзюню дав арбалы, атлы асгерлерине кюллукъ этме йибережек, бирлери буса ону арбаларын узатып юрюжеклер. ¹²Бирлерин ол минг асгерни башы, бирлерин буса элли асгерни башы этип белгилежек. Бирлерине ол оьзюню

топурагъын сюрмекни, башгъаларына буса дав савутлар ва дав арбаларына тийишли алатлар онгармакъны буюражакъ. ¹³Ол, къызларыгъыз атир ийислер онгарсын, аш этсин, экмек биширсин деп, оланы сизден чыгъарып алажакъ. ¹⁴Ол, инг тизив топуракъларыгъызны, юзюмлюклеригизни, зайтун терекли орманларыгъызны алып, оьзюню къулларына бережек. ¹⁵Ол, будайыгъыздан ва юзюмюгюзден он пайдан бир пайын алып, оьзюню ювукъларына ва къулларына бережек. ¹⁶Сизин къулларыгъызны, къаравашларыгъызны, уланларыгъызны ва эшеклеригизни ол оьзюне алажакъ. ¹⁷Ол эчки-къойларыгъыздан он пайдан бир пайын алажакъ, оьзюгюз буса огъар къуллар болуп токътажакъсыз. ¹⁸Шо гюн етип гелгенде, сиз танглагъан пачагъыздан оьзюгюзню азат этсин деп дуа этежексиз, амма Раббизиз сизге жавапланмажакъ.

¹⁹Амма халкъ Шамуйылгъа тынгламай.

– Ёкъ! – дейлер олар. – Биз устьюбюзде пача болгъанны сюебиз. ²⁰Шо заман биз оьзге бары да халкълар йимик яшамма башлажакъбыз: пача бизге башчылыкъ этип туражакъ, алдыбызгъа да тюшюп, давларыбызны юрютюп туражакъ.

²¹Халкъ айтгъан сёзлени барын да эшитип, Шамуйыл шоланы Раббизизни алдында такрарлап бере. ²²Раббизиз:

– Олагъа тынгла, пача белгиле олагъа, – дей.

Шо заман Шамуйыл исрайыллылагъа:

– Гъаригиз оьзюгюзню шагъарыгъызгъа барыгъыз, – дей.

9 ¹Буньяминни къавумундан Киш деген бир белгили адам болгъан. Ол Серорну уланы Абийилни уланы болгъан. Серор Бекоратны уланы болгъан. Бекорат Апиягъны уланы, Буньяминни къавумундан болгъан. ²Кишни Шаул деген уланы болгъан. Ол исбайы улан болгъан, исрайыллыланы арасында ондан исбайысы болмагъан. Шаул бары да исрайыллылардан бир къарышгъа бийик болгъан.

³Бир керен Шаулну атасы Кишни тиши эшеклери тас болуп къала. Киш уланына:

– Оьзюнг булан бир къулну да алып, барып эшеклени излеп гел, – дей.

⁴Къулу да булан бирче олар Эпрайимни тав бойларындан ва Шалишни топурагъындан эшеклени излеп айланалар, тек табып болмайлар. Олар Шаалимни топурагъындан айланып

чыгъалар, амма эшеклер шонда да табулмай. Сонг Буньяминни бютюн топурагъындан айланып чыгъалар, амма эшеклер табулмай. ⁵ Олар Суп деген топуракъгъа етгенде, Шаул оъзю булангъы къулуна:

– Гел, биз къайтып къалайыкъ, ёгъесе атам эшеклени унутуп, бизге байлавлу болуп рагъатсызланма башлажакъ, – дей.

⁶ Амма къулу булай дей:

– Тынгла гъали, бу шагъарда Аллагъ йиберген бир адам бар. Ону бек абуру бар, шо айтгъан бары да зат болуп чыгъа. Гел, биз шонда барайыкъ. Балики, шо адам бизге ёл гёрсетип берер.

⁷ Шаул къулуна:

– Эгер биз шонда барып йиберсек, шо адамгъа не берер-биз? Дорбаларыбыздагъы ашыбыз битген. Аллагъны адамына берер йимик савгъатыбыз да ёкъ. Небиз бар бизин? – дей.

⁸ Къулу къайтып Шаулгъа:

– Тынгла гъали, мени бир гиччирек гюмюш гесегим бар. Мен шону Аллагъ йиберген адамгъа берермен, ол да бизге ёл гёрсетип берер, – деп жавап бере.

⁹ (Алдыңгъы девюрлерде, эгер де бирев Аллагъгъа бир затны сорама бара болгъан буса, ол: «Муъжизатлы адамны ягъына барайыкъ», – дей болгъан, неге тюгюл де бугюнлерде оъзлеге пайхаммарлар деп айтылагъанлагъа алдыңгъы девюрлерде муъжизатлы адамлар деп айтыла болгъан.)

¹⁰ – Яхшы, – дей Шаул къулуна. – Барайыкъ.

Олар да Аллагъ йиберген адам бар шагъаргъа багъып тербенелер. ¹¹ Тёбеде ерлешген шагъаргъа багъып гётериле турагъанда, олар сувгъа барагъан къызлагъа къаршылашып къала ва олагъа:

– Мунда муъжизатлы адам бармы? – деп сорай?

¹² – Бар, – деп жавап бере къызлар. – Сиз тюз барасыз. Алгъасап йиберигиз, ол шагъаргъа янгы гелип тура, неге тюгюл де бугюн – бийикликдеги сыйлы ерде халкъ къурбан соягъан гюн. ¹³ Сиз шагъаргъа гиргенде, ону табажакъсыз. Ол сыйлы ерге ашама гётерилгенче алгъасагъыз. Ол гелмей туруп, халкъ ашама башламажакъ, неге тюгюл де ол къурбанны шабагъатлама герек; шондан сонг чакъырылгъанлар ашама гиришежеклер. Барыгъыз, сиз шо адамны табып болажакъсыз.

¹⁴ Олар шагъаргъа гётерилелер. Буланы алдына бийикликдеги сыйлы ерге багъып барагъан Шамуйыл чыгъа.

¹⁵ Шаул гелгинче бир гюн алдын буса Раббибиз Шамуйылгъа булай затны ачыкъ этген болгъан: ¹⁶ «Тангала, ювукъ гысапда шу вакътиде, Мен сени ягъынга Буньяминни топурагъындан бир адамны йибережекмен. Башына зайтун май да сюртюп, огъар Меники болгъан Исрайылны халкъыны пачасы болмакъны тапшур. Ол Мени халкъымны пилистимлилерден азат этежек. Мен Оьз халкъыма рагъмулу болдум, неге тьююл де Мен ону кычырагъанын эшитдим».

¹⁷ Шамуйыл Шаулну гьргенде, Раббибиз огъар:

– Муна Мен сагъа оьзюню гъакъында айтгъан адам. Ол Мени халкъыма башчылыкъ этежек, – дей.

¹⁸ Шаул, къапу алдагъы Шамуйылны ягъына гелип:

– Айтсана магъа, мужизатлы адамны уью къайдадыр? – деп сорай.

¹⁹ – Шо адам менмен, – деп жавап бере Шамуйыл. – Мени алдым булан сыйлы ерге багъып гьтерил, неге тьююл де сен бугюн мени булан болажакъсан, эртен болгъанда буса, мен сени йибережекмен ва сагъа юрегингдеги бары да затны айтып бережекмен. ²⁰ Уьч гюн алда тас этген эшеклени гъакъында буса ойлашма, парахат бол; олар табулду. Кимникидир дагъы гъали Исрайылны бары да байлыкълары?! Сеники де, сени тухумунгнуки де чи!

²¹ – Амма мен Исрайылны инг де гиччи къавуму болгъан Буньяминникинден тьююлменми дагъы, – деп жавап бере Шаул, – мени тухумум Буньяминни бары да къавумларындан ахырынчысы тьююлмю дагъы? Несине айтасан дагъы магъа шолай затны?

²² Шамуйыл Шаулну ва ону къулун ашайгъан ерге багъып узатып, оланы чакъырылгъан отузгъа ювукъ адамны алдында тьрге чыгъарып олтурта. ²³ Шамуйыл ашбазгъа:

– Мен сагъа артгъа къоярсан деп айтып берген эт гесекни гелтир, – дей.

²⁴ Ашбаз, савлай бутну да гелтирип*, Шаулну алдына сала. Шамуйыл:

* 9:24 *Ашбаз, савлай бутну да гелтирип* – Шаулгъа къурбангъа союлгъан гъайванны оьзюн дин къуллукъчулар ашама герек гесеги таклиф этилген. Шоллукъда Шаулну оьзт^речелиги, ону Аллагъ булан байлавлугъу барлыгъы токьташдырыла болгъан.

– Муна бу сагъа деп сакълангъан зат. Аша, бу сен къонакълар булан бирче ашап болсун деп, иш этип артгъа салынгъан ери эди, – дей.

Шо гюн Шаул да Шамуйыл булан бирче тюш ашны ашай.

²⁵ Олар сыйлы ерден шагъаргъа багъып тюшгенде, Шамуйыл оъзюню уюню къалкъысында Шаул булан хабарлап тербей.

²⁶ Олар эртен тез туралар. Шамуйыл танг булан къалкъыдагъы Шаулгъа:

– Онгарыл, мен сени ёлгъа узатажакъман, – деп къычыра.

Шаул онгарылып, Шамуйыл булан бирче уйден чыгъа.

²⁷ Олар шагъарны ягъасына багъып тюшеген вакътини ичинде Шамуйыл Шаулгъа:

– Къулунга айт, ол алдыбыз булан юрюсюн, ол алгъа чыгъып гетсин, – амма оъзюнг мунда токътап тур, мен де сагъа Аллагъ айтгъан затны ачыкъ этейим, – дей.

Шамуйыл Шаулну башына зайтун май сюрте

10 ¹ Сонг Шамуйыл ичинде зайтун майы да булангъы савутну да алып, майны Шаулну башына тёге, ону оъбе ва булай дей:

– Раббиз сени Оъзюню еслигини башчысы этди. ² Сен бугюн мени ягъымдан гетген сонг, Буньямин булан дазудагъы Селсагъда Рагъилни къабурундан бираз ариде эки эргишиге къаршы болажакъсан. Олар сагъа булай дежек: «Сен излей чыкъгъан тиши эшеклер табулду. Атанг буса гъали оланы гъакъында ойлашмай, ону юреги сагъа байлавлу парахат тююл. Ол: „Уланыма не болгъан экен?“ – деп сорай.»

³ Шондан таба сен Табордагъы уллу терекни ягъына етишгенче, ари барып турарсан. Шонда сени Бет-Элде Аллагъгъа ибадат этмек учун барагъан уъч эргиши къаршылажакъ. Оланы бирисини уъч улагъы, башгъасыны уъч экмеги, уъчюнчюсюню буса ичинде чагъыры булангъы тулугъу болажакъ. ⁴ Олар сени булан саламлашып, сагъа эки экмек бережек. Сен олардан шо экмеклени аларсан.

⁵ Шондан сонг сен Аллагъны тёбесине багъып барарсан. Шонда пилистимлилени къаравул этеген ери болажакъ. Шагъаргъа ювукълашып, сен бийикликдеги сыйлы ерден тюшюп гелеген халват гъалындагъы пайхаммарланы гёрежексен. Оланы алды булан къомуз, теп, зурнай ва чунгур

согъуп юрьюгенлер болажакъ. ⁶ Сени устьюнге Раббизни Ругъу тюшежек, сен де гележекни алданокъ билдиреген ва башгъа адам болуп токътажакъсан. ⁷ Шу гъайран ишлер яшавгъа чыкыгъанда, къолунг бажарагъан бары да затны этип юрюрсен, неге тюгюл де Аллагъ сени булан болур. ⁸ Алдым булан Гилгалгъа багъып тюшерсен. Яллатып этилеген къурбанланы ва ярашывлукъ къурбанларын этмек учун, мен сени янынга тюшмей къалмажакъман. Амма мен сени ягъынга гелип, сагъа не этмекни айтгъанча, етти гюн токътап турарсан.

Шаул пайхаммарланы арасында

⁹ Шаул Шамуйылны ягъындан гетмеге деп бурулгъанда, Аллагъ ону юрегин алышдыра ва шо гюн бары да гъайран ишлер яшавгъа чыгъа. ¹⁰ Шаул къуллукъчусу булан тебеге багъып гелгенде, оланы юрюп барагъан пайхаммарлар къаршылай. Шаулну устьюне Аллагъны Ругъу тюше, ол да олар булан бирче халватгъа тюше. ¹¹ Шаулну бары да танышлары ол пайхаммарлар булан бирче халватгъа тюшгенин гёргенде, бир-бирине:

– Кишни уланына не болуп къалгъан? Шаул да пайхаммарланы арасындамы? – деп сорайлар.

¹² Шонда яшайгъан бир адам:

– Бириси пайхаммарланы аталары кимлердир башгъа? – дей.

«Шаул да пайхаммарланы арасындамы?» – деген айтыв шолай яратылгъан.

¹³ Шаул халватдан чыкыгъан сонг, ол бийикликдеги сыйлы ерге багъып бара. ¹⁴ Шаулну агъаву огъар ва ону къулуна:

– Сиз къайда эдигиз? – деп сорай.

– Эшеклени излей эдик, – деп жавап бере ол. – Амма оланы тапма бажарылмайгъанын англагъанда, биз Шамуйылны ягъына бардыкъ.

¹⁵ Шаулну агъаву:

– Шамуйыл сени булан не гъакъда сёйлегенин хабарла гъали магъа, – дей.

¹⁶ Шаул:

– Ол бизге эшеклер табулгъанын билдирди, – деп жавап бере.

Амма Шаул агъавуна Шамуйыл оззлер булан пачалыкъ гъакимлигини гъакъында лакъыр этгенин айтмай.

Шаул пача бола

¹⁷ Шамуйыл, Миспада Раббизни алдына исрайыллыланы да жыйып, ¹⁸ олагъа булай дей:

— Исрайылны Аллагъы болгъан Раббиз булай айта: «Мен исрайыллыланы Мисриден чыгъарып, сизин Мисрини ва сизге зулму этеген бары да пачалыкъланы гъакимлигинден азат этдим». ¹⁹ Амма сиз гъали оьзюгюзню бары да балагълардан ва тарчыкълыкълардан кьутгъарып турагъан Аллагъыгъызны гери уруп токътадыгъыз. Сиз: «Ёкъ, уьстюбюзге пача салыгъыз», — дейсиз. Гъасили, Раббизни алдында оьзюгюзню къавумларыгъызгъа ва тухумларыгъызгъа гере токътагъыз чы.

²⁰ Шамуйыл Исрайылны бары да къавумларына гелмекни буюра ва Буньяминни тухуму гёрсетиле. ²¹ Шо заман ол Буньяминни къавумуна тухумларына гере гелмекни буюра ва Матрини тухуму гёрсетиле. Сонг ол Матрини тухумуна бирерлетип гелмекни буюра ва Кишни уланы Шаул гёрсетиле. Амма ону излеме гиришгенде, табып болмайлар. ²² Шо заман олар Раббизге:

— Шо адам шунда гелдими? — деп сорайлар.

Раббиз:

— Гелди, ол арбаланы биринде яшынгъан, — дей.

²³ Олар шонда чабып барып, Шаулну гелтирелер. Ол халкъны арасында эретургъанда, оьзгелерден бир къарышгъа бийик болуп чыгъа. ²⁴ Шамуйыл:

— Раббиз сайлагъан адамны гере мисиз? Бютюн халкъны арасында огъар ошагъаны ёкъдур, — дей.

Халкъ:

— Яшасын пача! — деп кычырып йибере.

²⁵ Шамуйыл халкъгъа пача гъакимлигини къанунларын англатып бере. Ол шоланы бир кагъызгъа да язып, Раббизни алдына сала. Сонг Шамуйыл халкъны уйлереине йибере.

²⁶ Шаул да Гибагъа уьюне бара. Ону булан бирче оьзлени юреклерине Аллагъ тийген кьоччакъ адамлар да юрой. ²⁷ Амма бир-бир питнечилер:

— Бу адам бизин нечик кьутгъарып бола? — деп сёйлейлер.

Олар Шаулну гери уралар ва огъар савгъатлар гелтирмейлер. Амма Шаул пысып тура.

Шаул Ябеш деген шагъарны кзутгъара

11 ¹Аммунлу Нагъаш деген адам гелип, Гилатдагъы Ябеш деген шагъарны кзуршавгъа ала. Ябешде турагъанланы бары да огъар:

– Бизин булан бирликде турма дыгъар эт, биз де сагъа таби болуп къаларбыз, – дейлер.

²Амма аммунолу Нагъаш булай жавап бере:

– Мен сизин булан бирликде турма дыгъарны бир шарт булан этежекмен: гъаригизни онг гёзюгюзню чыгъаражакъман, шоллукъда бютюн Исрайылны биябур этежекмен.

³Ябешни тамазалары огъар:

– Бютюн Исрайылгъа чавушлар йиберип болсун учун, бизге етти гюн бер. Эгер де бизин кзутгъармакъ учун бирев де гелмесе, оззюбюз сагъа къолгъа гележекбиз, – дей.

⁴Чавушлар Гибагъа Шаулну ягъына гелип, халкъгъа бары затны хабарлагъанда, бютюн халкъ кзычырып йылап йибере.

⁵Тап шо заман Шаул оззюню озгюзлери де булан авлакъдан къайтып геле болгъан. Ол:

– Халкъны не кыйыны бар? Ол неге йылай? – деп сорай.

Шо заман огъар Ябешни халкъы хабарлагъан затны айтып берелер.

⁶Шаул оланы сёзлерин эшитгенде, огъар Аллагъны Ругъу тюше ва ол ачувлана. ⁷Шаул эки озгюзню де алып, оланы гесек-гесегин чыгъарып, чавушлар булан бютюн Исрайылгъа йибере ва булай деп билдире:

– Шаул булан Шамуйылны артына тюшмеген гъар кимни озгюзлерине де шулай болажакъ.

Раббизден гелеген кзуркъув халкъны кзуршап ала, адамлар да биригип токътайлар. ⁸Шаул оланы Безек деген ерде тизгенде, Исрайылны эргишилерини санаву уч юз минг, Ягъудиники буса отуз минг бола.

⁹Олар чавушлагъа булай дей:

– Гилатдагъы Ябешде турагъанлагъа: «Тангала палан сагъатгъа, гюн кзыздырма башлагъанда, сиз кзутгъарылажакъ-сыз», – деп билдиргиз.

Чавушлар бу хабарны Ябешде турагъанлагъа билдиргенде, олар ругъланып йиберелер. ¹⁰Олар аммунолулагъа:

– Тангала биз сизин кьолугъузгъа тюшежекбиз, сиз де объюз суйген затны этме болажакъсыз, – дейлер.

¹¹ Артындагъы гюн Шаул объюню адамларын уьч бёлюкге пайлай. Ахырынчы къаравулну гечесинде олар аммунлунаны кьонушуна гирип йиберип, гюнню кызыв сагъаты етгинче, оланы пата-пурхун чыгъаралар. Сав кьалгъанлары да якъ-якыгъа чачылып гетелер, гъатта бирче кьалгъан экевю де болмай.

Шаулну пачалыкъ гъакимлигини токъташыву

¹² Шондан сонг халкъ Шамуйылгъа булай дей:

– Бирлери: «Шаул бизге башчылыкъ этежекми дагъы?» – деп айта эди чи. Гелтиригиз шо адамланы ягъыбызгъа, оьлтюрейик оланы.

¹³ Амма Шаул:

– Бугюн бирев де оьлтюрюлмежек, неге тюгюл де бугюн Раббиз Исрайылны кьутгъарды, – деп жавап бере.

¹⁴ Шамуйыл да халкъгъа:

– Гилгалгъа барып, шонда пачаны гъакимлигин тасдыкълайыкъ, – дей.

¹⁵ Бютюн халкъ, Гилгалгъа барып, Раббиз бар ерде Шаулну пача этип тасдыкълай. Шонда халкъ Раббизни алдында ярашывлукъну къурбанларын этелер. Шонда Шаул бары да исрайыллылар булан яхшы кюйде шатланып ала.

Шамуйылны савболашыв сёзю

12 ¹ Шамуйыл Исрайылны халкъына булай деп сёйлей: – Мен сиз айтгъан бары затда сизге тынглап иш гёрдюм ва устьюгюзге пача салдым. ² Гъали сизин башчыгъыз пачадыр. Мен бусам къарт болгъанман, башым да агъаргъан, амма мени уланларым мунда сизин булан. Жагъил йылларымдан тутуп бугюнлеге ерли мен сизге башчы болуп турдум. ³ Мунаман мен. Раббизни де, Ону танглагъаныны да алдында мени гъеч бир зат да сама да айыплап боламысыз? Кимни объюзюн алдым мен? Кимни эшегин алдым? Кимни алдатдым? Кимни кыйыкъсытдым? Кимден урушбат алып, шону булан гёзлеримни япдым? Магъа къаршы шагъатлыкъ этигиз чи, мен де къайтарып берейим сизден алгъанымны.

⁴— Сен бизин не алдатмадың, не кыйыксытмадың, — деп, жавап берелер олар. — Сен биревден де бир зат да алмадың.

⁵Шамуйыл олағға:

— Сиз мени бир айыбымны да тапмағъанығызға Раббиз шағъатдыр, Ону танглағъаны да бугюн шағъатдыр, — дей.
— Ол шағъатдыр, — дейлер исрайыллылар.

⁶Шо заман Шамуйыл халкығға:

— Муса булан Гьарунну сайлағъан ва сизин аталарығызны Мисриден чығарған Раббизиз шағъатдыр. ⁷Гьасили, шунда эретуругъуз чу, Раббизизни алдында мен сизин айыпға тартайым; Ол сизге де, сизин ата-бабаларығызға да этген яхшы ишлени эсигизге салайым.

⁸Якьуб Мисриге гелип, мисриликлер ону наслуларына зулму этме башлағъанда, олар Раббизизни атын тутуп кёмек тиледилер, Ол да Мусаны ва Гьарунну йиберди. Олар экею де буса бизин ата-бабаларыбызны Мисриден чығарып, шунда ерлешдирдилер.

⁹Амма олар Раббизизни, Аллагъны унутуп токътадылар, Ол да ата-бабаларыбызны Гьасор деген шағъарыны асгерини башчысы Сисараны кьолуна, пилистимлилени кьолуна ва Муап пачаны кьолуна берди. Олар буса ата-бабаларыбызға кьаршы дав юрютдюлер. ¹⁰Олар Раббизизни атын тутуп, булай дедилер: «Биз гюнагъ иш этдик. Раббизизни де кьоюп, биз Бааллағъа ва Астарталағъа кьуллукъ этип турдукъ. Амма гъали бизин душманлардан кьутгъар чы, биз де Сагъа кьуллукъ этип турарбыз». ¹¹Шо заман Раббизиз Еруббаалны, Беданны, Иптагъны ва Шамуйылны йиберип, сиз аманлыкъда яшап кьалсын деп, сизин кьуршап алгъан душманларығыздан кьутгъарды.

¹²Амма сизин пачағыз Аллагъ экенине де кьарамайлы, амунлуланы пачасы Нагъаш сизге кьаршы тербенгенин гьоргенде, сиз мағға: «Ёкъ, бизге пача башчылыкъ этгенни сюебиз», — дедигиз. ¹³Гьасили, мунагъана сизин обзюгюз сайлағъан, обзюню гьакъында сиз тилеген пачағыз. ¹⁴Эгер де сиз Раббизизден кьоркьуп, Огъар кьуллукъ этип, Огъар тынглап юросегиз, Ону буйрукъларына кьаршы башгьотермесегиз, эгер де сиз де, сизге башчылыкъ этеген пачағыз да Раббизизни, Аллагъыбызны арты булан юрюп

турсагъыз – бек тизив болур! ¹⁵Амма эгер де сиз Раббибизге тынгламай, Ону буйрукъларына къаршы башгётерип юрюсегиз, Ол ата-бабаларыгъызгъа къаршы болгъаны йимик, сизге де къаршы болур.

¹⁶Гъали эретуруп, Раббибиз сизин гёз алдыгъызда этежек зор ишге къарагъыз чы! ¹⁷Гъали будай оракъны вакътиси тюгюлмю дагъы? Амма мен Раббибизни атын тутуп чакъырыв этежекмен чи, Ол да кёклени кёкюретип, янгур явдуруп къояжакъ*. Шо заман сиз оъзюгюзге пача тилейгенде, Раббибизни гёз алдында нечик гюнагъ иш этип къойгъаныгъызны англажакъсыз.

¹⁸Шамуйыл Раббибизни атын тутуп чакъырыв эте ва тап шо гюн Ол кёклени де кёкюретип, янгур явдуруп къоя. Бютюн халкъ Раббибизден ва Шамуйылдан къоркъуп ала.

¹⁹Бютюн халкъ Шамуйылгъа:

– Раббинге, сени Аллагъынга къулларынг оълюп къалмасын деп дуа эт чи, неге тюгюл де оъзюбюзге пача тилеп, биз оъзге бары гюнагъларыбызгъа бирдагъы бир гюнагъ къошуп токътадыкъ чы, – дей.

²⁰– Къоркъмагъыз, – деп жавап бере Шамуйыл. – Сиз яман иш этдигиз, амма Раббибизни ёлундан тайышмай туругъуз, Огъар гъакъ юрекден къуллукъ этип туругъуз. ²¹Бир umpагъатсыз ялгъан аллагъланы артына да тюшюп, Раббибизни ёлундан тайышып къалмагъыз. Шолар сизге бир яхшылыкъ да этме, сизин якълама болмас, неге тюгюл де шолар бир зат да тюгюлдюр. ²²Оъзюню зор уллу аты учун Раббибиз Оъзюню халкъын гери урмас, неге тюгюл де Ол сизин Оъзюню халкъы этмекни тийишли гёрдю. ²³Мен буса, сизин учун дуа этегенимни токътатып, Раббибизни алдында гъеч гюнагъ этмесмен. Мен сиз яхшы ва тюз ёлгъа тюшсюн деп насигъат этип туражакъман. ²⁴Сизге биргине-бир талап – Раббибизден къоркъуп, Огъар гъакъ юрекден герти кюйде къуллукъ этип туругъуз. Сизин учун Ол нечик зор уллу ишлер этип къойгъанны эсигизде сакълап туругъуз. ²⁵Амма эгер де сиз энниден сонг да яман ишлер этип юрюсегиз, оъзюгюз де, пачагъыз да дагъылып къалажакъсыз.

* 12:17 *Ол да кёклени кёкюретип, янгур явдуруп къояжакъ* – язда, будай оракъны вакътисинде шо ерлерде янгурлар явмай.

Пилистимлилер булан дав башлана

13 ¹Шаул пача болгъанда, огъар отуз йыл бола болгъан. Ол Исрайылгъа къыркъ эки йыл башчылыкъ этген.

²Шаул озюне асгер этип уьч минг адамны ала. Оланы эки минги озю булан Микмас шагъарда ва Бет-Элни тав бойларында бола, бир минги буса ону уланы Ёнатан булан Буньямин топурагъындагъы Гива шагъарда бола. Къалгъан халкъны буса Шаул уйлерине йиберип къоя.

³Ёнатан пилистимлилени Гебадагъы къаравул этеген ерине чапгъын эте. Пилистимлилер шону гъакъында эшителер. Шо заман Шаул бютюн улкесинде сюр чалмагъа буйрукъ да берип: – Ягъудилер эшитсин! – дей.

⁴Бютюн Исрайылны халкъы Шаул пилистимлилени къаравул этеген ерине чапгъын этген деген янгы хабарны эшите. Ённи пилистимлилер Исрайылны гёрюп ярамайгъан болалар.

Халкъ Гилгалда Шаулгъа къошулмакъ учун чакъырыла.

⁵Пилистимлилер Исрайыл булан дав башлама гъазирлик гёрелер. Оланы уьч минг дав арбасы, алты минг дав арбачысы ва денгизни ягъасындагъы къайыр бюртюкню санаву чакъы асгери бола. Олар Бет-Авенни гюнчыгъыш боюнда Микмасда къонушуп токътайлар. ⁶Исрайыллылар оззлеге къоркъунчукъ гъал тувгъанын ва оззлени гючлю кюйде къысып турагъанын гёргенде, анакълагъа, къалын озсген отлагъа гирип, яр аралагъа, ойтанлагъа, къуюлагъа тюшюп яшыналар. ⁷Ягъудилилени бирлери гъатта Урдунну ари ягъындагъы Гат топурагъына ва Гилатгъа чыгъып да гетелер.

Шаул тынгламай

Шаул Гилгалда къала. Ону булангъы бары да асгерлер къоркъмакълыгъындан къартыллап туралар. ⁸Ол Шамуйыл белгилеген етти гюн токътай. Шамуйыл буса Гилгалгъа гелип битмей, Шаулну адамлары да якъ-якъгъа чачылма башлай. ⁹Шо заман Шаул:

– Яллатьп этилеген къурбанлар ва ярашывлукъну къурбанлары учунгъу гъайванланы мени яныма гелтиригиз чи, – дей. Озью Шаул яллатьп къурбан эте.

¹⁰Ол къурбан этип битгендокъ, Шамуйыл гелип къала. Шаул ону булан саламлашмакъ учун алдына чыгъа.

¹¹ – Сен этген недир? – деп сорай Шамуйыл.

Шаул булай деп жавап бере:

– Адамлар якъ-якъгъа чачылып бара эдилер, сен де белгиленген заман гелип битмей эдинг, пилистимлилер буса Микмасгъа жыйылып тербей эдилер. Шоланы гѳргенде, ¹² мен: «Гъали пилистимлилер магъа къаршы чыгып, Гилгалгъа тюшежеклер, мен буса гъали де Раббибизден шабагъат да тилеменмен», – деп ойлашдым. Шо саялы мен яллатып къурбан этме тарыкъман деп токъташдым.

¹³ – Сен гъакъылсыз иш этип токътадынг, – дей Шамуйыл. – Сен оъзюнге Раббибиз, сени Аллагъынг, берген буйрукъланы кютмединг. Эгер де сен шолай этмеген эдинг буса, Ол Исрайылны устьюндеги гъакимлигингни даимликге токъташдырып къояжакъ эди. ¹⁴ Амма гъали энниден сонг сени гъакимлигинг дагъы давам этилмежек. Раббибиз Оъзю тийишли гѳреген адамны табып, ону Оъзюню халкъына башчы этип сайлады, неге тюгюл де сен Ону буйругъун кютмединг.

¹⁵ Сонг Шамуйыл Гилгалдан Буньяминни Гибасына багып гѳтериле. Шаул оъзю булангъы адамланы янгыдан санап чыгъа, оланы санаву алты юзге ювукъ бола.

Савутсуз Исрайыл

¹⁶ Пилистимлилер Микмасда къонушуп токътагъанда, Шаул, ону уланы Ёнатан ва олар булангъы адамлар Буньямин топурагъындагъы Гебада токътап болалар. ¹⁷ Пилистимли асгерлер чапгъын этмек учун уъч асгер бѳлюк болуп чыгълар. Бир асгер бѳлюк Шуал топурагъындагъы Опрагъа, ¹⁸ башгъасы Бет-Гъоронгъа, уъчюнчюсю буса Себойим къолну устьюндеги дазу топуракъгъа, дангылгъа багып бурула.

¹⁹ Исрайылны бютюн топурагъында бир темир устаны излеп тапма бажарылмай болгъан, неге тюгюл де пилистимлилер ягъудилилер къылычлар неде сюнгюлер этежегинден къоркъа болгъланлар.

²⁰ Бютюн Исрайылны халкъы сабанларыны темир учларын, казаларын, балталарын, оракъларын чарламакъ учун, пилистимлилеге юрюй болгълан. ²¹ Сабанланы темирлерин ва казаланы шекелни уъч пай этгенде экисине, балталаны ва иргъакъланы башындагъы темирлени шекелни уъч пай этгенде бирисине чарлай болгъланлар.

²²Шо саялы ябушув юрюлеген гюн Шаул ва Ёнатан булангы бир асгерни де кьолунда кылыч неде сюнгию болмай; шолар янгыз Шаулнуки ва ону уланы Ёнатанныки бола.

Ёнатанны игитлиги

²³Пилистимлилени асгер бёлюгю Микмасны кырыйын-дагы кьакьагьа багып геле.

14 ¹Бир гюн Шаулну уланы Ёнатан оьзюню бир жагьил савутчусуна:

– Гел чи, кьакьаны ари ягьындагы пилистимлилени кьаравул этеген ерине багып чыгьайыкъ, – деп буюра.

Амма ол шо гьакьда атасына айтмагьан болгьан. ²Шаул Гибаны ягьа боюнда, Мигьронда нар терекни тьобюнде токътагьан болгьан. Ону булан алты юзге ювукь адам да болгьан.

³Оланы арасында эпот такьгьан Агьия да болгьан. Ол Икаботну агьасы Агьитупну уланы болгьан. Агьитуп Раббизни Шилодагы дин кьуллукьчусу Элини уланы Пинегьасны уланы болгьан. Ёнатан гетгенни бирев де билмей болгьан.

⁴Ёнатан пилистимлилени кьаравул этеген ерине чыкьма сюе. Кьакьаны бириси ягьасына чыгьагьан эки де ер буса тик яр болгьан; шо ерлени бирисини аты Босес, экинчисини аты буса Сене болгьан. ⁵Бир тик яр темиркьазыкъ якьдагы Микмасгьа, экинчиси буса кьыбла якьдагы Гебагьа бакьгьан болгьан.

⁶Ёнатан оьзюню жагьил савутчусуна булай дей:

– Гел, шо сюннетленмегенлени кьаравул этеген ерине багып чыгьайыкъ. Балики, Раббиз бизге яхшы болагьан кьюню этер. Кёп адам болса да, аз адам болса да, Раббизге бизин кьутгьарма гьеч бир зат да пуршав этме болмас.

⁷– Бары да ойлашагьанынгны эт, – дей ону савутчусу. – Сен не этме токъташсанг да, мен сени булан болажакьман.

⁸Ёнатан булай дей:

– Шолай болгьанда, шо адамланы ягьына да чыгып, олагьа гёрюнейик. ⁹Эгер де олар: «Биз ягьыгьызгьа гелгинче, токътап туругьуз», – деп айтса, биз ерибизде токътап, оланы ягьына оьрленмей турарбыз. ¹⁰Амма эгер де олар: «Бизин ягьыбызгьа багып оьрленигиз», – деп айтса, биз оьрленербиз. Шо бизге таныш зат, Раббиз оланы кьолубузгьа берген болуп кьалар.

¹¹ Олар экевю де пилистимлилени къаравул этеген ерини тувра алдында эретуруп токътайлар.

– Къарагъыз чы! – дейлер пилистимлилер. – Ягъудилилер яшынган тешиклеринден чыгып гелелер.

¹² Къаравул этеген ердеги адамлар Ёнатангъа ва ону савутчусуна:

– Бизин ягъыбызгъа багып оърленигиз, биз де сизге бир дарс гёрсетип къояйыкъ, – деп къычыралар.

Ёнатан савутчусуна:

– Артым булан оърлен. Раббибиз оланы Исрайылны къолуна берип къойду, – дей.

¹³ Ёнатан, къоллары-бутлары булан илине-тырнаша туруп, оърленме башлай, ону арты булан буса савутчусу да оърленип тербей. Ёнатан пилистимлилени йыгып тербей, савутчу буса, ону арты булан юрюй туруп, оланы оьлтюре юрюй. ¹⁴ Башлагъы бу чапгыныны вакътисинде Ёнатан да, ону савутчусу да эки оьгюз ярты гюнню ичинде сюреген авлакъ чакъы ерде йигирмагъа ювукъ адамны оьлтюрелер.

¹⁵ Шо заман къонушдагъы, авлакъдагъы, къаравул этеген ерлердеги, чапгын учун гъазирленген асгер бёлюклердеги бютюн пилистим асгерин зор къоркъунч кършап ала, ер юзю де къартыллап йибере. Бу зор къоркъунчну Аллагъ йиберген болган. ¹⁶ Шаулну Буньямин топурагъындагъы Гибадагъы къаравулары якъ-якъгъа чачылып бараган асгерни гёрелер.

¹⁷ Шаул оьзю булангъы адамларына:

– Асгерлени тизип, бизинкилерден кимлер гетгенин тергеп чыгыгъыз, – дей.

Олар Шаул айтганны этелер ва Ёнатан да, ону савутчусу да ёкълугъу ачыкъ бола.

¹⁸ Шаул Агъиягъа:

– Аллагъны сандыгын гелтир, – дей.

(Шо вакътиде Аллагъны сандыгъы исрайыллыларда болган.) ¹⁹ Шаул дин къуллукъчу булан сёйлейген заманны ичинде пилистимлилени къонушуна тюшген пелекет бирден-бир гючленип тербей. Шаул да дин къуллукъчугъа:

– Токъта! – дей.

²⁰ Сонг Шаул ва ону бары да адамлары жыйылып йиберип, ябушув юрютме тербенелер. Олар пилистимлилени

бютюнлей абдырап, бир-бирин оьзлени кылычлары булан кыра туруп табалар. ²¹ Алда пилистимлилер булан оланы кьонушунда бирче болгъан ягьудилилер буса Шаул ва Ёнатан булан болгъан исрайыллыланы янына багъып чыгъалар. ²² Эпрайимни тав бойларында яшынып тургъан бары да исрайыллылар пилистимлилер къачып тербейгенин эшитгенде, олар да ябушувгъа гиришелер ва пилистимлилеге чапгъын этелер. ²³ Шолай Раббиз шогюн Исрайылны кьутгъара; ябушув буса Бет-Авен учун юрюлме башлай.

Шаулну негъакъ этген анты ва шону натижалары

²⁴ Шо гюн исрайыллылар бек моюгъан болгъан. Шаул да: — Мен душманларымдан оьч алмай туруп, ахшам болгъунча аш ашагъан гъар кимге налат болсун! — деп ант да этип, халкъына намус салып кьоя.

Асгерлени бири де аш ашамайлар. ²⁵ Асгер агъачлыкъгъа гире, шонда бир талада буса бал хырцлар болгъан. ²⁶ Агъачлыкъгъа гиргени булан олар бал агъызып турагъанын гьорелер, амма бирев де балны авзуна ювукъ да этмейлер, неге тьогюл де олар налатдан кьоркьалар. ²⁷ Амма Ёнатан атасы ант этип, халкъына намус салып кьойгъанын эшитмеген болгъан. Ол, кьолундагъы асасын узатып йиберип, шону бал хырцлагъа чомуп ала. Ёнатан кьолун авзуна багъып узата, ону гьэзлери де ярыкъланып гете. ²⁸ Шо заман асгерлени бириси огъар булай дей:

— Сени атанг: «Бугюн аш ашагъан гъар кимге налат болсун!» — деп, асгерни кьатты кюйде ант булан байлап кьойду. Муна шо саялыдыр адамлар гьалсыз болуп кьалгъаны.

²⁹ Ёнатан булай дей:

— Атам негъакъ абдыратгъан халкъны. Бираз бал ашагъан деп, гьэзлерим ярыкъланып кьалгъан кюйге къарагъыз чы. ³⁰ Эгер де адамлар бугюн душманланы кьолундан чыгъарып алгъан затдан бир затны сама да ашагъан болгъан эди буса, нечик яхшы болажакъ эди дагъы! Пилистимлилени тьоп болуву бирден-бир толу болмасмы эди дагъы?

³¹ Шо гюн исрайыллылар пилистимлилени Микмасдан тутуп Аялонгъа ерли кыра туруп, бек моюгъан болгъан. ³² Олар гъар кьолуна тьошген затгъа чаба болгъан, кьойланы,

обгюзлени, бузавланы тутуп йибери, оланы топуракъны уьстюнде союп, къаны чыгъып битмеген этни ашай болгъан.

³³ Шо заман Шаулгъа:

– Къара гъали, халкъ, обзюнден къаны да чыгъып битмеген этни ашай туруп, Раббибизге къаршы гюнагъ иш этип тура, – деп билдирелер.

– Сиз вагъши кюйде иш гёрдюгюз, – дей ол. – Мени ягъыма дегеретип бир уллу ташны гелтиригиз чи. ³⁴ Сонг ол булай дей:

– Адамланы арасындан айланып йибери, олагъа: «Гъар ким мени ягъыма озлени обгюзлерин ва къойларын гелтирип, мунда союп ашасын. Обзюнден къан да чыгъып битмеген этни ашай туруп, Раббибизге къаршы гюнагъ иш этмегиз», – деп айтыгъыз.

Гъар ким шо гече булан обгюзюн де гелтирип, шонда соя. ³⁵ Шаул шо заман биринчи керен Раббибизге къурбан этеген ерни къура. ³⁶ Ол:

– Гелигиз, гечелетип пилистимлилени арты булан тюшюп, танг къатгъынча оланы талап турайыкъ ва олардан биревюн де сав къоймайыкъ, – дей.

– Сен тийишли гереген кюйде эт, – деп жавап берелер олар. Амма дин къуллукъчу:

– Гелигиз, Аллагъгъа сорап къарайыкъ, – дей.

³⁷ Шаул Аллагъгъа:

– Мен пилистимлилени арты булан тюшсем яхшымы? Сен оланы Исрайылны къолуна берерми экенсен дагъы? – деп сорай.

Амма шо гюн Аллагъ огъар жавап къайтармай. ³⁸ Шо заман Шаул булай дей:

– Мунда гелигиз гъали, асгерни бары да башчылары. Гелигиз, бугюн не гюнагъ иш этилгенин билме къарайыкъ гъали.

³⁹ Исрайылны къутгъарып турагъан Раббибиз сав экени герти йимик, эгер де гъатта уланым Ёнатан гюнагълы болуп чыкъса да, ол оьлме герек болажакъ.

Амма халкъны арасындан биревню авзундан да бир сёз сама да чыкъмай. ⁴⁰ Шаул бары да исрайыллылагъа:

– Сиз шо ерде токътагъыз, мен буса уланым Ёнатан да булан бу ерде токътайым, – дей.

– Сен тийишли гереген кюйде эт, – деп жавап бере халкъ.

⁴¹ Шаул Исрайылны Аллагы болган Раббизге:

– Магъа герти жавап кыйтар дагы, – деп дуа этме башлай.

Салынган чёп Ёнатанга ва Шаулга чыгъа, халкъ буса айыпдан чайыла. ⁴² Шаул:

– Магъа да, уланым Ёнатанга да чёп салыгъыз, – дей.

Чёп Ёнатанга чыгъа. ⁴³ Шо заман Шаул Ёнатанга:

– Сен магъа не этгенигни айт гъали, – деп буюра.

Ёнатан огъар:

– Мен янгыз асамны учундан алып бираз бал ашадым.

Гъали буса мен оьлме герекмен, – дей.

⁴⁴ Шаул:

– Ёнатан, эгер де мен сени оьлюмге тарытмасам, Аллагъ мени къатты кюьде такъсырласын дагы, – дей.

⁴⁵ Амма халкъ Шаулга булай дей:

– Исрайылга уллу кьутгъарылыв гелтирген Ёнатан оьлме герекми? Тююл! Раббиз атын тутуп ант этебиз, ону башындан бир тюк де тюшмежек, неге тююл де ол бугюн Аллагыны кемеклиги булан иш гёрдю.

Шолай халкъ Ёнатанни кьутгъара, ону да оьлюмге тарытмайлар.

⁴⁶ Шаул пилистимлиени гъызарлайгъанын токътата ва олар да оьз топурагына багып гетелер.

Шаулну ябушувлары

⁴⁷ Шаул Исрайылны баш гъакими болуп токъташган сонг, ол оьзюн дёрт де якъдан кьуршап алган душманлары булан дав юрютюп тура: Муап, аммунлулар, Эдом, Собаны* пачасы ва пилистимлилер булан. Гъар къачан Шаул душманларына чапгын этсе, ол олардан уьст чыгып тура. ⁴⁸ Ол

* ^{14:47} *Муап, аммунлулар, Эдом, Собаны* – Исрайыл булан хоншудагы уьлкелер ва халкълар. *Муап* – Оьлю денгизден гьунтувушга багып ерлешген уьлке. *Аммунлулар* – Урдунну арт бойларында яшаган халкъ. Аммулулары пачалыгыны тахшагъары Раббат-бене-Аммун (гъалиги Амман) лап бырынгы вакътилерде де зор гючлю шагъар болган. *Эдом* – Оьлю денгизден кыбла-гьунтувушга, Муапдан кыблагъа багып ерлешген уьлке. *Соба* – гъалиги Шамны топурагында ерлешген арамы уьлкелени бириси.

кьоччакъ кюйде ябуша туруп, амаликлилени* болмагъандай эте ва шоллукъда Исрайылны талавурчулардан азат эте.

Шаулну агълюсю

⁴⁹ Шаулну уланлары Ёнатан, Ишви ва Малки-Шуа болгъан. Ону уллусу кызыны аты Мерап, гиччисиники буса Микал болгъан. ⁵⁰ Шаулну къатыныны аты Агъиноам болгъан, ол Агъимаасны кызы болгъан. Шаулну асгерини башчысыны аты Абинер болгъан, ол Нирни уланы болгъан. Нир Шаулну агъаву болгъан. ⁵¹ Шаулну атасы Киш ва Абинерни атасы Нир Абийилни уланлары болгъан.

⁵² Шаулну бютюн яшаву пилистимлиге къаршы вагъши давлар булан обгген. Шаул гъар къачан гючлю ва кьоччакъ адамны гёрсе, ону обзюне кьуллукъгъа ала болгъан.

Шаул амаликлилени кырып битдирме герек

15 ¹ Шамуйыл Шаулгъа булай дей: – Мен, Раббиз башынга зайтун май да тѣкдюрюп, Исрайылны халкъыны устьюнде пача этип салма йиберген адамман. Энни Раббизден гелеген хабаргъа тынгла чы. ² Булардыр Къудратланы Раббиси айтгъан сѣзлер: «Мисриден гелеген исрайыллыланы ёлун кырккып, Исрайылгъа этген ишлери саялы, Мен амаликлилени такъсырлажакъман. ³ Бар, амаликлилеге чапгын этип, оланыки болгъан бары затны болмагъандай эт. Гъеч кыызгъанма оланы; эргишилерин, къатынгишилерин, яшларын, эмчек ичеген нарыс-таларын, обгюзлерин, кьойларын, тюелерин, эшеклерин кырып битдир».

⁴ Шаул, халкъгъа чакъырыв этип, эки юз минг яв асгерни ва Ягъуданы къавумундан он минг асгерни Телайимге жыя.

⁵ Шаул, Амалик шагъаргъа ювукълашып, бир къолда яшыртгын къаравуллап токътай. ⁶ Ол кенлилеге:

– Амаликлилени кьоюп, сиз гетигиз, ёгъесе мен олар булан бирче сизин де кырып кьояжакъман. Исрайыллылар Мисриден чыкыгъанда, сиз олагъа рагъмугъузну гѣрсетдигиз чи дагъы, – дей.

* 14:48 *Амаликлилер* – Паластинни кыбласында, Мисри булан дазугъа ювукъда гѣчюп яшайгъан халкъ.

Кенлилер де амаликлилени ягъындан чыгъып гетелер. ⁷Шаул Гъавиладан тутуп тап Мисрини дазусундагъы Шургъа ерли алдына чыккыган амаликлилени кырып битдире. ⁸Ол амаликлилени пачасы Агъагъны, савлайын къолгъа ала, ону бары халкъын буса бютюнлей кылыч булан кырып битдире. ⁹Амма Шаул ва ону асгерлери Агъагъны кыызгъанып къоялар. Олар бары кыйматы бар затны: тизив къойланы ва обгюзлени, семиз бузавланы ва къозуланы – оьлтюрмей къоялар; олар буланы барын да кырып битдирме суймейлер. Амма олар янгыз пайдасызларын ва тарыкъсызларын бютюнлей кырып битдирелер.

Раббиз Шаулну геру ура

¹⁰Шо заман Шамуйылгъа Раббизден булай сёзлер эшитиле:

¹¹– Мен Шаулну пача этгениме гьёкюндюм, неге тююл де ол Магъа арт берди ва Мени буйрукъларымны кютмеди.

Шамуйыл къазапланып йибере ва гечени узагъында Раббизни атын тутуп чакъырыв этип тура. ¹²Шамуйыл Шаул булан ёлукъмакъ учун танг булан тура, амма огъар:

– Шаул Кармел шагъаргъа гетди. Ол, шонда уьстюнлюгюню белгиси гысапда обзюне эсделик де салып, сонг буса Гилгалгъа багъып тюшдю, – дейлер.

¹³Шамуйыл ону артындан этип баргъанда, Шаул:

– Раббиз шабагъатласын дагъы сени! Мен Раббизни бары да буйрукъларын кютдюм, – дей.

¹⁴Амма Шамуйыл:

– Буса неге дагъы магъа къойланы, обгюзлени мангыраву эшитиле? – дей.

¹⁵Шаул булай деп жавап бере:

– Асгерлерим оланы амаликлилерден гъайдап гелтирдилер. Раббизге, сени Аллагъынга, къурбан соймакъ учун, олар къойланы, обгюзлени инг тизивлерин кыызгъанып къойдулар, амма къалгъан барын да буса биз кырып битдирдик.

¹⁶– Таман! – дей Шамуйыл Шаулгъа. – Мен сагъа тюнегюн гече магъа Раббиз айтгъан затны айтайым.

– Айт, – деп жавап бере Шаул.

¹⁷Шамуйыл булай дей:

– Бир вакътилерде обзюнгю оьр тутмасанг да, сен Исрайылны къавумларыны пачасы болуп токътадынг. Раббиз

сени Исрайылгъа пача этип белгиледи. ¹⁸Раббибиз сагъа: «Бар ва шо кыылыксыз халкъны — амаликлилени барын да кыырып битдир. Амаликлилени кыырып битдиргенче, олар булан дав юрютюп тур», — деп тапшурув да берип йиберди. ¹⁹Неге сен Раббибизге тынгламадынг? Неге сен талавургъа гѣзюнгню де сатып, Раббибизни алдында яманлыкъ этип токътадынг?

²⁰ — Мен Раббибизге тынгладым чы, — дей Шаул. — Мен Раббибиз берген тапшурувну кютмек учун чыкъдым чы. Мен амаликлилени барын да кыырып битдирдим чи ва оланы пачасы Агъагъны гелтирдим чи. ²¹Асгерлерим давда тюшген затлардан Аллагъгъа тапшурулгъан инг тизив затланы: къойланы ва обгюзлени — алдылар. Асгерлерим оланы Раббибизге, сени Аллагъынга, Гилгалда кърбан соймакъ учун алдылар.

²²Амма Шамуйыл булай деп жавап бере:

— Раббибиз айтгъанына тынгламакъдан эсе, Озью учун этилеген бютюнлей яллатывланы ва кърбанланы Ол артыкъ даражада ушатармы экен дагъы? Кърбандан эсе тынгламакъ артыкъдыр, таби болмакъ да къойланы майындан артыкъдыр. ²³Таби болмай къалмакълыкъ пал салыв гюнагъгъа, хохабазлыкъ да ялгъан аллагълагъа къуллукъ этивге ошайдыр. Сен Раббибизни айтгъанын гери ургъангъа Ол да сени пача гысапда гери урду.

²⁴Шо заман Шаул Шамуйылгъа:

— Мен гюнагъ иш этдим. Мен Раббибизни буйругъун да, сени насигъатларынгни да буздум. Мен адамлардан къркъа эдим, шо саялы олагъа бойсынып къалдым. ²⁵Амма гъали ялбараман сагъа: гечип къой гюнагъымдан ва Раббибизге сужда этмек учун мени булан сен де гел, — дей.

²⁶Амма Шамуйыл огъар:

— Мен сени булан гелмежекмен. Сен Раббибизни айтгъанын гери урдунг, Раббибиз де сени Исрайылны устьюндеги пача гысапда гери урду!

²⁷Шамуйыл гетмек учун бурулгъанда, Шаул ону уьст опурагъыны ягъасындан таба тута, шо да йыртылып къала.

²⁸Шамуйыл огъар булай дей:

— Бугюн Раббибиз, сенден Исрайылгъа гъакимлик этивню чыгъарып алып, шону башгъасына, сенден яхшысына берди. ²⁹Исрайылны Макътавлугъу ялгъан айтмас, оюн да алышдырмас; неге тюгюл де оюн алышдырма Ол инсан тюгюлдюр.

³⁰ Шаул:

– Мен гюнагъ иш этдим. Амма, тилеймен, халкъымны тамазаларыны ва Исрайылны алдында магъа абур эт; мен Раббизге, сени Аллагъынга сужда этип болсун учун, мени булан гел, – деп жавап бере.

³¹ Шамуйыл Шаул булан бирче къайта, Шаул да Раббизге сужда къыла.

³² Шо заман Шамуйыл:

– Мени ягъыма амаликлилени пачасы Агъагъны гелтиригиз чи, – дей.

Агъагъ: «Гертиден де, оylumню акъубасы кырырымдан оътюп гетди», – деп ойлаша туруп, гъеч тартынмайлы, ону янына геле.

³³ Амма Шамуйыл:

– Сени къылычынг яшланы аналарын ёкъ этгени йимик, шолай сени ананг да озге къатынгишилени арасында яшсыз къалажакъ.

Шамуйыл да Гилгалда Раббизни алдында Агъагъны уруп пара-пара этип къоя.

³⁴ Сонг Шамуйыл Рамагъа багъып гете, Шаул буса Гибадагъы озюню уюне багъып гетериле. ³⁵ Шамуйыл Шаулгъа байлавлу къыйналып турса да, озю оьлгенче, ону булан дагъы ёлукъмай. Раббиз буса Шаулну Исрайылны устьюнде пача этгенине гёкюне.

Шамуйыл Давутну башына зайтун май сюрте

16 ¹ Раббиз Шамуйылгъа булай дей:

– Сен къачан болгъунча Шаулгъа байлавлу болуп къыйналып туражакъсан? Мен ону Исрайылны устьюндеги пача гысапда гери урдум. Мююз къартыкъны майдан да толтуруп, ёлгъа чыкъ. Мен сени Байтлагъамдагъы Ишайны ягъына йиберемен. Мен Озьюме пача этип ону бир уланын сайладым.

² Амма Шамуйыл:

– Мен нечик барайым? Шаул шону эшитсе чи, мени оьлтюрюп къояжакъ, – дей.

Раббиз булай дей:

– Сен, озюнг булан хонажин де алып барып: «Мен Раббизге къурбан соймакъ учун гелгенмен», – дерсен.

³Къурбанлыкъны ягына Ишайны чакъырарсан, Мен де сагъа не этме гереки гёрсетермен. Мен Сагъа гёрсетген адамны башына май тёмке герек болажакъсан.

⁴Шамуйыл Раббиз айтган кюде эте. Шамуйыл Байтлагъамгъа гелгенде, ону алдына къартыллай туруп шагъарны тамазалары чыгъалар. Олар:

– Сен ярашывлукъгъа гелгенмисен? – деп сорайлар.

⁵Шамуйыл:

– Дюр, ярашывлукъгъа гелгенмен. Мен Раббизге къурбан соймакъ учун гелгенмен. Тазаланма да тазаланып, мени булан къурбанлыкъны ягына багъып юрюгюз, – деп жавап бере.

Сонг ол, Ишайны ва ону уланларын тазаландырып, оланы къурбанлыкъны ягына багъып чакъыра. ⁶ Олар гелгенде, Шамуйыл Элиапны гёрюп: «Озокъда, Раббизни алдында токътаган Ону танглагъаны», – деп ойлаша. ⁷Амма Раббиз Шамуйылгъа булай дей:

– Сен ону тыш гёрюнюшюне ва бийик периштесине къарама, неге тюгюл де Мен ону гери урдум. Раббиз инсан йимик къарамай. Инсан тыш гёрюнюшюне, Раббиз буса юрегине къарай.

⁸Шо заман Ишай, Абинадапны чакъырып, ону Шамуйылны алдындан таба юрюте. Амма Шамуйыл:

– Раббиз муну да сайламагъан, – дей.

⁹Шо заман Ишай Шамманы юрюте, амма Шамуйыл:

– Раббиз муну да сайламагъан, – дей.

¹⁰Ишай Шамуйылны алдындан таба объюню етти уланын юрюте, амма Шамуйыл огъар:

– Раббиз буланы сайламагъан, – дей.

¹¹Ол Ишайгъа:

– Мунда сени бары да уланларынг бармы? – деп сорай.

– Бирдагъы да лап гиччи уланым бар, – деп жавап бере Ишай, – тек ол къойлар сакълап тура.

Шамуйыл:

– Артындан йиберип, ону мунда гелтирт. Ол мунда гелгенче, биз олтурмай къарап туражакъбыз, – дей.

¹²Ишай гиччиси уланыны артындан йиберип, ону гелтирте. Ол кызыл ренкли, арив гёзлери булангъы ва гёрмекли периштели улан болуп чыгъа. Раббиз:

– Туруп, ону башына май төк, ол шо адамдыр, – дей.

¹³ Шамуйыл, ичинде зайтун майы булангъы мююз къар-тыкъны да алып, агъалары бар ерде Давутну башына май төге. Шо заман Раббибизни Ругъу Давутну уьстюне тюше ва шо гюнден тутуп ону уьстюнде болуп тура. Шамуйыл буса Рамагъа къайта.

Давут Шаулну алдында къуллукъ эте

¹⁴ Раббибизни Ругъу Шаулдан тайып гете ва Раббибиз йиберип гелген яман ругъ ону къыйнап тербей.

¹⁵ Шаулну къуллукъчулары огъар булай дей:

– Аллагъ йиберип гелген яман ругъ сени къыйнап тербей.

¹⁶ Сени есинг оьзюню къуллукъчуларына къомуз согъуп бажарагъан ким буса да биревню тапма буйрукъ берсин. Сагъа яман ругъ гюч этип тербегенде, ол сокъма башлажакъ, сен де къолай болуп къалажакъсан.

¹⁷ Шаул оьзюню къуллукъчуларына:

– Къомузну яхшы согъуп бажарагъан кимни буса да биревню табып, мени ягъыма гелтиригиз, – дей.

¹⁸ Ону къуллукъчуларыны бириси булай деп жавап бере:

– Мен Байтлагъамдагъы Ишайны уланын гьрген эдим. Ол къомуз согъуп бажара. Ол къоччакъ адам ва асгер, сёзю де гъакъыллы, гьрюнюшю де арив, Раббибиз де ону булан.

¹⁹ Шаул чавушларын Ишайны ягъына булай айтып йибере:

– Мени ягъыма къойлар сакълайгъан уланынг Давутну бакъдыр.

²⁰ Ишай, эшек алып, ону уьстюне чапелеклер де юклеп, улакъ да, чагъыры булангъы тулукъ да алып, буланы барысын да уланы Давут булан Шаулну ягъына бакъдыра.

²¹ Давут, Шаулну ягъына гелип, ону алдында къуллукъ этме башлай. Шаул ону кёп сююп къоя, Давут да ону савутчуларын-дан бириси болуп токътай. ²² Шаул Ишайгъа:

– Давутну мени алдымда къуллукъ этип турма къой, мен огъар бек разимен, – деп айтып йибере.

²³ Аллагъ йиберип гелген ругъ гъар гезик Шаулгъа таъсир этип тербегенде, Давут, къомузун да алып, сокъма башлай. Шо заман Шаулну къаркъарасына къолайлыкъ гире ва яман ругъ ону рагъат къоя.

Жалут ябушма чакъыра

17 ¹ Пилистимлилер, дав этмек учун асгер де жыйып, Ягъудидеги Соко деген юртгъа гелелер. Олар Соко булан Азеканы арасында Эпес-Даммимде кьонушуп токътайлар. ² Шаул, исрайыллылар булан Эла деген кьолда кьонушуп, пилистимлилеге кьаршы тизилип токътайлар. ³ Пилистимлилер бир тѳбеде, исрайыллылар буса башгъасында токътайлар; оланы арасында янгыз кьол бола.

⁴ Пилистимлилени кьонушундан Жалут деген кочап чыгъа. Ол Гат деген ерден болгъан. Ону бийиклиги алты тирсек ва бир кьарыш болгъан. ⁵ Ону башында багъырдан этилген бѳрк, кьаркьарасына буса беш минг шекелге ювукъ* гелеген багъыр опуракъ гийилген болгъан. ⁶ Жалутну тобукълары да багъырдан бегетилген болгъан, аркъасында буса гиччи сюнгию илинген болгъан. ⁷ Ону сюнгиюсюню агъачы тигив алатны йип чырмалагъан гѳчерагъачы йимик уллу болгъан, темир учу буса алты юз шекел** геле болгъан. Жалутну алды булан ону кьалкъанчысы юрюй болгъан.

⁸ Жалут, токътап йиберип, тизилип токътагъан исрайыллылагъа булай деп кычыра:

– Сиз неге чыгъып, ябушмакъ учун тизилип токътагъансыз? Мен пилистимли тьогюлменми дагъы, сиз де Шаулну кьуллеры тьогюлмюсюз дагъы? Арагъыздан биревню айырыгъыз чы, ол да мени ягъыма багъып тьюшсюн. ⁹ Эгер де ол ябушуп, мени оьлтюрюп болса, биз сизин кьуллерыгъыз болуп кьалажакъбыз. Амма мен утуп, ону оьлтюрсем, сиз бизин кьуллерыбыз да болуп, бизге кьуллукъ этип туражакъсыз.

¹⁰ Сонг шо пилистимли:

– Мен бугюн исрайыллыланы ябушма чакъыраман! Биз ябушуп болсун учун, арагъыздан биревню айырыгъыз чы, – дей.

¹¹ Жалутну сѳзлерин эшитип, Шаул ва бары да исрайыллылар абдырап ва кьоркъуп токътайлар.

* 17:5 *Беш минг шекелге ювукъ* – 57 килогъа ювукъ.

** 17:7 *Алты юз шекел* – 7 килогъа ювукъ.

Давут асгерлени кьонушуна геле

¹² Давут Ягбудидеги байтлагамлы Ишай деген эспратлыны уланы болгъан. Ишайны сегиз уланы болгъан. Шаулну девюрюнде ол, уллу оьмюр чагъына да етип, эргишилерини арасында инг де уллусу болгъан. ¹³ Ишайны уьч уллусу уланы Шаулну артына тюшюп давгъа бара: биринчисини аты Элиап, экинчисиники Абинадап, уьчюнчюсюнюки буса Шамма болгъан. ¹⁴ Давут инг де гиччиси болгъан. Шаулну чагъы уллу уланларыны уьчевю ону артына тюше. ¹⁵ Давут буса, Шаулну ягъына да барып, сонг атасыны кьойларын кьутгъармакъ учун Байтлагамгъа кьайта болгъан. ¹⁶ Жалут, кьырк гюнню узагъында гъар гюн эртен ва ахшам чыгъып, ябушма чакъырыв этип тура.

¹⁷ Ишай уланы Давутгъа булай дей:

– Агъаларынг учун он бир сагъ чакъы кьызартылгъан будай да, он чапелек де алып, оланы ягъына кьонушгъа багъып алгъаса. ¹⁸ Дагъы да минг асгерни башчысына он гора бишлакъ да ал. Агъаларынгны гьорюп, олардан нечик буса да бир хабар гелтир. ¹⁹ Олар Эла деген кьолда Шаул ва бары да ону адамлары булан пилистимлилер булан дав юрютюп туралар.

²⁰ Давут, сиривюн башгъа кьойчугъа да кьоюп, Ишай буюргъан кюйде, танг булан югюн де алып, ёл чыгъа. Ол кьонушгъа асгерлер дав кьычырывлары да булан оьз ерлерине чыгъа турагъан вакътиде етише. ²¹ Исрайыллылар ва пилистимлилер сыдра-сыдра болуп бир-бирини кьаршысында тизилип токтагъан болгъан. ²² Давут, югюн арбаланы кьаравулчусуна да кьоюп, агъалары булан саламлашмакъ учун, асгерлени сыдраларына багъып чаба.

²³ Давут олар булан сьйлеп турагъанда, Гатдагъы пилистимли асгер Жалут, асгер бойлардан чыгъып йиберип, гьаман да йимик ябушма чакъыра, Давут да ону эшите. ²⁴ Шо адамны гьорюп, исрайыллылар ондан бек кьоркыгъан гьалында кьачып тербейлер. ²⁵ Олар булай дейлер:

– Гьремисиз бу адамны чыгъагъан кююн? Ол исрайыллыланы ябушувгъа чакъырмакъ учун чыгъа. Ким ону оьлтюрсе, пачабыз ону уллу байлыкълар берип савгъатлажакъ. Дагъы да пачабыз огъар кьатын этип кьызын бережек ва Исрайылдагъы ону атасыны агьлюсюн ясакъ тьлевден азат этежек.

²⁶ Давут озъюню ягъында токътагъан адамлагъа:

– Шо пилистимлини де оьлтюрюп, Исрайылны уьстюнден биябурлукъну тайдыргъан адамгъа не болажакъ? Гъар даим де бар болгъан Аллагъны асгерлерин ябушувгъа чакъырмакъ учун, ким болуп къалгъан бу сюннетленмеген пилистимли? – деп сорай.

²⁷ Олар Давутгъа алда айтгъанларын такрарлап берелер ва:

– Ону оьлтюрген адамгъа муна шу зат болажакъ, – дейлер.

²⁸ Давутну агъасы Элиап озъюню иниси адамлар булан сёйлейгенин эшитгенде, огъар ачувланып, булай дей:

– Сен мунда неге гелдинг? Булай да аз кьойланы да дангылда кимге кьойдунг? Сен макътанма сюегенингни де, юрегинг тюз тьогюлюн де мен билемен; сен янгыз ябушувгъа къарамакъ учун гелгенсен.

²⁹ – Мен не этгенмен дагъы? – дей Давут. – Магъа гъали сёйлеме де ярамаймы?

³⁰ Давут, Элиапгъа арт берип, бир башгъасына багъып бурула ва ону булан да шо гъакъда сёйлей, халкъ да огъар алдагъы кюйде жавап къайтара. ³¹ Ону сёзлерин Шаулгъа етишдиргенде, ол Давутну артындан йибере. ³² Давут Шаулгъа:

– Шо пилистимли саялы ругъдан тьошмегиз; ону булан ябушма сени къулунг болгъан мен баражакъман, – дей.

³³ Шаул:

– Сен, шо пилистимлиге къаршы чыгъып, ону булан ябушуп болмайсан; сен гъали де яшсан, ол буса яш йылларындан тутуп асгерлик борчун кютеген адам, – деп жавап бере.

³⁴ Амма Давут Шаулгъа булай дей:

– Сени къулунг атасыны кьойларын сакълап турагъанда, арслан неде аюв гелип сиривден кьой алып гетеген эди. ³⁵ Мен, къыржанны артындан чабып, оьлтюрюп, ону авзундан кьойну къутгъарып ала эдим. Ол магъа багъып атылгъанда буса, мен ону юнюнден тутуп йиберип, оьлтюрюп ташлай эдим. ³⁶ Сени къулунг арсланны да, аювну да оьлтюрюп болгъанлардан. Бу сюннетленмеген пилистимлиге де шолай болажакъ, неге тьогюл де ол гъар даим де бар болгъан Аллагъны асгерлерин ябушма чакъырды. ³⁷ Арсланны, аювну тырнакъларындан къутгъарып тургъан Раббим мени бу пилистимлиден де азат этер.

Шаул Давутгъа:

– Бар, Раббиз сени булан болсун дагъы! – дей.

³⁸ Шаул Давутгъа оъзюню дав опуракъларын гийдире. Шаул огъар темир гёлегин гийдире ва ону башына багъыр бёрк де сала. ³⁹ Давут, дав опуракъларыны уъстюнден кылычын да тагъып, юрюме къарай, неге тюгюл де бу затлар огъар уйренчикли болмагъан.

– Мен буланы гийип юрюп болмайман, – дей ол Шаулгъа, – неге тюгюл де бу затлар магъа уйренчикли тюгюл.

Давут шоланы чечип сала. ⁴⁰ Къолуна асатаякъ да алып, ол оъзюне оъзенден беш тегиш таш ала ва шоланы оъзюню къойчу дорбасына да салып, къолунда таш атагъан савуту да булан пилистимлиге багъып ювукълаша.

Давут Жалутну оьлтюре

⁴¹ Шо вакътиде буса пилистимли де оъзюню къалкъанчысы да булан Давутгъа багъып ювукълашып тербей. ⁴² Къызыл ренкли ва исбайы Давутну гёргенде, пилистимли огъар сансымай къарай, неге тюгюл де ол яш болгъан. ⁴³ Ол Давутгъа:

– Не эте, уъстюме таякъ да алып юрюме мен сагъа ит болуп къалгъанманмы? – дей.

Пилистимли де Давутгъа оъзюню аллагъларыны аты булан налат бере.

⁴⁴ – Мунда гел, – дей ол, – мен сени чархынгны кёкдеги къушлагъа да, ердеги жанлагъа да азыкъ этип берип къояйым!

⁴⁵ Давут пилистимлиге булай дей:

– Сен магъа къаршы кылычынг, уллу сюнгюнг ва гиччи сюнгюнг булан гелесен, мен буса сагъа къаршы Къудратланы Раббисини, Исрайылны асгерлерини Аллагъыны аты учун гелемен. Сен шо асгерлени ябушма чакъырдынг. ⁴⁶ Бугюн Раббибиз сени магъа берип къояжакъ, мен де сени оьлтюрюп, башынгны гесип алажакъман. Мен бугюн пилистимли асгерлени сюеклерин кёкдеги къушлагъа да, ердеги жанлагъа да азыкъ этип бережекмен ва бютюн дюнья Исрайылда Аллагъ барлыгъына тюшюнежек! ⁴⁷ Мунда жыйылгъанланы барысы да Раббибиз не кылыч, не сюнгю булан къутгъармайгъанын билежеклер, неге тюгюл де бу ябушув Раббибизни ябушувудур. Ол барыгъызны да бизин къолубузгъа берип къояжакъ.

⁴⁸ Пилистимли Давутну уьстюне чапмакъ учун ювукълаш-
ма башлай. Давут чалт асгерлени сыдраларына ону алдына
багъып чабып йибере. ⁴⁹ Къолун дорбасына сугъуп, шондан
бир таш да чыгъарып алып, ол шону таш атагъан савуту булан
атып йибере ва пилистимлини мангалайына тийдире. Таш
ону мангалайына къадалып къала, ол да бѣттѣбен ерге авуп
йыгъыла. ⁵⁰ Шолай Давут таш атагъан савуту ва ташны кѣ-
меклиги булан пилистимлиден уьст чыгъа. Къолуна къылыч
да тутмайлы, ол пилистимлини йыгъа ва ону оьлтюре.

⁵¹ Давут, чабып барып, ону уьстюнде эретура. Ол, пилис-
тимлини къылычын алып, шону къынындан чыгъарып ала.
Пилистимлини оьлтюрген сонг, Давут къылыч булан ону
башын гесип ала.

Пилистимлилер оьзлени игити оьлгенин гѣргенде, артгъа
бурулуп къачма башлайлар. ⁵² Исрайылны ва Ягъудини асгер-
лери алгъа багъып чабалар ва пилистимлилени тап Гатгъа ерли
ва Экронну къапуларына ерли къувуп юрюйлер. Оьлтюрюлген
пилистимлилени сюеклери Гатгъа ва Экронгъа элтеген шаа-
райым ёлну бою булан ташланып бола. ⁵³ Пилистимлилени
къувуп къайтгъан сонг, исрайыллылар оланы къонушунда
талавур этелер. ⁵⁴ Давут, пилистимлини башын алып, шону
Ерусалимге гелтире, пилистимлини савутун буса ол оьзюню
чатырына сала.

Давутну Шаулгъа таныш этелер

⁵⁵ Пилистимлини алдына багъып барагъан Давутгъа къа-
райгъанда, Шаул асгербашы Абинерге:

– Абинер, бу яш кимни уланыдыр? – деп сорай.

Абинер:

– Пачам, антдыр, мен билмеймен, – деп жавап бере.

⁵⁶ Пача:

– Билип къара гъали, бу яш кимни уланы экен, – дей.

⁵⁷ Давут, пилистимлини де оьлтюрюп къайтгъандокъ, Абинер
ону Шаулну ягъына гелтире; Давут буса къолунда пилистим-
лини башын тутгъан гъалда бола.

⁵⁸ – Гъей яш, сен кимни уланысан? – деп сорай Шаул.

Давут:

– Мен Байтлагъамдагъы сени къулунг Ишайны уланы-
ман, – деп жавап бере.

Давутну Ёнатан булангы кърдашлыгы

18¹ Давут Шаул булан сёйлеген сонг, Ёнатан Давутгъа бек исинип къала ва ону озюн сюегенде йимик сююп къоя. ² Шо гюнден башлап Шаул Давутну озюню ягъында сакълай ва огъар атасыны уюне къайтма ихтияр бермей. ³ Ёнатан буса Давут булан кърдашлыкъ бирлигини дыгъарын бегете, неге тюгюл де ону озюн сюегенде йимик сююп къоя. ⁴ Ёнатан, озю гийип тургъан уст опурагъын чечип, шону озюню дав гийими, къылычы, сюнгюсю ва белбаву булан бирче Давутгъа бере.

⁵ Шаул Давутну не тапшурув берип бакъдырса да, ол шону шолай устынюлю кюйде кюте чи, гъатта Шаул огъар оър асгерлик чын да бере. Давутгъа шо чын берилгенликни бютюн халкъ да, Шаулну къуллукъчулары да ушата.

Шаул Давутну гюлей

⁶ Давут, пилистимлини де оьлтюрюп, адамлары да булан бирче уюне къайтып гелегенде, Исрайылны шагъарларын-дагъы къатынлар Шаул пачаны йырлай, бийий туруп, шат сарынлар, накъырасы-къомузу булан къраршылама чыгъалар. ⁷ Бийий туруп, олар булай йырлайлар:

– Шаул минглени,

Давут буса он минглени йыкъды.

⁸ Шаул бек къазаплана, бу сёзлер ону кепине гелмей.

– Олар Давут булан он минглени, – деп ойлаша ол, – мени булан буса янгыз минглени байлай. Бираздан ону озлени пачасы деп де билдирежеклер.

⁹ Шондан сонг Шаул Давутгъа шекли кюйде къарама ва ону гюлеме башлай.

¹⁰ Артындагъы гюн Шаулну Аллагъ йиберип гелген яман ругъ елеп ала. Гъакъылдан тайышып гетмеклигинден ол уюнде озюне ер табып болмай айлана, Давут буса гъар гюн де йимик къомузун согъуп тербей. Шаулну къолунда сюнгюсю болгъан ¹¹ ва ол, Давутну тамгъа ябушдуруп къойма сююп, шону атып йибере. Амма Давут ондан эки керен къутулма бажара.

¹² Шаул Давутдан къоркъа, неге тюгюл де Раббиз Давут булан болгъан, Шаулну буса Ол къоюп къойгъан болгъан.

¹³ Шаул, Давутну минг асгерге башчы да этип салып, ону

оьзюнден ариге тебере. Давут да асгерлерин давлагъа алып юрюп тура. ¹⁴ Давут не этме гиришсе де, ол уллу уьстюнлюклер къазанып юрюй, неге тьюгюл де Раббибиз ону булан болгъан. ¹⁵ Шаул, оьзю уьстюнлюклер къазанмайгъанын гьрюп, ондан къоркъа. ¹⁶ Амма бьютюн Исрайылны ва Ягъудини адамлары Давутну сюелер, неге тьюгюл де ол оланы давлагъа алып юрюп тура.

Давут Шаулну гиевю бола

¹⁷ Бир керен Шаул Давутгъа:

– Муна мени уллусу къызым Мерап. Мен ону сагъа къатын этип беремен, сен бусанг магъа къоччакъ къюде къуллукъ этип ва Раббибиз учун давлар юрютюп тур, – дей.

Ичинден буса Шаул: «Мен огъар къолумну гьтермежекмен. Шону пилистимлилер этсин!» – деп ойлаша. ¹⁸ Амма Давут Шаулгъа:

– Пачагъа гиев болар йимик, ким болуп къалгъанман мен, агълюм де, атамны Исрайылдагъы тухуму да нелер болуп къалгъан? – деп жавап бере.

¹⁹ Шаулну къызы Мерапны Давутгъа берме заманы гелгенде, ону Мегъоладагъы Адриелге къатын этип берип къоялар.

²⁰ Давутну буса Шаулну Микал деген къызы сююп къоя. Шаулгъа шо гъакъда айтгъанда, ол рази бола. ²¹ «Мен Микалны огъар берейим, – деп ойлаша ол. – Давутну къызым булангъы уьйленивю тузакъ болуп къалсын ва ону оьлюмюне пилистимлилер айыплы болуп чыкъсын».

Шаул Давутгъа:

– Гъали сени магъа гиев болма бирдагъы имканлыгъынг бар, – дей.

²² Сонг Шаул къуллукъчуларына булай буйрукъ бере:

– Давут булан янгыз сьйлеп къарагъыз ва огъар: «Къара гъали, пачабыз сагъа рази, ону бары да къулары да сени сюе; огъар гиев болуп къал», – деп айтыгъыз.

²³ Олар бу сьзлени Давутгъа такрарлап берелер. Амма Давут:

– Пачагъа гиев болмакъ аз-маз затлар деп ойлашамысыз сиз? Мен чи бир ярлы, амалсыз адамман, – дей.

²⁴ Шаулну къуллукъчулары огъар Давут айтгъан затны етишдире. ²⁵ Шаул булай жавап бере:

– Давутгъа: «Пачабызгъа оьзюню душманларындан оьч алмакъ учун, гелинге къалым гысапда юз пилистимлини сюннет этип гесген еринден къайры зат тарыкъ тьююл», – деп айтыгъыз.

Шаул буса Давутну пилистимлилени къолу булан оьлтюрме ойлаша болгъан. ²⁶ Къуллукъчулары шо гъакъда Давутгъа айтгъанда, ол пачагъа гиев болмакъ деген ойгъа рази бола. Белгиленген заман битгенче де, ²⁷ Давут, оьзюню асгерлери де булан чыгъып, эки юз пилистимлини оьлтюрюп геле. Пачагъа гиев болмакъ учун, Давут, оланы сюннет этип гесген ерлерин гелтирип, шоланы барын да огъар гёрсетип бере. Шо заман Шаул оьзюню къызы Микалны огъар къатын этип бере.

²⁸ Раббибиз Давут булан экенин ва оьзюню къызы Микал ону сюегенин англагъанда, ²⁹ Шаул ондан бирден-бир къоркъма башлай ва оьмюрюню ахыр гюнлерине ерли ону душманы болуп тура.

³⁰ Пилистимлилени асгербашчылары давлар юрютюп туралар. Гъар давда Давут Шаулну оьзге къуллукъчуларындан эсе артыкъ уьстюнлюк къазанып тура ва ону аты дангъа айтылып гете.

Ёнатан Давутгъа алданокъ билдире

19 ¹ Шаул уланы Ёнатангъа ва бары да къулларына Давутну оьлтюрме буйрукъ бере. Амма Ёнатан Давутгъа бек исинген болгъан. ² Ёнатан огъар алданокъ булай деп билдире:

– Мени атам Шаул сени оьлтюрме деп онгайлыкъ излеп айлана. Тангала эртен сакъ боларсан; бир яшыртгъын ерге де гирип, шонда турарсан. ³ Мен, сен яшынгъан авлакъгъа чыгъып, атамны ягъында токътап болажакъман. Мен ону булан сени гъакъынгда лакъыр этежекмен, сонг сагъа бары да англагъанымны хабарлажакъман.

⁴ Ёнатан атасы Шаулгъа Давутну гъакъында янгыз яхшы затны сёйлей ва огъар булай дей:

– Атам, сен къулунг Давутгъа къаршы гюнагъ этме, неге тьююл де ол сагъа къаршы гюнагъ иш этмеди ва оьзюню бары гъаракаты булан сагъа шайлы къуллукъ этип турду.

⁵ Пилистимлини оьлтюрегенде, ол тавакаллыкъ этип, оьзюн гъеч аямады. Раббибиз бююн Исрайыл учун уллу уьстюнлюк савгъат этди, сен де, шону гёрюп, сююнюп турдунг. Гъеч

бир себепсиз Давутну да оьлтюрюп, сагъа айыпсыз адамгъа кьаршы гюнагъ иш этме негер тарыкъдыр?

⁶ Шаул Ёнатангъа тынглай ва:

– Ант этемен, Давут оьлюмге тарылмажакъ, – дей.

⁷ Ёнатан, Давутну чакъырып, бары сёйленген затны огъар билдире. Ёнатан ону Шаулну ягъына гелтире ва Давут да, алдын йимик, Шаулну ягъында яшап къала.

Давут къача

⁸ Къайтып дав башлана, Давут да пилистимлилер булан ябушма чыгъа. Ол пилистимлилеге шолай къапас ура чы, олар гъатта ондан къачып тербейлер.

⁹ Шаул уьюнде кьолуна сюнгюсюн де тутуп олтуруп турагъанда, Раббибиз йиберип гелген яман ругъ ону кьуршап ала. Давут буса шо заман кьомуз согъуп тура болгъан. ¹⁰ Шаул сюнгюсю булан Давутну тамгъа ябушдуруп кьойма къарай. Амма Давут шондан кьутулма бажара, сюнгю де тамгъа кьадалып къала. Шо гече Давут къачып кьутула.

¹¹ Давутну гъызарлап, эртенинде ону оьлтюрмек учун, Шаул ону уьюне оьзюню адамларын йибере. Амма Давутну къатыны Микал огъар алданокъ:

– Эгер де бугюн ахшам сен къачып кьутулмасанг, тангала сени оьлтюрежеклер, – деп билдире.

¹² Микал Давутну терезеден таба чыгъарып йибере, ол да къачып кьутула. ¹³ Шо заман Микал, терапимни* алып йиберип, шону ятывгъа сала, шону башын эчкини юнунден этилген шаршав булан ябып, опуракъ булан чырмап кьоя.

¹⁴ Давутну тутмакъ учун Шаул оьзюню адамларын йиберип гелгенде, Микал:

– Ол авруй, – деп кьоя.

¹⁵ Шо заман Шаул, оьзюню адамларын Давутгъа къарама йибере туруп, олагъа:

– Мен Давутну оьлтюрюп болсун учун, магъа ону ятывундагъы кюйде гелтиригиз чи, – дей.

¹⁶ Амма олар гелгенде, ятывда башына эчкини юнунден этилген шаршав да салынгъан терапимни табалар.

* 19:13 *Терапим* – агъачдан ясалып, оьзюне сужда этилеген уй аллагъны келпети.

¹⁷ Шаул Микалгъа:

– Сен неге душманым къутулуп болсун деп, ону йиберип, мени алдатып токътадың? – деп сорай.

Микал огъар булай дей:

– Ол магъа: «Эгер де сен мени йибермесенг, мен сени оьлтюрежекмен!» – деди.

Шаул Рамада пайхаммарланы ягъында

¹⁸ Давут къачып къутулгъан сонг, Рамагъа Шамуйылны ягъына гелип, огъар Шаул этген бары да затны хабарлап бере. Шондан сонг ол, Шамуйыл булан бирче Наётгъа гетип, экевю де шонда къалалар. ¹⁹ Шаулгъа: «Давут Наётда, Рамада», – деп билдирелер, ²⁰ ол да Давутну тутмакъ учун адамларын йибере. Амма олар халватгъа тюшген пайхаммарланы бёлюгюн ва оланы башын тутгъан Шамуйылны гёрелер. Шо заман Шаулну адамларына Аллагъны Ругъу таъсир этип, олар да халватгъа тюшелер. ²¹ Шо гъакъда Шаулгъа айталар. Ол да дагъы да башгъа адамларын шонда бакъдыра, амма олар да халватгъа тюшелер. Шаул оьзюню адамларын уьчюнчюлей бакъдырып йибере, амма олар да халватгъа тюшелер. ²² Ахырда да ол оьзю Рамагъа деп ёлгъа тюше ва Секудагъы уллу къуюгъа багъып геле. Ол:

– Шамуйыл да, Давут да къайдадыр? – деп сорай.

– Олар Наётда, Рамада, – деп жавап бере огъар бирев.

²³ Шаул Рамадагъы Наётгъа багъып бара. Амма Аллагъны Ругъу, Шаулгъа да таъсир этип, ол да Наётгъа етип къалгъанча халватгъа тюшген гъалында юрюй. ²⁴ Ол, уьстюндеги опурагъын чечип йиберип, оьзю де Шамуйылны алдында халватгъа тюше. Ол сав гюнню ва гечени узагъында ялангъач гъалында ятып тура. Муна шо саялыдыр адамланы: «Пайхаммарланы арасында Шаул да бармы дагъы?» – деп айтагъаны.

Давут ва Ёнатан бирлешивню дыгъарын бегетелер

20 ¹ Шо заман Давут, Рамадагъы Наётдан къачып, Ёнатанны ягъына геле. Ол:

– Не этгенмен мен? Не айыбым бар? Атанг мени оьлтюрме сюер йимик, огъар къаршы не гюнагъ иш этгенмен мен? – деп сорай.

² – Болмажакъ шо зат! – деп жавап бере Ёнатан. – Сен оьлмежексен! Магъа билдирмейли, атам бир ишни де этмей – не уллусун, не гиччисин. Ол шону менден яшырмажакъ эди? Сен янгылыш боласан!

³Амма Давут, ант да этип, булай дей:

– Сен мени нечик сюегенингни атанг яхшы биле. Сен пашман болмасын учун, ол сен шо гъакъда бир зат да билмесин деп токъташды. Амма Раббибизни атын тутуп ант этемен, магъа оьлюмге бир абат къалып тура.

⁴Ёнатан Давутгъа:

– Мен сени учун не сюйсенг де этме къабулман, – дей.

⁵Давут булай деп жавап бере:

– Тангала Ай янгырывну байрамы. Мен пачабыз булан тюш ашгъа олтурма герекмен. Бирисигюн ахшам болгъунча мен авлакъда яшынып болсун учун, мени йиберип къой. ⁶Эгер де атанг мени ёкълугъумну эслеп къойса, огъар: «Давут менден оьзюне алгъасавлу кюйде Байтлагъамгъа барып гелме изну бермекни тиледи, неге тюгюл де шонда гъали оьзюню бютюн тухуму учун этилеген кърбан этивню вакътиси», – деп айтарсан. ⁷Эгер де ол: «Яхшы», – десе, магъа гъеч къркъунчлукъ ёкъдур. Амма эгер де ол чекеленип йиберсе, атанг яман иш этме хыял этегенине бирдокъда шеклик этме. ⁸Сени къулунг болгъан магъа рагъму эт, неге тюгюл де сен Раббибизни алдында ону булан кърдашлыкъ бирлешивюню дыгъарын бегетдинг чи дагъы. Эгер де мен айыплы бусам, мени оьзюнг оьлтюрюп къой! Негер тарыкъдыр мени атангны ягъына элтмеге?

⁹ – Болмас дагъы шо зат сагъа! – дей Ёнатан. – Эгер де атамны сагъа яманлыкъ этме хыялы баргъа шеклик этген болгъан бусам, мен сагъа шо гъакъда айтмасмы эдим дагъы?

¹⁰Давут:

– Атанг сагъа къагърулу кюйде жавап берсе, шо гъакъда магъа ким билдирер? – деп жавап бере.

¹¹ – Юрю, – дей Ёнатан, – авлакъгъа чыгъайыкъ.

Олар бирче авлакъгъа чыгъалар. ¹²Ёнатан Давутгъа булай дей:

– Раббибиз, Исрайылны Аллагы, шагъат болсун дагъы! Мен тангала неде бирисигюн шу замангъа атамдан бары да затны сорап билмей къоймасман! Эгер де ону юреги сагъа багъып ава буса, мен, сени ягъынга йиберип, сагъа билдирежекмен.

¹³Амма атамны сагъа яманлыкъ этме хыялы бар буса, мен де,

сен гъеч бир пуршавсуз гетип болсун учун, сагъа шо гъакъда билдирмейли, сени йибермей къойсам, Раббибиз мени къатты кюйде такъсырлап къойсун дагъы. Раббибиз атам булан болуп тургъаны йимик, сени булан да болуп турсун дагъы. ¹⁴Амма сен де мен сав чакъы магъа Раббибизни бир де битмейген рагъ-мусун гёрсетип турарсан. ¹⁵Мен оьлгенде буса, мени агълюме де даим кёмек этип турарсан, гъатта Раббибиз ер юзюнден Давутну бары да душманларын къырып битдиргенде де.

¹⁶Ёнатан:

– Раббибиз Давутну душманларын такъсырласын дагъы, – деп де айтып, Давутну тухуму булан бирлешивню дыгъарын байлай.

¹⁷Ёнатан Давутну сюегени саялы, ону бирдагъы керен ант этме борчлу эте, неге тюгюл де ол Давутну оьзюн сюегенде йимик сюе болгъан. ¹⁸Сонг Ёнатан Давутгъа:

– Тангала Ай янгырывну байрамы. Сен гелмегенингни эслежеклер, неге тюгюл де сени еринг бош къалажакъ. ¹⁹Бирисигюн ахшамгъа таба сен, алда яшынгъан еринге барып, шонда Азел деген ташны къырыйында къаравуллап токътап тур. ²⁰Бир белгиге урагъандай, мен шо якъгъа багъып уьч окъ атарман. ²¹Сонг бир улангъашны йибере туруп, огъар: «Бар, окъланы табып гел», – деп айттарман. Эгер де мен огъар: «Окълар артынгда тура, шоланы мунда гелтир», – деп айтсам, шо заман гелерсен, неге тюгюл де, Раббибизни атын тутуп ант этемен, сен аманлыкъда къалып туражакъсан; сагъа къоркъунчлукъ болмас. ²²Амма эгер де мен улангъашгъа: «Окълар алдынгда тура», – деп айтсам, шо заман гетип къаларсан, неге тюгюл де сени бакъдырагъан Раббибиздир. ²³Биз оьзюню гъакъында сёйлеген ишни гъакъында айтсакъ, эсингде сакълап къой: Раббибиз сени де, мени де арабызда гъар даимге де шагъатдыр.

Давутгъа къоркъунчлукъ тува

²⁴Давут авлакъда яшына. Ай янгырывну байрамы башлангъанда, пача ашама олтура. ²⁵Пача оьзюню гъамангъы еринде тамны боюн тутуп Ёнатанны кършысында олтура. Абинер Шаулну къырыйында олтура, амма Давутну ери бош къала. ²⁶Шо гюн Шаул бир зат да айтмай, неге тюгюл де ол: «Давутну мурдарландырап йимик, огъар бир

зат болгъангъа ошай; шо саялы ол бизин булан бирче олтуруп ашама болмай», — деп ойлаша.

²⁷Амма артындагъы гюн, айны экинчи гюнюнде, Давутну ери къайтып бош бола. Шо заман Шаул уланы Ёнатангъа:

— Неге Ишайны уланы не тюнегюн, не бугюн тепсиге олтурмады? — деп сорай.

²⁸Ёнатан булай деп жавап бере:

— Давут магъа озюн Байтлагъамгъа барма къойсун деп бек тилей эди. ²⁹Ол: «Мени йибер, неге тюгюл де бизин тухумубуз шагъарда къурбан соя, мени агъам да магъа шоңда гелсин деп буйрукъ этген. Эгер де сени юрегинг магъа багъып ава буса, мени агъаларым булан гёрюшме йибер», — деди. Ол пачаны тепсисинде муна шо себепден олтурмады.

³⁰Шаул, Ёнатангъа къазапланып, огъар булай дей:

— Сен хырча, питнечи къатынны уланысан! Сен озюнгнию де, сени тапгъан анангны да биябур этип, Ишайны уланы булан тилбир экенингни билмей деп турамысан? ³¹Ишайны уланы ер юзюнде яшайгъан заманы ичинде не сен, не сени пачалыгъынг къалмажакъ. Артындан йиберип, ону мени ягъыма гелтир, неге тюгюл де ол оьлме тарыкъ!

³²— Ону оьлтюрме негер тарыкъдыр? Не этген ол? — деп сорай атасына Ёнатан.

³³Амма Шаул Ёнатанны оьлтюрмек учун, огъар багъып сюнгюсюн атып йибере. Шо заман Ёнатан да атасы Давутну оьлтюрме токъташгъанын англай. ³⁴Ёнатан бек къазаплангъан гъалында тепсиден тура. Артындагъы гюн ол ашамай тура, неге тюгюл де атасы Давутгъа этеген уятсыз ишлеге байлавлу болуп пашман бола.

Давут ва Ёнатан бир-бири булан савболлашалар

³⁵Эртен Ёнатан Давут булан ёлукъмакъ учун авлакъгъа чыгъа. Ону булан улангъаш да бола. ³⁶Ол улангъашгъа:

— Чабып барып, мен атагъан окъланы излеп гел, — дей.

Улангъаш чабып гете, Ёнатан да ону алды булан окъну атып йибере. ³⁷Улангъаш Ёнатан окъ атгъан ерге етгенде, ол улангъашны артындан:

— Окъ сенден альякъда! — деп кычыра.

³⁸Сонг ол:

– Алгъасап йибер! Тез бол! Токътама! – деп кычырып йибере.

Уланъяш, окъну алып, озъюню есине къайтарып бере.
39 (Уланъяш бир затны да билмей болгъан; болуп турагъан ишни янгыз Ёнатан да, Давут да биле болгъанлар.) 40 Ёнатан савутун уланъяшгъа бере туруп:

– Бар, шуну шагъаргъа элт, – дей.

41 Уланъяш гетген сонг, Давут таш тѳбени кыбла ягъын-да токътай ва тобукъларындан да туруп, Ёнатангъа ерге ер-ли уъч керен баш ура. Сонг олар, бир-бирин озбюп, бирче йылап алалар, амма Давут кѳп йылай. 42 Ёнатан Давутгъа булай дей:

– Паракхатынга гет, биз: «Раббибиз сени де, мени де ва мени наслуларымны да, сени наслуларынгны арасын-да гъар даимге де шагъатдыр», – деп айтып, Раббибизни атын да тутуп, кзурдаш болуп турма бир-биревге ант эт-дик чи дагъы.

43 Давут гете, Ёнатан буса шагъаргъа къайта.

Давут Нопда дин къуллукъчуну ягъына геле

21 1 Давут Ноп деген шагъарда Агъималик деген дин къуллукъчуну ягъына геле. Ону гѳрюп, Агъималик гъалекленип йибере ва:

– Сен неге янгызсан? Неге сени булан бирев де ѳкъ? – деп сорай.

2 Давут Агъималикге булай деп жавап бере:

– Пачабыз, магъа бир иш де тапшуруп: «Мен сагъа тап-шуруп йибереген ишни гъакъында бирев де билме герек-мей», – деди. Озъюню адамларыма буса алданокъ сѳй-лешинген ерде мени къаршылама буйрукъ бердим. 3 Къо-лунгда не бар? Магъа беш чапелек неде не башгъа затынг бар буса, бер.

4 Амма дин къуллукъчу Давутгъа:

– Мени къолумдагъы гъамангъы экмек тюгюл; мендеги сыйлы экмек. Амма мен шону сени адамларынг къатынгиши-лерден сакъланса бережекмен, – деп жавап бере.

5 Давут булай жавап бере:

– Гъакъ герти, гъаман да йимик мен бир тапшурувну къот-ме барагъанда, бизин булан къатынгишилер ѳкъ эди. Биз

гъамангъы тапшурувланы кютме алгъасап барагъанда да, мени адамларымны кьаркъаралары таза бола. Бугюн буса олар нечик таза болма герек!

⁶ Шо вакътиде дин къуллукъчу сыйлы ердеги сыйлы экмекни янгысына алышдырып тура болгъан. Ол Давутгъа сыйлы ерден алынгъан шо экмекден бере, неге тюгюл де ону дагъы экмеги болмагъан.

⁷ Шо ерде, Раббизбизни сыйлы ерини кырыыйында, шо гюн Шаулну къулларындан бириси болгъан. Шо къул эдомлу Доэк, Шаулну кьойчуларыны одаманы болгъан.

⁸ Давут Агъималикге:

– Мунда сени сюнгюнг неде кылычынг ёкъму? Озьюм булан не кылычым, не озге савутум ёкъ, неге тюгюл де па-чабызны иши алгъасавлу эди, – дей.

⁹ Дин къуллукъчу булай жавап бере:

– Мунда сен озьюн Эла къолунда оьлтюрген пилистимли Жалутну кылычы бар. Кылыч опуракъгъа чырмалып, эпотну артында* тура. Сюе бусанг, шону ал. Мунда шондан озге кылыч ёкъ.

Давут:

– Шогъар тенг гелегени болурму? Шону магъа бер, – дей.

Давут Гатдагъы пилистимлиени ягъында

¹⁰ Шо гюн Давут, Шаулну ягъындан къачып, Гатны пачасы Акишни ягъына геле. ¹¹ Амма Акишни къуллары огъар булай дей:

– Ол шо уьлкени пачасы, шо Давут тюгюлмю дагъы? Бийий туруп, олар бир-бирине озьюню гъакъында:

«Шаул минглени, Давут буса он минглени йыкъды?» – деп йырлагъан Давут тюгюлмю дагъы?

¹² Давут бу сёзлеге агъамият бере ва Гатны пачасы Акишден бек кьоркъа. ¹³ Давут оланы алдында озьюн гъакъылдан тайышгъандай болуп гёрсете. Оларда турагъан вакътини ичинде ол озьюн бир гъакъылсыз адам йимик тутта, эшиклердеги белгилени тырнап ва сакъалына силегейлерин агъыздырып айлана. ¹⁴ Акиш къулларына булай дей:

* 21:9 *Эпотну артында* – мунда эпот адат булан байлавлу нечик буса да бир затны аты.

– Бу адамгъа къарагъыз гъали! Ол чу гъакъылдан тайышгъан! Мени ягъыма ону негер гелтиргенсиз? ¹⁵Алдымда авлияларын чачып айлансын деп, муну да мени ягъыма гелтирмесегииз, башындан тайышгъанларым озьюмнюки азмы эди башгъа? Бу адам мени уюме гирмес?

Давут озьюне ёлдашлар таба

22 ¹Давут, Гатдан гетип, Адуллам деген ерге ювукъдагъы анакъгъа яшынып къутгъарыла. Давутну атасы ва ону уюндегилени барысы да шо гъакъда эшитгенде, олар ону ягъына багъып тюшелер. ²Ону айланасына бары да касиплер, озълени хатирин къалдыргъанлар ва борч къалгъанлар жыйылалар, Давут да оланы башчысы болуп къала. Ону булан дёрт юзге ювукъ адам бола. ³Давут шондан Муапдагъы Миспагъа багъып бара. Ол Муапны пачасына:

– Аллагъ магъа не этежегин билгенче, мени ата-анама сизде турма изну берсене, – дей.

⁴Давут ата-анасын Муап пачаны ягъында къоя. Давут баягъы шо анакъда яшынып тургъан чакъы олар пачаны ягъында къалалар. ⁵Амма Гад деген пайхаммар Давутгъа:

– Анакъда тургъанынг таман. Ягъудини топурагъына багъып бар, – дей.

Давут, шондан гетип, Гьерет агъачлыгъына геле.

Шаул Нондагъы дин къуллукъчуланы оьлтюре

⁶Шаул Давут ва ону адамлары табулгъанын эшите. Шаул Гибадагъы тебеде эмен терекни тюбюнде къолунда сюнгюсю де булан олтургъан болгъан. Шаулну айланасында ону ювукълары токътап болгъан. ⁷Шаул олагъа булай дей:

– Тынглагъыз, буньяминлилер! Ишайны уланы сизге барыгъызгъа да авлакълар, юзюмлюклер берерми дагъы? Ол сизин барыгъызны да минг асгерге, юз асгерге башчылар этип салармы дагъы? ⁸Шо саялыгъамы дагъы сиз барыгъыз да магъа къаршы тилбир болуп токътагъаныгъыз? Мени уланым Ишайны уланы булан къурдашлыкъ бирлешивюню дыгъарын бегетгенин магъа бирев де аян этмеди. Биригиз де мени аямадыгъыз, мени уланым мени къулумну магъа къаршы кисдиргенни биригиз де аян этмедигиз. Шо къулум буса магъа къапгъун салып токътагъан эди, бугюн де шо салгъан кююнде.

⁹Амма Шаулну ювукълары да булан бирче токътагъан эдом-лу Доэж булай дей:

– Мен Ишайны уланы Нопгъа Агъитупну уланы Агъималикни ягъына гелгенин гёрдюм. ¹⁰Агъималик ону тилевюне гёре Раббизни ахтара эди. Дагъы да ол Давутну сурсатлар булан таъмин этди, огъар пилистимли Жалутну кылычын да берди.

¹¹Шо заман пача Агъитупну уланы дин кьуллукъчу Агъималикни ва ону атасыны бары агълюсюню артындан йибере. Ону агълюсюндегилер Нопда дин кьуллукъчулар болгъан. Олар бары да пачаны ягъына гелелер. ¹²Шаул:

– Тынгла чы, Агъитупну уланы, – дей.

– Тынглап тураман, бийим, – деп жавап бере ол.

¹³Шаул огъар булай дей:

– Неге сен де, Ишайны уланы да магъа къаршы тилбирсиз?! Ишайны уланы, магъа къаршы чыгып, магъа къапгъун салсын деп, сен огъар экмек де, кылыч да бердинг, ону тилевюне гёре Аллагъны да ахтардинг. Ол бугюн де этегенин узатып тура.

¹⁴Агъималик пачагъа булай деп жавап бере:

– Пачабызны гиевю де, ону къаравулларыны ёлбашчысы да болгъан Давутну сени уьонгдигилени алдында уллу абуру бар. Давут йимик, сагъа дагъы къайсы кьулунг шолай аминдир?

¹⁵Шо гюн ону тилевюне гёре Аллагъны биринчилей ахтардыммы дагъы мен? Озокъда, ахтармадым! Пачабыз не сени кьулунга, не атамны уьондеги биревге де айып салмасын. Сени кьулунгну шо гъакъда гъеч билегени ёкъ чу дагъы.

¹⁶Амма пача:

– Сен шексиз кюйде оьлежесен, Агъималик, сен де, атангны бары да агълюсю де, – дей.

¹⁷Пача да оьзюню кырыыйында токътап турагъан къаравулларына:

– Барыгъыз, Раббизни дин кьуллукъчуларын оьлтюрюгюз, неге тьогюл де олар да Давутгъа ян болдулар. Олар Давут къачгъанын биле туруп, магъа шону аян этмедилер, – дей.

Амма пачаны кьуллукъчулары Раббизни дин кьуллукъчуларын оьлтюрмек учун, олагъа кьол гётерме суймейлер.

¹⁸Шо заман пача Доэжге:

– Бар, сен оьлтюр дин кьуллукъчулары, – деп буйрукъ бере.

Эдомлу Дозк де, барып, оланы оьлтюре. Шо гюн ол кетен эпот такъган сексен беш адамны оьлтюре. ¹⁹ Сонг ол дин кьуллукъчуланы шагъары болган Нопну бары да эргишилерин, къатынгишилерин, яшларын, нарысталарын, оьгюзлерин, эшеклерин, къойларын кылыч булан оьлюге тарыта. ²⁰ Амма Агъитупну уланы Агъималикни уланларыны Абиатар дегени кьутулма бажара ва Давутну ягъына багъып къача. ²¹ Ол Давутгъа Шаул Раббизни дин кьуллукъчуларын оьлтюренин хабарлай.

²² Давут Абиатаргъа:

– Шонда эдомлу Дозк барын гьргенде, мен ол Шаулгъа шексиз кюьде шо гъакъда хабарлажагъын биле эдим. Атангны бары да агълюсюню оьлюмюне мен айыплыман. ²³ Мени булан тур, къоркъма. Сени оьлтюрме сюеген адам мени де оьлтюрме сюе. Мени ягъымда сагъа къоркъунчлукъ болмажакъ.

Давут Кеиланы кьутгъара

23 ¹ Бир керен Давутгъа: «Тынгла гъали, пилистимлиер Кеилагъа къаршы дав юрюте, иннырланы талап тура», – деп билдиргенде, ² ол Раббизден:

– Барып йиберип, мен шо пилистимлилеге чапгъын этейими экен? – деп сорай.

Раббиз огъар:

– Бар, пилистимлилеге чапгъын этип, Кеиланы *къутгъар, – деп жавап бере.

³ Амма Давутну адамлары огъар:

– Биз гъатта мунда, Ягъудиде де къоркъуп турабыз. Эгер де биз пилистимлилени асгерлерине къаршы Кеилагъа багъып тербенсек, не болур?

⁴ Давут Раббизден бирдагъы керен сорай, Раббиз де огъар:

– Кеилагъа багъып тюш, неге тьгюьл де Мен пилистимлилени сени къолунга бере тураман, – деп жавап бере.

⁵ Давут да оьзюню адамлары булан Кеилагъа геле, пилистимлиер булан ябушуп, оланы гъайванымалын гъайдап гете. Давут, пилистимлилени кьеп языкъ гъалгъа да салып, Кеилада яшайгъанланы кьутгъара.

* 23:2 *Кеила* – Паластинни кыбласында, Ягъуданы пайында ерлешген шагъар.

⁶ Давут Кеилагъа чабып гелгенде буса, Агъмаликни уланы Абиатар оъзю булан эпотну* алып геле.

Шаул Давутну гъызарлап юрюй

⁷ Давут Кеилагъа гелгенни Шаулгъа етишдирелер, ол да:
– Аллагъ ону магъа берип къойду; къапулары, тогъаслары булангъы шагъаргъа гирип, Давут оъзю оъзюн бегитип къойду чу дагъы, – дей.

⁸ Кеилагъа тюшюп, шонда Давутну ва ону адамларын кършавгъа алмакъ муратда Шаул ябушувгъа бары халкъны чакъыра.

⁹ Шаул оъзюне яманлыкъ этме ойлашгъанын билгенде, Давут дин къуллукъчу Абиатаргъа:

– Эпотну гелтир, – дей.

¹⁰ Давут булай деген:

– Раббим, Исрайылны Аллагъы, Шаул Кеилагъа гелип, мен саялы шагъарны дагъытма айланагъанын эшитдим.

¹¹ Кеилада яшайгъанлар мени ону къолуна бережекми экен? Мен эшитген кюйде, Шаул мунда гележекми экен? Раббим, Исрайылны Аллагъы, ялбараман Сагъа, айтып бер чи магъа!

Раббибиз:

– Гележек, – деп жавап берген.

¹² Давут къайтып:

– Кеилада яшайгъанлар мени де, мени адамларымны да ону къолуна бережекми экен? – деп сорагъан.

Раббибиз:

– Бережек, – деп жавап берген.

¹³ Давут ва ону алты юзге ювукъ адамы, Кеиладан тайып, гъар ерде башалман айланып туралар. Давут Кеиладан къачып гетгенин Шаулгъа етишдиргенде, ол ёлгъа чыкъмай къала.

¹⁴ Давут дангылда айланма бек четим ерлерде, Зип дангылыны тавларында бола. Шаул гъар гюн дегенлей Давутну излеп тура, амма Аллагъ Давутну ону къолуна бермей.

¹⁵ Шаул оъзюн излеп, оьлтюрме сюегенин билгенде, Давут Гьорешде, Зип дангылында бола. ¹⁶ Шаулну уланы Ёнатан,

* 23:6 *Эпот* – 2-18-нчи аятда йимик, мунда шолай гийимни ге-сегине тюгюл, бир тюрю адат булан байлаву алатгъа айтылгъан.

Давутну ягъына Гьорешге гелип, ону Аллагъгъа бакъгъан якъдагъы умутун беклешдире.

¹⁷ – Къоркъма, – дей ол. – Атам Шаулну къолу сагъа ет-межек. Сен Исрайылны уьстюнде пача болажакъсан, мен буса сенден сонг экинчиси болажакъман. Шону гъатта атам Шаул да биле.

¹⁸ Сонг олар экевю де Раббибизни алдында бирлешивню дыгъарын бегетелер. Ёнатан уьюне гете, Давут буса Гьореш-де къала.

¹⁹ Зиплилер, Гибагъа Шаулну ягъына гётерилип, булай дейлер:

– Давут бизде Гьорешни айланма бек четим ерлеринде, Ешимонну къыбласындагъы Гъакила тавда яшынып тура
²⁰ Пачабыз, сагъа къачан онгайлы буса, сен шо заман тюшюп къаларсан, биз буса ону сени къолунга берме гъазирбиз.

²¹ Шаул булай жавап бере:

– Мени къызгъангъангъыз саялы, сиз Раббибизни алдында насиплисиздир! ²² Барып, бирдагъы да мюкюр болуп гелигиз. Давут не ерде айланагъанны, шонда ону ким гёргенни билигиз. Магъа ол оьтесиз гъиллачы деп айталар. ²³ Ол яшынагъан бары да ерлени ахтарып, мени ягъыма инамлы маълуматлар да алып гелигиз. Шо заман мен сизин булан барарман. Эгер де ол гъали де уьлкебизде буса, магъа оьзюн Ягъудини бары да тайпаларыны арасындан излеме тюшюп къалса да, мен ону тапмай къоймасман.

²⁴ Олар ёл чыгъалар ва Зипге Шаулну алды булан гелип токътайлар. Давут ва ону адамлары Ешимонну къыбласындагъы Урдун къолну Маон деген дангылында болалар. ²⁵ Шаул ва ону адамлары излеме гиришелер. Шо гъакъда Давутгъа айтгъанда, ол яргъа багъып гелип, шонда Маон дангылында тура. Шаул шо гъакъда эшитгенде, ол Давутну артындан Маон дангылына багъып чаба. ²⁶ Шаул тавну бир янын тутуп, Давут оьзюню адамлары да булан бириси ягъын тутуп юрюйлер. Давут Шаулдан яшынма алгъасап айлана. Шаул ва ону адамлары буса Давутну ва ону адамларын тутмакъ учун, айланып оланы алдына чыкъма хыял этип юрюйлер. ²⁷ Шо заман Шаулну ягъына чавуш гелип:

– Тезликде къайт! Пилистимлилер уьлкебизге чапгъын этдилер, – дей.

²⁸ Шаул, Давутну гызарлайгъанын токътатып, пилистимлилер булан ябушма гете. Муна шо саялыгъадыр шо ерге Айрылывну яры деп ат тагъылгъаны.

Давут Шаулну оьлтюрме кьызгъана

24 ¹ Давут, шондан гөтерилип, Эн-Гедини айланмагъа бек четим ерлеринде яшап къала.

² Шаул пилистимлилеге этген чапгъынындан къайтгъан сонг, огъар:

– Давут Эн-Геди дангылында тура, – дейлер.

³ Шаул, бютюн Исрайылдан уьч минг инг тизив асгер де алып, Давутну ва ону адамларын излемек учун, Къыр Эчкилени Ярларына багъып бара. ⁴ Ол ёлну ягъасындагъы гюренлеге багъып геле. Шонда анакъ болгъан, Шаул да гъажатын этмек учун шону ичине гире. Давут ва ону адамлары буса анакъны ич ягъында олтургъан болгъанлар. ⁵ Давутну адамлары огъар булай дейлер:

– Раббиз оьзюню гъакъында сагъа: «Сен оьзюне тийишлисин этсин учун, Мен душманынгны къолунга бере турман», – деп айтгъан гюн муна шудур.

Давут, астаракъ гелип, Шаулну уьст опурагъыны ягъасын гесип алып къоя. ⁶ Шондан сонг Шаулну уьст опурагъыны ягъасын гесип алгъаны саялы, Давут оьзюне яллыкъ табып болмай тура.

⁷ Ол оьзюню адамларына:

– Мени есиме, Раббизни танглагъанына, шолай этме неде огъар къолумну гөтерме Аллагъ гөрсетмесин дагъы, неге тюгюл де ол Раббизни танглагъаны чы дагъы, – дей.

⁸ Шо сөзлер булан Давут оьзюню адамларын оьпкелеп ала ва олагъа Шаулгъа чапгъын этме къоймай. Шаул буса, анакъдан да чыгъып, оьзюню ёлуна тюшюп гете. ⁹ Сонг Давут да, анакъдан чыгъып, Шаулну артындан:

– Есим, пачам! – деп кычыра.

Шаул артгъа багъып бурулгъанда, Давут огъар тап ерге ерли баш ие. ¹⁰ Ол Шаулгъа булай дей:

– Адамланы: «Давут сагъа яманлыкъ этме хыял эте» – дейгенине, сен неге тынглайсан? ¹¹ Бугюн Раббиз анакъда сени къолума берип къойгъанын оьзюнг эки де гөзюнг булан гөрдюнг. Магъа сени оьлтюрсюн деп тилей эдилер, амма мен,

сени кызгъанып: «Мен есиме кьолумну гётермежекмен, неге тююл де ол Раббибизни танглагъаныдыр», — дедим. ¹² Муна, атам, уьст опурагъынгни кьолумдагъы гесегине къарап кьой! Мен опурагъынгни ягъасын гесип алсам да, сени оьлтюрмедим. Мен не яман иште, не башгётеривде айыплы тююлюмню англап, мюкюр болуп кьал. Мен сагъа къаршы гюнагъ иш этмегенмен, амма мени оьлтюрмек муратда сен мени гьызарлап юрюйсен. ¹³ Бизге тюз дуванын Раббибиз Озью этсин дагъы! Мен саялы сенден Раббибиз оьч алсын дагъы: мени сагъа кьолум тиймес. ¹⁴ Эсги айтывда айтылагъан кюйде: «Яманны яманлыгъы тиер», шо саялы да сагъа мени кьолум тиймес.

¹⁵ Сен, Исрайылны пачасы, кимге къаршы чыкьгъансан? Кимни гьызарлап юрюйсен? Оьлген итними! Бюрченими! ¹⁶ Раббибиз, Озью бизге дуванчы болуп, бизге тюз дуванын этсин дагъы. Ол, мени ишиме де къарап чыгъып, шону якълап турсун дагъы. Раббибиз, мени сенден азат этип, мени айыпсыз этип кьойсун дагъы.

¹⁷ Давут бу сёзлени айтгъанда, Шаул:

— Бу сени тавушунгму, Давут, уланым? — деп сорап, кычырып йылап йибере.

¹⁸ — Сен мени алдымда айыплы тююлсен, — дей Шаул. — Сен магъа яхшылыкъ этип турдунг, мен буса сагъа яманлыкъ этип юрююм. ¹⁹ Гъали буссагъат сен магъа нечик рагъму этгенингни билдирдинг: Раббибиз мени сени кьолунга берген эди, сен буса мени оьлтюрмединг. ²⁰ Озьюню душманына къаршылашып, ону эсен-аман гетме ким кьояр эди? Бугюн магъа этген ишинг учун Раббибиз сагъа яхшылыкълар булан къайтарыш этсин дагъы. ²¹ Сен шексиз кюйде пача болажагъынгни ва Исрайылны гъакимлиги сени кьолунгда болажагъын мен билемен. ²² Менден сонг наслуларымны тамурун кыркъмажакъгъа ва атамны агълюсюнде мени атымны ер этмежекге Раббибизни атын тутуп ант эт чи.

²³ Давут да Шаулгъа ант эте. Шондан сонг Шаул уьюне къайта, Давут ва ону адамлары буса бекликге багъып гётериле.

Набал Давутну тилевюн гери ура

25 ¹Шамуйыл гечине. Бары да исрайыллылар жыйылып, огъар яс этелер. Олар Шамуйылны Рамада ону оъзюню уъюню кырыыйында гёмелер. Давут буса Паран деген дангылгъа багъып гете.

²Маон деген шагъардагъы бир адамны Кармелде мюкю болгъан. Шо адам бек бай болгъан. Ону бир минг эчкиси, уч минг кюю болгъан. Шо адам кюйларын Кармелде кырккъа болгъан. ³Ону аты Набал, къатыныники буса Абигъайыл болгъан. Абигъайыл гъакъыллы ва гёзел тиштайпа болгъан. Амма Калеп тухумдан болгъан Набал гъонкъа, яман хасиятлы адам болгъан.

⁴Давут дангылдагъы заман Набалны кюй кырккъыву башлангъанын эшите. ⁵Давут он жагъил уландан булай айтып йибере:

– Кармелдеги Набалны ягъына гётерилип, огъар менден салам айтыгъыз. ⁶Огъар булай деп айтыгъыз: «Сагъа парахатлыкъ болсун! Уъюндегилени барысына да парахатлыкъ болсун! Сени бары девлетинг де эсен-аман болуп турсун! ⁷Мен сени кюй кырккъывунг башлангъан деп эшитдим. Сени кюйчуларынг бизин булан турагъанда, биз оланы хатирин къалдырмадыкъ. Кюйчуларынг Кармелде тургъан вакъгини ичинде оланы бир заты да тас болмады. ⁸Шо гъакъда кюйчуларынга сорап къара, олар сагъа оъзлер айтып берер. Шо саялы да мен йиберген жагъил уланланы арив къабул эт, биз байрам гюн гелгенбиз чи дагъы. Тилеймен, къуллукъчуларынга да, уланынг Давутгъа да не табып бола бусанг, шоланы бер».

⁹Давут йиберип гелгенлер, Набалгъа ону атындан бу сёзлени барысын да етишдирип, къаравуллап токътайлар. ¹⁰Амма Набал Давутну къуллукъчуларына булай деп жавап бере:

– Ким болуп къалгъан шо Давут? Ким болуп къалгъан шо Ишайны уланы? Гъали оъзлени есилеринден къачагъан шолай къуллукъчулар кёп болуп тура. ¹¹Мени кюй кырккъагъанларыма деп гъазирленген экмеклени, сувну, этни алып, къайдан эсе бир ерлерден гелген адамлагъа берер деп эсигизге гелеми дагъы?

¹² Давутну адамлары бурулуп къайтып гетелер. Къайтып гелип, олар Давутгъа гъар сёзню етишдирип бере. ¹³ Давут адамларына:

– Беллеригизге кылычларыгъызны тагъыгъыз! – деп буйрукъ бере.

Олар беллерине кылычларын тагъалар, Давут буса обънююкин тагъа. Давутну арты булан дёрт юзге ювукъ адам тербене, эки юз адам буса арбаны кырыыйнда къала.

Абигъайыл къан тёгюлювню алдын ала

¹⁴ Къуллукъчуланы бириси Набалны къатыны Абигъайылгъа булай дей:

– Давут бизин есибизге салам етишдирмек муратда дангылдан чавушларын йиберген эди, амма есибиз оланы мысгъыллап къойду. ¹⁵ Шо адамлар буса бизге рагъмулу эдилер. Олар бизин хатирибизни къалдырмады, биз отлавлукъда оланы кырыыйнда турагъан вакътини ичинде бир затыбыз да тас болмады. ¹⁶ Оланы кырыыйнда къойларыбызны отлатагъан вакътини ичинде олар гече де, гюндюз де бизге барудай болуп турдулар. ¹⁷ Шо гъакъда ойлашып, сен не этип болажагъынга къара чы, неге тюгюл де есибизге де, ону уьондегилени барысына да балагъ къопма тура. Ол шолай ачувлу адам чы, гъатта ону булан сёйлеп болагъан бирев де ёкъдур.

¹⁸ Абигъайыл заманын бошуна йибермей. Ол, эки юз чапелек, эки тулукъ чагъыр, беш къойну чархларын, беш земгил кызартылгъан будай, юз байлам кишмиш, эки юз байлам кзурутулгъан инжир де алып, шоланы барысын да эшеклеге юклей. ¹⁹ Абигъайыл обънюю къуллукъчуларына:

– Сиз бара туругъуз, мен артыгъыз булан гелермен, – дей.

Амма ол эри Набалгъа бир зат да айтмай къоя. ²⁰ Ол эшекге де минип тавдагъы къакъагъа тюшгенде, ону къаршысына Давут ва ону адамлары геле. Абигъайыл олар булан ёлугъа. ²¹ Давут буса янгы булай айтып тура болгъан:

– Дангылда бир зат да тас болмасын деп, мен бу адамны мюлкюн негъакъ сакълай болгъан экенмен. Этген яхшылыгъыма ол яманлыкъ булан къайтарыш этип токътады.

²² Эгер де мен эртенге Набалныки болгъан бир эргишини

сама да сав кьойсам, Аллагъ Давутну къатты кюйде такъ-сырлап кьойсун дагъы!

²³ Давутну гёрюп, Абигъайыл чалт эшекден тюше ва ону алдында тап ерге ерли баш ие. ²⁴ Ол, Давутну аякъларына багъып авуп, булай дей:

– Есим, айыплы янгыз мен болуп къалайым. Тилеймен, магъа, сени къаравашынга, сени булан сёйлеме изну бер; мен сагъа айтажакъ затгъа бир тынгла чы. ²⁵ Есим, сен шо ярахсыз адам Набалгъа тергев бермей кьой. Ол озюню атына ошاپ къалгъан, ону аты Гъайгев*, ол даим гъайгев кюйде тура. Сени къаравашынг болгъан озюмню гъакъымда айтсам, мен сен йиберип гелген адамланы гёрмедим.

²⁶ Бийим! Раббиз булан, сени яшавунг булан ант эте-мен. Раббиздир къолунгдан къан тёгюлмекликден де, оьч алмакълыгъынгдан да сени сакълагъан! Сагъа яманлыкъ этме хыял этип айланагъанланы къысматы энни Набалныки йимик болуп къалсын дагъы. ²⁷ Мен сагъа гелтирген савгъат сени артынга тюшгенлеге берилип къалсын. ²⁸ Тилеймен, мени айыбымдан гечип кьой, Раббиз сагъа деп мукъаятлы уьй къурмай кьоймас чы, неге тюгюл де сен Раббиз учунгъу давланы юрютюп турасан. Бютюн яшавунгну ичинде сенде бир оьчлюк де тувмасын дагъы. ²⁹ Эгер де сени оьлтюрме сююп, гъеч бирев сама да сени гызарлап айланса, Раббиз, Аллагъынг сени кьоруп сакълап туражакъ. Амма душманларынгни буса Ол ташны пырхыллатагъандай пырхыллатып атажакъ. ³⁰ Раббиз, сен учун озюнге байлавлу айтгъан бары да яхшылыкъланы этип, сени Исрайылны башчысы этип салгъан сонг, ³¹ негъакъ къан тёкдюм ва озюм саялы оьч алдым деп, сагъа кыйналма, оз-озюмню азаплама багъана болмас. Раббиз сагъа уьстюнлюкню бергенде, сени къаравашынг болгъан мени эсге аларсан.

³² Давут Абигъайылгъа булай дей:

– Макътав болсун мени бугюн сени булан ёлукъдургъан Раббизге, Исрайылны Аллагъына! ³³ Макътав болсун сени гъакъылынга, макътав болсун мени къан тёмегимден де,

* 25:25 *Гъайгев* – Ягъуди тилде «Набал» деген атны «гъайгев» деген маънасы бар.

оъюзом саялы оъч алмакъдан да сакълагъанынг саялы. ³⁴Мени сагъа зарал гелтирмекден сакълагъан Раббизни, Исрайылны Аллагъыны, гъар даим де барлыгъы гертидир! Эгер де сен мени булан алгъасап ёлукъмагъан эдинг буса, танг болгъунча Набалны уьондеги бир эргиши де сав къалмажакъ эди, шо да гертидир.

³⁵ Сонг Давут Абигъайылны къолундан ол гелтирген затланы ала ва:

– Парахатынга уьонге бар. Сен айтгъан сёзлеге де тынглап, мен тилевюнгни кютермен, – дей.

Абигъайыл Давутгъа къатын болуп бара

³⁶ Абигъайыл Набалны ягъына гелгенде, ол уьонде пачаныкидей йыбавда олтуруп табула. Набал шат ва эсирген болгъан. Абигъайыл танг къатгъынча огъар бир зат да айтмай тура. ³⁷ Эрген Набал айыкъгъанда, къатыны огъар бары затны хабарлай. Набалны юрегини ишлейгени токътагъандай болуп къала, оъю де ташдай болуп къатып къала. ³⁸ Арадан он гюнлер гетип, Раббиз Набалны йыгъа, ол оъле. ³⁹ Набал оьлгенни эшитгенде, Давут булай дей:

– Макътав болсун мени мысгъыллагъан Набалдан оъч алгъан Раббизге. Ол къуллукъчусун яман ишден сакълап, Набалны яманлыгъын ону оъюзю башына бакъдырып къойду.

Сонг Давут Абигъайылгъа оъзюне къатын болуп гелсин деген тилев булан йибере. ⁴⁰ Ону къуллукъчулары, Кармелге де гелип, Абигъайылгъа:

– Давут бизин сени оъзюне къатын этип алмакъ учун йиберген, – дейлер.

⁴¹ Абигъайыл тап ерге ерли баш ийип:

– Мунаман мен, сагъа къуллукъ этме ва есимни къуллукъчуларыны аякъларын жувма гъазир къаравашынг, – дей.

⁴² Абигъайыл чалт эшекге мине ва оъзюн узатагъан беш къаравашы да булан бирче, Давут йиберип гелгенлени артына да тюшюп, ону ягъына бара ва огъар къатын болуп къала.

⁴³ Давутну дагъы да Агъиноам деген изреелли къатыны болгъан. Олар экевю де Давутну къатынлары болуп къалалар. ⁴⁴ Шаул оъзюню къызы, Давутну къатыны Микалны буса Галлимдеги Лайишни уланы Палтиге бере.

Давут Шаулну оьлтюрме кьызгьана

26 ¹Зиплилер Гибагъа Шаулну ягъына гелип:
– Давут Ешимонну кьаршысындагъы Гьакила тѣ-
беде яшынган, – дейлер.

²Давутну излемек учун, Шаул уч минг тизив исрайыллылар да булан Зип дангылына багъып тюше. ³Шаул Ешимонну кьаршысындагъы Гьакила тѣбеге элтеген ёлну ягъасында кьонушуп токътай, Давут буса дангылда токътагъан болган. Шаул оьзюню артындан шонда багъып тербенгенни гѣргенде, ⁴Давут тынчыланы йиберип, Шаул гертиден де гелгенин биле.

⁵Давут ёл чыгъа ва Шаул кьонушуп токътагъан ерге багъып геле. Ол Шаул ва Нирни уланы, асербашчы Абинер къайда юхлама ятгъанын гѣре. Шаул оьзлер кьонушуп токътагъан ерни ортасында ятып юхлай болган, асгерлери буса ону айланасында болган. ⁶Давут гьетли Агъималикден ва Ёапны иниси, Саруяны уланы Абишайдан:

– Шаул кьонушуп токътагъан ерге мени булан бирче ким тюше? – деп сорай.

– Мен тюшемен сени булан, – дей Абишай.

⁷Давут ва Абишай гечелетип асгерни ягъына геле ва Шаул кьонушунда юхлап турагъанын, ону сюнгюсю башлыгъында ерге кьагъылгъанын гѣре. Абинер ва асгерлер ону айланасы булан ятган болганлар. ⁸Абишай Давутгъа булай дей:

– Аллагъ бугюн душманынгны кьолунга берип тура. Магъа сюнгюм булан бир уруп, ону ерге кьадап кьойма ихтияр берсана. Магъа экинчи керен уруп авара болма да тюшмежек.

⁹Амма Давут Абишайгъа булай дей:

– Вѣре, оьлтюрме ону. Кимдир Раббибизни танглагъанына кьол да гѣтерип, сонг айыпсыз кьалып болажакъ? ¹⁰Раббибиз булан ант этемен, – дей ол. – Раббибиз ону Оьзю йыгъып кьояжакъ. Ол не оьзюню заманы гелип оьлежек, неде давгъа барып, шонда оьлежек. ¹¹Амма Аллагъ гѣрсетмесин магъа Раббибизни танглагъанына кьол гѣтерип кьоймагъа. Сюнгюсюн де, ону башлыгъындагъы кажинни де ал гъали, гетейик.

¹²Давут Шаулну башлыгъындан ону сюнгюсюн де, кажинни де ала ва олар гетелер. Шону бирев де не гѣрмей, не билмей; юхлайгъанланы бири де уянмай кьала. Олар бары да юхлап туралар, неге тюгюл де Раббибиз оланы кьатты юхугъа

батдыргъан болгъан. ¹³ Давут бет булан гөтериле, тавну башына да минип, ариде токътай. Буланы арасында шайлы мезгил бола. ¹⁴ Ол асгерге ва Нирни уланы Абинерге:

– Абинер! Жавап бер магъа! – деп кычыра.

Абинер:

– Сен кимсен пачаны чакъырагъан? – деп жавап бере.

¹⁵ Давут булай дей:

– Сен эргишисен чи? Ким бар Исрайылда сагъа ошап? Сен неге дагъы оьзюнгню есинг пачаны сакълап болмадынг? Халкъны арасындан бирев сени есинг пачаны оьлтюрмек учун гелген эди. ¹⁶ Сен буса кьолайсыз кюйде иш гөрдюн! Раббизни атын тутуп ант этемен, сагъа да, сени адамларынга да оьлюм тийишли, неге тюгюл де сиз оьзюгюзню есигизни, Раббизни танглагъанын сакълап болмадыгъыз. Айлананга багъып къара. Пачагъызны башлыгъындагъы сюнгю де, кажин де къайдадыр?

¹⁷ Шаул, Давутну тавушун танып:

– Бу сени тавушунгму, Давут, уланым? – дей.

– Дюр, мени тавушум, есим, пачам, – деп жавап бере Давут ¹⁸ ва булай деп кьоша: – Неге сен, есим, мени, кьуллукъчунгну, гьызарлап юрюйсен? Не этгенмен мен, не яманлыкъ этип айыплыман мен? ¹⁹ Сен, есим, пачам, кьуллукъчунгну сөзлерине тынгла гъали. Эгер де Раббиз сени магъа къаршы бакъдыргъан буса, мен Огъар деп къурбан этежекмен. Амма эгер де шону адамлар этген буса, Раббизни алдында налат болуп кьалсын дагъы олагъа! Олар магъа: «Бар, ят аллагълагъа кьуллукъ эт!» – деп де айтып, мени кьуваладылар ва мени Раббизни уьлкесинде яшамакьдан магърюм этдилер.

²⁰ Раббизден аридеги топуракъгъа мени къаным тегюлюп кьалмакъны Аллагъ гөрсетмесин дагъы. Исрайылны пачасы мени бир бюрчени излейгендей излеп айлана, тавлардан кыр-тавукъну артындан чабып айланагъандай айлана.

²¹ Шаул булай дей:

– Мен гюнагъ иш этгенмен. Къайтып кьал, Давут, уланым. Бугюн мени яшавум сагъа сыйлы болуп чыкъды, мен де сагъа дагъы зарал гелтирме къарамажакъман. Мен бир гъайгев йимик иш гөрюп тургъанман ва бек уллу хата иш этгенмен.

²² – Муна пачамны сюнгюсю, – деп жавап бере Давут. – Сени жагъил кьуллукъчуларынгдан бири, бу якъгъа чыгъып, шону алсын. ²³ Раббиз гъар адамны оьзюню муьминлиги ва

аминлиги саялы савгъатлай. Бугюн Раббибиз сени къолума берген эди, амма мен Раббибизни танглагъанына къолумну гётермедим. ²⁴ Бугюн сени яшавунг магъа сыйлы болгъаны йимик, Раббибиз де мени яшавумну къыйматласын дагъы. Ол мени гъар-бир балагъдан да къутгъарсын дагъы.

²⁵ Шаул Давутгъа:

– Макътав болсун сагъа, уланым Давут. Сен, зор уллу ишлер эте туруп, шексиз кюйде, устыюнлюкlege етишежексен, – дей. Давут обзюню ёлу булан гете, Шаул буса уюне къайта.

Давут пилистимлилени ягъында яшына

27 ¹ Давут булай ойлаша: «Гъали мен къайсы гюн де Шаулну къолундан олюмге тарыма боламан. Мен этип болажакъ яхшы бир зат бар – пилистимлилени топурагъына чыгъып, ондан къутулуп боламан. Шо заман Исрайылны ичинде къайда болсам да, Шаул мени тапма умутун тас этежек, мен де ону къолундан сыпкъырылажакъман».

² Давут алты юз адам да булан гете ва Маокну уланы, Гатны пачасы Акишни ягъына багъып чыгъа. ³ Давут обзюню адамлары да булан Гатда Акишни ягъында ерлеше. Давутну гъар адамыны обз агълюсю болгъан. Ону обзюню де эки къатыны болгъан: Изреелдеги Агъиноам ва Кармелдеги Абигъайыл, Набалдан къалгъан къатын. ⁴ Шаулгъа Давут Гатгъа къачгъанын етишдиргенде, ол Давутну дагъы излемей къоя.

⁵ Давут Акишге булай дей:

– Эгер де сен магъа рази бусанг, сени гиччи шагъарларынгдан бирисинде яшамакъ учун магъа ер гёрсет. Сени къулунга пачаны шагъарында сени булан яшама къыйышмас.

⁶ Шо заман Акиш Давутгъа Сиклак деген шагъарны бере; шондан берли шо шагъар Ягъудини пачаларыныки болуп тургъан. ⁷ Давут пилистимлилени топурагъында бир йыл да дёрт ай да тура. ⁸ Ол ва ону адамлары, гётерилип, гешурлулагъа, гирз-лилеге ва амаликлилеге чапгъын этип туралар. (Бырынгъыдан берли бу халкълар Шургъа ва Мисриге ерли узатылып гетеген топуракъларда яшагъанлар.) ⁹ Давут гъар гезик бу вилайтгъа чапгъын этегенде, ол не эргишилени, не къатынгишилени сав къоймай болгъан, амма къойларын, обгюзлерин, эшеклерин, тюелерин гъайдап ва гиеген гийимлерин де алып гете болгъан. Сонг ол Акишни ягъына къайтып геле болгъан.

¹⁰ Акиш: «Бугюн кимлеге чапгын этдигиз?» – деп сорагъанда, Давут: «Ягъудили Негепге» неде «ерагъмелли Негепге», неде «кенли Негепге», – деп жавап бере болгъан. ¹¹ Ол не эргишилени, не къатынгишилени сав къоймай болгъан. Оланы Гатгъа элтмеге де ярар эди, неге тюгюл де Давут булай ойлаша болгъан: «Олар бизин сатып: „Муна Давут этген зат“, – деп айтма болажакълар». Давут пилистимлилени топурагъында яшайгъан заманны ичинде даим шолай иш гёрюп тургъан. ¹² Акиш Давутгъа инана болгъан ва оьз-оьзюне: «Давутну оьзюню исрайыл халкъы шонча да гёрюп ярамай чы, гъатта ол даим мени къуллукъчум болуп туражакъ», – дей болгъан.

28 ¹ Шо гюнлер пилистимлилер Исрайыл булан дав этмек учун, асгерлерин жыя. Акиш Давутгъа:

– Сен оьзюнгню адамларынг да булан мени асгериме къошулуп чыкъма герегингни бил, – дей.

² Давут Акишге:

– Яхшы. Сен къулунг не этме болажагъын гёрежексен, – дей.

Акиш:

– Бек тизив! Мен сени оьзюмню гъамангъы якълавчум этежекмен, – дей.

Шаул Эн-Дор шагъарлы халмажчы къатынны ягъында

³ Шамуйыл гечингенде, бары да исрайыллылар огъар яс этгенлер ва ону оьзюню шагъары Рамада гёмгенлер. Шаул уълкесинден оьлюлени ругълары булан сёйлейгенлени ва сигъручуланы барын да къувалап чыгъаргъан.

⁴ Пилистимлилер жыйылып, Шунам деген шагъаргъа гелелер ва шонда къонушалар. Шаул буса, бары да исрайыллыланы жыйып, Гилбоа деген тавда къонуша. ⁵ Шаул, пилистимлилени асгерин гёрюп, къоркъа; ону юрегинде къоркъув уялана. ⁶ Ол Раббибизден сорап къарай, амма Ол Шаулгъа не тюшлерден, не чёп салывдан*, не пайхаммарлардан таба жавап бермей. ⁷ Шаул къуллукъчуларына:

* 28:6 *Чёп салывдан* – тувра: «уримден таба» деп англама бола. Бу затны кёмеклиги булан дин къуллукъчу Аллагъдан бир-бир соравлагъа жавап алгъан.

– Магъа оьлгенлени ругълары булан сёйлейген къатынны табыгъыз. Мен, ону ягъына барып, огъар сорап къарайым, – дей.

– Шолай къатын Эн-Дор шагъарда бар, – дейлер огъар къуллукъчулары.

⁸Шаул, оьзюн танымасын деп, башгъа опуракълар да гийип, эки ёлдаш да булан ёл чыгъа ва гече шо къатынны ягъына геле.

– Мени учун ругъ булан сёйле, – дей ол, – мен айтгъан адамны ругъун чакъыр магъа.

⁹Амма къатын огъар булай дей:

– Сен, озокъда, Шаул этген затны билесен. Ол оьлюкени ругълары булан сёйлейгенлени ва сигъручуланы къувалап чыгъарды. Сен неге магъа оьлсюн деп тузакъ салма айланасан?

¹⁰Шаул огъар Раббизни аты булан:

– Раббизни атын тутуп ант этемен, сен шо зат саялы такъсырланмажакъсан, – деп ант эте.

¹¹Шо заман къатын:

– Кимни чакъырайым сагъа? – деп сорай.

– Магъа Шамуйылны чакъыр, – дей ол.

¹²Шамуйылны гёргенде, къатын, бек къычырып, Шаулгъа:

– Сен мени неге алдатдын? Сен чи Шаулсан! – дей.

¹³Пача огъар:

– Къоркъма. Сен нени гёресен? – дей.

Къатын:

– Мен топуракъны ичинден гётерилип гелеген ругъну гёремен, – дей.

¹⁴– Ону гёрюнюшю нечикдир? – деп сорай Шаул.

– Уьстюне аба да гийген къартгиши гётерилип геле, – дей къатын.

Шо заман Шаул шо Шамуйыл экенни англай ва огъар абур эте туруп, башын эгип, мангалайын тап ерге тийдире.

¹⁵Шамуйыл Шаулгъа:

– Мени неге рагъатсызландырасан? Неге чакъырасан? – дей.

– Мени башыма уллу балагъ къопгъан, – дей Шаул. – Пилистимлилер мени булан дав юрютелер, Аллагъ буса магъа арт берген. Ол магъа дагъы не пайхаммарлардан, не тюшлерден таба жавап бермей. Сен магъа не этме герекни айтсын деп, мен сени шо саялыгъа чакъыргъанман.

¹⁶– Раббиз, сагъа арт да берип, сагъа душман болгъан сонг, сен магъа сорап не этесен дагъы? – деп жавап бере

Шамуйыл. — ¹⁷Раббибиз менден таба Озью алданокъ айтгъан затын этди. Раббибиз, гъакимликни сенден чыгъарып алып, сени кырыыйынгдагыланы бирисине — Давутгъа берди. ¹⁸Сен Раббибизге тынгламадынг, амаликлилеге Ону ялынлы къзапланывун бакъдырмадынг. Шо саялы Раббибиз бугюн сагъа шо затны этген. ¹⁹Ол Исрайылны сени де булан бирче пилистимлилеге бережек. Тангала сен де, сени уланларынг да мени булан мен бар ерде болажакъсыз. Сонг дагы да Раббибиз пилистимлилеге исрайыллыланы асгерин бережек.

²⁰Шаул, Шамуйылны сёзлеринден ажайыпгъа къалып, шосагъат ерге йыгылып къала. Шаул гъалсыз болуп къала, неге тююл де ол сав гюн ва сав гече бир зат да ашамагъан болгъан. ²¹Шаулну ягъына гелип ва ол гъайран болгъанын гёрюп, къатын булай дей:

— Мен сагъа тынгладым. Оълюп къалма болагъаныма да къарамайлы, мен, къаравашынг, сен айтгъан затны этдим. ²²Тилеймен, сен де къаравашынга тынгла. Сагъа аш гесек берейим, сен шону аша. Ёлгъа тюшгенде, къаркъаранга гюч берсин.

²³Шаул, ону сёзлерин гери ура туруп:

— Ашамайман, — дей.

Амма къатынны тилевлерине оъзюню адамлары да къошулуп, Шаул олар айтгъангъа рази бола. Ол, ерден туруп, ятывда олтура. ²⁴Бу къатынны семиз бузаву болгъан. Къатын тезликде шону соя. Ол, ун алып, хамур баса ва маясыз экмек бишире. ²⁵Сонг къатын биширген экмегин Шаулну ва ону адамларыны алдына сала, олар да ашай. Шо гече олар туруп гетелер.

Пилистимлилер Давутну кёмегин гери уралар

29 ¹Пилистимлилер Апекде оъзлени асгерлерин жыялар, исрайыллылар буса Изреел дангылындагы булакъны ягъында къонушалар. ²Пилистимли ёлбашчылар оъзлени юз, минг асгерлери булан юрюп барагъанда, Давут ва ону адамлары Акиш булан бирче ардан юрюй болгъанлар. ³Пилистимли лени ёлбашчылары:

— Бу ягъудилилер мунда не этелер? — деп сорайлар.

Акиш булай жавап бере:

— Бу чу Исрайылны пачасы Шаулну къуллукъчусу болуп тургъан Давут! Ол мени ягъымда турагъаны бир йылдан кёп

бола. Давут Шаулну кьоюп чыкыгъанлы, мен ону бир яманлыгъын да гѳрмегенмен.

⁴Амма пилистимли ѳлбашчылар, огъар къзапланып, булай дейлер:

– Бу адамны къайтарып йибер, сен озьоне гѳрсетген ерине багып къайтсын. Давутгъа бизин булан давгъа гелме тюшмей, ѳгъесе ябушувну вакътисинде ол бизге къаршы чыгып къалажакъ. Огъар еси булан ярашма не ѳл къалгъан? Бизин адамларыбызны къан тѳгюлювю булан тьогюлмю дагы?

⁵Озьоню гъакъында олар бийий, йырай туруп:

«Шаул минглени,

Давут буса он минглени йыкъды», – деген Давут тьогюлмю дагы бу?

⁶Акиш, Давутну чакъырып, огъар:

– Раббизини атын тутуп ант этемен, сен намуслу адамсан. Мен сагъа озьом булан асгерде къуллукъ этме ихтиярны кѳп сююп берер эдим. Сен мени ягъыма гелген гюнден тутуп, бугюнге ерли мен сени бир яманлыгъынгни да гѳрмегенмен, тек ѳлбашчылар сагъа рази тьогюллер. ⁷Бурулуп, паракхатынга гетип къал; вѳре, пилистимли ѳлбашчылары ачувун чыгъарар йимик бир зат да этмегей эдинг.

⁸– Мен шонча да не этгенмен? – деп сорай Давут. – Мен сени ягъынга гелген гюнден тутуп, бугюнге ерли мени, къулунгну, сен не яманлыгъын тапгъансан? Неге магъа есим пачаны душманлары булан ябушма барма ярамай?

⁹Акиш булай жавап бере:

– Мени гѳзюм булан къарагъанда, сен Аллагъны малайигидей нечакъы да яхшысан. Тек пилистимли ѳлбашчылар: «Огъар бизин булан давгъа барма тюшмей», – дедилер. ¹⁰Гъасили, сени булан гелген есинг Шаулну къуллукъчулары булан тез турарсан. Танг булан туруп, гетерсиз.

¹¹Давут ва ону адамлары пилистим топурагына къайтмакъ учун, эртен тез туралар. Пилистимлилер буса Изреелге багып гѳтерилелер.

Давут амаликлилерден оьч ала

30 ¹Давут ва ону адамлары, ѳлгъа чыгып, учьюнчю гюн Сиклагъа етишелер. Амаликлилер Негепге ва Сиклагъа чапгъын этген болгъанлар. Олар, Сиклагъа

чапгын этип, шону яллаталар ²ва шонда болгъан чакъы бары да къатынланы арасындан гиччилерин де, уллуларын да есирликге алалар. Амаликлилер, оланы бирисин де оьлтюрмейли, оьзлер булан алып гетелер.

³Давут ва ону адамлары Сиклаггъа гелгенде, шагъар ял-латылгъанны, къатынлары, уланлары ва къызлары есир-ликге алынгъанны гёрелер. ⁴Олар гынкъгъа тюшюп йылайлар. Давут ва ону адамлары гьалсыз болуп къал-гъынча шо кюйде йылап туралар. ⁵Есирликге Давутну Изреелдеги Агьиноам ва Кармелдеги Набалдан къалгъан Абигъайыл деген эки де къатыны да алынгъан болгъан. ⁶Давут бек уллу ойгъа тюше, неге тюгюл де халкъ ону таш-гъа тутма сёйлешип тура болгъан. Оланы гьариси оьзлени яшларына байлавлу болуп бек къыйнала болгъан. Амма Давут Раббизге, оьзюню Аллагъына, бакъгъан якъда бек-лешип токътай. ⁷Давут Агьималикни уланы, дин къуллукъ-чу Абиатаргъа:

– Эпотну гелтир, – дей.

Абиатар гелтире, ⁸Давут да Раббизден:

– Мен асгерни артындан чабайыммы? Оланы артындан етишерми экенмен? – деп сорагъан.

– Чап оланы артындан, – деп жавап берген Ол. – Шексиз кюйде, сен оланы артындан етишежексен ва азат этежексен.

⁹Давут ва ону булан алты юз адам Бесор деген оьзенге ба-гъып гелелер. Олар шонда токътайлар, ¹⁰неге тюгюл де, бек къавшалгъанына гёре, эки юз адам оьзенни ари ягъасына чыкъма болмай болгъан. ¹¹Олар, ёлда бир мисрилиге ёлугъуп, ону Давутну ягъына гелтирелер. Олар мисрилиге аш да, ичме сув да берелер; ¹²дагъы да инжир де, эки байлам кишмиш де берелер. Ашагъан сонг, ону къаркъарасына гюч гире, неге тюгюл де ол аш ашамагъаны, сув ичмегени уьч гече, уьч гюн бола болгъан. ¹³Давут:

– Сен кимлерденсен, къайдан гелгенсен? – деп сорай.

Ол булай деп жавап бере:

– Мен мисрилимен, бир амаликлини къулуман. Мен уьч гюн алдын авруп къалгъанда, есим мени къоюп къойду. ¹⁴Биз къыбладагъы керетлиге, ягъудилеге ва Калепни наслуларына чапгын этдик. Дагъы да биз Сиклакны яллатдыкъ.

¹⁵Давут огъар:

– Сен магъа шо асгер бар ерге элтеген ёлну гёрсетип боламысан? – деп сорай.

Ол:

– Сен мени оьлтюрмежекге ва есима къайтармажакъгъа Аллагъны атын тутуп ант эт, мен де сагъа олар бар ерге элтеген ёлну гёрсетежекмен, – деп жавап бере.

¹⁶ Мисрили Давутну алып гелгенде, амаликлилер, гёзге гёрюнеген чакъы ерде де олтуруп, ашап, ичип, байрам этип тура болгъанлар, неге тюгюл де пилистимлилени ва Ягъудини топуракъларында олар кёп мал-матагъ чыгъарып алгъан болгъанлар. ¹⁷ Давут олар булан къашкъаралгъан вакътиден тутуп, артындагъы гюн ахшам болгъунча дав эте. Тюелеге де минип къачып гетген дёрт юз жагъил уланлар болса тюгюл, олардан дагъы биревю де къутулуп да болмай. ¹⁸ Давут амаликлилер алгъан бары затны къайтара ва оьзюню эки де къатынын да азат эте. ¹⁹ Душман чыгъарып алып гетген бир заты да тас болмай чыгъа: не гиччилери, не уллулары, не кызылары, не алып гетген затлары. Давут бары затны къайтара. ²⁰ Ол бары да сиривлени де, туварланы да чыгъарып ала ва ону адамлары оланы башгъа гъайван-малны алды булан гъайдай туруп:

– Булар Давутгъа тюшген затлардыр, – деп юрюйлер.

Тюшген затны пайлав

²¹ Давут оьзюню артындан юрюп болмай, бек къавшалгъан ва Бесор оьзенни ягъасында кългъан шо баягъы эки юз адамны ягъына геле. Олар Давутну ва ону булангъы адамланы алдына чыгъалар. Давут шо адамлагъа багъып ювукълашгъанда, олар булан саламлаша. ²² Амма Давут булан баргъан адамланы арасындан бары да яманлары ва намуссузлары булай дейлер:

– Олар бизин булан чыкъмагъан эдилер, биз де дав этип тюшген затларыбыздан олагъа пай чыгъармажакъбыз. Гъар кимни янгыз оьзюню къатынын да, яшларын да алып гетме ихтияры бар.

²³ Давут булай деп жавап бере:

– Ёкъ, къардашларым, Раббибиз бизге берген затны булай пайдаландырмагъыз. Ол бизин якълады, бизге къаршы чыкъгъан асгерни кьолубузгъа берип кьойду. ²⁴ Бу иште сизин

булан рази болма тюшмей. Арбаны ягъында къалгъан адамны пайы да давгъа баргъан адамныки йимик болма тарыкъ. Бары халкъгъа бирни йимик пай чыгъарма тарыкъ.

²⁵ Шо гюнден тутуп ва сонг да Давут шолай пайлавну бир къанун ва къайда этип къоя; шо бугюнлеге ерли де гючде сакъланып тура.

²⁶ Давут Сиклакгъа гелгенде, давда тюшген затлардан бир гесекни озюню къурдашлары болгъан Ягъудини тамазаларына булай да айтып йибере:

– Муна сизге давда Раббибизни душманларындан чыгъарып алынган затлардан савгъат.

²⁷⁻³¹ Давут, шо затлардан пай чыгъарып, Бет-Элде, Негеп Рамотада, Яттирде, Ароерде, Сипмотда, Эштемоада, Ракалда, ерагъмеллилени ва кенлилени шагъарларында, Гьормада, Бор-Ашанда, Атакъда, Гъабрунда ва Давут булан ону адамлары юрюп айланагъан бары да ерлерде турагъанлагъа берип йибере.

Шаулну ва ону уланларыны оьлюмю

31 ¹ Пилистимлилер Исрайыл булан дав юрюте, исрайыллылар олардан къачалар ва Гилбоа тавда оьлюмге тарыйлар. ² Пилистимлилер, Шаулну ва ону уланларыны артындан етишип, ону Ёнатан, Абинадап ва Малки-Шуа деген уланларын оьлтюрелер. ³ Шаулну айланасында къатты ябушув юрюле. Окъчулар, Шаулну эс этип, ону авур яраландырлар. ⁴ Шаул озюню савутчусуна:

– Кылычынгни чыгъарып, магъа чанч, ёгъесе бу сюнетсизлер гелип, мени хорлап, сонг оьлтюрежеклер, – дей.

Амма ону савутчусу шо ишни этме тавакаллыкъ этмей, неге тюгюл де бек къоркъа. Шо заман Шаул, озюню кылычын да алып, шогъар багъып атыла. ⁵ Савутчу Шаул оьлгенни гёргенде, ол да озюню кылычына багъып атыла ва ону булан бирче оьлюп къала. ⁶ Шаул, ону уьч уланы ва савутчусу шолай оьлелер. Шаулну бары да адамлары шо гюн оьлелер.

⁷ Исрайыллыланы асгери къачып гетгенни, Шаул ва ону уланлары оьлгенни гёрюп, къолну ари ягъында ва Урдунну артында турагъан исрайыллылар да оьзлени шагъарларын къоюп къачалар. Пилистимлилер буса, гелип, шоланы елеп къоялар.

⁸ Артындагы гюн пилистимлилер оьлгенлени тонама гелгенде, олар Гилбоа тавда оьлген Шаулну ва ону уьч уланын табалар. ⁹ Олар, Шаулну башын гесип, савутун чечип алалар ва бютюн пилистимлилени топурагына шо гьакьда оьзлени ялгьан аллагьлары булангьы ибадатханасында ва халкьына билдирсин учун, чавушланы йиберелер. ¹⁰ Пилистимлилер ону савутун Астартаны ибадатханасына салалар ва ону сюегин Бет-Шеан деген тамгьа илелер.

¹¹ Гилатдагы Ябешде яшайгьанлар пилистимлилер Шаулгьа этген затны гьакьында эшитгенде, ¹² бары да кьоччакь асгерлери ёл чыгьалар. Олар сав гече юройлер ва Бет-Шеан тамындан Шаулну ва ону уланларыны сюеклерин алалар. Асгерлер Ябешге гелип, оланы шонда яллалар. ¹³ Сонг олар, Шаулну ва ону уланларыны сюеклерин алып, Ябешде йылгьын терекни тьобюнде гёмелер ва етти гюн ораза туталар.

Пачаланы Экинчи китабы

Давут Шаулну оьлгенин биле

1 ¹ Шаул оьлгенден сонг, Давут, амаликлилерден де оьр чыгып, кьайта. Ол Сиклакта эки гюн кьала. ² Уьчюнчю гюн Шаулну кьонушундан бир адам геле. Ону уьстюн-де йыртылгъан опурагъы, башы да чанггъа батгъан болгъан. Шо адам, Давутну алдына да гелип, огъар тап ерге ерли баш ие.

³ – Сен кьайдан гелесен? – деп сорай Давут огъар.

– Мен исрайыллыланы кьонушундан кьутулуп гелемен, – деп жавап бере ол.

⁴ – Магъа не болгъанын хабарла гъали, – дей Давут.

Шо адам:

– Адамлар дав авлагъындан кьачып тербей эди. Кьеп-лер яраландылар, оьлдюлер. Шаул да, ону уланы Ёнатан да оьлдюлер, – дей.

⁵ Давут бу хабарны алып гелген жагъил улангъа:

– Шаул да, ону уланы Ёнатан да оьлгенин сен кьайдан билесен? – деп сорай.

⁶ – Мен Гилбоа деген тавда токътап тура эдим, – дей жагъил улан, – шонда Шаул да бар эди. Ол оьзюню сюнгюсюне де таянып эретургъан эди. Дав атарбалар да, атлылар да огъар багъып ювуклашып геле эди. ⁷ Артгъа бурулуп, мени гьрюп, Шаул мени чакъырды. Мен де: «Мен не этейим?», – деп сорадым.

⁸ Ол магъа: «Сен кимсен?» – деп сорады. – «Амаликлимен», – деп жавап бердим мен. ⁹ Шо заман Шаул магъа: «Гелип мени оьлтюр! Къаркъарамда гюч кьалмагъан, амма гъали де савман», – деди. ¹⁰ Мен барып, Шаулну оьлтюрдюм, неге тьогюл де шолай яралардан сонг ол сав кьалмажагъын биле эдим. Есим, мен ону башындагъы тажны да, кьолундагъы биле-зикни де алып, мунда, сагъа гелтиргенмен.

¹¹ Шо заман Давут ва бары да ону булангъылар озлени уьстюндеги опуракъларын йыртып пара-парасын чыгъаралар.

¹² Олар ахшам болгъунча Шаул, ону уланы Ёнатан, Раббизни асгери – ябушувда жанларын кърбан этген бары да исрайыллылар учун ораза туталар ва яс этелер. ¹³ Давут озюне бу хабарны гелтирген жагъил улангъа:

– Сен озюнг къайдансан? – деп сорай.

– Мен бир гелгинчини, амаликлини уланыман, – деп жавап бере ол.

¹⁴ Давут огъар:

– Раббизни танлагъанын озлтюрмек учун, къркъмай, нечик кълонгнуну гетерип болдунг? – дей.

¹⁵ Давут, озюню адамларындан бирисин чакъырып, огъар:

– Барып, ону озлтюр! – дей.

Шо адам амаликли жагъил уланны озлтюре. ¹⁶ Давут буса огъар бурулуп, булай дей:

– Озюнгнуну къанынг озюнгнуну башындадыр. «Мен Раббизни танлагъанын озлтюрдюм», – деп де айтып, сен озюнг озюнге кършы шагъатлыкъ этип токътадынг.

Давутну Шаулгъа ва Ёнатангъа этген ваягъы

¹⁷ Давут Шаулгъа ва ону уланы Ёнатангъа тюпде берилген шу ваягъны да айта туруп яс эте ¹⁸ ва Ягъудиде яшайгъанлагъа озюне «Жаяны йыры» деп айтылагъан шо ваягъны уйретме буйрукъ бере. Шо ваягъ «Муъминни китабында» язылгъан:

¹⁹ – Гъей Исрайыл, сени макътавлугъунг озюнгнуну бийикликлерингде тюп болуп токътады. Жанларын кърбан этдилер батырлар!

²⁰ Шо гъакъда Гатда айтып айланмагъыз, Ашкелонну орамларында да яйылып юрюмегиз.

Ёгъесе, пилистимлилени кызлары сююнуп турарлар,
сюннетленмегенлени кызлары да куванып турарлар.

²¹ Гъей Гилбоа тавлары, чыкъгъа, янгургъа, берекетли авлакълагъа бозаргъан гъалда къалыгъыз дагъы сиз.

Шонда мурдарланды чы дагъы батырланы
къалкъаны —
Шаулну къалкъанына май сюртюлмеди.

- 22 Амма Ёнатанны жаясы да, Шаулну кылычы да
жанларын кърбан этгенлени къанындан,
батырланы къркъараларындан тоюп
къайта эдилер.
- 23 Савунда да шонча да суюмлю, абурлу
Шаул да, Ёнатан да
оьлгенде де айрылмадылар бир-биринден.
Къаракъушлардан чалт,
арсланлардан гючлю эдилер олар.
- 24 Гъей Исрайылны кызлары,
яс этигиз чи Шаулгъа.
Ол эди чи сизге багъалы ал гийимлер гийдирген,
опуракъларыгъызны да алтынлар булан безендирген.
- 25 Вёв адаршай! Жанларын кърбан этдилер ябушувда
батырлар!
Ёнатан йыгъылды бийикликлерде.
- 26 Сен себепли болуп къыйналаман, Ёнатан, иним.
Нече де аявлу эдинг магъа,
нече де гъайран эди сени суювюнг магъа,
къатынгишини суювюнден де гъайран эди шо.
- 27 Вёв адаршай! Жанларын кърбан этдилер батырлар!
Дагъылып къалды чы кыргъынны савуту!

*Давутну башына зайтун май да сюртюп,
Ягъудини пачасы этелер*

2 ¹Бираз заман гетген сонг Давут Раббизге:
— Мен Ягъудини къайсы буса да бир шагъарына ба-
райымы? — деп сорай.

Раббизге:

— Бар, — дей.

Давут:

— Къайда барайым? — деп сорай.

– Габрунгъа, – дей Ол.

² Давут Габрунгъа багъып гётериле. Давут булан ону эки де къатыны да гётериле: Изреелдеги Агьиноам ва Кармелдеги Набалдан къалгъан Абигъайыл. ³ Дагъы да Давут объю булан болгъан адамланы да гелтире. Олар гъариси объзлени агъюлерери булан бола, олар да Габрунну шагъарларында ерлешелер. ⁴ Ягъудини халкъы Габрунгъа гелип, шонда Давутну башына зайтун май да сюртюп, ону ягъуди къавумну уьстюнде пача этип сала. Шондан алда буса гилатлы Ябешни халкъы Шаулну гёмген болгъан. Давутгъа шо гъакъда айталар. ⁵ Давут олагъа чавушлардан таба булай айтып йибере: «Есигиз Шаулгъа рагъмугъузну гёрсетип, ону гёмгенигиз учун, Раббизни алдында насиплисиздир сиз. ⁶ Раббиз сизге рагъмусун да, аминлигин де гёрсетсин дагъы; этген ишигиз учун сизин мен де савгъатларман. ⁷ Гъасили, гючлю ва игит кююгюзде туругъуз чу, неге тююл де есигиз Шаул оьлдю, ягъуди къавум буса, башыма зайтун май да сюртюп, мени объзлени уьстюне пача этип салды».

Иш-Бошет Исрайылны пачасы бола

⁸ Шо заман буса Нирни уланы, Шаулну асгерини ёлбашчысы Абинер, Шаулну уланы Иш-Бошетни де алып, ону Магъанайимге гелтире. ⁹ Абинер ону Гилатны, ашшурлуланы, Изреелни ва шолай да Эпрайимни, Буньяминни ва бююн Исрайылны уьстюнде пача этип сала.

¹⁰ Шаулну уланы Иш-Бошет Исрайылны пачасы болгъанда, огъар къыркъ йыл бола. Ол эки йыл пача болуп тура. Амма Ягъудини къавуму Давутну артына тюше. ¹¹ Давут Габрунда ягъуди къавумну уьстюнде етти йыл да алты ай пача болуп тура.

Давутну ва Иш-Бошетни арасындагъы дав

¹² Нирни уланы Абинер Шаулну уланы Иш-Бошетни адамлары да булан бирче, Магъанайимден чыгъып, Гибенгъа бара. ¹³ Саруяны уланы Ёап ва Давутну адамлары чыгъып, олары Гибен кёлню къырында къаршылайлар. Булар кёлню бери ягъасында, бирисилер буса ари ягъасында олтуруп токътайлар. ¹⁴ Абинер Ёапгъа:

– Жагъиллерибиз туруп, бизин алдыбызда ябушсунлар, – дей.

– Турсунлар, – деп жавап бере Ёап.

¹⁵ Жагбиллер туралар. Шаулну уланы Иш-Бошетни ягъын тутуп буньяминлилерден он экев ва Давутну ягъын тутуп да он экев чыгъа. ¹⁶ Оланы гъариси, оьзюне къаршы чыкыгъаныны башындан тутуп, ону къабургъасына кылычын чанчып, ону булан бирче оьле. Муна шо саялы да Гибеондагъы бу ерге Гьелкъап Гъассурим* деп айтыла.

¹⁷ Шо гюнгю ябушув бек гючлю бола. Давутну адамлары Абинерни ва Исрайылны асгерчилерин йыгъалар.

¹⁸ Шонда Саруяны Ёап, Абишай ва Асагъел деген уланлары бола. Асагъел кыыр эчкидей чалт болгъан. ¹⁹ Ол Абинерни гызын тутуп, не онгъа, не солгъа бурулмайлы, ону артындан чабып тербей. ²⁰ Абинер артгъа бурулуп:

– Асагъел, сенмисен? – деп сорай.

– Дюрмен, менмен, – деп жавап бере ол.

²¹ Шо заман Абинер огъар:

– Онгъа неде солгъа багъып бурул, бир жагбилни тутуп, ону савутун оьзюнге ал, – дей.

Амма Асагъел токътамагъан гъалында ону артындан чабып тура. ²² Абинер Асагъелге бирдагъы да булай бувара:

– Таман артымдан чабып тургъанын! Магъа негер тарыкъдыр сени оьлтюрмеге? Шолай этсем, агъанг Ёапны бетине не бет булан къарарман?

²³ Амма Асагъел Абинерни артындан чабагъанын токътатмай. Шо заман Абинер сюнгюсюню бириси яны булан ону къурсагъына чанча да, гъатта сюнгюсю ону аркъасын тешип чыгъып гете. Ол йыгъылып, еринде оьлюп къала. Гъар оьгюп барагъан адам Асагъел йыгъылып оьлген ерде токътай болгъан.

²⁴ Амма Ёап да, Абишай да Абинерни гызарлап юрюйлер. Гюн арта туруп олар Гиагъны ювугъундагъы, Гибеон бошлугъуна элтеген ёлдагъы Амма деген тёбеге етелер. ²⁵ Буньяминлилер Абинерни айланасына къуршалып, бир бёлюк де болуп, тёбени башында ерлешип токътайлар. ²⁶ Абинер Ёапгъа булай деп кычыра:

– Бу кыргъын битеген зат тюгюлмю? Сен шону ахыры хайыр болмажагъын англамаймысан? Оьзлени къардашларын

* 2:16 Гьелкъап Гъассурим – бу атны «кылычланы авлагъы» деген маънасы бар.

гызарлайгъанын токътатсын деп, адамларынга буйрукъ бер. Олар къачан болгъунча гызарлап юрюп туражакълар?

²⁷ Ёап:

– Аллагъны атын тутуп ант эмемен, эгер де сен шу сёзлени алда айтгъан эдинг буса, асгерчилерим эртенине къардашларын оьлтюрегенин токътатажакъ эдилер, – деп жавап бере.

²⁸ Ёап зурнайын согъа ва ону бары да асгерчилери токътап къалалар. Олар исрайыллыланы дагъы гызарлап юрюмейлер ва ябушмайлар. ²⁹ Сав шо гечени узагъында Абинер оьзюню адамлары да булан Урдун къолдан таба юрюп тура. Олар Урдунну къыркъып чыгъып, бютюн Битрондан да оьтюр, Магъанайимге гелелер. ³⁰ Ёап Абинерни гызарлап битген сонг, къайтып гелип, оьзюню бары да адамларын жыя. Асагъелден къайры да, Давутну дагъы да он тогъуз асгерчисин тапмайлар.

³¹ Давутну къуллукъчулары буса буньяминлилерден Абинер булан бирче болгъан уьч юз алтмыш адамны йыгъалар. ³² Олар Асагъелни алып, ону Байтлагъамда оьзюню атасыны къабурунда гёмелер. Ёап буса, оьзюню адамлары да булан сав гечени узагъында юрюп туруп, танггъа таба Гьабрунгъа гелип токътай.

3 ¹ Шаулну ва Давутну тухумларыны арасында узакъ заман дав юрюлюп тура. Давутну тухуму баргъан сайын гючленип, Шаулну тухуму буса осаллашып тербей.

Давутну уланлары

² Гьабрунда Давутдан уланлар тува. Ону биринчи уланы Амнон болгъан; ол изреелли Агьиноамдан тувгъан.

³ Экинчиси – Килеап; ол Кармелдеги Набалдан къалгъан Абигъайылдан тувгъан.

Уьчюнчюсю – Абсалам; ол Гешурдагъы Талмай пачаны къызы Маакадан тувгъан.

⁴ Дёртюнчюсю – Адония; ол Гьаггитден тувгъан.

Бешинчиси Шепатия; ол Абиталдан тувгъан.

⁵ Алтынчысы – Итрам; ол Давутну къатыны Эгъладан тувгъан.

Олар Давутдан Гьабрунда тувгъан.

Абинер Давутну яггына чыгъа

⁶ Шаулну ва Давутну тухумларыны арасында дав юрюлюп турагъан вакътиде Абинер Шаулну тухумунда баргъан сайын озъюню гъакимлигин токъташдырып тербей. ⁷ Шаулну Риспа деген къаравашы болгъан, ол Айяны кызы болгъан. Иш-Бошет Абинерге:

– Сен неге атамны къаравашы булан ятасан? – деп сорай.

⁸ Абинер Иш-Бошетни сёзлерине бек ачувланып, булай жавап бере:

– Мен Ягъудини ягъын тутуп иш гёреген итни башы болуп къалгъанманмы? Бугюн мен атанг Шаулну тухумуна, ону агълюсюне ва якъчыларына аминмен. Мен сени Давутгъа сатмадым. Гъали буса сен бу къатын саялы мени жинаятчы гёрюп айыплай турасан! ⁹⁻¹⁰ Раббибиз, Шаулну тухумундан пачалыкъны алып, Дандан башлап Беершебагъа ерли Исрайылны ва Ягъудини устьюнде тахгъа Давутну олтуртажакъман деп ант этип айтгъан эди. Эгер де мен Раббибиз айтгъан затны этмесем, Ол мени къатты кюйде такъсырласын дагъы.

¹¹ Иш-Бошет Абинер булан сёйлеме дагъы болушлукъ этмей, неге тюгюл де ондан къоркъа. ¹² Абинер чавушлардан таба Давутгъа: «Бу кимни ихтиярындагъы топуракъдыр? Мени булан дыгъар байла, мен де бюгюн Исрайыл сени ягъынга чыгъагъан кюйню этермен», – деп айтып йибере.

¹³ Давут булай жавап бере:

– Яхшы, мен сени булан дыгъар байларман. Амма сенден бир затны талап этемен: мени булан ёлукъма гелегенде, озъюнг булан Шаулну кызы Микалны алмай туруп, ягъыма гелме.

¹⁴ Сонг Давут Шаулну уланы Иш-Бошетни ягъына чавушланы шулай талап булан йибере: «Магъа къатыным Микалны бер, мен ону озюме юз пилистимлини оьлтюрюп алгъан эдим». ¹⁵ Иш-Бошет буйрукъ берип, Микалны ону эринден чыгъарып алалар. Ону эри буса Лайишни уланы Палтиел болгъан. ¹⁶ Амма Палтиел Багъуримге ерли сав ёл къатыныны артындан йылай туруп юрюй. Абинер огъар:

– Уъюнге къайт! – дей.

Ол да къайта. ¹⁷ Абинер, Исрайылны тамазалары булан гъакълашып, булай дей:

– Бир вакътилерде сиз пачагъыз этип Давутну салма сюе эдигиз чи. ¹⁸Гъали этигиз шону! Раббибиз Давутгъа: «Къулум Давутдан таба Мен Исрайылдагъы халкъымны пилистимлилерден ва ону бары да душманларындан азат этермен», – деп сёз берди чи.

¹⁹ Дагъы да Абинер буньяминлилер булан озью сёйлей. Шондан сонг ол Гъабрунгъа бара. Абинер шонда исрайыллылар ва Буньяминни бютюн къавуму этме гъазир бары затны Давутгъа хабарламакъ учун бара. ²⁰ Абинер, озью булан йигирма адам да алып, Гъабрунгъа Давутну ягъына геле. Давут, Абинерни ва ону адамларын абурлап, олагъа йыбав эте. ²¹ Абинер Давутгъа:

– Сени булан дыгъар байлап, сен де жанынг сюеген бары да затгъа ёлбашчылыкъ этип болсун учун, магъа тез барып, бютюн Исрайылны халкъын алдынга жыйма ихтияр бер, – дей. Давут Абинерни йибере, ол да парахатына гете.

Абинерни оьлтюрелер

²² Шо вакътиде Давутну адамлары ва Ёап чапгъындан бай тюшюмю де булан къайталар. Амма Абинер Гъабрунда Давутну янында болмай, неге тюгюл де Давут ону йиберген болгъан, ол да парахатына гетген. ²³ Бары да асгерчилери де булан Ёап гелгенде, Давутгъа Нирни уланы Абинер пачаны ягъына гелген болгъанын, пача ону йибергенин, ол да парахатына гетгенин айтып берелер.

²⁴ Ёап, пачаны ягъына гелип, булай дей:

– Сен этгенинг недир? Сени янынга чы Абинер гелген эди! Сен ону неге йибердинг? Гъали ол гетди чи! ²⁵ Сен Нирни уланы Абинерни таныйсан чы. Ол чу сени алдатмакъ, сен этеген бары да ишни ва сен барагъан ерлени билмек учун гелген.

²⁶ Ёап, Давутну янындан чыгъып, Абинерни артындан чавушланы йибере, олар да ону Сира деген къуюну къырыйындан къайтаралар. Давут шо гъакъда гъеч зат билмей. ²⁷ Абинер Гъабрунгъа къайтгъанда, Ёап ону бир якъгъа, къапуланы ичине багъып алып бара, сайки, озью булан бирге бир сёйлеме сюегендей. Шонда агъасы Асагъелни тегюлген къаны саялы оьч алмакъ учун, Ёап Абинерни къурсагъына чанчып оьлтюре.

Давут Абинерни оьлтюрсени учун айыплай ва огъар яс эте

²⁸ Шондан сонг Давут, болгъан ишни эшитип, булай дей:

– Мен де, мени пачалыгъым да Нирни уланы Абинерни къаны тегюлгенликге Раббизни алдында бирдокъда айыплы тегюлбюз. ²⁹ Абинерни тегюлген къаны Ёапны да, ону ата-сыны бютюн тухумуну да уьстюнде къалсын дагъы! Ёапны тухумунда гъар заманда да ким буса да бирев ирин тутгъан ярасы, югъагъан гён авруву булан неде акъсакъ таякъ тутгъан, къылычдан йыгъылагъан, рызкъыгъа харлы гъалында къалсын дагъы.

³⁰ (Абинер Ёапны ва ону агъасы Абишайны агъасы Асагъелни Гибондагъы ябушувда оьлтюрген болгъан. Ёап ва Абишай Абинерни шо саялы оьлтюрелер.)

³¹ Сонг Давут Ёапгъа ва бары да ону булангъылагъа:

– Опуракъларыгъызны йыртып пара-парасын чыгъарыгъыз, йыртыкъ опуракъланы да гийип, Абинерге яс этигиз, – дей.

Давут пача оьлю салынгъан арбаны арты булан оьзю юрюй.

³² Олар Абинерни Габрунда гёмелер. Пача Абинерни къабуруну уьстюнде къычырып йылай. Бютюн халкъ да йылай. ³³ Пача Абинерге шулай ваягъны айта туруп йылай:

«Абинерге шулай намарт оьлюм булан оьлме тюшеми эди дагъы?»

³⁴ Кьолларынг байланмагъан эди чи сени,

Бутларынг да маталмагъан эди чи сени.

Тонавчуланы къурбаныдай йыгъылдынг чы сен».

Бютюн халкъ къайтара Абинерге яс этип йылай.

³⁵ Сонг бары да адамлар гелип, гюн узатылып турагъанда, Давутну ашама деп мюкюр этме айланалар. Амма Давут:

– Эгер де гюн артгъынча, мен экмек неде башгъа зат ашасам, Аллагъ мени къатты кюйде такъсырласын дагъы! – деп ант этген болгъан.

³⁶ Шо затны бютюн халкъ эслей ва шогъар бек рази къала. Пача не этсе де, бютюн халкъ шону ушатып тура. ³⁷ Шо гюн бютюн халкъ ва бютюн Исрайыл Нирни уланы Абинерни оьлтюрювде пачаны бир ортакъчылыгъы да болмагъанны англайлар. ³⁸ Пача да оьзюню адамларына булай дей:

– Сиз бугюн Исрайылда зор ёлбашчы, зор уллу адам оьлгенни англамаймысыз дагъы? ³⁹ Оьзюм пача этилип белгиленген

бусам да, амма мени гъали де гючюм аз, Саруяны уланлары буса гъатдан озуп хатирсиз. Яманлыкъ этегенлеге Раббибиз озълени яманлыгъына гёре къайтарышын этсин дагъы!

Иш-Бошетни оьлтюрелер

4¹ Шаулну уланы Иш-Бошет Гъабрунда Абинерни оьлтюргенни эшитгенде, ругъдан тюше, бары да исрайыллылар да ойгъа бата. ² Иш-Бошетни эки асгербашчысы болгъан. Бирини аты Баана, бирисиники буса Рекап болгъан. Олар Буньяминни къавумундан чыкыгъан бееротлу Риммонну уланлары болгъан. Беерот Буньяминни топурагъы гысаплана, ³ неге тюгюл де Бееротну халкъы Гиттайимге къачып гелген болгъан ва шонда бугюнлеге ерли де ят халкъ гысапланып тура.

⁴ Шаулну уланы Ёнатанны эки де буту акъсакъ уланы болгъан. Изреелден Шаулну ва Ёнатанны гъакъында хабар гелгенде, огъар беш йыл бола болгъан. Шо яшгъа къарайгъан къатын ону къолуна да алып чаба бара болгъан. Ол шолай чалт чабып бара болгъан чы, яш къолундан тюшюп гетип, акъсакъ болуп къалгъан. Ону аты Мепибошет болгъан.

⁵ Гъасили, бееротлу Риммонну уланлары Рекап ва Баана Иш-Бошетни уьюне багъып баралар. Олар шонда гюнню исси вакътисинде, Иш-Бошет тюшдеги ял алывдан сонг юхлайгъан вакътисинде геле. ⁶ Олар, сайки, будай алма сюеген болуп, уйню ичине гирелер ва ону къурсагъына чанчалар. Шондан сонг Рекап ва Баана яшыналар.

⁷ (Иш-Бошет юхлайгъан еринде ятып турагъанда, Рекап ва Баана уйге гирелер. Олар Иш-Бошетни чанчып оьлтюрелер, ону башын геселер, сав гечени узагъында Урдун къолну ёлу булан озлер булан алып юрюйлер.) ⁸ Олар Иш-Бошетни башын Гъабрундагъы Давут пачагъа алып гелип, огъар:

– Муна Шаулну уланы Иш-Бошетни, сени оьлтюрме сюеген душманынгны башы. Пачабыз, бугюн Раббибиз сен учун Шаулдан ва ону наслусундан оьч алды.

⁹ Амма Давут бееротлу Риммонну уланлары Рекапгъа ва Баанагъа булай жавап бере:

– Мени гъар къайсы балагъдан да азат этип тургъан Раббибизни атын тутуп ант этемен! ¹⁰ Бир адам магъа: «Шаул оьлдю», – дегенде, яхшы хабар гелтирди деп ойлашып, мен ону тутуп йиберип, Сиклакда оьлтюрдюм. Муна шо хабар учун

мен огъар берген савгъатым шодур! ¹¹ Гъали тонавчулар бир айыпсыз адамны обзюню уьюнде, ятывунда оьлтюргенде буса, тѣкген къаныгъыз учун мен сизин къояр деп, ер юзюнде сизин ѳкъ этмес деп эсигизге гелеми!

¹² Давут обзюню адамларына буйрукъ бере, олар да Рекапны ва Баанагъны оьлтюрелер. Оланы къолларын да, бутларын да гесип, къаркъараларын Гъабрунда кѣлню ягъында илип къоялар. Сонг олар Иш-Бошетни башын алып, ону Гъабрунда Абинерни къабуруна гѣмелер.

Давут бютюн Исрайылны пачасы бола

5 ¹ Исрайылны бары да къавумлары, Гъабрунгъа Давутну ягъына гелип, булай дейлер:

– Биз сени къаркъарангъыз ва къанынгъыз. ² Алдын, Шаул бизин пачабыз заманда да, сен исрайыллыланы ябушувгъа алып юрюп турдунг. Раббибиз сагъа: «Сен Мени халкъым болгъан исрайыллыланы къойчусу болажакъсан ва оланы башчысы болажакъсан», – деп айтды чы.

³ Исрайылны бары да тамазалары Гъабрунгъа Давут пачаны ягъына гелгенде, Давут Раббибизни алдында олар булан дыгъар байлай. Олар да Давутну Исрайылны уьстюнде пача этип салалар.

⁴ Давут пача болгъанда, огъар отуз йыл бола болгъан ва ол къыркъ йыл пача бола. ⁵ Гъабрунда Давут Ягъудиге етти йыл да алты ай, Ерусалимде буса ол бютюн Исрайылгъа ва Ягъудиге отуз уьч йыл пача бола.

Давут Ерусалимни елей

⁶ Давут пача обзюню адамлары да булан Ерусалимде яшайгъан ебуслулагъа къаршы ябушмакъ учун ѳл чыгъа. Ябуслулар Давутгъа:

– Сен мунда гирмессен, сени гъатта сокъурлар булан акъсакълар къувалажакълар, – дейлер.

Олар: «Давут мунда гирип болмажакъ», – деп ойлалар. ⁷ Амма пача гъали обзюне Давутну Шагъары деп айтылагъан Сион къаланы елей. ⁸ Шо гюн Давут:

– Ябуслулары чанчып оьлтюреген гъар ким, шагъарны тюбюнден сув агъагъан ѳлдан таба Давутну жанын гѣрюп ярамайгъан «сокъурлар булан акъсакъланы» ягъына гирсин, – дей.

Муна шо саялыдыр: «Сокъур булан акъсакъ къалагъа гир-мес», – деп айтылагъаны.

⁹ Давут къалада орунлашып токътай, шогъар да Давутну Шагъары деп айтылма башлай. Ол шону айланасын Миллодан* башлап ич янын ишлей. ¹⁰ Давут баргъан сайын гюч алып тербей, неге тюгюл де Раббиз, Къудратланы Аллагъы, ону булан бола.

¹¹ Тирни пачасы Гырам Давутну янына вакиллерин, къарагъай аркъалыкълар, агъач ва таш усталарын йибере. Олар Давутгъа къала къуруп берелер. ¹² Давут Раббиз оъюн Исрайылны уъстюнде пача этип беклешдиргенни ва шону Исрайылдагъы Оъюню халкъы учун этгенни англай.

Давутну оъзге уланлары

¹³ Гъабрундан чыгъып, Давут оъюне дагъы да къаравашлар ва къатынлар ала; ондан дагъы да уланлар ва къызлар тува. ¹⁴ Давутну шонда тувгъан авлетлерини атлары шулардыр: Шаммуа, Шобап, Натан, Сулейман, ¹⁵ Ибгъар, Элишуа, Непек, Япия, ¹⁶ Элишама, Элиада ва Элипелет.

Пилистимлилер тюп болалар

¹⁷ Давут Исрайылгъа пача этилип салынгъанны эшитгенде, бары да пилистимлилер ону излей чыгъалар. Амма Давут шону билип, къалагъа багъып тюше. ¹⁸ Пилистимлилер гелип, Репайым къолда ерлешелер. ¹⁹ Давут Раббизге:

– Магъа пилистимлилеге къаршы чыкъма тюшеми? Сен оланы магъа берермисен? – деп сорай.

Раббиз огъар:

– Чыкъ. Шексиз, Мен пилистимлилени сени къолунга бережекмен, – деп жавап бере.

²⁰ Давут Баал-Перасимге** багъып бара ва оланы шонда дагъыта. Ол:

– Раббиз душманларымны йырылгъан сувдай дагъытып къойду, – дей.

* 5:9 *Милло* – тегюлюп этилген тебечик болма ярай.

** 5:20 *Баал-Перасим* – бу ат «Раббиз йырып чыгъа» деген маънаны бере.

Шо саялы да шо ерге Баал-Перасим деп ат кьоюлган. ²¹ Пилистимлилер шонда озлени ялган аллагьларын ташлайлар, Давут ва ону адамлары буса шоланы алып гетелер.

²² Пилистимлилер янгыдан гелип, Репайым кьолда ерлешелер. ²³ Давут Раббизден сорай, Ол да булай жавап бере:

– Пилистимлилеге мундан таба чапгьын этме, оланы арт ягьындан чыгьып, балгьам тереклер бар якьдан таба чапгьын эт. ²⁴ Балгьам тереклени башларында аякъ тавушланы эшитгенде, шоссагьат ябушма гиришерсен, неге тьогюл де пилистимлилени асгерин дагьытмакъ учун, Раббиз алдынг булан чыкьгьандыр.

²⁵ Давут Раббиз озьуне айтган кьуйде эте ва Гибендан Гезерге ерли сав ёл пилистимлилени йыгьа юрюй.

Сандыкьны Ерусалимге кьайтаралар

6 ¹ Давут янгыдан Исрайылдан отуз минг тизив асгер жьыя. ² Ол Ягьуди-Баалдан асгерини башына да тьошюп, Аллагьны сандыгьын башгьа ерге элтмек учун ёл чыгьа. Шо сандыкьны уьстюнде карубланы уьстюнде олтуруп токьтагьан Кьудратланы Раббисини аты болган. ³⁻⁴ Аллагьны сандыгьын янгы арбаны уьстюне де салып, олар шону Абинадапны тьебеде ерлешген уьюнден алып чыгьалар. Шо арбаны Абинадапны Узза ва Агьйо деген уланлары юрютелер. Агьйо сандыкьны алды булан юрюй. ⁵ Давут ва Исрайылны бьютюн кьавуму Раббизни алдында оьтесиз бек шатланып, йырлап, кьомуз, чьгюр согьуп, теп, бошгьаплар, агьач кьашыкьлар кьагьып айланалар.

⁶ Олар Наконну иннырына етишгенде, Узза Аллагьны сандыгьын тутмакъ учун кьолун узата, неге тьогюл де оьгюзлер сюрюнген болган. ⁷ Раббиз Уззагьа кьазаплана ва ону шонда йыгьып кьоя. Узза да шонда Аллагьны сандыгьыны ягьында оьлюп кьала. ⁸ Раббиз Уззагьа кьазаплангьаны саялы, Давут пашман бола ва бугюнге ерли шо ерге Перес-Узза деп айтылып юрюлюп тура.

⁹ Шо гюн Давут Раббизден бек кьоркьа. Ол:

– Аллагьны сандыгьын мен тураган ерге нечик гелтирме бола экен? – деп сорай.

¹⁰ Ол Аллагьны сандыгьын оьзю тураган Давутну Шагьарына элтме сьуймей, гатлы Обет-Эдомну уьюне элте. ¹¹ Аллагьны сандыгьы гатлы Обет-Эдомну уьюнде

уьч ай сакъланып тура. Раббибиз Обет-Эдомну ва ону уьюндегилени барын да шабагъатлай.

¹² Давут пачагъа буса:

– Аллагъны сандыгъы саялы Раббибиз Обет-Эдомну уьюндегилени ва ону бары да затын шабагъатлады, – дейлер.

Шо заман Давут гете ва Аллагъны сандыгъын Обет-Эдомну уьюнден алып, сююне туруп Давутну Шагъарына чыгъара.

¹³ Аллагъны сандыгъын алып юрюйгенлер гъар алты абат алгъан сонг, Давут обгюзню неде семиз бузавну къурбан эте.

¹⁴ Кетен эпот такъгъан Давут Раббибизни алдында бары да гючюн салып бийий. ¹⁵ Шолай ол ва Исрайылны бютюн къавуму иркни мююзлеринден этилген зурнайланы тавушуна шат къычыривлар да булан Аллагъны сандыгъын элтелер.

¹⁶ Аллагъны сандыгъы Давутну Шагъарына гире турагъанда, Шаулну къызы Микал терезеден къарап тура болгъан. Раббибизни алдында атылып, бийип айланагъан Давут пачаны гёргенде, Микал ондан жиргенеген гъалгъа тюше.

¹⁷ Аллагъны сандыгъын буса чатыргъа гелтирип, обзюню ерине сала. Аллагъны сандыгъы учун шо чатырны Давут къургъан болгъан. Давут Раббибиз учун бютюнлей этилеген ва ярашывлукъну къурбанларын эте. ¹⁸ Бютюнлей этилеген ва ярашывлукъну къурбанларын этип битип, ол Къудратланы Раббисини гъюрметинден халкъны шабагъатлай. ¹⁹ Сонг Давут бары да халкъгъа, бары да исрайыллылагъа – эргишилеге де, къатынгишилеге де – бирер чапелек, бирер гесек къызарылгъан эт ва бирер кишмиш байлам бере. Шондан сонг бары халкъ уйлерине къайталар.

²⁰ Уьюндегилерин шабагъатламакъ учун Давут уьюне къайтгъанда, Шаулну къызы Микал ону къаршылама чыгъа ва:

– Бугюн сен, Исрайылны пачасы, къуллукъчуларынгны къаравашларыны алдында бир эдепсиз адамдай бир башгъача эдинг! – дей.

²¹ Давут Микалгъа булай дей:

– Шо иш Раббибизни алдында болду. Ол буса сени атангны яда ону къавумундан ким буса да биревню орнуна мени айырды. Раббибиз мени Исрайылны, Обзюню халкъыны уьстюне башчы этип салды. Мен энниден сонг да Раббибизни алдында шатланып туражакъман. ²² Мен обзюню дагъыдан-дагъы эсгик тутуп туражакъман, дагъыдан-дагъы обзюню тебен салып

туражакъман. Амма сен озлени гъакъында айтагъан къаравашлар буса магъа абур этип туражакълар.

²³ Шаулну къызы Микалны оьлгенче авлетлери болмай.

Аллагъны Давутгъа этген ваздасы

7 ¹ Давут пача озюню къаласында ерлеше. Раббибиз Давутну ону айланасындагъы бары да душманларындан рагъатлыкъда къоя. ² Шондан сонг ол Натан пайхаммаргъа:

– Къара чы, мен къарагъайдан этилген къалада яшайман, Аллагъны сандыгъы буса чатырда къалып тура, – дей.

³ Натан Давутгъа:

– Барып, юрегинге тюшгенни эт, неге тюгюл де Раббибиз сени буландыр, – деп жавап бере.

⁴ Шо гече Натангъа Раббибизни булай каламы етише:

⁵ – Барып, мени къулум Давутгъа булай айт: «Раббибиз булай айта: Магъа озюнде Мен туражакъ уйню этип бережек сен тюгюлсен. ⁶ Исрайыллыланы Мисриден чыгъаргъан гюнден тутуп бугюнге ерли Мен уйде турмадым, амма чатырдагъы кююмде сапар этип турдум. ⁷ Бары да исрайыллылар булан Мен не ерлерде де болдум. Амма Исрайылны Меники болгъан халкъына къойчудай бакъма буюргъан къайсы буса да бир къавумуна Мен: „Неге сиз Магъа къарагъайдан уй къуруп бермедигиз? – деп сейледимми дагъы?“»

⁸ Гъасили, Мени къулум Давутгъа булай айт: «Къудратланы Раббиси булай айта: сен Исрайылны Меники болгъан халкъына башчы болсун учун, Мен сени отлавлукъларда къойларынга багъагъан, къуллукъ этеген вакътингде алдым. ⁹ Сен не ерлер де болуп къалсанг да, Мен сени булан болуп турдум ва алдындагъы бары да душманларынгны йыгъып турдум. Мен сени атынгны дюньядагъы инг белгили адамланы атларыдай белгили этип къоярман. ¹⁰⁻¹¹ Мен Озьюмню халкъым, Исрайыл, учун ер онгарып берермен. Халкъымны озюню ую болсун учун ва бир заманда да ону бирев де гъалек этмесин учун, Мен ону тамурлашдырып къоярман. Мен халкъымны, Исрайылны, устьюне дуванчыланы салгъанлы, алда йимик ону къылыкъсызлар къыйыкъсытмаслар. Шолай да Мен сени бары да душманларынгдан рагъатлыкъда къожажакъман.

Раббинг сени къавумларынгны Озью беклешдирип бережегин сагъа билдире тура. ¹² Бу дюньядагъы оьмюр ёлунг

битип, сен ата-бабаларынгны янына гёчгенде, Мен тахгъа сени наслунгдан биревню, сенден тувгъанны олтуртарман ва ону гъакимлигин беклешдирип къоярман. ¹³Ол Мени атымны гъюрметинден Магъа уый этип берер, Мен де ону гъакимлигин гъар даимге беклешдирип къоярман. ¹⁴Мен ону Атасы боларман, ол да Мени уланым болуп къалар. Эгер де ол гюнагъ иш этсе, атасы яшын нечик къамучулап такъсырлай буса, Мен де ону шолай такъсырларман. ¹⁵Амма Шаулдан йимик Мен ону рагъмумдан магърюм этмесмен. Мен Шаулну сени хатир этип гери урдум. ¹⁶Сени къавумларынг да, сени гъакимлигинг де Мени алдымда гъар даим де къатты кюйде турар; сени тахынг даимге беклешип къалар».

¹⁷Натан Давутгъа бу вагъийдеги бары да сёзлени айтып бере.

Давутну дуасы

¹⁸Шо заман Давут пача гирип, Раббизни алдында олтура ва булай дей:

– Пачабыз Аллагъ, мени булай оър этердей мен киммен, мени агълум де недир? ¹⁹Амма, Раббим, Аллагъым, Сен дагъы да кёп затны берме токъташдынг. Сен гъатта Оьзюнгню къулунгну уюню гелегегини гъайын да этдинг! Шо да инсанлар учун бир насигъат болуп токътар, Пачабыз Аллагъ.

²⁰Мен, Давут, Сагъа дагъы да не айтып боламан? Оьзюнгню къулунгну Сен таныйсан чы, Пачабыз Аллагъ! ²¹Сен шо зор ишни каламынг себеп болуп, Оьзюнг сююп этдинг ва шону Оьзюнгню къулунга ачыкъ этип бердинг.

²²Нечик зорсан дагъы сен, Пачабыз Аллагъ! Къулакъларыбыз эшитип, гъеч Сагъа ошагъан ёкъдур, Сенден къайры Аллагъ да ёкъдур. ²³Сени халкъынга, Исрайылгъа, ошагъан да ким бар? Сатып алып, Оьзюню халкъы этмек учун, янгыз огъар эди чи Аллагъны гелгени? Оьзюнгню халкъынгни Мисриден сатып алып, ону алдындан озге халкъланы ва оланы аллагъларын къувалап тайдырып, Сен зор уллу ва къоркъунчлу ишлер этдинг. Шоланы Сен бары да халкълар Сени атынгны билсин учун этдинг. ²⁴Сен Исрайылны гъар даимге оз халкъынг этдинг; Сен де, Раббим, ону Аллагъы болуп токътадынг.

²⁵Гъали буса, Раббим Аллагъ, Сен Оьзюнгню къулунга ва ону тухумуна этген ваъданг гъар даимге беклешип къалсын. Сен де ваъданга гёре иш гёрюп тур. ²⁶Инсанлар: «Къудратланы

Раббиси Исрайылны устьюндеги Аллагъдыр!» – деп айтсын учун, Сени атынг гьар даимге де оьр болуп къалсын дагъы. Къулунг Давутну тухуму да Сени алдынгда беклешип къалсын дагъы.

²⁷Гъей Къудратланы Раббиси, Исрайылны Аллагъы, Оьзюнгню къулунга: «Мен сени наслуларынгдан пачалар болагъан кюйню этермен», – деп айта туруп, сен шу ишни ачыкъ этдинг. Шо саялы да мен, Сени къулунг, Сагъа шу дуаны этме болушлукъ этдим. ²⁸Гъей Къудратланы Раббиси, Сенсендир Аллагъ! Сени каламынг гъакъ гертидир, Сен де магъа, Сени къулунга, шу ниъматны ваъда этдинг. ²⁹Сени къулунг гьар даим де Сени алдынгда болуп турсун учун, Оьзюнгню къулунгню тухумун шабагъатлап кьой. Къудратланы Раббиси, шону Оьзюнг айтдынг чы. Сени шабагъатлавунгдан Сени къулунгню тухуму да гьар даимге шабагъатланып къалар!

Давутну устьюнлюклер

8 ¹Арадан бираз заман гетген сонг, Давут пилистимлилени янча, оланы оьзюне таби эте ва Метек-Гаамманы пилистимлилени къолундан чыгъарып ала.

²Дагъы да Давут муаплыланы янча. Давут оланы ерге ятдырып, аркъан булан оьлчей. Эки оьлчев гелген чакъысын ол оьлюмге тарыта, бир оьлчев гелген чакъысын буса сав кьоя. Шолай муаплылар Давутгъа таби болуп къалалар ва огъар ясакъ тѣлеме башлайлар.

³Дагъы да Давут Регьопну уланы, Собаны пачасы Гьададезерни янча. Гьададезер шо заман Фират оьзенни ягъасына оьзюню гъакимлигин янгыдан токъташдырма бара болгъан.

⁴Давут бир минг етти юз атлыны ва йигирма минг яв асгерчини есирликге ала. Ол арбагъа егилеген атланы янгыз юзюсюн кьоюп, къалгъанларыны барысын да акъсакъ этип кьоя.

⁵Собаны пачасы Гьададезерге Шамдан арамлылар кѣмекге гелгенде, Давут оланы йигирма эки минг адамын кьыра.

⁶Давут асгерчилерин шамлы арамлыланы пачалыгъында ерлешдире. Арамлылар ону къуллары болуп къалалар ва огъар ясакъ тѣлеме башлайлар. Давут баргъан-баргъан ерде Раббиз огъар устьюнлюк савгъат этип тура.

⁷Гьададезерни ювукъларыныки болгъан алтын къалкъанланы алып, Давут шоланы Ерусалимге гелтире. ⁸Гьададезерники

болгъан Бетагъ ва Беротай шагъарлардан Давут пача ѳтесиз кѳп багъыр ала.

⁹ Гъаматны Той деген пачасы Давут Гъададезерни бары да асгерчисин янчгъанын эшитгенде, ¹⁰ ону ягъына ѳзюню уланы Ёрамны йибере. Той пача уланын Давутгъа салам йибермек ва ону Гъададезерден уьст геливию булан къутламакъ учун йибере. Той Гъададезерге къаршы дав юрюте болгъан. Ёрам ѳзю булан гюмюшден, алтындан ва багъырдан этилген савутланы алып геле.

¹¹⁻¹² Давут пача шо савутланы да ѳзюне таби этген бары да халкълардан: Эдомдан ва Муапдан, аммунлулардан, пилистимлилерден ва Амаликден – алгъан гюмюш ва алтын булан бирче Раббибизге багъышлай. Дагъы да Давут Раббибизге Регъопну уланы, Собаны пачасы Гъададезерден чыгъарып алгъан мал-матагъны да багъышлай.

¹³ Тузлу Къолда он сегиз минг эдомлуну къыргъан сонг, Давутну аты данггъа чыгъа. ¹⁴ Давут бютюн Эдомда асгерчилерин ерлешдире ва бары да эдомлулар ону къуллеры болуп къалалар. Давут баргъан-баргъан ерде Раббибиз огъар уьстюнлюк савгъат этип берип тура.

Давутну ювукълары

¹⁵ Давут, ѳзюню бютюн халкъына гукму чыгъара ва тюзлюк болдура туруп, бютюн Исрайылгъа башчылыкъ этип тура. ¹⁶ Саруяны уланы Ёап асгербашчысы болгъан; Агъилутну уланы Ёшпат таварихчиси болгъан; ¹⁷ Агъитупну уланы Садок ва Абиатарны уланы Агъималик дин къуллукъчулар болгъанлар; Серая языв юрютегени болгъан; ¹⁸ Ёяданы уланы Беная керетлилени ва пелетлилени асгер бѳлюклерини уьстюндеги болгъан; Давутну уланлары буса къалада дин къуллукъчулар болгъанлар.

Давутну Менибошетге гѳрсетген рагъмусу

9 ¹ Давут:
– Шаулну уьюнде Ёнатанны эделиги учун мен ѳзюне рагму гѳрсетип болардай бирев сама къалгъанмы? – деп сорай.

² Шаулну тухумундан Сиба деген бир къуллукъчу болгъан. Ону Давутну ягъына чакъыралар, пача да огъар:

– Сиба деген сенмисен? – деп сорай.

– Сагъа къуллукъ этме гъазирмен, – деп жавап бере ол.

³ Пача:

– Шаулну уьюнде мен оьзюне Аллагъны рагъмусун гёрсетип болардай бирев сама да бармы? – деп сорай.

Сибачагъа:

– Ёнатандан къалгъан улан бар. Ону эки де буту акъсакъ, – деп жавап бере.

⁴ – Ол къайдадыр дагъы? – деп сорай пача.

Сибача:

– Ол Ло-Дебарда Аммиелни уланы Макирни уьюнде, – деп жавап бере.

⁵ Давут пача ону Ло-Дебардан Аммиелни уланы Макирни уьюнден гелтирме йибере.

⁶ Шаулну уланы Ёнатанны уланы Мепибошет Давутну ягъына гелгенде, ол пачагъа абур этип баш ие. Давут:

– Мепибошет! – дей.

– Мен сени къулунгмандыр, – деп жавап бере ол.

⁷ – Къоркъма, – дей огъар Давут, – неге тьогюл де атанг Ёнатанны хатиринден мен сагъа рагъму этежекмен. Мен сагъа уллуатанг Шаулнуки болгъан бары да топуракъны къайтаражакъман, сен де даим мени булан бир тепсиде олтуруп ашажакъсан.

⁸ Мепибошет баш ийип:

– Мен, сени къулунг, мени йимик оьлген итге оьзюнг тергев бакъдырардай киммен? – дей.

⁹ Пача, Шаулну Сибача деген къуллукъчусун чакъырып, огъар булай дей:

– Мен сени есингни уланыны уланы Мепибошетге Шаулнуки ва ону тухумунуки болгъан бары да малны къайтардым.

¹⁰ Мепибошетни рызкъысы болсун учун, сен уланларынг да, къуллукъчуларынг да булан бирче ону топурагъына къуллукъ да этип, тьошюмюн къайтарма тарыкъ болажакъсан. Мепибошет буса даим мени булан бир тепсиде олтуруп ашажакъ.

(Сибаны буса он беш уланы ва йигирма къуллукъчусу болгъан.) ¹¹ Сибачагъа:

– Мен, сени къулунг, есим пача оьзюне эт деп буюрагъан бары да затны кьотежекмен, – дей.

Мепибошет де, пачаны бир уланыдай, Давут булан бир тепсиде олтуруп ашай.

¹²Мепибошетни Мика деген гиччи уланы болгъан. Сибаны уьюндегилени барысы да Мепибошетни къуллукъчулары болгъан. ¹³Мепибошет Ерусалимде яшап тура, неге тьююл де ол пача булан бир тепсиде олтура болгъан. Ону эки де буту акъсакъ болгъан.

Давут аммуллардан ва арамлылардан уьст геле

10 ¹Арадан бираз заман гетген сонг, аммуллуланы Нагъаш деген пачасы гечине. Нагъашны орнуна ону уланы Гъанун пача бола. ²Давут: «Нагъаш магъа рагъмулу болгъаны йимик, ону уланы Гъанунгъа мен де рагъмулу болайым чы», – деп ойлаша.

Давут Гъанунну ягъына оьзюню къуллукъчуларын атасына къайгъырышмакъ учун йибере. Давутну адамлары аммуллуланы топурагъына гелгенде, ³аммуллуланы башчылары оьзлени еси Гъанунгъа булай дей:

– Гертиден де, Давут оьзюню адамларын атанга абур этип къайгъырышма йиберген деп ойлашамысан? Давут оланы сени янынга, шагъарны яхшы кюйде тергеп чыгъып, сонг дагъытмакъ муратда йиберди.

⁴Гъанун, Давутну адамларын тутуп, оланы сакъалларыны яртыларын юлюй ва оланы опуракъларын сомларына етгинче яртыларын гесип, къайтарып йибере. ⁵Оьзюне шо гъакъда хабарлагъанда, Давут оланы алдына адамларын йибере, неге тьююл де олар бек хорлангъан болгъанлар. Пача:

– Сакъалларыгъыз оьсгенче, Еригъонда туругъуз, сонг къайтарсыз, – дей.

⁶Давут оьзлени гьорюп ярамайгъанын англагъанда, аммуллулар Арам-Бет-Регъопдан ва Арам-Собадан йигирма минг яв асгерчи ва шолай да минг адамы да булан Маака пачаны, дагъы да Топдан он эки минг адамны тута.

⁷Давут шону эшитип, Ёапны бары да асгерчиси де булан олар булан ябушма йибере. ⁸Аммуллулар чыгъып, асгер къайдасы булан тизилип токътайлар ва шагъарны къапуларына гиреген ерде ерлешелер. Собалы, регъоплу арамлылар ва топлу, маакалы адамлар айрыча ачыкъ авлакъда токътайлар.

⁹Ал якъдан да, арт якъдан да ябушма тарыкъ болажагъын гьргенде, Ёап Исрайылны инг тизив асгерчилерин сайлай ва оланы арамлылагъа къаршы тизип сала. ¹⁰Къалгъан адамланы

ол оьзюню иниси Абишайны табилигинде кьоя. Абишай да оланы аммунлулагъа кьаршы тизип сала. ¹¹ Ёап булай дей:

– Эгер де арамлылар магъа гюч этип йиберсе, магъа кёмекге сен гелерсен. Эгер де аммунлулар сагъа гюч этип йиберсе, сагъа кёмекге мен гелермен. ¹² Къатып тур! Халкъыбыз, Аллагъыбыз учун кьоччакъ кюйде ябушайыкъ! Раббибиз де Оьзю тийишли гьрген кюйде этсин дагъы!

¹³ Шондан сонг Ёап оьзюню асгерчилери де булан арамлылагъа кьаршы ябушма чыгъа, олар да ону алдына тюшюп къачалар. ¹⁴ Арамлыланы къачагъанын гьргенде, аммунлулар да Абишайдан къачалар ва шагъаргъа гирип токътайлар. Ёап буса, арамлылар булангъы ябушувдан къайтып, Ерусалимге геле.

¹⁵ Исрайыллылар оьзлени дагъытгъанын гьргенде, арамлылар, бирче жыйылып, бирлешме токъташалар. ¹⁶ Гьададезер Фират оьзенни ари ягъында яшайгъан арамлыланы артындан йибере. Олар башында Гьададезерни асгербашчысы Шобак да булан Гьеламагъа гелелер.

¹⁷ Шо гъакъда Давутгъа етишдиргенде, ол бютюн Исрайылны жыя, Урдундан таба чыгъып, Гьеламагъа геле. Давутну алдына чыгъып, ону булан ябушмакъ учун, арамлылар асгер къайдасы булан тизилип токътайлар. ¹⁸ Олар исрайыллыланы алдына тюшюп къачалар. Давут арамлылардан етти юз атарбалы ва кьыркъ минг яв асгерчини кьыра. Ол дагъы да арамлыланы асгербашчысы Шобакны уруп йыгъа, ол да шонда олюп къала. ¹⁹ Исрайыллылар оьзлени янчгъанын гьргенде, Гьададезерге таби болагъан бары да пачалар, олар булан ярашывлукъ этип, исрайыллылагъа бойсынып къалалар.

Шондан сонг арамлылар аммунлулагъа кёмек этме кьоркъалар.

Давут ва Батшеба

11 ¹ Язбашда, пачалар давгъа барагъан вакътиде, Давут Ёапны оьзюню ювукълары ва бютюн Исрайылны асгери де булан йибере. Олар аммунлулардан уьст геле ва оланы Рабба деген аслу шагъарын кьуршавгъа ала. Давут буса Ерусалимде къала.

² Бир гюн ахшам ятивундан да туруп, Давут оьзюню къаласыны къалкъысында гезеп айлана. Ол къалкъысындан таба киринеген бир къатынгишини гьере. Шо къатынгиши бек

исбайы болгъан. ³ Давут бир адамын ону гъакъында билип гелме йибере. Шо адам:

– Ол Элиамны кызы, гъетли Урияны къатыны Батшеба, – дей.

⁴ Шо заман Давут адамларын шо къатынгишини гелтирсин деп йибере. Къатынгиши ону ягъына геле. Давут огъар ювукълукъ эте. (Къатынгиши къаркъарасындагъы гъар айлыкъ насындан янгы тазаланып тура болгъан.) Сонг ол уюне къайта. ⁵ Къатынгиши айлы бола ва Давутгъа:

– Мен айлыман, – деп айтып йибере.

⁶ Шо заман Давут Ёапгъа:

– Мени яныма гъетли Урияны йибер, – деп буйрукъ йибере.

Ёап ону Давутну ягъына йибере. ⁷ Урия обзюню ягъына гелгенде, Давут огъар Ёапны, асгерчилени ва давну юрюлюшю гъакъында сорай. ⁸ Сонг Давут Уриягъа:

– Уюнге къайтып, аякъларынгны жув, – дей.

Урия пачаны къаласындан чыгъа. Ону арты булан пачадан савгъат да алып баралар. ⁹ Амма Урия къалагъа гиреген ерде обзюню есини къуллукъчулары булан юхлама да ятып, уюне къайтмай къала. ¹⁰ Давутгъа: «Урия уюне къайтмады», – дегенде, ол Уриягъа:

– Сен сапардан гелип турмаймысан дагъы? Неге уюнге къайтмадынг? – деп сорай.

¹¹ Урия Давутгъа булай дей:

– Сыйлы сандыкъ, Исрайыл ва Ягъуди чатырларда къалып туралар. Мени есим Ёап да, есимни бары да адамлары да ачыкъ авлакъда къалып туралар. Ашамакъ, ичмек, къатыным булан ятмакъ учун, мен уйге нечик къайтып болайым дагъы? Аллагъны атын тутуп ант этемен, мен шо затны этип болмасман дагъы!

¹² Шо заман Давут огъар:

– Бугюн де мунда къал, тангала мен сени къайтарып йиберермен, – дей.

Урия Ерусалимде шо гюн де, артындагъы гюн де къала.

¹³ Давут чакъырып, Урия ону булан ашай, иче. Давут ону эсиргенче ичире. Ахшам Урия есини къуллукъчулары да булан къамушдан этилген ятивунда юхлама ятма деп чыгъа. Ол уюне къайтмай.

¹⁴Эртенокъ Давут Ёапгъа кагъыз яза ва шону Уриядан таба йибере. ¹⁵Кагъызда: «Урияны лап да къызгъын дав юрюлеген ерге де салып, ол оълсюн учун, ондан ари тайып къаларсыз», – деп язылгъан болгъан.

¹⁶Ёап шагъарны кършавгъа алгъанда, ол Урияны шагъарны инг де гючлю якълавчулары бар ерге сала. Ёап оъзю шо гъакъда биле болгъан. ¹⁷Шагъарлылар шагъардан да чыгъып, Ёап булан ябушув юрютгенде, Давутну асгеринден бирлери оълелер. Гъетли Урия да оъле. ¹⁸Ёап Давутгъа ябушувну гъакъында тындырыкълы кюйде хабарлар йибере. ¹⁹Ол чавушун булай деп уйрете:

– Сен пачагъа ябушувну гъакъындагъы бу хабарланы айтып битгенде, ²⁰ол ачувланып, сагъа булай сорама бола: «Неге сиз ябушмакъ учун шагъаргъа бек ювукълашдыгъыз? Олар барудан таба окъ булан атышажагъын биле эдигиз чи. ²¹Еруббешетни уланы Абимелекни Тебесде ким оълтюргени эсигизде чи. Къатынгиши барудан таба Абимелекге багъып тирменташны гесегин ташлады, ол да оълюп къалды. Сиз шагъаргъа шолай бек ювукълашып не эте эдигиз дагъы?» Эгер де сенден шо затланы сораса, огъар: «Дагъы да сени къуллукъчунг гъетли Урия оълдю», – деп айтарсан.

²²Чавуш ёл чыгъа. Етгенде, ол Давутгъа Ёап оъзюнден айтып йиберген бары да затны етишдире. ²³Чавуш Давутгъа булай дей:

– Шо адамлар бизге чапгъын эте туруп, ачыкъ авлакъда бизге кършы чыкъдылар. Тек биз оланы къайтып шагъарны къапуларына багъып къуваладыкъ. ²⁴Окъчулар барудан таба сени къуллукъчуларынга багъып атыша эдилер, оланы бирлери оълдюлер. Сени къуллукъчунг гъетли Урия да оълдю.

²⁵Давут чавушгъа булай дей:

– Ёапгъа: «Шо зат сени пашман этмесин, къылыч бир биревню, бир де башгъаны йыгъар. Гючлерингни де жыйып, шагъаргъа кършы чыкъ ва ону дагъыт», – деп айт. Ёапны ругъландырмакъ учун шолай айтарсан.

²⁶Урияны къатыны оъзюню эри оългенни эшитгенде, огъар яс этип йылай. ²⁷Яслы вакътиси битгенде, Давут Урияны къатынын оъзюню уюне гелтире. Ол Давутну къатыны бола ва огъар улан таба. Амма Давут этген ишге Раббиз рази болмай.

Натан Давутну юзюн ачып бере

12 ¹Раббибиз Давутну ягына Натанны йибере. Ол Давутну ягына гелип, булай дей:

– Бир шагъарда эки адам болгъан. Оланы бириси бай, экинчиси буса ярлы болгъан. ²Байны оьтесиз кѣп гъайваны, кьою болгъан, ³ярлыны буса сатып алгъан бир гиччирек кьозусундан къайры заты болмагъан. Ярлы огъар яхшы кьуллукъ эте болгъан, кьозу да ону яшлары булан бирче оьсюп къала. Ол ярлыны бошгъабындан ашай, ону сукарасындан иче, гъатта ону тѣшюнде ятып юхлап къала болгъан. Кьозу ону бир кызы йимик болгъан.

⁴Байгъа бир ёлавчу кьонакъ тюше. Амма бай ёлавчугъа оьзюню гъайванларындан, кьойларындан алып аш этме кызыгъана. Шону орнуна ол ярлыны кьозусун алып, кьонагъына ондан аш этип бере.

⁵Шо адамгъа бек ачувлангъан Давут Натангъа:

– Раббибизни атын тутуп ант этемен, шолай затны этген адамгъа оьлюм тийишли! ⁶Шо адам кьозуну орнуна дѣрт къабат артыкъ этип тѣлеме герек, неге тююл де ол этген ишин гъеч бир де языкъсынмайлы этген, – дей.

⁷Шо заман Натан Давутгъа булай дей:

– Шо адам сен оьзюнгсен! Раббибиз, Исрайылны Аллагъы, булай айта: «Мен сени Исрайылны уьстюне пача да этип салып, сени Шаулдан азат этдим. ⁸Мен сагъа есингни мюлкюн бердим, ону къатынларын да сени ихтиярынгда кьойдум. Мен сагъа Исрайылны ва Ягъудини къавумларын бердим. Шу затланы бары да сагъа кѣп азлыкъ этген болгъан эди буса, Мен сагъа дагъы да кѣпню берер эдим. ⁹Раббибизни гѣз алдында яман иш де этип, неге дагъы сен Ону сѣзюн гери уруп токътадынг? Сен гъетли Урияны кылыч булан уруп йыкъдынг, ондан кьалгъан къатынны буса оьзюнге къатын этип алдынг. Сен Урияны аммунлуланы кылычы булан оьлтюрдюнг. ¹⁰Шо саялы да кылыч даим сени уьюнгню гъызарлап юрюп туражакъ, неге тююл де сен, Мени де гери уруп, гъетли Уриядан кьалгъан къатынны оьзюнге къатын этип алып токътадынг».

¹¹Раббибиз булай айта: «Мен сагъа балагъны оьзюнгню уьюнгден гелтирежекмен. Оьзюнгню гѣз алдында къатынларынгны да алып йиберип, оланы оьзгеге берип кьояжакъман,

ол да сени къатынларынг булан ятып туражакъ. Шо гъакъда бютюн халкъ билип туражакъ. ¹² Сен ишингни яшыртгъын этген эдинг, Мен буса ишимни бютюн Исрайылны ва Гюнешни алдында этежекмен».

¹³ Давут да Натангъа:

– Мен Раббизни алдында гюнагъ иш этдим, – дей.

Натан:

– Раббиз сенден гюнагъынгны тайдырды. Сен оьлмежексен.

¹⁴ Амма сен Раббизни сансымайлы къойгъанынг саялы, сени туважакъ уланынг оьлежек, – дей.

Давутну уланы оьле

¹⁵ Шондан сонг Натан уьуне гете. Раббиз Давутну Уриядан тувгъан яшына аврув тийдире. ¹⁶ Давут яшына байлавлу болуп Аллагъгъа дуа эте. Ол ораза тута, гечелени оьзюню уьонде жабарда ятып оьтгере. ¹⁷ Давутну уьондеги тамазалар ону ягъында токътап болалар. Олар Давутну жабардан гетерме къарайлар, амма ол рази болмай ва олар булан бирче олтуруп бир зат сама да ашамай.

¹⁸ Эттинчи гюнге яш оьле. Давутну къуллукъчулары огъар яш оьлгенин айтма къоркъалар, неге тьогюл де олар: «Яш савда Давут бизге тынгламаса да, биз ону булан нечик де сьйлеп сама да бола эдик. Яш оьлгенни биз огъар нечик айтайыкъ экен? Ол чу оьзюне бир зат этип къойма бола», – деп ойлашалар.

¹⁹ Къуллукъчулары бир-бирине шыбышлап айланагъанын гьрюп, Давут яш оьлгенни англай.

– Яш оьлдюмю? – деп сорай ол.

– Оьлдю, – деп жавап берелер олар.

²⁰ Шо заман Давут жабардан гетериле. Жувунуп, арив ийис гелтиреген затлар да сьютюп, гийинип, ол Раббизни уьуне бара ва шонда суждагъа бара. Сонг ол уьуне гете. Шонда Давут буйрукъ берип, огъар ашама зат бере, ол да ашай.

²¹ Къуллукъчулары огъар:

– Сен булай неге этесен? Яш савда сен ораза да тутуп, йылай эдинг; гъали буса яш оьлген, сен турма да туруп, ашайсан! – дейлер.

²² Давут булай жавап бере:

– Яш савда мен ораза да тутуп, йылай эдим. Мен: «Ким биле, балики, Раббиз магъа рагъмулу болуп, яш сав

кьалар», — деп ойлаша эдим. ²³Амма ол оьлдю. Гьали магъа негердир ораза тутмагъа? Мен ону кьайтарып болажакъ-манмы дагъы? Яш бар ерге мен баражакъман, мен бар ерге ол кьайтып гелмежек.

Сулейман тува

²⁴Сонг Давут кьатыны Батшебаны гёнгюн ала, ону ягъына гирип, огъар ювукълукъ эте. Батшеба, айлы болуп, улан таба. Давут огъар Сулейман деп кьоя. Раббиз ону сююп кьоя. ²⁵Раббиз Натан пайхаммарны яшгъа Едидиаг деп кьойсун деген буйрукъ булан йибере.

Давут Раббаны елей

²⁶Шо вакътиде буса Ёап аммундуланы тахшагъары Раббагъа кьаршы дав юрюте ва пачаны кьаласын елей. ²⁷Ёап оьзюню чавушларындан таба Давутгъа булай айтып йибере:

— Мен, Раббаны кьуршавгъа алып, шагъарны сувун еледим.

²⁸Гьасили, кьалгъан асгерчилерингни де жыйып, шагъарны кьуршавгъа да алып, шону еле. Ёгъесе шагъарны мен оьзюм ележекмен, шогъар да мени атым кьоюлажакъ.

²⁹Давут бары да асгерин жья, Раббагъа багъып ёл чыгъа ва дав этип, шону елей. ³⁰Давут, оланы пачасыны башындан тажын чечип алып, оьзюню башына сала. Сыйлы таш булан накъышлангъан шо тажны багъасы отуз дёрт кило алтынны багъасына тенг геле болгъан. Сонг ол шагъардан оьзюне дагъы да кёп мал ала. ³¹Давут шагъарда яшайгъанланы шондан чыгъара; оланы бычгъылар, темир казалар, балталар булан ишлеме ва керпич гесме борчлу эте. Давут аммундуланы бары да шагъарлары булан шо кюйде иш гёре. Шондан сонг ол бары асгери де булан Ерусалимге кьайтып геле.

Амнон Тамарны хорлай

13 ¹Арадан бироз заман гетген сонг, Давутну уланы Амнон Абсаламны кьызардашы Тамаргъа гьасирет бола. Абсалам да Давутну уланы болгъан. Тамар бек исбайы кьыз болгъан. ²Амнон, оьзю булан кьаны бир кьызардашы Тамаргъа байлавлу кьыйнала туруп, авруп кьала, неге тьюгюл де ол оьзюне эргиши тиймеген кьыз болгъан. Амнон Тамаргъа бир зат да этме болмас деп ойлаша болгъан.

³ Амнонну Ёнадап деген кърдашы болгъан; ол Давутну агъасы Шимеаны уланы болгъан. Ёнадап бек гьилласы булангъы адам болгъан. ⁴ Ол Амнонга:

– Неге сен, пачаны уланы, гюнден-гюн къруп битип барасан? Магъа айт гъали, – дей.

Амнон огъар:

– Мен агъам Абсаламны кызы Тмаргъа гъашыкъ болуп кългъанман, – дей.

⁵ – Тёшекге де ятып, авруйгъан болуп къл, – дей Ёнадап. – Атанг сени гърме гелгенде, огъар: «Ягъыма кызардашым Тмар гелип, магъа ашама бир зат берсин. Ашны ол мен озюн гърюп болагъан кюйде ва озюню кълундан алып ашап болагъан кюйде этсин», – деп айтарсан.

⁶ Амнон ятып, авруйгъан болуп къала. Пача озюн гърме гелгенде, Амнон огъар:

– Кызардашым Тмар гелип, магъа бир-эки чапелек биширсин. Ол чапелеклени мен озюн гърюп болагъан кюйде ва мен озюню кълундан алып ашап болагъан кюйде биширсин, – дей.

⁷ Давут къаладагъы Тмаргъа:

– Эркъардашынг Амнонну уюне де барып, огъар аш эт, – деп айтып йибере.

⁸ Тмар эркъардашы Амнонну уюне бара. Ол ятып тура болгъан. Тмар, хамур да басып, Амнон гереген кюйде огъар чапелеклер биширип бере. ⁹ Сонг ол ялгъавну да алып, Амнонну алдына чапелеклени сала, амма ол ашамай.

– Мундагъылар бары да чыкъсын, – дей Амнон.

Бары да чыгъалар. ¹⁰ Шо заман Амнон Тмаргъа:

– Ашны сени кълундан алып ашайым; мунда, мен ятгъан уйге, гелтир, – дей.

Тмар озю биширген чапелеклени де алып, эркъардашы Амнон ятгъан уйге гелтире. ¹¹ Амма Тмар огъар чапелеклени узатгъанда, Амнон ону тутуп йиберип:

– Кызардашым, гел, кырыйымда ят! – дей.

¹² – Ёкъ, эркъардашым! – дей Тмар огъар. – Магъа гюч этме. Исрайлда шотай ишни этме ярамас! Шо авлиялыкъны этме!

¹³ Мен сонг шо биябурлугъум да булан не этермен? Сен буса Исрайлда бир авлиадай болуп къларсан. Тилеймен сагъа, пачагъа сйлеп къара. Ол мени сагъа эрге бермей кюймас.

¹⁴Амма Амнон Тамаргъа тынглап турмай. Озью кыздан гючлю экенге гёре, Амнон ону хорлай. ¹⁵Шондан сонг Амнон ону гёрюп ярамайгъан болуп къала. Уланны Тамарны гёрюп ярамайгъанлыгъы огъар алда бакъгъан якъдагъы гъашыкълыгъындан артыкъ болуп чыгъа.

Амнон огъар:

– Туруп, лагъ бол шундан! – дей.

¹⁶– Ёкъ! – дей Тамар огъар. – Мени къуваламакъ сен гъали магъа этгенингден де артыкъ яманлыкъдыр.

Амма Амнон огъар тынглап турмай. ¹⁷Ол озьюне къуллукъ этеген жагъил уланны чакъырып, огъар:

– Муну шундан къувалап чыгъарып, артындан эшикни бегит! – дей.

¹⁸Къуллукъчу да, Тамарны къувалап чыгъарып, артындан эшикни бегите. (Тамарны уьстюнде багъалы накъышлары булангъы опурагъы болгъан; шолай опуракъны шо девюрде пачаны эрге бармагъан кызлары гие болгъан.) ¹⁹Башына кюл де себелеп, Тамар озьюню багъалы опурагъын йыртып ташлай. Къоллары булан башын тутгъан гъалда, гъынкъгъа да тюшюп йылай туруп, ол ёкъ болуп гете. ²⁰Тамарны эркъардашы Абсалам огъар:

– Сагъа эркъардашынг Амнон ювукълукъ этдими? Амма гъали, кызардашым, пысып тур, ол сени эркъардашынг. Шону айтып айланма, – дей.

Тамар эркъардашы Абсаламны уьюнде бир ташлангъан тиштайпа йимик яшап тура.

²¹Давут пача буланы барын да эшитгенде, бек къзаплана.

²²Абсалам Амнонгъа, не яман этип, не яхшы этип, бир сёз де айтмай; ол Амнонну гёрюп ярамай, неге тюгюл де ол кызардашы Тамарны хорлагъан болгъан.

Абсалам Амнонну оьлтюре

²³Арадан эки йыл гетген сонг, Эпрайим булан дазудагъы Баал-Гъасорда Абсаламны къой кырккъыву башлана. Ол шонда пачаны бары да уланларын чакъыра. ²⁴Абсалам пачаны ягъына гелип:

– Мени къой кырккъывум башланды. Ювукъларынгны да алып сен де шонда гелсенг – дей.

²⁵ – Гелмеймен, уланым, – деп жавап бере пача. – Сагъа тарыкъсыз юк болмайыкъ, шонда биз барыбыз да геле турмайыкъ.

Абсалам пачагъа нечакъы тилеп турса да, ол шонда бармагъа рази болмай. Амма пача ону шабагъатлай. ²⁶Шо заман Абсалам:

– Сен гелмей бусанг, бизин булан агъам Амнонгъа барма изну бер, – дей.

Пача огъар:

– Не эте ол сени булан гелип? – деп сорай.

²⁷Амма Абсалам тилей туруп, пачаны рази эте, ол да Амнонну ва озюнню къалгъан бары да уланларын ону булан йибере. Абсалам пачалагъа хас болгъан йыбав эте.

²⁸Абсалам озюнню адамларына булай буйрукъ бере:

– Къарагъыз, Амнон, чагъыр ичип, кеп болгъанда, мен сизге: «Уругъуз Амнонгъа», – дермен, шо заман ону оьлтюрерсиз. Къоркъмагъыз. Мен озюм тюгюлменми дагъы сизге шо буйрукъну береген? Къатып, къоччакъ кюйде туругъуз!

²⁹Абсаламны адамлары Амнонгъа оззлеге еси буюргъан кюйде эте. Пачаны бары да уланлары буса, къачырларына да минип, къачып гетелер. ³⁰Олар ёлдагъы заман Давутгъа: «Абсалам пачаны бары да уланларын оьлтюрдю; оланы бири де къалмады», – деген хабар геле.

³¹Пача, туруп йиберип, уьстюндеги опурагъын йыртып ташлай ва жабаргъа ава. Къырыйында эретургъан ону бары да къуллары да оззлени опуракъларын йыртып ташлайлар.

³²Амма Давутну агъасы Шимеаны уланы Ёнадап булай дей:

– Есим озюнню бары да уланларын оьлтюрген деп ойлашмасын, янгыз Амнон оьлдю. Абсалам бу затланы барын да Амнон озюнню къызардашы Тамарны хорлагъан гюнден берли ойлашгъан эди. ³³Есим пача озюнню бары да уланлары оьлген деп къыйналып турмасын. Янгыз Амнон оьлдю.

³⁴Шо вакътиде буса Абсалам къачып гете. Къаравулда токътагъан жагъил улан, къарап, тебени бетинден таба Гъоронайымны ёлундан тюшюп гелеген кёп адамны гёре. ³⁵Ёнадап пачагъа:

– Муна, шо гелеген сени уланларынг, бары зат къуллукъчунг айтгъан кюйде болуп чыкъды, – дей.

³⁶Ол сёйлеп битгенде, оькюрюп йылай туруп пачаны уланлары гирип гелелер. Пача озю де, ону бары да къуллукъчулары да гынкъгъа тюшюп йылайлар. ³⁷Абсалам буса, къачып,

Аммигьутну уланы, Гешурну пачасы Талмайны ягына гелип токътай. Давут пача буса гюн сайын уланына яс этип тура. ³⁸ Абсалам, къачып, Гешургъа етип, шонда уьч йыл къала. ³⁹ Пача буса Абсаламны сагъынып тура, неге тьогюл де ол Ам-нонну оьлтюрюп рагъатланып токътагъан болгъан.

Ёап Абсаламны Ерусалимге къайтывун гъазирлей

14 ¹ Давут пача Абсаламны бек сагъынгъан болгъан. Саруяны уланы Ёап шо гъакъда биле. ² Текоа деген ерде бек гъакъыллы къатын яшай болгъан. Ёап Текоагъа ону гелтирсин деп артындан йибере. Ол шо къатынгъа булай дей:

– Йылайгъан болуп гёрюнерсен. Къаралар гиерсен, арив ийис гелтиреген затланы да сюртмессен. Оьзюнгю оьлген адамгъа кёп гюнлер яс эте туруп оьтгерген къатын йимик тутарсан. ³ Пачаны ягына да барып, шу сёзлени айтарсан.

Ёап къатынгъа не айтма тарыгъын уьйрете.

⁴ Текоалы шо къатын пачаны ягына гиргенде, баш да ийип, бети булан ерге багъып йыгъыла ва огъар:

– Магъа кёмек эт, гьей пачам! – дей.

⁵ Пача огъар:

– Не къыйынынг бар сени? – деп сорай.

Къатын булай дей:

– Мен тул къалгъан къатынман, эрим оьлген. ⁶ Мени эки уланым бар эди. Олар авлакъда бир-бири булан ябушгъанлар, шонда оланы айырма бирев де болмагъан. Оланы бириси уруп башгъасын оьлтюрген. ⁷ Муна, гъали магъа къаршы савлай тухум гётерилген. Олар: «Агъасын оьлтюрген уланынгны гёрсет. Ол агъасын оьлтюрген саялы, биз ону оьзюн оьлтюрежекбиз. Биргине-бир варисни ёкъ этип къоя бусакъ да, биз шо ишни этежекбиз», – дейлер. Олар, мени къалып турагъан ахырынчы жыжымымны да сёндюрюп, дюньяланы уьстюнде эримни не атын, не варисин къоймажакъ.

⁸ Пача шо къатынгъа:

– Уьюнге къайт, сени гъайынгны мен этермен, – дей.

⁹ Амма текоалы къатын:

– Есим, пачам! Пачагъа, ону тахына айып юкьгъанча, оьзюм де, атамны агълюсю де биябур болуп къалайыкъ, – дей.

¹⁰ Пача:

– Эгер де ким буса да бирев сени айыплап йиберсе, ону мени яныма гелтирерсен, ол дагы сагъа тиймежек, – деп жавап бере.

¹¹ Къатын:

– Тёгюлген къан саялы къанлы дагы да оыч алма болмасын ва мени уланым оылмесин учун, сен, пачам, Раббибизни, Аллагыбызны, эгерип турарсан, – дей.

– Раббибизни атын тутуп ант этемен, – дей ол, – уланынгны башындан ерге бир тюк де тюшмежек.

¹² Шо заман къатын:

– Магъа, сени къаравашынга, есим пачагъа сёз айтма изну бер, – дей.

– Айт, – деп сеслене ол.

¹³ Къатын булай дей:

– Неге дагы сен Аллагъны халкъына къаршы шолай затны ойлашып болдунг? Шолай айта туруп, сен озыюнг озыюнгню айыплайгъан болмаймысан дагы? Сен озыюнгню къувалангъан уланынгны къайтармадынг чы. ¹⁴ Биз бирибиз де оылмей къалмажакъбыз; биз ерге тёгюлген, озыю жыйма бажарылмайгъан сувгъа ошайбыз. Амма Аллагъ оylumге тарытмай, Ол Озыю гери ургъан адам гери урулуп къалмасын деп ойлай. ¹⁵ Муна, мен есим пачагъа шу затны айтма гелгенмен, неге тюгюл де халкъ мени къоркъутду. Мен, сени къаравашынг: «Пачам булан сёйлеп къарайым, балики, ол къаравашы тилейген затны этер. ¹⁶ Балики, пачам мени озыюмню ва уланымны бизге Аллагъ берген есликден магърюм этме къарайгъан адамдан къуутлар», – деп ойлашаман. ¹⁷ Муна, мен, сени къаравашынг: «Есимни, пачамны, сёзю магъа рагъатлыкъ гелтирсин дагы, неге тюгюл де пачам Аллагъны яхшыны ямандан айырып билеген малайиги йимикдир. Раббибиз, Аллагъыбыз, озыюнг булан болуп турсун дагы!» – деймен.

¹⁸ Пача шо къатынгъа:

– Мен сагъа соражакъ затны яшырмай айт, – дей.

– Есим пача сёйлесин, – дей къатын.

¹⁹ Пача:

– Бу затлар бары да Ёапны иши тюгюлмю экен дагы? – деп сорай.

Къатын булай жавап бере:

– Сени атынгны тутуп ант этемен, есим, пачам, сен бир иште де янгылыш болуп болмайсан. Дюр, буланы магъа этме де, айтма да сени къулунг Ёап уыйретди. ²⁰ Буланы къулунг Ёап гъали болуп турагъан гъалны алышдырмакъ муратда этди. Есимни гъикматлыгъы Аллагъны малайигини гъикматлыгъы йимикдир. Олдур ер юзюнде болуп турагъан бары да затны билеген.

²¹ Пача Ёапгъа:

– Яхшы, мен шо затны этермен. Бар, Абсаламны къайтар, – дей.

²² Ёап, ерге де къапланып, пачагъа баш ие ва ону шабагъатлай. Ёап:

– Есим пача, бугюн мен, сени къулунг, сени ягъынгдан якълав тапгъанымны англадым, неге тюгюл де пачам озъюню къулуну тилевюн кютдю, – дей.

²³ Ёап, Гешургъа барып, Абсаламны Ерусалимге къайтара.

²⁴ Амма Давут:

– Абсалам озъюню уюне гетсин, ол мени бетимни гөрмесин, – дей.

Пачаны бетин де гөрмейли, Абсалам уюне гете.

Абсалам Давут булан яраша

²⁵ Бютюн Исрайылда Абсалам йимик шолай исбайы, ону гёрген шонча да гъайран болардай дагъы эргиши болмагъан. Башындан аягъына ерли онда гъеч бир нукъсанлыкъ болмагъан. ²⁶ Абсалам гъар гезик башын къырккъгъанда (ол башын йылда бир, чачлары бек авур болгъанда, къыркъа болгъан), ол чачларын тартып къарай болгъан ва шолар пачаны эки юз шекели* чакъы тарта болгъан.

²⁷ Абсаламдан уъч улан ва бир къыз тува. Къызыны аты Тамар болгъан. Ол бек исбайы къыз болгъан.

²⁸ Абсалам Ерусалимде эки йыл пачаны бетин гёрмеген кюйде яшап тура. ²⁹ Ёапны пачаны ягъына йибермек учун, Абсалам ону артындан адамлар йибере. Амма Ёап пачаны ягъына барма рази болмай. Шо заман Абсалам адамларын экинчилей йибере, амма Ёап бу гезик де барма рази болмай. ³⁰ Шо заман ол къуллукъчуларына:

* 14:26 *Эки юз шекел* – 2 килодан артыкъ.

– Ёапны меникини къырыйындагъы авлагъын гёремисиз, шонда арпа чачылгъан. Барып, шогъар от салыгъыз, – дей.

Абсаламны къуллукъчулары да авлакъгъа от сала. ³¹Шо заман Ёап туруп, Абсаламны уьуне геле ва огъар:

– Неге сени къуллукъчуларынг авлагъыма от салды? – деп сорай.

³²Абсалам Ёапгъа булай жавап бере:

– Муна, мен сени янынга: «Мен Гешурдан не учун гелгенмен? Шо гъакъда сени пачагъа сорама йиберме сюе эдим. Сени шо саялы чакъыра эдим. Эгер де мен гъали де шонда къалгъан болгъан эдим буса, объюме яхшы болажакъ эди!» – деп айтып йибере эдим. Мен пачаны бетин гёрге сюемен. Эгер де мени гъеч бир айыбым бар буса, ол мени объюмге тарытсын.

³³Ёап пачаны ягъына барып, огъар бу лакъырны етишдире. Пача Абсаламны чакъыра; ол да пачаны ягъына гелип, тап ерге ерли баш ие. Пача буса Абсаламны объбе.

Абсаламны питнеси

15 ¹Шондан сонг Абсалам объюне алды булан чабып юройген атарба, атлар ва элли нёкер тута. ²Танг булан туруп, ол шагъарны къапуларына багъып элтеген ёлну ягъасында токътай болгъан. Гъар гезик бирев пачаны ягъына арз булан дувангъа бара буса, Абсалам ону чакъырып:

– Сен къайсы шагъардансан? – деп сорай болгъан.

Ол:

– Исрайылны палан къавумунданман, – деп жавап бере болгъан.

³Абсалам огъар:

– Къанунгъа гёре чи сен тюзсен, амма пачаны ягъында сагъа тынглажакъ адам болмас, – дей болгъан.

⁴Сонг Абсалам:

– Эгер де мени уьлкени дуванчысы этип белгилеген болгъан эди буса! Шо заман арзы неде кыйыны булангъы гъар ким де мени ягъыма гелип болар эди, мен де ону масъаласын адилли кюйде чечер эдим, – деп къоша болгъан.

⁵Гъар гезик Абсаламны ягъына ким баш ие туруп гелсе, ол шо адамгъа къол узата, ону къучакълай ва объбе болгъан.

⁶Пачаны ягъына тюзлюкню ахтара туруп гелеген бары да

исрайыллылар булан Абсалам оьзюн шолай тута болгъан. Гьона шолай ол бары да исрайыллыланы юреклерине яшыртгъын ёл сала болгъан. ⁷ Дёртюнчю йылны ахырына таба Абсалам пачагъа булай дей:

– Магъа, Гьабрунгъа да барып, мен Раббибизге этген антны кютме изну бер. ⁸ Арамдагъы Гешурда турагъанда, мен булай ант этген эдим: эгер де Раббибиз мени Ерусалимге къайтарса, мен Гьабрунда Огъар сужда кылажакъман.

⁹ Пача огъар:

– Парахатынга бар, – дей.

Абсалам гете. ¹⁰ Ол яшыртгъын чавушларын Исрайылны бары да къавумларына булай айтмакъ учун йибере:

– Журнайланы тавушун эшитгендокъ, сиз: «Абсалам Гьабрунда пача тахына минип олтурду», – деп айтарсыз.

¹¹ Ерусалимден Абсалам булан бирче эки юз адам бара. Олар чакъырывну гъакъ юрекден къабул этип баралар ва бу ишни гъакъында бир зат да билмейлер. ¹² Тас этивлеге тарый туруп, Абсалам Гило шагъаргъа Давутну ойчусу гилолу Агъитопелни артындан йибере. Шолай питне гюч алып тербей, Абсаламны якъчыларыны санаву буса баргъан сайын арта бара.

Давут къача

¹³ Давутну янына чавуш гелип:

– Исрайыллылар Абсаламны ягъын туталар, – дей.

¹⁴ Давут оьзю булан Ерусалимде болгъан бары да ювукъларына булай дей:

– Жыйылыгъыз! Биз къачма тарыкъбыз, ёгъесе бирибиз де Абсаламдан къутулуп болмажакъбыз. Алгъасайыкъ, тез гетейик, ёгъесе ол, тез артыбыздан да етип, бизге бир балагъ гелтирежек, барыбызны да кылычгъа тутажакъ.

¹⁵ Пачаны ювукълары:

– Биз, сени къуллукъчуларынг, сен, есибиз, айтгъан бары да затны кютме гъазирбиз, – дейлер.

¹⁶ Оьзюн узатып юрюйген уьюндегилери де булан пача ёлгъа тюше. Амма къаласына гёз къарата турсун деп, он къаравашын къоя. ¹⁷ Оьзюн узатып юрюйген бютюн халкъ да булан пача ёлгъа тюше. Бираз юрюген сонг, олар токътайлар. ¹⁸ Пачаны бары да адамлары бары да керетлилени ва пелетлилени асгер

бёлюклери булан ону артына тюшюп юрюйлер. Пачаны Гатдан берли узатып юрюйген алты юз гатлы буса ону алды булан юрюйлер.

¹⁹ Пача гатлы Иттайгъа булай дей:

– Сагъа негер тарыкъдыр бизин булан гелмеге? Барып, Абсалам пача булан къалып къал. Сен ятсан, ватанынгдан къувалангъан адамсан. ²⁰ Сен тюнегюн гелген адамсан. Бугюн буса, оьзюм де къайда барагъанымны билмей турагъанда, сени оьзюбюз булан онда-мунда айланып турма борчлу этейими дагъы? Къайтып къал, оьзюнг булан ватандашларынгны да ала бар. Сени булан рагъму да, аминлик де болуп турсун дагъы.

²¹ Амма Иттай пачагъа:

– Раббибизни атын тутуп ант этемен, мени есим пача къайда болуп турса да, магъа сав къалма неде оьлме тюшюп къалса да, шонда мен де, сени къулунг да, болуп туражакъ-ман, – деп жавап бере.

²² Давут Иттайгъа:

– Буса бар, алгъа багъып юрю, – дей.

Гатлы Иттай да оьзю булангъы бары да адамлары ва яшлары да булан алгъа чыгъып юрюме башлай.

²³ Пачаны адамлары юрюйген вакътиде бютюн уьлке къычырып йылай. Пача Кидрон къолну къыркъып чыгъа ва бютюн халкъ дангылгъа багъып тербене.

²⁴ Шонда Садок булан бирче ону узатып ва Аллагъны сандыгъын алып юрюйген левлилер де болгъанлар. Олар Аллагъны сандыгъын салалар. Бютюн халкъ шагъардан чыгъып къалгъанча, Абиатар къурбанлар союп тура.

²⁵ Пача Садокгъа булай дей:

– Аллагъны сандыгъын шагъаргъа къайтарып бер. Эгер де магъа Раббибизни рагъмусу болса, Ол мени къайтарып, магъа янгыдан сандыкъны ва шо сакъланагъан ерни гёрме имканлыкъ бережек. ²⁶ Эгер де Ол: «Сен Магъа тарыкъ тюгюлсен», – десе, мен гъазирмен. Раббибиз магъа тийишли гёрген затын этсин.

²⁷ Дагъы да пача дин къуллукъчу Садокгъа булай дей:

– Сен жележекни алданокъ билеген адамсан чы! Уланынг Агъимаас ва Абиатарны уланы Ёнатан булан бирче паракхатынга шагъаргъа къайтарсан. Сен де, Абиатар да оьзюгюз булан эки де уланыгъызны аларсыз. ²⁸ Сизден хабар

алгъанча, мен Урдунден чыгъагъан гечивню ягъындагъы дангылда туражакъман.

²⁹ Садок ва Абиатар, Аллагъны сандыгъын Ерусалимге де къайтарып, шонда къалалар.

³⁰ Давут буса, йылай туруп, Зайтун тавгъа багъып гётериле. Ол яланаякъ болгъан ва ону башы ябыкъ болгъан. Ону булангъы бары да адамланы да башлары ябыкъ болгъан. Тавгъа гётериле туруп, олар да йылайлар. ³¹ Давутгъа: «Абсалам булангъы питнечилени арасында Агъитопел де бар», – деп айтгъанда буса, ол:

– Раббим, Агъитопелни генгешин маънасыз этип къой дагъы, – деп дуа эте.

³² Давут тавну башына, Аллагъгъа сужда къылагъан ерге мингенде, ону алдына аркили Гъушай чыгъа. Ону опурагъы йыртылгъан болгъан ва башы чанг болгъан. ³³ Давут огъар булай дей:

– Эгер де мени булан гелсенг, сен магъа юк болуп токъ-тажакъсан. ³⁴ Эгер де шагъаргъа да къайтып, Абсаламгъа: «Пачам, мен сени къуллукъчунг болуп къалайым. Алда мен атангны къуллукъчусу эдим, гъали буса сени къуллукъчунг болуп къалайым», – десенг, Агъитопелни генгешин де то-зуп, магъа кёмек этип болажакъсан. ³⁵ Шонда сени булан дин къуллукъчулар Садок ва Абиатар болажакълар. Олагъа пачаны къаласында бары да эшитгенингни етишдирерсен. ³⁶ Оланы эки уланы, Садокну уланы Агъимаас ва Абиатарны уланы Ёнатан, озлер булан. Бары да эшитгенигизни магъа олардан таба етишдирерсиз.

³⁷ Абсалам шагъаргъа гиреген вакътиде Давутну къурдашы Гъушай да Ерусалимге геле.

Сибаны ялгъаны

16 ¹ Давут тавну башындан бираз энишленгенде, огъар Мепибошетни къуллукъчусу Сива ёлугъуп къала. Ону югю булангъы эки эшеги болгъан. Шо эшеклеге эки юз экмек, юз кишмиш байлам, юз инжир байлам ва ичинде чагъыры булангъы хуржун юкленген болгъан.

² Пача Сивагъа:

– Буланы не этесен? – деп сорай.

Сива:

– Эшеклер – пачаны кьардашлары уьстюне минип юрюсюн учун, экмеклер булан емишлер – жагбил уланлар ашасын учун, чагьыр – дангылда кьаркьарасы бошагъанлагъа гюч бермек учун, – деп жавап бере.

³Шо заман пача:

– Есингни уланыны уланы кьайдадыр дагьы? – деп сорай. Сива огьар булай жавап бере:

– Ол гьали Ерусалимде, неге тьюгюл де: «Бугюн Исрайылны кьавуму магъа уллу атамны гьакимлигин кьайтаражакъ», – деп ойлаша.

⁴Шо заман пача Сивагъа:

– Алда Мепибошетники болгъан бары да зат гьали сеникидир, – дей.

– Тап ерге тийип кьалгъанча башымны иемен сагъа, есим пача, – дей Сива. – Сагъа ярап кьалайым дагьы.

Шимей Давутгъа налат бере

⁵Давут Багьуримге ювукълашгъанда, шондан Шаулну тухумундан бир адам чыгъа. Ол Гераны уланы Шимей болгъан. Ол налат бере туруп юрюй. ⁶Давутну онг ва сол янларында асгерчилери де, кьаравуллары да барына да кьарамайлы, Шимей огьар ва ону ювукъларына багъып ташлар ата. ⁷Налат бере туруп, ол булай дей:

– Лагь бол! Лагь бол! Оьлтюрювчю! Ярахсыз! ⁸Сен Шаулну орнуна пача болуп олтуруп токътадың. Ону тухумуну ичинде тькген кьанынг учун Раббибиз сагъа тийишлисин берди. Раббибиз гьакимликни уланынг Абсаламгъа берди. Сагъа буса балагь кьопду, неге тьюгюл де сен оьлтюрювчюсен!

⁹Саруяны уланы Абишай пачагъа:

– Бу оьлген ит неге есиме, пачабызгъа налат бере? Магъа, барып, уруп ону башын тьюшюрме изну бер, – дей.

¹⁰Амма пача булай дей:

– Саруяны уланлары, шо сизин ишигиз тьюгюл. Шимей налат бере болгъан сонг, Раббибиз огьар: «Давутгъа налат бер», – деп айтгъандыр. Кимдир дагьы огьар: «Бу затны сен неге этесен?» – деп айтып болагъан.

¹¹Давут Абишайгъа ва оьзюню бары да ювукъларына булай дей:

— Озьюнню белимден тувгъан уланым мени оьлтюрме къарай. Бир къайдагъы буньяминлини гъакъында буса не айтарсан?! Къоюп къоюгъуз ону. Налат бере турсун, неге тьююл де огъар шолай деп Раббибиз айтгъандыр. ¹² Балики, Раббибиз башыма къопгъан балагъны гёрюп, мен бугюн эшитип турагъан налатлар саялы магъа рагъмусун гёрсетер.

¹³ Давут озьюнню адамлары да булан янгыдан ёлгъа тьюше. Шимей буса Давутну къаршысында, тавну бети булан юрюй туруп, огъар налат бере, огъар багъып ташлар ата ва хум чача.

¹⁴ Пача ва ону булангъы бары да адамлар бек арыгъан гъалында Урдунгъа етелер ва шонда ял алма токътайлар.

Абсалам Ерусалимде

¹⁵ Шо вакътиде буса Абсалам ва бары да исрайыллылар Ерусалимге гирелер. Олар булан Агъитопел де бола. ¹⁶ Давутну кърдашы аркили Гъушай Абсаламны ягъына геле. Гъушай огъар:

— Яшасын пачабыз! Яшасын пачабыз! — дей.

¹⁷ Абсалам Гъушайгъа:

— Буму магъа, озьюнню кърдашынга, бакъгъан якъдагъы сени аминлигинг? Неге сен Давут булан бармадынг? — деп сорай.

¹⁸ Гъушай Абсаламгъа булай дей:

— Ёкъ. Давутну Раббибиз, бу халкъ ва бары да исрайыллылар танглады, шо саялы да мен сени янынгман ва шо кююмде къалып да туражакъман. ¹⁹ Давутну уланына къуллукъ этмейли, кимге къуллукъ этейим дагъы мен? Ону уланына тьююлмю дагъы? Атанга къуллукъ этгеним йимик, тап шо кюйде мен сагъа да къуллукъ этип туражакъман.

²⁰ Абсалам Агъитопелге:

— Бизге таклифингни бер. Биз не этме герекбиз? — дей

²¹ Агъитопел:

— Атангны къалагъа гёз къарата турсун деп кьойгъан къаравашлары булан ятарсан. Шо заман бютюн Исрайыл атанг сени гёрюп ярамайгъан болгъанын эшитер, сени янынгни тутгъанланы тавакаллыгъын да беклешдирип къояр, — деп жавап бере.

²² Къаланы къалкъысында Абсаламгъа чатыр къралар, ол да бютюн Исрайылны гёз алдында атасыны къаравашлары булан ятып тура.

²³Агъитопел берген таклиф шо гюнлерде ким буса да бирев Аллагъны каламын ахтаргъангъа тенг геле болгъан. Агъитопелни Давут учун да, Абсалам учун да берген гъар таклифи шолай болгъан.

Агъитопелни ва Гъушайны таклифлери

17 ¹Агъитопел Абсаламгъа булай дей:

– Он эки минг адамны да айырып алып, магъа бу гече Давутну артындан тюшме изну бер. ²Абсалам гъалсыз, гючсюз заманны ичинде огъар чапгъын этейим. Мен огъар гъуя-гъарай салдырайым, шо заман ону булангъы бары да адамлар къачып гетежеклер. Мен бир пачаны йыгъарман, ³амма сагъа бютюн асгерни къайтарарман. Шоллукъда, бары асгер сеники болуп къалажакъ, неге тюгюл де сагъа биревню, сен озюн гъызарлап юрюйген адамны олтюрме, асгерни буса сакълама тарыкъ.

⁴Агъитопелни бу хыялы Абсаламны ва Исрайылны бары да тамазаларыны кепине геле. ⁵Амма Абсалам:

– Аркили Гъушайны чакъырыгъыз, огъар тынглап къарайыкъ. Ол не айтар экен? – дей.

⁶Гъушай Абсаламны ягъына гелгенде, ол:

– Бу таклифни Агъитопел берди. Ол айтагъан кюйде этейикми? Эгер де этмей бусакъ, озюнгню оюнгну айтып бер, – дей.

⁷Гъушай Абсаламгъа булай жавап къайтара:

– Агъитопел бу гезик берген таклиф ончакъы яхшы тюгюл.

⁸Сен атангны да, ону адамларын да таныйсан. Олар къудратлы асгерчилер. Олар озюнден балаларын чыгъарып алгъан къутургъан къыр ана аювгъа ошاپ къалгъан. Ондан къайры да, сени атанг – сынаву булангъы асгерчи; ол асгери булан гече къалып турмажакъ. ⁹Ол буссагъатда да бир анакъгъа неде бир ерге гирип яшынып турадыр. Эгер де сени асгерчилеринге ол башлап чапгъын этсе, шо гъакъда эшитген гъар ким: «Абсаламны артына тюшгенлер тюп болдулар», – дежек. ¹⁰Шо заман гъатта озюню юреги арсланникидей инг де къоччакъ асгерчи де къоркъмакълыгындан бюдюреп къалажакъ, неге тюгюл де бютюн Исрайыл сени атанг къудратлы асгерчи экенни, ону булангъылар да игит экенни биле.

¹¹Шо саялы да мени сагъа таклифим шудур: Дандан тутуп Беершебагъа ерлиги бютюн Исрайылны халкъы денгиз

ягъадагъы къайыр бюртюкню санавудай кѣпдюр. Бары да исрайыллылар сени айлананга жыйылсын, сен де оланы ябушувгъа алып юрю. ¹² Шо заман, пача не ерде болуп къалса да, биз огъар чапгъын этербиз ва топуракъгъа чыкъ нечик тюше буса, биз де шолай ону устьюне чабарбыз. Не ол объю, не ону адамларындан бирев де сав къалмас. ¹³ Эгер де пача къайсы буса да бир шагъаргъа гирип яшынса, бютюн Исрайыл шо шагъаргъа аркъанлар гелтирежек, биз де ондан объюнден бир таш гесек къалып къалгъанча ону объзенге багъып сюйреп турарбыз.

¹⁴ Абсалам ва бары да исрайыллылар:

– Аркили Гъушайны таклифи Агъитопелникинден къолай, – дейлер.

Абсаламгъа балагъ гелтирмек учун, Раббибиз Агъитопелни яхшы таклифин шолай бузма бюргъан.

Гъушай Давутгъа алдын билдире

¹⁵ Гъушай Садок ва Абиатар деген дин къуллукъчулагъа:

– Агъитопел Абсаламгъа да, Исрайылны тамазаларына да булай этерсиз деген эди, мен буса башгъача этерсиз деген эдим. ¹⁶ Гъасили, тезликде Давутгъа: «Урдунден чыгъагъан гечивню ягъында гече къалмассан; не болуп къала буса да, обътюп чыгъарсан, ёгъесе пача ва ону булангъы бары да адамлар къырылып къалажакълар», – деп билдирмек учун адам йиберигиз.

¹⁷ Ёнатан да, Агъимаас да Эн-Рогелде токътагъан болгъанлар. Къараваш барып олагъа, олар буса Давут пачагъа билдирме герек болгъанлар, неге тюгюл де олар шагъарда гѣрюнме тавакаллыкъ этмей болгъанлар. ¹⁸ Тек оланы бир жагъил улан гѣрюп къоя ва ол шо гъакъда Абсаламгъа билдире. Шо саялы да олар экевию де, чалт гетип, Багъуримдеги бир адамны уюне багъып гелелер. Шо адамны абзарында къуюсу болгъан, олар да шону ичине гирип яшыналар. ¹⁹ Ону къатыны, шаршав алып, шону къуюну яривуну устьюнден тартып яйып, шогъар ярма себелеп къоя. Шо гъакъда бирев де бир зат да билмей болгъан. ²⁰ Абсаламны адамлары, шо къатынны уюне гирип:

– Агъимаас да, Ёнатан да къайдадыр? – деп сорай.

Къатын олагъа:

– Олар ташгъындан таба обътюп чыкъдылар, – дей.

Шо адамлар излеп айланалар, амма биревню де тапмайлы, Ерусалимге къайтып гелелер. ²¹ Олар гетген сонг, шо экев, къуюну ичинден чыгып, Давутгъа билдирме гетелер. Олар Давутгъа:

– Чалт ёлгъа тюш, озенден обтюп чыкъ; Агъитопел сагъа къаршы олай-булай таклиф этди, – дейлер.

²² Давут озю булангъы адамлары да булан ёлгъа тюше ва Урдундан обтюп чыгъа. Танггъа таба Урдундан обтюп чыкъ-магъан бирев де къалмай.

²³ Агъитопел озюню таклифи кютюлмегенни гёргенде, ол, эшегин де ерлеп, уюне, озюню шагъарына багъып тербене. Ол, озюню мюлкюне байлавлу къарар да чыгъарып, асылып оъле. Агъитопел шолай оъле ва ону атасыны къабурунда гёмелер.

²⁴ Давут Магъанайимге геле, Абсалам буса бары да исрайыллылар да булан бирче Урдундан обтюп чыгъа. ²⁵ Абсалам Ёапны орнуна асгерге башчы этип Амасаны сала. Амаса исрайыллы Итра деген адамны уланы болгъан. Итра Нагъашны къызы, Саруяны къызардашы, Ёапны анасы Абигъайылны къатын этип алгъан болгъан. ²⁶ Исрайыллылар ва Абсалам Гилат топурагъында къонушалар.

²⁷ Давут Магъанайимге гелгенде, амунлу Раббадан чыкъгъан Нагъашны уланы Шоби, Ло-Дебардан чыкъгъан Аммиелни уланы Макир ва Рогелимден чыкъгъан гилатлы Барзиллай ²⁸⁻²⁹ тёшек-орун, пиялалар ва маркъар савутлар алып гелелер. Олар Давутгъа ва ону адамларына ашамакъ учун дагъы да будай ва арпа, ун ва къызартылгъан урлукъ, нохут ва тепеле, бал ва чийбишлакъ, къойлар ва сыйыр сютден этилген бишлакъ алып гелелер, неге тюгюл де олар:

– Адамлар дангылда туруп ач болгъанлар, къавшалгъанлар ва ашама сюелер, – дейлер.

Давут ябушувгъа гъазирлене

18 ¹ Давут, озю булангъы адамлагъа да къарап чыгып, оланы устьюне минг асгерчини башчыларын ва юз асгерчини башчыларын белгилей. ² Давут асгерчилени уьч пай этгенде бир пайын Ёапны башчылыгъыны тюбюнде, бир пайын Саруяны уланы Абишайны башчылыгъыны тюбюнде ва бирдагъы пайын гатлы Иттайны башчылыгъыны тюбюнде белгилеп, ёлгъа сала. Пача асгерчилеге:

– Мен оъзюм де сизин булан гележекмен, – дей.

³Амма адамлар булай дей:

– Гелме. Эгер де бизге къачма тюшюп къалса, олар шогъар тергев бакъдырмажакълар. Гъатта бизин яртыбыз кырылып къалса да, олар тергев бакъдырмажакълар. Амма сен бизден он мингибизге тиесен. Шо саялы сен бизге шагъардан туруп кѣмек этсенг, яхшы болажакъ.

⁴Пача:

– Мен сизге яхшы болагъан кюйде этежекмен, – деп жавап бере.

Бютюн халкъ, юзлеп ва минглеп бѣлюклер болуп токътагъанча, пача къапуну алдында эретуруп тура. ⁵Пача Ёапгъа, Абишайгъа ва Иттайгъа:

– Мени хатиримден уланым Абсаламгъа рагъмулу янашыгъыз, – деп буйрукъ бере.

Бары да асгерчилер пача гъар асгербашчыгъа Абсалам булан байлавлу береген буйрукъну эшителер.

Абсаламны оълюмю

⁶Исрайыл булан ябушмакъ учун, асгер авлакъгъа чыгъа. Ябушув Эпрайим агъачлыгъында юрюле. ⁷Шонда Давутну адамлары исрайыллыланы асгерин дагъыта. Шо гюн кѣплер – йигирма минг адам – кырыла. ⁸Ябушув дѣрт де якъны айланып юрюле. Шо гюн кылычдан эсе агъачлыкъ артыкъ адамны кыра.*

⁹Абсаламгъа Давутну адамлары булан ёлукъма тюше. Ол оъзюню къачырына минип олтургъан болгъан. Къачыр уллу эмен терекни тюбюнден чабып барагъанда, Абсаламны башы къалын бутакъланы арасына кысыдырылып къала. Ол оъзю гъавада илинген гъалында къала, минген къачыры буса ариге чыгып гете. ¹⁰Шону гѣрген бирев Ёапгъа:

– Мен гъали буссагъат эменге илинген Абсаламны гѣрдюм, – деп етишдире.

* 18:8 *Шо гюн кылычдан эсе агъачлыкъ артыкъ адамны кыра* – къарагъанда, Давутну агъачлыкъда яшыртгъын ерлерде токътагъан асгерчилери Абсаламны адамларын бирерлетип кырып тургъангъа ошай.

¹¹ Ёап оъзюне шону етишдирген адамгъа:

– Не зат?! Сен ону гёрдюнгмю? Неге сен ону тап шонда ерге тюшюрюп кьоймадынг? Мен сени кёп сююп он шекел гюмош де, белбав да булан савгъатлажакъ эдим, – дей.

¹² Амма шо адам булай жавап бере:

– Гъатта магъа он минг шекел тартып берген эди буса да, пачаны уланына мен кьол гётерип болмас эдим. Пача сагъа да, Абишайгъа да, Иттайгъа да: «Мени хатиримден уланым Абсаламны якълагъыз», – деп айтгъанын биз оъзюбюз эшитдик. ¹³ Бирдагъы якъдан, эгер де мен тавакаллыкъ этген эдим буса, пачадан бир затны да яшырма бажарылмай чы, оъзюнг ягъада къалып къалажакъ эдинг.

¹⁴ Ёап:

– Сагъа заманымны зая этип турма суймеймен, – дей.

Ёап кьолуна уьч гиччи сюнгюню ала ва Абсалам эменге илинген вакътисинде, ол шоланы ону юрегине багъып чанча. ¹⁵ Ёапны он савутчусу Абсаламны кьуршап алалар ва ону чанчып оьлтюрелер.

¹⁶ Сонг Ёап зурнайын согъа, асгерчилер де исрайыллыланы гьызарлайгъанын тамамлай; неге тюгюл де оланы Ёап токътата. ¹⁷ Олар, Абсаламны алып, ону агъачлыкъда бир уллу ойтангъа ташлап, шону уьстюнде бир залим таш тёбе этип кьоялар. Шо вакътиде буса бары да исрайыллылар уйлереине къачып тозулалар. ¹⁸ Оъзю савунда Абсалам, бир таш алып, шону оъзюне сын гьисапда Пачаланы кьолу деген ерге салып кьойгъан болгъан, неге тюгюл де ол: «Атым эсде сакъланып кълалар йимик, мени уланым ёкъ», – деп ойлаша болгъан. Ол ташгъа оъзюню атын кьоя ва бугюнлеге ерли де шогъар «Абсаламны сыны» деп айтылып юрюле.

Давутгъа Абсалам оьлген деген хабарны етишдирелер

¹⁹ Садокну уланы Агъимаас буса:

– Раббиз пачаны оъзюню душманларындан азат этди. Магъа чабып барып пачагъа шо хабарны етишдирме изну бер, – дей.

²⁰ – Хабарны бугюн сен етишдирмежексен, – дей Ёап. – Хабарланы сен дагъы гезиклер етишдирме болажакъсан. Амма бугюн шону этме, неге тюгюл де пачаны уланы оьлдю.

²¹ Ёап бир кушлугъа*:

– Барып, пачагъа гѳргенингни айт, – дей.

Кушлу, Ёапгъа башын да ийип, чабып гете. ²² Садокну уланы Агъимаас янгыдан Ёапгъа:

– Болгъаны болар, кушлуну арты булан магъа да чабып барма изну бер, – дей.

Амма Ёап:

– Уланым, сен неге барма сюесен? Шолай хабар саялы сен савгъатлар алмажакъсан, – деп жавап бере.

²³ Агъимаас:

– Болгъаны болар, мен чабып барма сюемен, – дей.

Ёап да:

– Чап! – дей

Агъимаас къолдагъы ёл булан чабып бара ва кушлудан оза. ²⁴ Давут тыш ва ич къапуланы аралыгъында олтуруп турагъан вакътиде къаравул баруну къапусуну къалкъысына гѳтериле. Ол къарап, янгыз чабып гелеген адамны гѳре. ²⁵ Къаравул, пачаны чакъырып, огъар шо гъакъда айта. Пача:

– Эгер де ол янгыз буса, ол яхшы хабар алып гелеген болма герек, – дей.

Шо адам баргъан сайын ювукълашып тербей. ²⁶ Сонг къаравул чабып гелеген башгъа адамны гѳре ва къапудан гиреген ердеги къаравулгъа:

– Муна, бирдагъы адам чабып геле тура! – деп кычыра.

Пача:

– Ол да яхшы хабар алып гелеген болма герек, – дей.

²⁷ Къаравул:

– Биринчисиники Садокну уланы Агъимаасны чабагъан кююне ошай деп эсиме геле, – дей.

– Бу яхшы адам, – дей пача. – Ол яхшы хабар алып геле.

²⁸ Агъимаас да, ювукълашып, пачагъа:

– Бары зат яхшы! – деп кычыра.

Агъимаас, тап ерге тийип къалгъанча пачагъа башын да ийип:

– Раббибизге, сени Аллагъынга шюкюр! Есим, пачам, Ол сагъа къолун гѳтерген адамланы обзюнге берип къойду.

* 18:21 *Кушлу* – Мисриден кыыблагъа багъып ерлешген Куш деген уылкени ватандашы.

²⁹ Пача:

– Уланым Абсалам аманлыкъдамы? – деп сорай.

Агъимаас:

– Ёап пачаны къулун да, сени къулунг болгъан мени де йиберме айланагъан вакътиде гючлю гъалекликни гъис этдим. Амма мен шо не зат эди экенин англамадым, – деп жавап бере.

³⁰ Пача:

– Бир янгъа тайып, шунда токътап тур, – дей.

Агъимаас, бир янгъа тайып, шонда токътай.

³¹ Кушлу гелип:

– Есим пача! Яхшы хабаргъа тынгла чы! Бугюн Раббибиз сени бары да сагъа башгётергенлерден къутгъарды, – дей.

³² Пача кушлугъа:

– Уланым Абсалам аманлыкъдамы? – деп сорай.

Кушлу:

– Есим, пачам, сагъа башгётергенлени барысына да шо уланынга болгъан зат болуп къалсын дагъы, – деп жавап бере.

³³ Пача манг болуп къала. Ол, къапуну устьюндеги уйге де барып, йылап тербей. Юрюй туруп, ол:

– Вай, уланым Абсалам! Уланым Абсалам! Эгер де сени орнунга мен олюп бола болгъан эдим буса! Вай Абсалам, уланым, уланым! – деп айтып тербей.

Ёап Давутгъа оькелей

19 ¹ Ёапгъа:

– Пача Абсаламгъа яс этип, огъар къайгъырып тура, – дейлер.

² Бары да асгерчилер учун шо гюнгу устьюнлюк къайгъыгъа айланып къала, неге туюл де шо гюн асгерчилер: «Пача уланына къайгъырып тура», – деп айтылагъанны эшителер.

³ Дав авлагъындан къачып биябур болгъанлар нечик къайта буса, шо гюн асгерчилер де шагъаргъа шолай яшыртгъын гирелер. ⁴ Пача, бетин де ябып:

– Вай, уланым Абсалам! Вай Абсалам, уланым, уланым! – деп ярсалып къычыра.

⁵ Ёап, пачаны ягъына уйге гирип, булай дей:

– Бугюн сен уланларынгни, къызларынгни, къатынларынгни, къаравашларынгни гъали янгы олюмден къутгъаргъан бары да адамларынгни ер этип токътадынг. ⁶ Сен оьзюнгю

гёрюп ярамайгъанланы сюесен, оьзюнгню сюегенлени буса гёрюп ярамайсан. Бугюн сен асгербашчылар да, оланы адамлары да сени учун бир зат да тьогюлюн ачыкъ кьуйде гёрсетип бердинг. Эгер де бугюн, Абсалам сав болуп, биз барыбыз да оьлген болгъан эдик буса, сен рази къалажакъ эдингни мен билемен. ⁷Чыгъып йиберип, адамларынгны тала чы. Раббиз булан ант этемен, эгер де сен чыкъмасанг, гечеге сени бир адамынг да къалмажакъ. Сагъа шо зат жагъил заманынгдан тутуп, бугюнлеге ерли башынга тьошюп турагъан бары да балагълардан да яман тиежек.

⁸Пача гётерилип, къапу алда олтура. Асгерчилеге: «Пача къапу алда олтургъан», – деп айтгъанда, олар бары да ону ягъына гелелер.

Давут Ерусалимге къайта

Шо вакътиде буса исрайыллылар уйлерине къачалар. ⁹Исрайылны бары да къавумларында адамлар бир-бири булан булай айта туруп эришелер:

– Пача бизин душманларыбыздан къутгъарды; пилистимлилерден де тап ол оьзю къутгъарды. Амма гъали буса ол Абсалам саялы уьлкебизден къачып тайгъан; ¹⁰Оьзюбюзге пача этип белгилеген Абсалам буса давда оьлдю. Пачаны къайтарып гелтирмек учун, сиз неге бир зат сама да айтмайсыз?

¹¹Давут пача дин къуллукъчулар Садокгъа ва Абиатаргъа булай айтып йибере:

– Ягъудини тамазаларына: «Бары халкъ пачаны уьуне къайтма чакъыра. Сиз буса неге артда къаласыз? Бютюн Исрайылгъа айтылып турагъан хабар пачагъа, ону уьундегилеге етишген чи. ¹²Сиз мени агъа-инилеримсиздир, мени къаным-жанымсыздыр. Бары халкъ пачаны уьуне къайтма чакъыра. Сиз буса неге артда къаласыз?» – деп сорагъыз. ¹³Амасагъа буса: «Сен чи мени къаным-жанымсан. Эгер де гъали энниден сонг сен Ёапны орнуна асгеримни башчысы болмасанг, Аллагъ мени къатты кьуйде такъсырласын», – деп айтыгъыз.

¹⁴Ол ягъудилени къавумундагъыланы барын да шолай мьокюр эте, олар да пачагъа бир гёнгюлден:

– Оьзюнг де къайт, сени бары да адамларынг да къайтсын, – деп айтып йиберелер.

¹⁵ Пача да къайта ва Урдунгъа етип геле. Пачаны кършыламакъ ва ону Урдунну бери ягъына чыгъармакъ учун, ягъудилер Гилгалгъа гелелер.

Давутну рагъмусу

¹⁶ Гераны уланы Шимей (ол Багъуримдеги буньяминли болгъан) ягъудилер де булан бирче Давут пачаны кършылама алгъасай. ¹⁷ Ону булан бир минг буньяминли ва шолай да Шаулну уьондеги къуллукъчу Сиба, ону он беш уланы ва йигирма къуллукъчусу бола. Олар озьонде пача бар Урдунгъа алгъасайлар. ¹⁸ Пача булангъыланы ари якъгъа чыгъармакъ учун ва ол озью сюеген бары затны яшавгъа чыгъармакъ учун, олар озьенни сай еринден юрюп чыгъалар. Гераны уланы Шимей Урдунну ари ягъына чыкъгъанда, пачаны алдында къучагъын да яйып, ¹⁹ огъар булай дей:

– Есим, сен мен этген жинаятчы ишимни уьстюме салып къойма. Есим, мени пачам, сен Ерусалимни къоюп гетген гюн мен, сени къулунг, этген яманлыкъны эсге алып турма. Пачам, сен шону юрегингде сакълап турма. ²⁰ Неге тюгюл де, мен гюнагъ иш этгенимни билемен, амма есимни, пачамны кършыламакъ учун, Юсупну уьондегилерден мунда биринчилей мен гелгенмен.

²¹ Саруяны уланы Абишай:

– Шу иш саялы Шимей оьлюмге тарылма тарыкъ, неге тюгюл де ол Раббизни танглагъанын налатлай эди чи дагъы! – дей.

²² Давут булай жавап бере:

– Сизде кѣп гъайым бармы мени, Саруяны уланлары? Гъали несине сиз магъа кърыв къайтарасыз? Бугюн мен Исрайылны пачасы экенимни мен бек яхшы англайман. Шо саялы да Исрайылдагъы бирев де оьлюмге тарылмажакъ!

²³ Пача Шимейге:

– Сен оьлмежесен, – дей.

Пача огъар ант эте.

²⁴ Шаулну уланыны уланы Мепибошет де пачаны кършылама чыгъа. Мепибошет, тап пача гетген гюнден тутуп, ол эсен-аман къайтгъан гюнге ерли аякъларын жувмагъан, мыйыкъларын юлюмеген ва опуракъларын жувмагъан болгъан. ²⁵ Пачаны кършыламакъ учун, ол Ерусалимден къайтып гелгенде, пача огъар:

– Мепибошет, сен неге мени булан гелмеген эдинг? – деп сорай.

²⁶ Ол булай жавап бере:

– Есим пача, мен, сени кзулунг, акъсакъ экениме гёре: «Пачам булан бирче бармакъ учун, мен, эшегимни де ерлеп, шогъар минип барайым», – деп айтдым. Амма кзуллукучум Сива мени сатып кюйдю. ²⁷ Ол дагы да сени алдында магъа ялаябып сёйледиди. Есим пача, сен Аллагъны малайиги йимиксендир; оьзюнг тийишли гёрген кюйде этип кюй. ²⁸ Мени уллу атамны наслулары сенден, есим пача, оьлюмден къайры затны къазанмагъанлар. Амма сен магъа, сени кзулунга, сени тепсингде олтурагъанланы арасында ер бердинг. Мени пачадан дагы да гъеч зат сама да тилеме намусум къабул этеми дагы?

²⁹ Пача огъар:

– Сагъа дагы сёйлеме негер тарыкъдыр? Мен сагъа да, Сивагъа да авлакъланы пайлама буюраман, – дей.

³⁰ Мепибошет пачагъа:

– Есим пача уьуне эсен-аман къайтгъан болгъан сонг, ол барын да алсын, – дей.

Давут Барзиллай булан савболлаша

³¹ Пача булан бирче Урдунну ари ягъына чыкъмакъ учун ва шондан таба ону узатмакъ учун, Рогелимден гилатлы Барзиллай да геле. ³² Барзиллай бек къарт болгъан, огъар сексен йыл битген болгъан. Пача Магъанайимдеги заман Барзиллай ону тарыкълы затлар булан таъмин этип тургъан, неге тююл де ол бек бай болгъан. ³³ Пача Барзиллайгъа:

– Урдунну ари ягъына мени булан сен де чыгып, Ерусалимде мени булан яшап къл, мен буса сени тарыкълы затлар булан таъмин этип турарман, – дей.

³⁴ Амма Барзиллай пачагъа булай жавап бере:

– Пача булан Ерусалимге барардай магъа яшама ончакъы кёп кълмагъан. ³⁵ Гъали магъа сексен йыл бола, мен де яхшыны ямандан айырып болмайман. Ашайгъан-ичеген затны татывун табып болмайман. Йырчы эргишилени, къатынгишилени тавушларына тынглап да болмайман. Мен, сени кзулунг, пачама намус салып не этейим? ³⁶ Сени кзулунг пача булан Урдунну ари ягъына ерли ончакъы юрюп болмас. Пачамны магъа бакъгъан якъдагы шолай рагъмусуна лайыкълыманмы

дагъы мен? ³⁷ Магъа, сени къулунга, къайтып къалма изну бер. Барып, ата-анам гёмюлген озьюмню шагъарымда оълейим. Муна сени къуллукъчунг Кимгъам. Есим пача булан Урдунну ари ягъына ол чыкъсын. Огъар тийишли гёрген бары да за-тынгны этерсен.

³⁸ Пача:

– Кимгъам мени булан чыгъар, мен де огъар сен тийишли гёргенни этермен. Сагъа буса кепинг сюйгенни этермен, – дей.

³⁹ Бары халкъ Урдунну ари ягъына чыгъа, шондан сонг пача да чыгъа. Пача Барзиллайны оъбе, ону шабагъатлай. Барзиллай да уюне къайта.

⁴⁰ Пача Гилгалгъа чыкъгъанда, Кимгъам да ону булан бирче чыгъа. Ягъудини бары да асгерчилери ва Исрайылны асгерчилерини яртысы ону булан бирче баралар.

Исрайыллылары ягъудилилер булангъы эришивлюю

⁴¹ Бираздан бары да исрайыллылар, пачаны ягъына да гелип, огъар:

– Неге бизин ягъудили къардашларыбыз, пачаны да урлап, ону да, ону уюндегилени де бары да адамлары да булан бирче Урдунну ари ягъына чыгъарды? – деп сорайлар.

⁴² Бары да ягъудилилер исрайыллылагъа:

– Пача бизин къанлы къардашыбыз. Биз шону шо саялы этдик. Шо зат саялы сиз неге къазапланасыз? Бизге пачаны ягъындан башгъа айрыча къонакълыкъ болдуму дагъы? Биз ондан савгъатлар алдыкъмы дагъы? – деп жавап берелер.

⁴³ Исрайыллылар ягъудилеге:

– Биз он къавум барбыз, шо саялы да пачагъа бизин он керен артыкъ ихтиярыбыз бар. Бизин неге гёрюп ярамайсыз дагъы сиз? Пачаны къайтарып гелтирмекни гъакъында башлап биз сёйлемедикми дагъы? – деп жавап берелер.

Буса да ягъудилилер исрайыллылардан эришип озалар.

Шебаны питнеси

20 ¹ Шо ерде эсде ёкъдан Бикрини уланы, буньяминли Шеба деген бир питнечи чыгъа. Ол, зурнайын да согъуп, булай кычыра: – Давут гъали ким болуп къалгъан бизге? Ишайны уланы булан гъеч ишибиз ёкъ бизин! Уйлеригизге къайтыгъыз, исрайыллылар!

² Бары да исрайыллылар, Бикрини уланы Шебаны артына тюшмек учун, Давутну кююп гетелер. Амма ягудилилер озлени пачасына амин кююнде кялалар ва ону артына да тюшюп, Урдундан Ерусалимге багып тербенелер. ³ Давут Ерусалимдеги озюню кяласына кяйтгъанда, ол кяласына кярамакъ учун кюйгъан он кяравашын ала, олагъа кяравул да салып, уйде бегитип кюя. Давут оланы бары да тарыкълы зат булан таъмин этип тура, амма олар булан ятмай. Олар, тул къатынлар йимик, тап олюп кялгъанча бегитилип сакъланып туралар.

⁴ Пача Амасагъа:

– Уъч гюнню ичинде мени ягъыма ягудилени жьарсан, озюнг де мунда боларсан, – дей.

⁵ Амма Амаса ягудилени чакъырма баргъанда, ол озюне пача белгилеген заманны ичинде ону тапшурувун кютюп болмай кяла. ⁶ Давут Абишайгъа:

– Гъали бизге Абсаламдан эсе Бикрини уланы Шебаны артыкъ заралы тиежек. Мени адамларымны да алып, Шебаны артындан тюш, ёгъесе ол, беклешген шагъарланы да табып, бизден яшынып токътажакъ, – дей.

⁷ Башында Абишай да булан Ёапны адамлары керетлилер, пелетлилер ва бары да къудратлы асгерчилери де булан бирче ёл чыгъалар. Олар Бикрини уланы Шебаны артындан тюшмек учун, Ерусалимден чыгъалар.

⁸ Олар Гибеондагъы уллу ярны ягъында токътагъанда, оланы алдына Амаса чыгъа. Ёапны устюнде асгерлик гийим болгъан. Ону белиндеги белбавгъа, кынгъа да сугъулуп, хынжал илинген болгъан. Ёап алгъа багып чыкыгъанда, хантавлатып, хынжалын кындан чыгъарып кюя.

⁹ Ёап Амасагъа:

– Сен, аврумай, яхшымысан, агъам? – дей.

Амасаны оьпмек учун, Ёап онг кюлу булан ону сакъландан таба тута. ¹⁰ Амаса Ёапны кюлундагъы хынжалны эслемей кюя. Ёап буса Амасаны кюурсагъына шолай чанчып кюя чы, гъатта ону ич-бавуру ерге тёгюлюп гете ва ол олюп кяла. Ёапгъа экинчилей чанчма тарыкъ да болмай. Ёап да, ону агъасы Абишай да Бикрини уланы Шебаны артындан чапма гиришелер. ¹¹ Ёапны адамларындан бириси Амасаны сюегини устюнде токътагъан гъалында:

– Ёапгъа амин болгъанлар да, Давутну ягъын тутгъанлар да Ёапны артына тюшюгюз! – дей.

¹²Амаса къанына юзген гъалында ёлну ортасында сойралгъан болгъан ва шо адам бары да асгерчилер токътап къалагъанын гёре. Амасаны къырыйындан оьтегенлени барысы да токътап къалагъанын гёрюп, шо адам ону сюегин ёлдан сюйреп тайдыра ва ону устьюне опуракъ ташлап къоя. ¹³Амасаны сюеги ёлдан тайдырылгъан сонг, бары халкъ, Ёапны артына да тюшюп, Бикрини уланы Шебаны артындан тербенелер.

¹⁴Шеба буса, Исрайылны бары да къавумларыны топуракъларындан оьгюп, Абел-Бет-Маакагъа ерли ете. Шебаны тухумундагъылар барысы да ону къырыйына жыйыла ва ону артына тюшюп, шагъаргъа тербенелер. ¹⁵Ёапны асгерчилери буса Шебаны Абел-Бет-Маакада къуршавгъа алалар. Олар шагъарны тышындагъы бекликлерини къырыйында топуракъ тёгюп аркъа эте. Олар баруну бузма къарайгъанда, ¹⁶бир гъакъыллы къатын шагъарны барусундан таба:

– Тынглагъыз! Тынглагъыз! Ёапгъа мунда гелсин деп айтыгъыз, мен ону булан сёйлейим, – деп къычыра.

¹⁷Ёап шо къатынны ягъына бара, ол да:

– Сенмисен Ёап? – деп сорай.

– Менмен, – деп жавап бере ол.

¹⁸Къатын булай дей:

– Кёпден берли: «Жавапны Абелден ахтарып къара», – деп айтып уйьренгенлер, жавапны да шонда тапгъанлар. ¹⁹Мен Исрайылда парахатлыкъны да, аминликни де сакълайгъанланы бирисимен, сен буса Исрайылда оьзюне ана деп айтылагъан шагъарны дагъытма къарайсан. Сен неге Раббизни варислигин тозма сюесен?

²⁰– Бир заманда да! – деп жавап бере Ёап. – Мен бир заманда да не тозмасман, не дагъытмасман! ²¹Шолай тюгюл. Бирев, Эпрайимни тав ерлеринден чыкъгъан Бикрини Шеба деген уланы, Давут пачагъа къолун гётерди. Янгыз ону къолгъа берип къоюгъуз, мен де шагъардан ари тайып къаларман.

Къатын Ёапгъа:

– Ону башы барудан таба алдынга ташланажакъ, – дей.

²²Къатын оьзюню гъакъыллы таклифи де булан бютюн халкъны алдына чыгъа. Бикрини уланы Шебаны башын гесип алып, шону Ёапны алдына ташлайлар. Шо заман Ёап

зурнайын согъа, ону адамлары шагъарны кырыыйындан тайып тозулалар ва бары да уыйлерине гетелер. Ёап буса Ерусалимге пачаны ягъына къайта.

Давутну къардашлары

²³ Ёап исрайыллыланы асгерини башын тутгъан болгъан; Ёяданы уланы Беная керетлилени ва пелетлилени асгер бёлуклерини башын тутгъан болгъан; ²⁴ ихтиярлары ёкъ ишчилеге гёз къаравул Адонирамгъа тапшурулгъан болгъан; Агъилутну уланы Ёшапат таварихчиси болгъан; ²⁵ Шева языв ишлени юрюте болгъан; Садок ва Абиатар дин кюллукучулар болгъанлар; ²⁶ яирли Ирагъ да Давутну ягъында дин кюллукучу болгъан.

Шаулну наслуарын такъсырлайлар

21¹ Давутну гъакимлигини вакътисинде арт-артындан уыч йыл ачлыкъ бола. Давут шо гъакъда Раббибизден сорап къарай. Раббибиз:

– Бу ачлыкъ Шаулну ва озлени кюллеры къанына батгъан ону уюндегилерини себебиндендир. Бу ачлыкъ ол гиеонлуланы оylumге тарытып тургъанлыгъыны себебиндендир, – дей.

² Пача гиеонлулагъа чакъырыв эте ва олар булан сёйлей. (Гиеонлулар Исрайылгъа гирмей болгъан, олар аморлуланы квалды-кюлдулары болгъан; исрайыллылар оланы аяжакъгъа ант этген болгъанлар, амма Шаул, къаныгъывлу кюйде Исрайылны ва Ягъудини гъайын эте туруп, оланы кырма къарагъан.) ³ Давут гиеонлулагъа:

– Сизин учун мен не этейим? Сиз Аллагъны халкъын шабагъатласын учун, сизге не зат булан къайтарыш этейим? – деп сорай.

⁴ Гиеонлулар огъар:

– Бизге Шаулдан да, ону агълюсюнден де не гюмюш, не алтын тарыкъ тюгюл. Биз Исрайылда гъеч биревню оylumге тарытма да суймейбиз, – деп жавап берелер.

– Сизин учун мен не этгенни сюесиз дагъы? – деп сорай Давут.

⁵ Олар пачагъа булай жавап берелер:

– Бизге Исрайылны топуракъларында ер болмасын деп, бизин кырып, олтюрюп битдирме хыял этген адамны сёйлесек, ⁶ бизге шо адамны наслусундан беш эргишини берсинлер.

Биз оланы Раббизни алдында Раббиз Озью сайлагъан Шаулну Гибеа деген еринде асмакълагъа илме сюебиз.

Пача да:

– Мен оланы сизин къолугъузгъа берермен, – дей.

⁷Давут Раббизни алдында Шаулну уланы Ёнатан булан ант этген болгъан. Давут шо антны хатиринден Шаулну уланыны уланы, Ёнатанны уланы Мепибошетни аяп къоя. ⁸Амма пача Шаулну къызы Мерап меколатлы Барзиллайны уланы Адриелге тапгъан беш уланы булан бирче Айяны къызы Риспаны Шаулгъа тапгъан уланлары Армонини ва Мепибошетни айыра. ⁹Пача оланы гибеонлулагъа бере. Гибеонлулар да оланы тавда Раббизни алдында асмакълагъа илелер. Олар еттевью де бирче оьлелер. Олар арпа оракъ орувну биринчи гюнлеринде оьлюмге тарылалар.

¹⁰Айяны къызы Риспа, эсги опуракъларын да алып, шоланы оьзю учун ярны уьстюнде яа. Оракъ орув башланып, асмакъларда илинген сюеклеге кёклерден таба янгур явуп къалгъанча, Риспа олагъа гюндюзлер кёкдеги къушланы, гечелер буса къыр жанланы тийме къоймай. ¹¹Давутгъа Шаулну къаравашы, Айяны къызы Риспа этген затны айтгъанда, ¹²ол, барып, гилатлы Ябешни халкъындан Шаулну ва ону уланы Ёнатанны сюеклерин ала. (Олар оланы сюеклерин Бет-Шеанны майданындан яшыртгъынлап алып гетелер; пилистимлилер Гилбоада Шаулну оьлтюргенде, оланы шо майданда асмакълагъа илген болгъанлар.) ¹³Давут, Шаулну ва ону уланы Ёнатанны сюеклерин шондан алып, башгъа ерге чыгъара; асмакълагъа илингенлени сюеклерин буса жыйып алалар.

¹⁴Шаулну ва ону уланы Ёнатанны сюеклерин Шаулну атасы Кишни Буньяминни топурагъында ерлешген Селадагъы къабурунда гёмелер ва пача буюргъан бары да затны этелер. Шондан сонг Аллагъ уьлкеге байлавлу этилеген тилевлени къабул этме башлай.

Пилистимлилер булангъы давлар

¹⁵Пилистимлилени ва исрайыллыланы арасында янгыдан дав башлана. Давут оьзюню адамлары да булан ёлгъа тюше. Олар пилистимлилер булан ябушалар, Давут да гьалсыз бола. ¹⁶Репайымлыланы наслусундан болгъан Ишби-Беноп буса Давутну оьлтюрежегин айтып бере. Ишби-Бенопну сюнгюсюню

багъырдан этилген учу уьч юз шекел* тарта болгъан, дагъы да ону белине янгы кылыч тагъылгъан болгъан. ¹⁷Амма Саруяны уланы Абишай Давутгъа кѣмекге геле. Абишай, пилистимлини уьстюне чабып, ону оьлтюре. Шо заман Давутну адамлары огъар:

– Исрайылны чырагъы сѣнюп кълмасын учун, сен дагъы бир де бизин булан бирче ябушувгъа чыкъмажакъсан, – деп айтып, ант этелер.

¹⁸Арадан бираз заман гетип, Гоп деген ерде пилистимлилер булан янгыдан ябушув башлана. Шо заман гъушатлы Сиббекай репайымлыланы наслусундан Сап деген биревню оьлтюрюп къоя.

¹⁹Гопда пилистимлилер булан юрюлген башгъа ябушувда Байтлагъамдагъы къумач согъувчу Яирни уланы Элгъанан Жалутну агъасы гатлы Лагъмини оьлтюрюп къоя. Лагъмини сюнсюю тигив алатны гѣчерагъачы йимик уллу болгъан.

²⁰Гатда юрюлген башгъа ябушувну вакътисинде бек бийик сою булангъы бирев болгъан. Ону гъар къолунда ва гъар аягъында алтышар бармагъы болгъан – бары да йигирма дѣрт. Ол да репайымлыланы наслусундан болгъан. ²¹Ол исрайыллыланы мысгъыллап айланагъанда, Давутну агъасы Шимейни уланы Ёнатан ону оьлтюрюп къоя.

²²Бу дѣртев Гатдагъы репайымлыланы наслусундан болгъанлар ва Давутну ва ону адамларыны къолларындан оьлюп гетелер.

Давутну макътав йыры

22 ¹Раббиз Давутну оьзюню бары да душманларындан ва Шаулдан къутгъаргъанда, ол Раббизге бу макътав йырны айтгъан. ²Давут булай айтгъан:

– Раббим мени ярымдыр,

беклигимдир, къутгъарывчумдур;

³ Аллагъым мени якълавумдур,

сыйынма ерни мен Оьзюнде излеймен;

Олдур мени кълкъаным, къутгъарывум, беклигим.

Олдур мени сыйынагъан ерим де,

мени къутгъарывчум да;

* 21:16 Уьч юз шекел – 3,5 килогъа ювукъ.

Олдур мени зулмудан кьутгъаргъан.

- 4 Макътавлагъа лайыкълы Раббиме чакъырыв
этермен мен,
душманларымдан кьутгъарылып къаларман
мен де.
- 5 Айланамда оьлюмню толкъунлары къайнап йиберди;
оьлюмню ташгъыны да ютуп кьойду мени.
- 6 Ахыратны шынжырлары да маталды магъа,
оьлюмню торлары да чырмап алды мени.
- 7 Языкълыкъгъа тюшгенде Раббиме чакъырыв этдим
мен, Аллагъны да атын тутуп сёйледим. Ол
да кёклерден туруп мени тавушумну эшитди,
мени агъ урувум да Огъар етишди.
- 8 Тербенип, чайкъалып йиберди ер, кёклени кюрчюлери
де къартыллап, йылышып гетди; неге тьююл
де къзапланды Аллагъ.
- 9 Ону къзапланывундан тьютюн гётерилип гетди,
авзундан бек гючлю ялын да, къызгъан
жыжымлар чыгъып гетди.
- 10 Кёклени ачып, тьюшюп гелди Ол,
къап-къара булутлар бардыр аякъ тьубюнде Ону.
- 11 Карубгъа да минип, учуп айланды Ол,
елни къанатларында къалкъып да турду Ол.
- 12 Къарангылыкъны Оьзюню пердею этди,
айланасында кёп суву булангъы
булутланы жыйып кьойду.
- 13 Ону алдындагъы шавладан
къабунуп гетди ялын жыжымлар.
- 14 Кёклерден таба къычырды Раббим;
Аллагъу-Таала да тавушун чыгъарды.
- 15 Окъларын бакъдырып йиберип, душманларын чачып
къойду, яшмын да йиберип, оланы яйып
къойду.
- 16 Денгизлени тьюплери гёрюнеген болуп къалды,
дюньяны кюрчюлери де ачылып къалды
зор гючлю тавушундан Раббимни,
Ону къзапланывуну ругъуну уьфюрювюнден.

- 17 Бийикликден энкейип йиберип, алды Ол мени;
терен сувланы ичинден чыгъарды Ол мени.
- 18 Зор душмандан, менден кѣп гючлю,
мени гѣрюп ярамайгъанлардан
къутгъарды Ол мени.
- 19 Мен языкълыкъгъа тюшгенде,
магъа къарышдылар олар,
амма къалкъаным болуп къалды Раббим.
- 20 Къоркъунчсуз ерге чыгъарып къойду Ол мени,
Къутгъарды Ол мени,
неге тюгюл де разидир Ол магъа.
- 21 Муъминлигиме гѣре берди Раббим магъа,
къолларымны тазалыгъына гѣре савгъатлады
мени,
- 22 Раббимни ѣлундан тайышмай турдум чу дагъы мен,
Яманлыкъ да этмедим, Аллагъыма арт берип.
- 23 Ону бары да къанунлары алдымдадыр мени;
Ону буйрукъларын да унутмагъанман мен.
- 24 Таза кююмде турдум Ону алдында мен,
гюнагъдан да сакълап турдум озъюмню.
- 25 Муъминлигиме гѣре, Озъюню гѣз алдындагъы
тазалыгъыма гѣре берип къойду
Раббим магъа.
- 26 Сагъа аминге Озъюнг де аминсендир,
Сенсендир нукъсансызгъа нукъсансыз,
27 тазагъа таза кююде,
амма намартгъа ону
макюрчюлюгюне гѣре янашагъан.
- 28 Сенсендир ювашланы къутгъарагъан,
амма Сенсендир хохабазланы ер этмек учун,
олагъа тигилип турагъан да.
- 29 Чырагъымсандыр Сен мени,
Раббимдир къарангылыгъымны ярыкъ этип
къоягъан.
- 30 Сени кѣмеклигинг буландыр асгерни
дагъытагъан мен,
Аллагъым буландыр баругъа оърленегеним де.

- 31 Тетиксиздир Аллагъымны ёлу;
тазадыр Раббимни сёзю де.
Олдур Оьзюнде сыйынмакъны
ахтарагъанланы барысына да къалкъан.
- 32 Кимдир дагъы Раббизден оьзге Аллагъ?
Кимдир дагъы Аллагъыбыздан оьзге яр да?
33 Аллагъымдыр мени мекенли сыйынагъан ерим,
Олдур герти этеген ёлумну да мени.
- 34 Олдур аякъларымны къубагийикникидей этип
къоягъан,
бийикликликлеге де салып къоягъан мени.
- 35 Олдур асгерлик дарсларын береген магъа,
шо саялыдыр къолларым багъыр жаяны
бююп болагъаны.
- 36 Сенсендир къутгъарывунгну къалкъанын
берген магъа;
Сени рагъмунгдур мени оьр этеген.
- 37 Аякъларым тайып къалмасын деп,
Сенсендир эркинликге чыгъарып къойгъан мени.
- 38 Душманларымны гъызарлай туруп,
дагъытып турдум мен оланы,
оланы кырып битдирмейли,
артгъа да бурулмадым мен.
- 39 Урдум олагъа, йыкъдым оланы,
гъеч дагъы турмас дагъы олар;
аякъ тюбюме тюшюп токътады олар.
- 40 Сенсендир ябушув учун гюч берип къойгъан магъа;
Сенсендир аякъ тюбюме салгъан магъа
башгётергенлени де.
- 41 Сенсендир душманларымны магъа арт
бердирип къойгъан.
Кырып битдирдим мени гёрюп
ярамайгъанланы да мен.
- 42 Гёзлерин тиклендирдилер олар,
амма бирев де табулмады къутгъармакъ учун
оланы,
Раббизге чакъырыв этдилер олар,
амма сесленмеди Ол.

- 43 Топуракъгъа, чангъа айландырып кьойдум оланы;
орамдагъы балчыкъныдай янчып,
таптап кьойдум оланы.
- 44 Сенсендир халкъымны питнесинден кьутгъаргъан
мени;
Сенсендир ятланы башчысы гысапда
сакълагъан мени.
Мен танымагъан халкълар кьуллаукъ
этип туралар магъа.
- 45 Ятлар ялынчыкъ этип туралар алдымда мени;
мени гъакъымда эшитип битгенче де,
таби болуп къалалар олар.
- 46 Ругъдан тюшюп къалдылар олар бары да,
къартыллай туруп чыгъалар бекликлеринден
олар.
- 47 Гъар даим де бардыр Раббиз!
Макътав болсун дагъы ярыма мени!
Оър болуп къалсын дагъы Аллагъым мени –
мени кьутгъарылывумну яры!
- 48 Олдур мен саялы оъч алагъан,
халкъланы магъа таби этеген Аллагъым,
49 душманларымдан да кьутгъарагъан мени.
Сенсендир душманларымдан оър салгъан мени,
вагъши адамлардан да кьутгъаргъан мени.
- 50 Шо саялыгъадыр оъзге халкъланы арасында
Сагъа макътав этежегим, Раббим;
алгъышлап йырлап турарман атынгны Сени.
- 51 Олдур Оъзюню пачасына уллу уъстюнлюклени савгъат
этип береген,
Оъзю танглагъан Давутгъа да, ону наслусуна да
гъар даим де рагъмусун гёрсетип турагъан да.

Давутну ахырынчы сёзлери

23¹Муна Давутну ахырынчы сёзлери:
– Ишайны уланы Давут гележекни алданокъ бил-
дире тура,

- Яратгъаныбыз озюн оз этген адам,
Якъубну Аллагъы озюн танглагъан
ва Исрайылны арив ангы булангъы йырчысы
гележекни алданокъ билдире тура.
- 2 Менден таба Раббибизни ругъу сэйлей тура;
Ону каламын мени тилим сэйлей тура.
- 3 Исрайылны Аллагъы айта тура,
Исрайылны яры мени гъакъымда булай дей:
«Инсанлагъа адилли кюйде ёлбашчылыкъ этеген,
Аллагъдан къоркъгъан гъалда ёлбашчылыкъ этеген
- 4 эртенни ярыгъына ошайдыр,
янгурдан сонг шавла береген,
топуракъдан отну оьсдюреген,
булутсуз эртен чыгъагъан гюнге ошайдыр».
- 5 Аллагъны алдындагъы уьюм шолай тюгюлмю дагъы?
Ол тюгюлмю дагъы мени булан
даимлик разилешив бегетген,
бюс-бютюнлей ёрукъгъа салынгъан,
алышынмай турагъан?
Ондан таба тюгюлмю дагъы бютюн
къутгъарылывум да,
бары да кепиме гелегенлерим де?
- 6 Амма алып ташлап къоягъан,
къолуна тутма ярамайгъан
тегенекге ошайдыр бары да къылыкъсызлар.
- 7 Тегенекге тийме къарайгъан гъар ким
къолуна темирни неде сюнгюню
агъачын тутуп къояр;
тап шо еринде яллатып къояр шону.

Давутну макътавлу асгерчилери

⁸Муна Давутну асгерчилерини атлары: тагъкемонлу Ёшеп-Башебет нёкерлени башын тутгъан болгъан; ол бир ябушувну вакътисинде сюнгюсю булан сегиз юз адамны оьлтюрген.

⁹Ондан сонг Агъогъаны уланыны уланы, Додону уланы Эльазар болгъан. Ол да, Давут да бирче болгъан вакътисинде, давгъа жыйылгъан пилистимлилени мысгъыллай туруп, ябушма чакъыргъанлар. ¹⁰Исрайыллылар олагъа къаршы чыкыгъанда, Эльазар, къолу арып ва къылычына ябушуп

кьалгъанча, кьоччакълыкъ гёрсетип ва пилистимлилени йыгъып тургъан. Шо гюн Раббибиз зор уллу уьстюнлюк кьазангъан. Янгыз ябушувдан сонг асгерчилер оьлгенлени барын-ёгъун таламакъ учун Эльзарны ягъына къайталар.

¹¹Ондан сонг гъарарлы Агени уланы Шамма болгъан. Легъи деген ерде тепеле чачылгъан авлакъ болгъан. Пилистимлилер шонда жыйылгъанда, Исрайылны асгерчилери олардан къачалар. ¹²Амма Шамма авлакъны ортасында эретуруп къала. Ол шо авлакъны сакълай ва пилистимлилени кырып битдире. Раббибиз де зор уллу уьстюнлюк къазана.

¹³Оракъ орув башланагъанда, отуз асгербашчыдан уьчевю Давутну ягъына Адуллам деген анакъгъа гелелер. Шо заман пилистимлилени бир бёлюгю Репайым деген кьолда кьонушуп токътагъан болгъанлар. ¹⁴Шо вакътиде Давут бекликде, пилистимлилени асгерчилери буса Байтлагъамда болгъан. ¹⁵Давут сувсабындан янып тура болгъан. Ол:

– Агъ, эгер де Байтлагъамны кьапусуну ягъындагъы кьуюдан ким буса да бирев магъа ичме сув гелтирген эди буса! – дей.

¹⁶Шо заман шо уьч асгерчи пилистимлилени кьонушундан оьтюп чыгъалар ва Байтлагъамны кьапусуну ягъындагъы кьуюдан сув алып, Давутгъа гелтирелер. Амма ол ичмей ва сувну Раббибизге этилеген бир кьурбандай тёгюп кьоя.

¹⁷– Раббим, мени шо затны этмекден сакълагъын дагъы Сен! – дей ол. – Оьзлени жанларын да аямайлы тавакаллыкъ этгенлени къанын ичип турарманмы дагъы мен?!

Давут сувну ичмей. Шолай игитликлени шо уьч асгерчи гёрсетген.

¹⁸Ёапны агъасы, Саруяны уланы Абишай уьчевню башын тутгъан болгъан. Ол сюнгюсю де булан уьч юз адамгъа къаршы ябуша болгъан, оланы барын да кыргъан ва шо бириси уьчев булан тенг макътавгъа лайыкълы болгъан. ¹⁹Абишай отуз башчыдан инг де белгилиси болгъан ва оланы башын тутгъан болгъан, амма оьзю шо бириси уьчевге тенг гелмеген.

²⁰Ёяданы уланы Беная Кабсеел деген ерден чыкъгъан, зор уллу игитликлер гёрсетген кьоччакъ асгерчи болгъан. Ол Муапдан чыкъгъан бек гючлю эки асгерчини йыкъгъан. Дагъы да Беная, къарлы гюн чонкъгъа тюшюп, шонда арсланны оьлтюрген. ²¹Дагъы да ол бир залим мисрилини

йыкыгъан. Мисрилини къолунда сюнгюсю болгъан, Беная огъар къаршы къолунда таягъы да булан чыкыгъан. Ол, мисрилини къолундан сюнгюсюн чыгъарып алып, ону шо сюнгю булан оьлтюрген. ²² Ёяданы уланы Бенаяны игитликлери шолай болгъан. Ол бириси уъчев булан тенг макътавгъа лайыкълы болгъан. ²³ Ол отуз башчыны арасында белгилиси болгъан, амма макътавлугъу булан шо бириси уъчевге тенг гелмеген. Давут ону оьзюню къаравулуну башчысы этип салгъан.

²⁴ Отуз да башчыны арасында булар болгъан:

Ёапны агъасы Асагъел,

Байтлагъамдан чыкыгъан Додону уланы Элгъанан,

²⁵ гъаротлу Шамма,

гъаротлу Эликъа,

²⁶ палтили Гъелес,

Текоадан чыкыгъан Иккешни уланы Ирагъ,

²⁷ Анатотдан чыкыгъан Абиезер,

гъушатлы Мебуннай,

²⁸ агъогълу Салмон,

нетопатлы Магъарай,

²⁹ нетопатлы Баананы уланы Гъелеп,

Буньяминни топурагъындагъы Гибеагъдан чыкыгъан

Рибайны уланы Иттай,

³⁰ пиратонлу Беная,

Гаашдан чыкыгъан Гъиддаи,

³¹ арбатлы Аби-Албон,

баргъюмлю Азмавет,

³²⁻³³ шаалбонлу Элиагъба,

Яшенни уланлары,

гъаротлу Шамманы уланы Ёнатан,

гъарарлы Шарарны уланы Агъиам,

³⁴ Маакадан чыкыгъан Агъасбайны уланы Элипелет,

гилонлу Агъитопелни уланы Элиам,

³⁵ Кармелден чыкыгъан Гъесрай,

арбили Паарай,

³⁶ Собадан чыкыгъан Натанны уланы Игал,

гъатлы Бани,

³⁷ аммунлу Селек,

Саруяны уланы, Ёапны савутчусу, Бееротдан чык-
гъан Нагбарай,
³⁸ итрили Ирагъ,
итрили Гареп,
³⁹ ва гьетли Урия.

Олар бары да отуз еттев болгъан.

Раббибиз Давутну такъсырлай

24 ¹Раббибиз, исрайыллылагъа янгыдан къзапланып
ийберип, Давутну олагъа къаршы тургъуза. Раббибиз
огъар:

– Барып, Исрайылны ва Ягъудини халкъын янгыдан са-
нап чыкъ, – дей.

²Пача Ёапгъа ва ону булангъы асгербашчылагъа:

– Дандан башлап Беершебагъа ерли Исрайылны бары да
къавумларын айланып чыгъып, халкъны санавун гысапгъа
алып гелигиз. Мен нече адам барын билме сюемен, – дей.

³Амма Ёап пачагъа булай жавап бере:

– Раббибиз, сени Аллагъынг, халкъны санавун юз керенге
артдырып къойсун. Мени есим пачагъа да шо гюнлени гѳрме
насип болсун. Амма есим пача шо ишни этме неге сюе экен?

⁴Амма пачаны сѳзлери Ёапныкинден ва асгербашчыланы-
кинден артыкъ чыгъа. Исрайылны халкъын санап чыкъмакъ
учун, олар пачаны ягъындан гетелер. ⁵Урдунну ари ягъына
чыгъып, Аруыра деген шагъарны къыбла ягъында эретуруп
токътайлар. Шо ер къолну ортасында, Гатны топурагъына
ва Язер шагъаргъа ювукъда ерлешген болгъан. ⁶Олар Гилат-
гъа ва Тагътим-Гъотши топурагъына багъып баралар. Олар
Дан-Яангъа – айланч ѳл булан Сайдангъа багъып гелелер.
⁷Сонг олар Тир беклигине ва гывлилер булан канаанлыланы
шагъарларына багъып тербенелер. Ахырда да олар Ягъудини
къыбла ягъында ерлешген Беершебада багъып чыгъалар. ⁸То-
гъуз ай да, йигирма гюнню ичинде савлай уълкени айланып
чыгъып, олар Ерусалимге къайталар. ⁹Ёап пачагъа гысап
алывну натижаларын айтып бере: Исрайылда къолуна къылыч
тутуп болагъан сегиз юз минг, Ягъудиде беш юз минг гючлю
эргиши болгъан.

¹⁰Амма Давут халкъны санап чыкъгъан сонг, ол рагъатлыкъ
табып болмай. Давут Раббибизге:

– Шу ишни этип, мен уллу гюнагъ иш этдим. Гъей Раббим, гъали Сен мени, Оьзюнгну кьулунгну, гюнагъымдан чайып кьой! Мен бек гъакъылсыз иш этдим, – дей.

¹¹ Давут артындагъы гюн эртен тургъанча, Гат пайхаммаргъа Раббизден калам йибериле. Гат Давутну гележекни алданокъ билдиреген адамы болгъан. Раббиз Гатгъа булай айтгъан:

¹² – Барып Давутгъа: «Раббиз булай айта: Мен сагъа уьч такъсырны гёрсетемен. Сен шоланы бирисин сайла, Мен де сени шо такъсыр булан такъсырлажакъман», – деп айт.

¹³ Гад, Давутну ягъына гелип, огъар булай дей:

– Сени уьлкенгде уьч йыл ачлыкъ болсунму? Неде сен уьч айны узагъында артындан тюшген душманларындан къачып айланып туражакъмысан? Неде уьч гюнге уьлкенге югъагъан аврув къабунсунму? Гъасили, шо гъакъда ойлашып къарап, токъташарсан. Мен оьзюнню йиберген Раббизге жавап къайтарма герекмен.

¹⁴ Давут Гадгъа:

– Шо магъа бек къыйын масъала. Раббизни кьолуна тюшмек бизин учун кьолайдыр, неге тюгюл де Ону рагъму-су зор уллу. Амма инсанланы кьолуна тюшюп кьалмайкъ биз, – дей.

¹⁵ Раббиз де, шо гюн эртенден тутуп, белгиленген замангъа ерли Исрайылгъа югъагъан аврув къабундура ва Дандан Беершебагъа ерли етмиш минг адам кырыла. ¹⁶ Ерусалимни кырмакъ учун, Малайик кьолун узатгъанда, Раббиз, болуп турагъан балагъгъа къарап, языкъсына ва халкъны кырып турагъан Малайикге:

– Таман! Гётерген кьолунгну эниш сал, – дей.

Раббизни малайиги шо заман ябуслу Орна деген адамны иннырыны уьстюнде болгъан. ¹⁷ Халкъны кырып турагъан Малайикни гёрюп, Давут Раббизге:

– Менмен чи гюнагъ иш де, яманлыкъ да этген. Булар чы бир кьойлар йимик, буланы не айыбы бар? Сени такъсырынг магъа да, мени агълюме де болуп кьалсын дагъы, – дей.

Давут къурбан этилеген ерни тургъуза

¹⁸ Шо гюн Гад, Давутну ягъына гелип, огъар:

– Барып, ябуслу Орнаны иннырында Раббиз учун къурбан этилеген ерни тургъуз, – дей.

¹⁹ Давут да, барып, Раббибиз Гаддан таба буюргъан кюйде эте. ²⁰ Орна, къарап, озюню ягына гелеген пачаны ва ону адамларын гьргенде, оланы алдына чыгып, сыпаты булан тап ерге тийип къалгъанча пачагъа баш ие.

²¹ Орна:

– Есим пача озюню къулуну ягына неге гелген экен? – деп сорай.

– Иннырынгны сатып алма гелгенмен, – деп жавап бере Давут. – Халкъгъа къабунгъан югъагъан аврув тамамлансын деп, Раббибиз учун къурбан этилеген ерни тургъузма сюемен.

²² Орна Давутгъа:

– Есим пача, озюнг суйген бары да затны да алып, шоланы къурбан эт. Муна, бютюнлей яллатып къурбан этмек учун озгюзлер. Муна, от якъмакъ учун инныр басагъан такъта да, озгюзлер егилеген хырслар да. ²³ Гъей пачам, мен шоланы барын да сагъа беремен.

Дагъы да Орна огъар:

– Раббибиз, сени Аллагъынг, сагъа кьп сююп янашсын дагъы! – дей.

²⁴ Амма пача Орнагъа:

– Ёкъ, мен сенден сатып алма сюемен. Мен Раббиме, мени Аллагъыма, магъа тегин тюшген затланы бютюнлей яллатып къурбан этмежекмен, – деп жавап бере.

Элли шекел гююш де берип, Давут иннырны ва озгюзлени сатып ала. ²⁵ Шонда Раббибиз учун къурбан этилеген ерни тургъузуп, ол бютюнлей яллатып ва ярашывлукъну къурбанларын эте. Раббибиз уьлке учун этилеген тилевлени къабул эте ва Исрайылгъа къабунгъан югъагъан аврув тамамлана.

Пачаланы Уьчюнчю китабы

1 ¹ Давут пача, узакъ оьмюр яшап, къарт бола. Давутгъа къат-къат этип опуракъ гийдирсе де, ону къаркъарасына гьеч исив гирмей. ² Шо заман къуллары огъар:

– Есибиз, биз сагъа бир жагыл къыз табып берейик. Ол сагъа къарар, къуллукъ этер. Къыз сени булан бирче ятар, шо заман сени къаркъаранга исив гирер.

³ Къуллар, бютюн Исрайылдан гезел къызны излеп айланып, шунамлы Абишакны табалар ва ону пачаны янына гелтирелер.

⁴ Шо къыз оьтесиз гезел болгъан. Ол пачагъа къарай, огъар къуллукъ эте. Амма пача къызгъа ювукълукъ этмей.

Адония тахгъа минип олтурма сюе

⁵ Гъагитни уланы Адония оьктем кюйде: «Пача мен бола-жакъман», – деп айтып юрюй. Ол оьзюне асгерлик атарбалар да, атлар да ала, элли къул да тута. Олар бары да Адонияны алды булан чабып юрюй болгъанлар. ⁶ (Адонияны атасы огъар бир сама да: «Сен неге шолай этесен?» – деп сорав берип, ону илыкдырмай болгъан. Адония Абсаламдан сонг тувгъан ва оьтесиз гезел улан болгъан.)

⁷ Адония Саруяны уланы Ёап ва дин къуллукъчу Абиатар булан тилбирчилик эте, олар да ону янын туталар. ⁸ Амма дин къуллукъчу Садок, Ёяданы уланы Беная, Натан пайхаммар, Шими, Реи ва Давутну къаравуллары Адонияны янын тутмайлар.

⁹ Адония, Эн-Рогелни къырийындагъы Зогьелет деген ташны янында къойланы, оьгюзлени, семиртилген бузавланы къурбангъа да союп, оьзюню бары да агъа-инилерин, пачаны уланларын ва Ягьудадан пачагъа ювукъ болгъанланы барын да чакъыра, ¹⁰ амма не Натан пайхаммарны, не Бенаяны, не оьзюню къаравулларын, не иниси Сулейманны чакъырмай.

Давут тахны Сулеймангъа бере

¹¹ Шо заман Натан пайхаммар Сулейманны анасы Батшебагъа булай сорай:

– Сен Гъаггитни уланы Адония пача болгъанын, бизин есибиз Давут буса шо гъакъда бир зат да билмейгенин эшит-медингми дагъы? ¹² Магъа оьзюнгню де, уланынг Сулейманны да оьлюмден нечик кьутгъарма тарыкъ экенин таклиф этме ихтияр бер. ¹³ Буссагъат Давут пачаны янына да барып, огъар булай деп айт: «Есим пача, сен магъа, кьулунга, оьзюнгден сонг мени уланым Сулейман шексиз кюйде пача болажагъын ва ол сени тахынга минип олтуражагъын айтып, ант этген эдинг? Неге дагъы Адония пача болуп олтургъан?» ¹⁴ Сен пача булан сёйлеп турагъанда, мен артынг булан гирип, сени сёзлерингни гертилежекмен.

¹⁵ Батшеба, къарт болгъан пачаны янына барып, ону уьюне гире. Шонда огъар шунамлы Абишак кьуллукъ этип тура болгъан. ¹⁶ Батшеба, энкейип, пачаны алдында тобукъдан тура.

– Сен не сюесен? – деп сорай пача.

¹⁷ Батшеба пачагъа булай жавап бере:

– Есим, сен магъа, кьулунга, Раббибизни, Аллагъны атын тутуп, оьзюнгден сонг мени уланым Сулейман пача болажакъ ва ол сени тахынга минип олтуражакъ деп ант эте эдинг. ¹⁸ Амма пача болуп Адония олтургъан, сен буса, есим пача, шо гъакъда билме де билмейсен. ¹⁹ Ол кьурбанлыкъгъа кёп оьгюзлени, семиртилген бузавланы, кьойланы сойгъан, сени бары да уланларынгны, дин кьуллукъчу Абиатарны ва асгербашчы Ёапны чакъыргъан, амма сени кьулунг Сулейманны чакъырмагъан. ²⁰ Есим пача, сенден сонг тахгъа минип ким олтурар экен деп, бютюн Исрайыл сагъа бозарып къарап тура. ²¹ Ёгъесе, есим пача, сен ата-бабаларынгны янына гёчюп парахат болгъандокъ, мени де, уланым Сулейманны да жинаятчылар деп гысап-лажакълар.

²² Батшеба пача булан сёйлеп турагъанда, Натан пайхаммар гирип геле. ²³ Пачагъа:

– Натан пайхаммар гелген, – деп билдирелер.

Шо заман ол, пачаны алдына да гелип, огъар тап бети ерге кьапланып кьалгъанча баш ие. ²⁴ Натан булай дей:

– Есим пача, сен, гертиден де, оьзюнгден сонг Адония пача болажакъ ва ол сени тахынга минип олтуражакъ деп токъташ-гъанмысан? ²⁵ Ол бугюн барып къурбанлыкъгъа кѣп оьгюзлени, семиртилген бузавланы, къойланы сойгъан. Ол сени бары да уланларынгни, асгербашчыланы ва дин къуллукъчу Абиатарны чакъыргъан. Олар гъали Адония булан ашап-ичип туралар ва: «Яшасын Адония пача!» – деп къычырып айланалар. ²⁶ Амма ол мени, сени къулунгну, дин къуллукъчу Садокну, Ёяданы уланы Бенаяны ва сени къулунг Сулейманны чакъырмагъан. ²⁷ Есим пача, бу сени буйругъун булан этилген ишми? Оьзюнгден сонг сени тахынга ким минип олтуражакъны къулларынга билдирмеймисен? ²⁸ Шо заман Давут пача:

– Мени яныма Батшебаны чакъырыгъыз, – дей.

Батшеба, пачаны янына да гирип, алдына гелип токътай.

²⁹ Пача булай деп ант эте:

– Мени гъар-бир балагъдан къутгъаргъан Раббибизни атын тутуп айта тураман, ³⁰ мен бугюн Раббибизни, Исрайылны Аллагъыны атын да тутуп этген антымны яшавгъа чыгъаражакъман: уланынг Сулейман менден сонг пача болажакъ ва мени орнума тахгъа минип олтуражакъ.

³¹ Батшеба, пачаны алдында ерге къапланып ятып:

– Есим Давут пача гъар даим де яшап турсун дагъы! – дей.

³² Давут пача:

– Мени яныма дин къуллукъчу Садокну, Натан пайхамарны ва Ёяданы уланы Бенаяны чакъырыгъыз, – дей.

Олар пачаны янына гиргенде, ³³ Давут олагъа булай дей:

– Оьзюгюз булан мени къулларымны да алып, уланым Сулейманны мени къачырыма да миндирип, ону Гигъон булакъгъа элтигиз. ³⁴ Шонда дин къуллукъчу Садок ва Натан пайхаммар, башына май да сюртюп, Сулейманны Исрайылны уьстюнде пача этип белгилесин. Журнай да согъа туруп: «Яшасын Сулейман пача!» – деп къычырып юрюсюз. ³⁵ Сонг Сулейманны къайтара ерине узатарсыз. Ол, мени тахыма минип олтуруп, мени орнума гъакимлик этме башласын. Мен огъар Исрайылны ва Ягъуданы уьстюндеги гъакимликни васият этдим.

³⁶ Ёяданы уланы Беная пачагъа булай жавап бере:

– Амин! Раббибиз, есим пачаны Аллагъы шолой айтсын.

³⁷ Раббибиз есим пача булан болуп тургъаны йимик, Сулейман

пача булан да болуп турсун! Раббиз ону тахын есим Давут пачаны тахындан да оыр этсин!

³⁸ Дин кзулукчу Садок, Натан пайхаммар, Ёяданы уланы Беная, керетлиени ва пелетлиени асгер бёлуклери барып, Сулейманны Давут пачаны квачырына миндирип олтурта ва ону Гигьонгъа узата. ³⁹ Дин кзулукчу Садок, чатырдан зурнай булан майны да алып, Сулейманны башына май сюрте. Шондан сонг олар зурнайланы согъалар ва бютюн халкъ: – Яшасын Сулейман пача! – деп квачыра.

⁴⁰ Бютюн халкъ Сулейманны артына тюше. Олар дюдюклерин согъа ва квачыра туруп кзуванып юрюйлер, гъатта оланы квавгъасына ер кьартыллай.

Сулейман Адонияны аяй

⁴¹ Адония ва ону бары да кьонакълары бу квавгъаны оьзлени йываву бите туруп эшителер. Зурнайны авазын эшитип, Ёап: – Шагъардагъы бу не квавгъадыр? – деп сорай.

⁴² Ол сёйлеп де битгенче, дин кзулукчу Абиатарны уланы Ёнатан етип геле.

Адония:

– Бери гел. Сен намуслу адамсан, озокъда, яхшы хабар алып гелгенсендир, – дей.

⁴³ – Тюгюл, – деп жавап бере Ёнатан. – Есибиз Давут пача Сулейманны пача этип салгъан. ⁴⁴ Пачабыз ону дин кзулукчу Садок, Натан пайхаммар, Ёяданы уланы Беная, керетлилер ва пелетлилер булан йиберген, олар да Сулейманны пачаны квачырына миндирип олтуртгъан. ⁴⁵ Дин кзулукчу Садок ва Натан пайхаммар, Гигьонда Сулейманны башына май да сюртюп, ону пача этип белгилегенлер. Олар шондан кзувана туруп гетдилер, шагъаргъа буса бир уллу гьарасат тюшюп кьалды. Сен эшитеген шо квавгъа. ⁴⁶ Ондан кьайры да, Сулейман пачаны тахына минип олтургъан, ⁴⁷ пачагъа ювукъ болгъанлар буса, есибиз Давут пачаны янына кьутлай туруп гелип: «Сени Аллагъынг Сулейманны атына сени атынгдан да артыкъ макътав этсин, ону тахын сени тахынгдан да оыр этсин!» – деп айтып юрюйлер. Пача, ятывундан бираз туруп, башын да ийип: ⁴⁸ «Мени тахымда олтуруп орнума кьалагъанны гёрме магъа имканлыкъ берген Раббизге, Исрайылны Аллагъына макътавлар болсун!» – дей.

⁴⁹ Шонда Адонияны бары да кьонакъяларына кьоркъямакъялыгындан кьартыллавукъ тюше ва олар туруп, гьар якъгъа чачылып гетелер. ⁵⁰ Адония буса, Сулеймандан кьоркъяуп, барып кьурбан этеген ерни мююзлеринден тутуп токъятай.

⁵¹ Сулеймангъа булай деп билдирелер:

– Адония сенден кьоркъяган ва кьурбан этеген ерни мююзлерин де тутуп, йибермей токъятаган. Ол: «Сулейман пача бугюн мени, оьзюню кьулун, кылыч булан кыймажакъгъа ант этсин», – дей.

⁵² Сулейман:

– Эгер де ол оьзюн мекенли адам гысапда гьрсетсе, ону башындан ерге бир тьюгу де тьюшмес. Эгер де ону гьеч бир эрши ишин эслесек, ол оьлтюрюлер, – деп жавап бере.

⁵³ Сулейман пача адамларын йибере, олар да Адонияны кьурбан этеген ерден алып гелелер. Адония, гирип гелип, Сулейман пачагъа баш ие. Ол Адониягъа:

– Уьюнге бар, – дей.

Давутну Сулеймангъа этген ахырынчы насигъатлары

2 ¹ Оьлюм сагъаты етишгенде, Давут уланы Сулеймангъа насигъат эте.

² – Энни магъа да менден алдагъыларыбыз гьргенни гьрмесе болмай, – дей ол. – Къатып, кьоччакъ кьюнгде тур,

³ Раббибиз, сени Аллагъынг, талап этегенни кютюп тур. Не эте бусанг да, къайда бара бусанг да, бары ишинг тьозелсин учун, Аллагъны ёлунда юрюп тур. Мусаны Къанунунда язылгъан кюйде, Ону токъяташдырывларын ва буйрукъларын, Ону къанунларын ва гьрсетивлерин кютюп тур.

⁴ Ондан къайры да, Раббибиз мени гъакъымда: «Эгер де сени наслуларынг, Мени ёлума да тьюшюп, Мени алдымда гъакъ юрекден герти кюйде юрюп турса, сен бир заманда да Исрайылны тахында орнунгнун тутажакъ адамдан магърюм кълмажакъсан», – деп айтгъан Оьзюню сёзюн яшавгъа чыгъарсын учун.

⁵ Сонг да, Саруяны уланы Ёап магъа ва Исрайылны эки асгербашчысына – Нирни уланы Абинерге ва Етерни уланы Амагагъа – не этгенни билесен. Давда тьёгюлген къан учун оьч ала туруп, парахатлыкъ вакътиде Ёап оланы оьлтюрдю, белбавун ва аягъындагъы чарыкъларын давну къанына батдырды.

⁶Обзюнгню гьакъылынга гёре иш гёр, амма ону акъ гирген башын ахыратгъа парахат гёчме къойма.

⁷Гилатлы Барзиллайны уланларына рагъмулу бол, олар сени тепсингде олтуруп ашайгъанлардан болсун. Мен сени агъанг Абсаламдан къачагъанда, олар мени яныма гелдилер.

⁸Дагъы да сени янынгда Багъуримдеги буньяминли Гераны уланы Шимей бар. Мен Магъанайимге барагъан гюн ол магъа обтесиз яман къаргъышлар этди. Шимей Урдунгъа мени къаршылама чыкъгъанда, Раббибизни атын да тутуп, мен огъар: «Мен сени къылыч булан къыймасман», – деп ант этдим. ⁹Тек гъали ону такъсырламай къойма. Сен гьакъыллы адамсан, огъар не этме герекни обзюнг билерсен. Ону акъ гирген башын ахыратгъа къанына батгъан гъалында гийир.

Давутну облюмю

¹⁰Давут обзюню ата-бабаларыны янына гёчюп парахат бола. Ону Давутну Шагъарында гёмелер. ¹¹Ол Исрайылгъа къыркъ йыл гъакимлик этген – Гъабрунда етти йыл ва Ерусалимде отуз уч йыл. ¹²Атасы Давутну тахына Сулейман минип олтура ва ону гъакимлиги беклешип тербей.

Адонияны облтюртювю

¹³Гъагитни уланы Адония Сулейманны анасы Батшебаны янына геле. Батшеба огъар:

– Яхшылыкъ булан гелгенмисен? – деп сорай.

– Гелгенмен, – деп жавап бере ол.

¹⁴Сонг Адония:

– Магъа сени булан сёйлеме яраймы? – деп сорай.

– Ярай, – деп жавап бере Батшеба.

¹⁵– Пачалыкъ меники эди, – дей ол, – бютюн Исрайыл да магъа болажакъ пачагъа йимик къарап тура эди. Амма бары зат алышынып къалды, пачалыкъ да мени агъама берилди – шо пачалыкъны огъар Раббибиз буюргъан эди чи дагъы. ¹⁶Муна, мен сенден бир зат тилеймен. Тилевюмню гери урма.

– Айт, – дей Батшеба.

¹⁷Ол:

– Тилеймен сагъа, Сулейман пача булан сёйлеп къара, ол магъа шунамлы Абишакны къатын этип берсин. Сулейман сагъа къаршы чыкъмажакъ, – дей.

¹⁸ – Яхшы, – деп жавап бере Батшеба. – Мен сени гыакъынгда пача булан сёйлеп кьарарман.

¹⁹ Батшеба Адонияны гыакъынгда сёйлемек учун Сулейман пачаны янына баргъанда, пача ону кьаршылама деп эретура, огъар баш ие ва кьайтып тахына минип олтура. Ол анасына да тах гелтирмекни буюра, ол да пачаны онг янында олтура.

²⁰ – Мени сагъа бир гиччирек тилевюм бар, – дей анасы. – Тилевюмню гери урма.

Пача:

– Айт, анам, мен сени тилевюмню гери урмасман, – дей.

²¹ Батшеба да:

– Шунамлы Абишакны агъанг Адониягъа кьатын этип берсин, – дей.

²² Сулейман пача анасына булай жавап бере:

– Сен неге Адониягъа шунамлы Абишакны тилейсен? Тилеген сонг, огъар пачалыкъ тиле – ол мени агъам чы. Ол учун, дин кьуллукъчу Абиатар учун ва Саруяны уланы Ёап учун тиле!

²³ Сулейман пача Раббибизни аты булан булай ант эте:

– Эгер де шо тилевю саялы Адония жавапгъа тартылмаса, Аллагъ мени кьатты кюйде такъсырлап кьойсун! ²⁴ Ваьда этген кюйде, мени атам Давутну тахында олтуртуп беклешдирген ва мени уьомдегилени беклешдирген Раббибизни атын тутуп ант этемен, Адония бугюн оьлюмге тарылажакъ!

²⁵ Сулейман пача Ёяданы уланы Бенагъа буйрукъ бере, ол Адонияны уруп йыгъа, ол да оьлюп къала.

Абиатарны такъсырлав ва Ёапну оьлюмю

²⁶ Дин кьуллукъчу Абиатаргъа буса пача булай дей:

– Анатотгъа, оьзюмню авлакъларынга бар. Сени оьлтюрме тийишли эди, тек мен бугюн сени оьлтюрмежекмен, неге тююл де сен атам Давутну алды булан Пачабыз болгъан Раббибизни сандыгъын алып юрюдюнг ва атамны бары да тарчыкълыкъларына ортакъчы болдунг.

²⁷ Сулейман, Шилода Элини уьюнде Раббибиз айтгъан сёзню яшавгъа чыгъара туруп, Абиатарны Раббибизни дин кьуллукъчулугъундан азат эте. ²⁸ Бу янгылыкълар Ёапгъа етишгенде, ол, Абсаламны янын тутмайлы, Адонияны янын тута. Шо заман Ёап Раббибизни чатырына чабып гире ва кьурбан этеген

ерни мююзлеринден тутуп токътай. ²⁹Сулейман пачагъа Ёап Раббибизни чатырына къачып гирип къурбан салагъан ерни къырыйында токътагъанын етишдирелер. Шо заман Сулейман Ёяданы уланы Бенаягъа:

– Барып, ону йыкъ! – дей.

³⁰Беная, Раббибизни чатырына да гирип, Ёапгъа булай дей:

– Пача: «Чыкъ!» – дей.

Амма ол:

– Ёкъ, мен мунда оълежекмен, – деп жавап бере.

Беная пачагъа:

– Магъа Ёап булай жавап берди, – деп етишдире.

³¹Шо заман пача Бенаягъа булай деп буюра:

– Ол оъзю айтагъанны эт. Уруп йыкъ ону, сонг гём. Шол-лукъда мени де, атамны уьондегилени де Ёапны негъакъ тѣкген къаныны айыбындан тазала. ³²Раббибиз Ёапгъа тѣкген къаны учун тийишлисин бережек, неге тююл де атам Давутну ихтиярын алмайлы, ол экевге чапгъын этди ва оланы къылыч булан оьлтюрдю. Олар экевю де – Нирни уланы Абинер, Исрайылны асгербашчысы ва Етерни уланы Амаса, Ягъуданы асгербашчысы – ондан эсе муьмин де, яхшы да дюр эди. ³³Оланы къаны саялы айып гъар даимге де Ёапны ва ону наслуларыны башына тюшсюн дагъы. Давутгъа ва ону наслуларына, ону уьондегилеге ва тахына буса Раббибиз гъар даимге де парахатлыкъны ва аманлыкъны савгъат этсин дагъы.

³⁴Ёяданы уланы Беная барып Ёапны уруп йыгъа ва оьлтюре. Ону дангылдагъы оьзюню еринде гёмелер. ³⁵Пача Ёяданы уланы Бенаяны Ёапны орнуна асгербашчы эте ва Абиатарны орнуна дин къуллукъчу Садокну сала.

Шимейни оьлюмю

³⁶Шондан сонг пача Шимейни артындан йибере ва огъар булай дей:

– Ерусалимде оьзюнге уй къуруп, шонда яшап тур ва дагъы бир ерге де барма. ³⁷Билип къой, сен гетип, Кидрон къолну оьтуп чыкъгъанда, оьлюмден къутулмажакъсан ва оьлюмюнге оьзюнг айыплы болажакъсан.

³⁸Шимей пачагъа:

– Разимен. Мен, сени къулунг, сен, мени есим пача, айтгъан кюйде этежекмен, – деп жавап бере.

Шимей Ерусалимде узакъ замангъа къала. ³⁹Амма арадан уьч йыл гетип, Шимейни къулларындан экевию Гатны пачасы Акишни, Мааканы уланыны, янына къачалар. Шимейге:

– Сени къулларынг Гатда, – деп етишдирелер.

⁴⁰Шо заман ол, эшегин де ерлеп, къулларын излемек учун Гатгъа Акишни янына багъып тербене. Шолай барып, Шимей Гатдан къулларын къайтара.

⁴¹Сулеймангъа Шимей Ерусалимден Гатгъа барып гелгенин етишдирелер. ⁴²Пача, Шимейни чакъырып, огъар булай дей:

– Раббизни атын тутуп ант да этдирип, мен сагъа: «Шо гюн къайда барсанг да, сен оьлюмден къутулмажакъсан», – деп бுவарыв этмегенми эдим дагъы? Шо заман сен магъа: «Разимен. Мен тынглавлу болажакъман», – деген эдинг. ⁴³Неге дагъы сен Раббизге этген антны буздунг ва мени бுவарывума тынгламадың?

⁴⁴Пача дагъы да Шимейге:

– Сен юрегингде мени атам Давутгъа этген бары да яманлыгъынгны сакълап токътагъансан. Гъали Раббиз сагъа сени яманлыгъынга гёре тийишли къайтарышын этежек.

⁴⁵Сулейман пача буса шабагъатланажакъ ва Давутну тахы да Раббизни алдында гъар даимге де тьогесинмеген кююнде къалажакъ.

⁴⁶Пача Ёяданы уланы Бенагъа буйрукъ бере, ол да чыгъып Шимейни уруп йыгъа ва оьлтюре.

Шоллукъда Сулейманны гъакимлиги булан пачалыкъ мекенли кюйде беклешип тербей.

Сулейманны гъикматлыкъны гъакъындагъы дуасы

3 ¹Сулейман, Мисрини пачасы пиръавунну къызын къатын этип алып, ону булан къардаш бола. Оьзюню къаласын, Раббизни уьюн ва Ерусалимни айланасы булан баруну ишлеп битгенче, Сулейман къатынын Давутну Шагъарында ерлешдире.

²Халкъ буса къурбанлыкъларын алда йимик сыйлы ерлердеги бийикликлерде этип тура болгъан, неге тьогюл де Раббизни макътавлугъу учунгъу уьй гъали де къурулуп битмеген болгъан.

³Сулейман, атасы Давутну буйрукъларына гёре юрюй туруп, Раббизге бакъгъан якъдагъы сюювюн тас этмей, тек ол да

сыйлы ерлердеги бийикликлерде кърбанлыкъларын эте ва яллатып арив ийислер чыгъара.

⁴ Кърбанлыкъларын этмек учун, пача Гибенгъа бара, неге тююл де бийикликлердеги сыйлы ерлени инг де аслусу шонда болгъан. Кърбан этеген шо ерде ол минг бютюнлей яллатывун орната. ⁵ Раббиз, Гибенда Сулеймангъа гече тюшюнде гърюнюп:

– Менден не сюе бусанг да тиле, – дей.

⁶ Сулейман булай дей:

– Къулунг болгъан атам Давутгъа Сен зор рагъмулу болдунг, неге тююл де ол Сагъа амин болуп тура эди, ол муъмин эди, юреги де тюз эди. Сен шо зор рагъмунгнү сакъладынг ва бугюн озъюню тахына минип олтуруп болсун деп, атама улан савгъат этдинг. ⁷ Гъали буса, Раббим, Аллагъым, Сен мени, Озъюнгнү къулунгнү, атам Давутнү орнуна пача этдинг. Амма мен гъали де кър жагъилмен, озъюнгнү борчларымны нечик кютме герекни де билмеймен. ⁸ Мен, Сени къулунг, Сен танглагъан халкъынгни арасындаман. Шо халкъ зор уллу, санама, санавун токъташдырма обтесиз кър. ⁹ Магъа, Озъюнгнү къулунга, халкъынга ёлбашчылыкъ этмек учун, яхшыны ямандан айырып билмек учун, гъикматлы юрек бер. Кимдир дагъы Сени кър санавлу халкъынга ёлбашчылыкъ этип болагъан?

¹⁰ Раббиз Сулейман Озъюнден шо затны тилегенге рази къала. ¹¹ Аллагъ огъар булай дей:

– Сени шо тилевюнгден сонг, озъюнге не узакъ оъмюр, не байлыкъ, не душманларынга оълум тилемейли, англавлу кюйде гъукму чыгъармакъ учун янгыз гъикматлыкъ тилединг, ¹² Мен сен тилевюнгнү кютермен. Мен сагъа гъикматлы ва англавлу юрек берермен. Сенден алда сагъа ошагъаны болмагъаны йимик, сенден сонг да сагъа гъеч тенг гелегени болмас. ¹³ Гъатта Мен сагъа сен тилемеген байлыкъны да, макътавлукънү да берермен, нечик чи сени савунгда пачаланы арасында сагъа тенг гелегени болмас. ¹⁴ Эгер де атанг Давут этгени йимик, сен де Мени ёлум булан юрюсенг, мени токъташдырывларыма ва буйрукъларыма тынгласанг, Мен сагъа узакъ оъмюр берермен.

¹⁵ Шо заман Сулейман уяна ва бу тюш болгъанны англай. Ол, Ерусалимге гелип, Раббизни разилешив сандыгъыны

алдында токътай ва бютюнлей яллатьвну ва ярашывлукъну кърбанлыкъларын эте. Шондан сонг Сулейман оьзюню кьаласындагыланы барысына да йыбав кьура.

Эришивлюкню гьикматлы кюйде чечив

¹⁶ Бир керен пачаны янына эки кьагъба кьатын гелип, ону алдында эретуруп токътай. ¹⁷ Оланы бириси булай дей:

– Есим! Биз бу кьатын булан бирче бир уйде турабыз. Ол уйдеги вакътиде мен яш тапдым. ¹⁸ Арадан уьч гюн гетип ол да яш тапды. Биз бирче эдик, бизин булан уйде бирев де ёкъ эди, янгыз экибиз де эдик. ¹⁹ Гече бу кьатынны уланы оьлюп кьалгъан, неге тьюгюл де гече юхлайгъанда ол билмей яшын басып кьойгъан. ²⁰ Мен, сени кьаравашынг, юхлайгъанда, ол, гечелетип туруп, мени уланымны алгъан. Ол, мени яшымны оьзюню кёкюрегине кьаплап, оьзюню оьлген уланын буса мени кёкюрегиме кьаплагъан. ²¹ Эртен мен уланымны ичирейим деп турсам, ол оьлген. Тек эртен мен яшгъа тергевлю кьарап чыкыгъанда, ол мен тапгъан улан тьюгюлю ачыкъ болду.

²² Бириси кьатын:

– Тьюгюл! Саву мени уланым, оьлгени сеники, – дей.

Амма биринчи кьатын:

– Тьюгюл! Оьлгени сеники, саву меники! – деп кьарыша.

Пачаны алдында олар шолай эришип туралар. ²³ Пача булай дей:

– Биригиз: «Мени уланым сав, сеники буса оьлген», – дейсиз, биригиз буса: «Тьюгюл! Сени уланынг оьлген, меники буса сав», – дей.

²⁴ Сонг пача:

– Магъа кьылыч гелтиригиз, – дей.

Пачагъа кьылыч гелтирелер. ²⁵ Шо заман ол:

– Сав яшны уруп экиге бёлюгюз, яртысын бир кьатынгишиге, яртысын буса бириси кьатынгъа беригиз, – дей.

²⁶ Уланы сав кьатынны авлетине языкъсынмакълыгъындан юреги титиреп гете. Ол пачагъа:

– Гьей есим! Яшны огъар сав кюйде беригиз! Оьлтюрмегиз ону! – дей.

Бириси буса:

– Яшны не мен алмасман, не сен алмассан. Эки бёлюгюз ону! – дей.

²⁷ Шо заман пача:

– Сав яшны биринчи къатынгъа беригиз. Оьлтюрмегиз ону, яшны анасы олду, – деп токъташдыра.

²⁸ Пача чыгъаргъан гьукмуну гъакъында бютюн Исрайылдагъылар эшитгенде, олар Сулеймангъа абур этме башлайлар. Неге тьогюл де, исрайыллылар пачасында дуван гесмек учун Аллагъдан берилген гьикматлыкъ барны гьерелер.

Сулейманны гъакимлери ва сардарлары

4 ¹ Сулейман пача бютюн Исрайылгъа гъакимлик этип тура.

² Ону аслу гъакимлери булардыр:

Садокну уланы Азария – дин къуллукъчу;

³ Шишаны уланлары Элигьореп ва Агъия – языв иш юрютювчюлер;

Агьилутну уланы Ёшапат – чавуш;

⁴ Ёяданы уланы Беная – асгербашчы;

Садок ва Абиатар – дин къуллукъчулар;

⁵ Натанны уланы Азария – сардарланы уьстюндеги гъаким;

Натанны уланы Забут – дин къуллукъчу ва пачаны оьз ойчусу;

⁶ Агъишар – къалагъа къаравчусу;

Абданы уланы Адонирам – ихтиярсыз ишчилени тергевчюсю.

⁷ Сулейманны бютюн Исрайылны уьстюнде дагъы да он эки селдери болгъан. Олар пачаны ва ону уьюндегилени сурсат булан таъмин эте болгъан. Оланы гьариси йылны бир айына тарыкъ болагъан чакъы сурсат етишдирме гьерек болгъан.

⁸ Муна оланы атлары:

Бен-Гьур Эпрайимни тав бойларында гъакимлик этген;

⁹ Бен-Декер Макасда, Шаалбимде, Бет-Шемешде ва Элон Бет-Гъананда гъакимлик этген;

¹⁰ Бен-Гьесет Арубботда гъакимлик этген (Соко ва бютюн Гьепер топурагъы онуки болгъан);

¹¹ Бен-Абинадап Дорну бийикликлеринде гъакимлик этген (ону къатыны Сулейманны къызы Тапат болгъан);

¹² Агьилутну уланы Баана Таанакда, Мегиддода да, Изреелден тьобендеги Саретанны къырыйындагъы Бет-Шеанны айланасындагъы бютюн виляятда да, Бет-Шеандан Абел-Мегьолагъа ерли де, гъатта Ёкмьамдан ариде де гъакимлик этген;

¹³ Бен-Гебер Гилатдагы Рамотда гъакимлик этген (Манасаны уланы Яирни Гилатдагы юртлары ва шолай да Башандагы Аргоп вилаяты онуки болгъан; шо вилаятгъа айланасы булан барулар да ишленип, къапуларында багъыр тогъаслары булангъы уллу алтмыш шагъар гире болгъан);

¹⁴ Иддону уланы Агъинадап Магъанайимде гъакимлик этген;

¹⁵ Агъимаас Непталим топурагъында гъакимлик этген (ол Сулейманны къызы Басематаны къатын этип алгъан);

¹⁶ Гъушайны уланы Баана Ашир топурагъында ва Беалотда гъакимлик этген;

¹⁷ Паруагъны уланы Ёшпат Иссакар топурагъында гъакимлик этген;

¹⁸ Эланы уланы Шими Буньямин топурагъында гъакимлик этген;

¹⁹ Урини уланы Гебер Гилатда (аморлуланы пачасыны Сигъун уълкесинде ва Башан пачаны Уг уълкесинде) гъакимлик этген. Ол янгыз бу топуракъланы барысыны да уьстюнде янгыз селдер болгъан.

Сулейманны пачалыгъыны зорлугъу

²⁰ Ягъуданы ва Исрайылны халкъы денгиз ягъадагы къайыр бюртюклердей оьтесиз кёп болгъан. Олар ашап-ичип, йыбанып тургъанлар. ²¹ Сулейман Фират оьзенден тутуп пилистимлиени топурагъына ва тап Мисрини дазусуна ерлиги пачалыкълагъа гъакимлик этген. Бу уълкелер Сулейман сав чакъы огъар ясакъ тёлеп ва къуллукъ этип тургъан.

²² Гъар гюн Сулейманны къаласына отуз кор* тизив ун ва алтмыш кор ярмасы булангъы ун, ²³ къубагийиклени, маралланы, къыр эчкилени гъисапгъа алмагъанда, отлукъгъа тугулуп сакълангъан он уллу мююзлю гъайван, отлавлукъда сакълангъан йигирма уллу мююзлю гъайван ва юз гиччи мююзлю гъайван гелтириле болгъан.

²⁴ Сулейман Фират оьзенден гюнбатышгъа багъып, Типсагъдан Газагъа ерлиги бары да пачалыкълагъа гъакимлик этген ва айланадагы бары да уълкелер булан ярашывлукъда тургъан. ²⁵ Сулейманны савунда Дандан тутуп Беершебада ерли Ягъудидеги ва Исрайылдагы гъар адам оьзюню юзюм

* 4:22 Кор — бюртюкю затланы оьлчевю, ёрукъ гъисапда 300 литр.

борласыны ва инжир терегини тюбюнде аманлыкъда яшап тургъан.

²⁶ Сулейманни асгерлик атарбалагъа егилеген кыркъ минг аты ва он эки минг чапдырагъан аты болгъан.

²⁷ Сардарланы гъариси оьзюню айы гелгенде, Сулейман пачагъа ва пачаны тепсисинде олтуруп ашайгъан ону бары да ювукъларына сурсат гелтире болгъан. Олар бир зат сама етишмей кълалмасны гъайын эте болгъан. ²⁸ Олар дагъы да тийишли ерге асгерлик атарбагъа егилеген ва оьзге атлар учун арпа ва бичен, гъариси оьзюню пайын етишдире болгъан.

Сулейманни гыкматлыгъы

²⁹ Аллагъ Сулеймангъа гыкматлыкъны, зор иттиликни ва денгиз ягъадагъы къайырдай оьлчевсюз терен гъакъылны берген болгъан. ³⁰ Сулейманни гыкматлыгъы Гюнтувущадагъы бары халкъны гыкматлыгъындан ва Мисрини бютюн гыкматлыгъындан артыкъ болгъан. ³¹ Ол гъар къайсы адамдан да, эзрагълы Этандан да, Магъолну уланлары Гъемандан да, Калколдан да, Дардадан да гыкматлы болгъан. Сулейманни макътавлугъу айланадагъы бары да халкълагъа яйылып гете. ³² Ол уьч минг гыкматлы айтыв айтгъан, ону йырларыны санаву буса минг беш болгъан. ³³ Сулейман ливан къарагъайдан тутуп тамдан оьсюп чыкыгъан отгъа ерли оьсюмлюклени яшавун ахтаргъан. Ол гъайванланы ва къушланы, сюйкелеген жанланы ва балыкъланы ахтаргъан. ³⁴ Сулейманни гыкматлыгъы гъакъында эшитгенде, огъар тынгламакъ учун, бары да халкъланы арасындан, дюньядагъы бары да пачалардан адамлар геле болгъан.

Раббибизни уьюн къурмакъ учун гъазирлик гёрюв

5 ¹ Сулейман атасы Давутну орнуна пача болма белгиленгенни эшитгенде, Тирни пачасы Гъирам ону янына элчилер йибере, неге тюгюл де Гъирам гъар заманда да Давутну къурдашы болуп тургъан. ² Сулейман буса Гъирамгъа булай айтып йибере:

³— Дёрт де якъдан атама къаршы юрюлюп тургъан давланы себебинден, Раббибиз атам Давутну душманларын аякъ тюбюне салгъанча, ол Раббибизге ибадат этмек учун уй къуруп болмагъанны билесен. ⁴Амма гъали Раббибиз, мени Аллагъым,

дёрт де якъдан парахатлыкъ берген, гъали душманларым да, балагълар да ёкъ. ⁵ Шо саялы Раббибиз атам Давутгъа: «Мен сени орнунга тахынга миндирип олтуртажакъ уланынг Магъа ибадат этмек учун уый къуражакъ», — деп айтгъаны йимик, Раббибизге, мени Аллагъыма, ибадат этмек учун уый къурма сюемен. ⁶ Шо саялы магъа деп ливан къарагъайланы гесме буйрукъ бер. Мени адамларым сеникилер булан бирче ишлер, мен де сени адамларынга, сен нечакъы айтсанг да, шончакъы гъакъ тёлермен. Сен бизде сайданлылар йимик агъач гесип болагъан бирев де ёгъун билесен.

⁷ Сулейманны сёзлерине тынглап, Гъирам бек сюемене ва:

— Бу зор уллу халкъгъа гъакимлик этмек учун Давутгъа гъикматлы уланны савгъат этип берген Раббибизге макътавлар болсун дагъы! — дей.

⁸ Гъирам да Сулеймангъа булай айтып йибере:

«Мен элчилерингден айтып йиберген хабаргъа тынгладым. Къарагъай ва кипарис агъачгъа байлавлу сен сюеген бары да затны да этермен. ⁹ Мени адамларым аркъалыкъланы денгизге багъып гелтирер, мен де шоланы байлап денгиз булан сен гёрсетген ерге багъып бакъдырарман. Шонда мен шоланы пайлап-пайлап онгарарман, сен аларсан. Сен де, мени къаламдагъылыны сурсат булан таъмин эте туруп, мени мурадымны кютерсен».

¹⁰ Гъирам шолай Сулеймангъа объю сюйген чакъы къарагъай ва кипарис агъач етишдирип тура. ¹¹ Сулейман буса Гъирамны уьюндегилеге йигирма минг бат зайтун май ва шолай да йигирма минг кор будай берип тура. Сулейман шоланы Гъирамгъа йылдан-йылгъа етишдирип тура. ¹² Раббибиз, Объю ваъда этген кюйде, Сулеймангъа гъикматлыкъ савгъат этип бере. Сулейманны да, Гъирамны да арасында ярашывлукъ бола ва олар бир-бири булан бирлик дыгъарын байлайлар.

¹³ Объзлени бир ихтиярсыз ишлетмек учун, Сулейман пача бютюн Исрайылдан отуз минг адамны жъя. ¹⁴ Ол Ливангъа гъар айда он минг ишчини гезик булан йиберип тура. Олар Ливанда бир ай, уьюнде буса эки ай къала болгъан. Ишчилени уьстюндеги къаравчу Адонирам болгъан. ¹⁵ Сулейманны етмиш минг юк ташывчусу ва тавларда таш чыгъарагъан сексен минг адамы ¹⁶ ва шолай да къурув ишлеге къарайгъан, ишчилени

тергейген уч минг уч юз гъакими болгъан. ¹⁷ Пачаны буйругъуна гёре, уйню кюрчюсюне чарлангъан ташны салмакъ учун, олар уллу ташланы чыгъарып, тегишлеп онгаралар. ¹⁸ Сулейман булан Гъирамны ишчилери ва Гебалдагъы адамлар уйню кърмакъ учун агъачны гесип, чабып ва ташны чарлап онгарып туралар.

Сулейман ибадатхана кърма

Б ¹ Исрайыллар Мисриден чыгъып дёрт юз сексенинчи йылда, Исрайылгъа оъзю гъакимлик этеген дёртюнчю йылда, зив айда, йылны экинчи айында, Сулейман Раббизни ибадатханасын кърма башлай.

² Раббизни Сулейман кърмгъан ибадатханасы узунуна алтмыш, генгине йигирма, бийигине де отуз тирсек геле болгъан. ³ Ибадатхананы аслу уъюню алдындагъы гётерме узунуна йигирма тирсек* генги буса ибадатхананы генги чакъы болгъан ва ибадатханадан он тирсекге ари тая болгъан. ⁴ Ол ибадатханада ичге таба генглешип гетеген терезелер этдирген. ⁵ Ибадатхананы баруларыны ва ичиндеги сыйлы ерни айланасы булан Сулейман кършум кърулуш этдирген. Шо кърулушну ичинде ол уйлер этдирген. ⁶ Кършум кърулушну биринчи къаты генгине беш тирсек, экинчиси алты тирсек ва учюнчюсю етти тирсек геле болгъан. Пурхадагъы аркъалыкълар ибадатхананы тамларына гирмесин деп, Сулейман ибадатхананы айланасы булан кър якъдан таба тамларда канзилер чыгъартгъан.

⁷ Ибадатхананы къррагъанда, янгыз таш чыгъарагъан ерде чарланып онгарылгъан ташланы кърлагъанлар. Кърулуш юрюлеген ерде не чёкюнчю, не кърткърдукъ казаны, не оъзге темир алатны тавушу эшитилмеген.

⁸ Биринчи къатгъа гиреген ер ибадатхананы кърбла ягъында болгъан. Канзилер экинчи къатгъа, ондан таба буса учюнчю къатгъа элте болгъан. ⁹ Сулейман, ибадатхананы пурхасына аркъалыкълар да, къррагъай такъталар да япдырып, шону кърруп битдире. ¹⁰ Ибадатхананы бютюн бою булан ол кърбургъалатып уйлер кърдура. Шоланы гърисини бийиклиги

* ^{6:3} *Тирсек* – 50 сантиметрге ювукъ.

беш тирсек геле болгъан. Шолар ибадатханагъа къарагъай аркъалыкълар булан къошулгъан болгъан.

¹¹ Сулеймангъа Раббизден шулай калам тюше:

¹² – Сен къургъан ибадатхананы гъакъында айтсакъ, эгер де сен Мени токъташдырывларыма гёре юрюсенг, Мен салгъан къайдаланы къютсенг ва Мени буйрукъларымны сакълап, шоланы къютсенг, Мен сенден таба атанг Давутгъа этген ваъдамны къютермен. ¹³ Мен исрайыллыланы арасында яшап турарман ва Оъзюмню халкъымны, Исрайылны ташламан.

¹⁴ Шолай Сулейман ибадатхананы къуруп битдире.

Раббизни ибадатханасыны ич ишлерин онгарып

¹⁵ Сулейман ибадатхананы тамларыны ич янына, жабардан тутуп, пурхадагъы аркъалыкълагъа ерли къарагъай такътаны тутдура, жабаргъа буса кипарис такътаны тутдура. ¹⁶ Ибадатхананы ичиндеги сыйлы, Сыйлыланы да Сыйлы ерин этдирмек учун, ибадатхананы ич янында ол жабардан пурхадагъы аркъалыкълагъа ерли къарагъай такъта булан йигирма тирсек чакъы ерни айыра. ¹⁷ Сыйлыланы да сыйлы ерни алдындагъы уыйню узуну къыркъ тирсек геле болгъан. ¹⁸ Уыйню ичине къарагъай такъта тутулгъан болгъан. Шо такътагъа къабакъланы, ачылгъан чечеклени суратлары этилген болгъан. Бары да зат къарагъайдан этилген болгъан, бир ерде де таш гёрюнмей болгъан.

¹⁹ Раббизни разилешивюню сандыгъын ерлешдирмек учун, Сулейман ибадатханада ичиндеги сыйлы ерни онгарта. ²⁰ Ичиндеги сыйлы ер узунуна йигирма, генгине йигирма, бийигине де йигирма тирсек геле болгъан. Шону ич янына ол таза алтын тутдура ва Сыйлыланы да Сыйлы ерини алдындагъы къурбан этеген ерге къарагъай тутдура. ²¹ Ибадатхананы ич тамларына Сулейман таза алтын тутдура ва алтын тутулгъан ичиндеги сыйлы ерге гиреген ерге алтын шынжырлар тартдыра. ²² Ол ибадатхананы бютюн ич янына бюс-бютюнлей алтын тутдура. Дагъы да ол ичиндеги сыйлы ердеги къурбан этеген ерге де алтын тутдура.

²³ Ичиндеги сыйлы ерде Сулейман зайтун терекни агъачындан гъарисини бийиклиги он тирсек гелеген эки каруб этдире. ²⁴ Биринчи карубну къанаты узунуна беш тирсек, бириси къанаты да узунуна беш тирсек геле болгъан. Бир

къанатны башындан бирисиникине ерли он тирсек геле болгъан. ²⁵ Экинчи каруб да он тирсек геле болгъан, неге тююл де олар экиси де бир оьлчевлю ва бир гёлемли болгъан. ²⁶ Гъар карубну бийиклиги он тирсек геле болгъан. ²⁷ Сулейман карубланы къанатлары яйылгъан гъалында ибадатхананы ич бёлюгюне салгъан. Бир карубну къанаты бир тамгъа, экинчи карубну къанаты къаршыдагъы тамгъа тие болгъан; карубланы бириси къанатлары буса уьйню ортасында бир-бирине тие болгъан. ²⁸ Сулейман карубланы уьстюне алтын варакъ бердирген.

²⁹ Ибадатхананы бютюн айланасындагъы тамланы ичитышы булан ол ойдуруп карубланы, кабахурма тереклени ва ачылгъан чечеклени этдирген. ³⁰ Дагъы да Сулейман ибадатхананы ичдеги ва тышдагъы къурулушларыны жабарына алтын тутдургъан.

³¹ Ичиндеги сыйлы ерге гиреген ерде ол зайтун агъачдан беш канзили энегелери булангъы эшиклер этдире. ³² Зайтун агъачдан этилген эки эшикге буса Сулейман ойдуруп карубланы, хурма тереклени ва ачылгъан чечеклени этдирте, карублагъа ва хурма тереклеге алтын варакъ бердирте. ³³ Тап шо кюйде ол зайтун агъачдан аслу уьйге гиреген ерге дёрт канзили энегелер этдирте. ³⁴ Дагъы да Сулейман кипарис агъачдан гъариси эки ачылагъан эки эшик этдире. ³⁵ Шолагъа ол ойдуруп карубланы, кабахурма тереклени, ачылгъан чечеклени суратларын этдирте ва шо суратлагъа тегиш салдырып алтын варакъ бердирте.

³⁶ Ибадатхананы ичдеги абзарыны айланасы булан Сулейман бару ишлете, шо баругъа гъар уьч бой этип салынгъан ташны уьстюне бир бой этип къарагъай аркъалыкълар салына.

³⁷ Раббизни ибадатханасыны къурулушу дёртюнчю йылда, зив айда башлангъан. ³⁸ Сулейманны гъакимлигини он биринчи йылында, бул айда (шо йылны сегизинчи айы) ибадатхана къурулуп бите. Ибадатхана булан байлавлу бары да хыяллар яшавгъа чыгъарыла. Сулейман ибадатхананы етти йыл къура.

Сулейманны къаласы

7 ¹ Сулейман оьзюню къаласын он уьч йылны узагъында къура. ² Къургъан къаласына ол Ливан агъачлыкъны къаласы деп ат тагъа. Шону узуну юз тирсек, генги элли, бийиклиги де отуз тирсек геле болгъан. Къаланы пурхасындагъы

къарагъай аркъалыкълар дёрт бой къарагъай багъаналагъа салынып токътагъан болгъан. ³ Багъаналагъа миндирилип салынгъан шону къалкъысындагъы къыркъ беш аркъалыкъгъа (гъар бойда он бешер) къарагъайдан такъта тутулгъан болгъан. ⁴ Къаланы терезелери бийикде, гъар бойда уъчер, бир-бирине къаршы этилип салынгъан болгъан. ⁵ Эшикте къоюлгъан ерлерде ва терезелерде дёрт канзили энегелер этилген ва уъч бой терезе къаршыдагъы тамдагъы уъч бой терезени къаршысында токътагъан болгъан.

⁶ Сулейман орта багъаналы аслу уллу уйню узунун элли тирсек, генгин де отуз тирсек гелеген олъчев булан этдире. Къалагъа гиреген канзибашны къалкъысы да орта багъаналагъа миндирилген болгъан.

⁷ Дуван учун ол тахлы уллу уй этдире. Шогъар «Гъакъ дуванны уллу ую» деп айтыла болгъан. Шо уйге жабарындан пурхасына ерли къарагъай тутдура. ⁸ Сулейманны объю турма тарыкъ ую буса уллу уйню артында, башгъа абзарда болгъан. Ону ую де шо кюйде къурулгъан. Сулейман пиръавунну объюне къатын этип алгъан къызы учун да шо уллу уйге ошатып бирдагъы къала къура.

⁹ Бу бары да къурулушлар къыр якъдан тутуп уллу абзаргъа ерли ва къюрчюсюнден оър якъдагъы карнизлеге ерли бир олъчев булан чабылгъан, къыр ва ич янларындан бычгъы булан гесилген багъалы ташлардан этилген болгъан.

¹⁰ Кюрчюге он ва сегиз тирсек гелеген багъалы уллу ташлар салынгъан болгъан. ¹¹ Уъстюнде олъчев булан чабылгъан ташлар ва къарагъай аркъалыкълар болгъан. ¹² Раббизни ибадатханасыны ичдеги абзарына ва канзибашына йимик, уллу абзарны айланасы булан ишленген баругъа да уъч бой этип салынгъан ташны уъстюне бир бой этип къарагъай аркъалыкълар салынгъан болгъан.

Гъирам — багъыр уста

¹³⁻¹⁴ Сулейман пача, Тирден Непталимни къавумундан болгъан тул къатынны уланы Гъирамны чакъырып, ону къабул эте. Ону атасы тирли багъыр уста болгъан. Гъирам бек бажарывлу ва багъырны ишлетивде гъар-бир яндан бай сынавлу болгъан. Ол, Сулейман пачаны янына гелип, объюне тапшургъан бары ишни этип бере.

Эки багъыр багъана

¹⁵ Гъирам багъырдан эки багъана къуя. Шоланы бирисини бийиклиги он сегиз тирсек геле болгъан ва ону дегереги он эки тирсек гелеген аркъанны узунунда болгъан. Экинчи багъананы оьлчевлери де шолай болгъан. ¹⁶ Дагъы да Гъирам багъаналаны уьст янына салмакъ учун, багъырдан къуюп эки таж эте. Гъар багъананы тажыны бийиги бешер тирсек геле болгъан. ¹⁷ Багъаналаны уьст янларын бир-бирине чыр-малышгъан шынжырлар безей болгъан. Шолай шынжырлар гъар багъанада еттишер болгъан. ¹⁸ Багъаналаны тажларын беземек учун, гъар челтирни къуршайгъан эки бой этип нарны емишлерин этген. Эки де тажны Гъирам бир йимик этген. ¹⁹ Гиреген ердеги уьйню багъаналарыны тажлары лилияны гелеминде, бийиклиги дёрт тирсек геле болгъан. ²⁰ Эки де багъананы тажларында, пиялагъа ошашлы бёлюкде челтирни къырыйында, айланасы булан бой-бой этип нарны эки юз емиши этилген болгъан. ²¹ Гъирам багъаналаны ибадатхананы уьстю ябыкъ догъасында тургъуза. Къыбла якъ-дагъы багъанагъа ол Якин деп, темиркъазыкъдагъысына буса Боаз деп ат тагъа ²² Багъаналаны тажлары лилиягъа ошатылып этилген болгъан. Шоллукъда багъаналар булан байлавлу иш битген.

Киринмек учун багъырдан къуюлуп этилген ер

²³ Гъирам киринмек учун багъырдан къуюп дегерек ер эте; шо ерге «денгиз» деп айтыла болгъан. Шону бир ягъындан бириси ягъына ерли оьлчевю он тирсек, бийиклиги де беш тирсек геле болгъан. Денгизни дегерек айланып узунлугъу оьлчев йип булан отуз тирсек геле болгъан. ²⁴ Ону тёбен янын къабакъланы эки бой суратлары къуршап алгъан болгъан – бир тирсек чакъы ерде онар. Къабакълар денгиз булан бирче къуюлуп этилген болгъан.

²⁵ Денгиз он эки багъыр бугъаны уьстюнде ерлешдир-илген болгъан, оланы уьчюсю темиркъазыкъгъа, уьчюсю гюнбатышгъа, уьчюсю къыблагъа, уьчюсю де гюнтувшгъа бакъгъан болгъан. Денгиз бугъаланы уьстюнде токътагъан болгъан. Бугъаланы арт янлары ичге, орталыкъгъа бакъдырылгъан болгъан. ²⁶ Денгизни тамыны къалынлыгъы

бир ая* чакъы геле болгъан, ону ягъасы буса пияланы ягъасыныки, лилия чечекники йимик болгъан. Денгизни ичине эки минг бат** гире болгъан.

Багъырдан этилген тиревлер

²⁷ Дагъы да Гырам багъырдан он тирев эте: шоланы гъарисини узунлугъу дёрт, генги дёрт ва бийиклиги уьч тирсек геле болгъан. ²⁸ Тиревлени къурулушу шулай болгъан: оланы къабургъаларында энегелеге алынгъан белдавлары болгъан. ²⁹ Энегелерде йимик, энегелеге алынгъан белдавларда арсланланы, бугъаланы, карубланы суратлары этилген болгъан. Арсланланы ва бугъаланы уьстлеринде ва тюплеринде чёкючлеп этилген гюл байламлар болгъан. ³⁰ Гъар тиревню багъыр гёчерагъачлары булангъы дёртешер дёгерчиги болгъан. Шоланы гъарисини чапчагъы болгъан, шолар да гъар ягъында гюл байламлар этилип къуюлгъан таявларда ерлешген болгъан. ³¹ Тиревню башында бир тирсек бийикликде ярыв болгъан. Шо ярыв дёгерек ва тюп яны булан бирче генгине тирсек ярым болгъан. Ярывну айланасы булан тюрю суратлар ерлешдирилген болгъан. Тиревлени белдавлары дёгерек тюгюл, дёртгюл болгъан. ³² Белдавланы тубюнде дёрт дёгерчик, шоланы гёчерагъачлары тиревге бегетилген болгъан. Гъар дёгерчикни дёгерегини бир янындан бириси янына ерли тирсек ярым болгъан. ³³ Дёгерчиклер асгерлик атарбалагъа йимик этилген: гёчерагъачлар, солгъулар, гегейлер ва мийликлер — бары да къуюлуп этилген болгъан.

³⁴ Гъар тиревню гъар мююшюнде дёрт сабы болгъан. Саплар тиревню тубюнден таба чыгъа. ³⁵ Тиревню уьст янында бийиклиги ярым тирсек гелеген солгъу болгъан. Таявлар ва белдавлар тиревню келлесине бегетилген. ³⁶ Тиревлени ва белдавланы не ери бош буса, Гырам шонда карубланы, арсланланы ва хурма тереклени, айланасында буса гюл байламланы оюп эте. ³⁷ Шо кюйде ол он тирев эте. Шолар бары да бир гъалда, бир оьлчевде ва бир гёлемде къуюлуп этилген болгъан.

³⁸ Сонг Гырам он чапчакъ эте, шоланы гъарисине къыркъ бат гире ва дёрт тирсек геле болгъан, гъар он тиревге бир

* 7:26 Ая — 8 сантиметрге ювукъ.

** 7:26 Эки минг бат — 44.000 литрге ювукъ.

чапчакъ этилген болгъан. ³⁹ Ол ибадатхананы кыбла ягъына беш тирев ва темиркъязыкъ ягъына бешни сала, «денгизни» буса ибадатхананы кыбла-гюнтувуш ягъында сала. ⁴⁰ Дагъы да Гырам пиялалар, беллер ва сув себелемек учунгъу легенлер эте.

Раббизни ибадатханасыны уй матагъларыны сиягъы

Шону булан Гырам Раббизни ибадатханасында Сулейман пача учун этеген озюню бары да ишин тамамлай. Ол шу затланы этген:

⁴¹ эки багъананы;

багъаналар учунгъу пияланы гелеминдеги тажланы, пияланы гелеминдеги тажланы безейген челтирлени,

⁴² эки челтир учун нарны дерт юз емишин (пияланы гелеминдеги тажланы безейген гъар челтир учун эки бой нар),

⁴³ чапчакълары булангъы он тиревню,

⁴⁴ денгизни ва шону тюбюндеги он эки бугъаны,

⁴⁵ пиялаланы, беллени ва сув себелемек учунгъу легенлени.

Раббизни ибадатханасы учун Сулейман пачагъа Гырам этген бары да уй матагълар сагъаллангъан багъырдан этилген болгъан. ⁴⁶ Пача шоланы Урдун къолда Суккотну ва Саретанны арасында балчыкъ къалиплерде къуйма буйрукъ берген болгъан. ⁴⁷ Сулейман шо затланы авурлугъун тартып къарамагъан, неге тюгюл де шолар ътесиз кеп болгъан. Багъырни авурлугъу белгисиз кюйде къалгъан.

⁴⁸ Дагъы да Сулейман Раббизни ибадатханасы учун тарыкъ болагъан уй матагъланы да этдирген:

алтындан къурбан этеген ерни,

Раббизни юзюню алдына салынма тарыкъ болгъан экмекни,

⁴⁹ таза алтындан шамчыракъланы (ичиндеги сыйлы уйню алдында онг якъда да, сол якъда да бешерни),

алтын чечеклени, дин къуллукъну кютгенде къоллайгъан шамчыракъланы ва машаланы,

⁵⁰ ичмек учунгъу къартыкъланы, мелтелер учунгъу къайчыланы, сув себелемек учунгъу пиялаланы, арив ийислер чыгъармакъ учунгъу бошгъапланы ва савутланы – барын да таза алтындан; ибадатхананы ичиндеги уйню, Сыйлыланы да Сыйлы ерини эшиклери ва шолай да тышдагъы эшиклери учунгъу алтын петнелени.

⁵¹Сулейман пачаны Раббибизни ибадатханасы учун этеген бары да иши битгенде, ол, атасы Давут аманат этип тапшурган гюмюшню, алтынны ва уый матагъланы гелтирип, ибадатхананы хазналарына сала.

Сандыкьны Раббибизни ибадатханасына гёчюрюв

8 ¹Раббибизни сандыгъын Давутну Шагъарындан, демек Сиондан, гёчюрмек учун, Сулейман озюне янына Ерусалимге Исрайылны тамазаларын, исрайыллыланы тухумларыны ва къавумларыны бары да башчыларын чакъыра. ²Чатырланы байрамыны вакътисинде етаним айда (йылны еттинчи айында) бары да исрайыллылар Сулейман пачаны янында жыйылалар.

³Исрайылны тамазалары гелгенде, дин къуллукъчулар, сандыкьны гётерип, ⁴Раббибизни сандыгъын ва ичиндеги бары да сыйлы матагълар булан бирче ёлугъув чатырын алып юрюйлер. Шоланы дин къуллукъчулар ва левлилер алып юрюйлер. ⁵Сулейман пача ва ону айланасына жыйылган исрайыллыланы бютюн жамияты сандыкьны алды булан юрюйлер. Олар кърбангъа шончакъы гъайван-малны соя чы, гъатта шоланы санавун юрютме де бажарылмай болган.

⁶Дин къуллукъчулар Раббибизни разилешивюню сандыгъын озюню ерине – ибадатхананы ичиндеги сыйлы ерге, Сыйлыланы да Сыйлы ерине гелтирелер ва шону карубланы къанатларыны тюбюне салалар. ⁷Карубланы къанатлары, сандыкъ салынган ерни уьстюнде яйылып, сандыкьны да, шону алып юрюйген кърукъланы да ябып къоя болган. ⁸Шо кърукълар шолай узун болган чы, оланы башлары Сыйлыланы да Сыйлы ерни алдындагъы сыйлы ерден гёрюне болган, амма ибадатхананы тыш янында олар гёрюнмей болган. Шонда кърукълар бугюнге ерли де бар. ⁹Сандыкьны ичинде буса эки таш къангадан къайры бир зат да болмаган. Муса шоланы сандыкьны ичине Гьорипде, исрайыллар Мисриден чыкьганда, Раббибиз олар булан разилешив бегетген ерде салган болган.

¹⁰Дин къуллукъчулар Сыйлы ерден чыкьганда, Раббибизни ибадатханасы булутдан толуп къала. ¹¹Дин къуллукъчулар булут бары саялы дин къуллугъун кютюп болмайлар,

неге тюгюл де Раббибизни макътавлугъу болгъан булут Ону ибадатханасын толтуруп къоя. ¹² Сулейман пача булай дей:

– Раббибиз Озью къалын булутну ичинде яшажагъын айтды. ¹³ Раббим, Сен озъюнде гъар даимге яшап къалсын деп, мен Сагъа деп зор ибадатхана къурдум.

Сулейманны халкъгъа сёйлею

¹⁴ Бары да исрайыллылар шо ерде жыйылып токътагъанда, пача, бурулуп, оланы шабагъатлай. ¹⁵ Сонг ол булай дей:

– Атам Давутгъа Озью ваъда этгенин Озью кютген Раббибиз, Исрайылны Аллагъы, рагъмулудур! Ол булай деп айтды чы: ¹⁶ «Озьюнню халкъымны Мисриден чыгъаргъан гюнден тутуп, озъюнде Мени атым булан байлавлу ибадатхана къурмакъ учун, Мен Исрайылны бир къавумуну арасында да бир шагъарны да сайламадым. Амма Мени халкъыма ёлбашчылыкъ этсин деп, Давутну сайладым».

¹⁷ Атам Давут Раббибизни, Исрайылны Аллагъыны аты булан байлавлу ибадатхана къурма токъташгъан эди. ¹⁸ Амма Раббибиз атам Давутгъа: «Сен Мени атым булан байлавлу ибадатхана къурма токъташгъансан, яхшы да этгенсен шолай токъташып. ¹⁹ Амма Мени атым булан байлавлу ибадатхананы сен тюгюл, сени белингден тувгъан, сени къанынг болгъан уланынг къуражакъ», – деп айтды.

²⁰ Раббибиз Озьюнню ваъдасын кютдю. Гъали мен атам Давутдан варисликге къалгъан Исрайылны тахында олтургъанман. Раббибиз де ваъда этгени йимик, Раббибизни, Исрайылны Аллагъыны аты булан байлавлу ибадатхана къурдум. ²¹ Мен шонда сандыкъ учун ер онгардым. Шону ичинде Раббибиз ата-бабаларыбызны Мисриден чыгъарагъанда, олар булан бегетген разилешив бар.

Раббибизни ибадатханасын сыйлайгъанда

Сулейман этген дуа

²² Бары да исрайыллылар жыйылгъан ерде Сулейман, Раббибизни къурбан этеген ерини алдында токътап, къолларын да кёкге узатып, ²³ булай дей:

– Раббим, Исрайылны Аллагъы, оърде кёклерде ва тюпде ерде Сагъа ошагъан Аллагъ ёкъдур! Сен гъакъ юрекден Озьюнню ёлларынг булан юрюйген къулларынга бакъгъан

якъда разилешивонгню де, рагъмунгну да сакълап турасан. ²⁴ Сен къулунг Давутгъа, мени атама этген ваъдангда табулдунг. Шо ваъданы Сен Оъзюнг этдинг ва бугюн Оъзюнг кютме де кютдюнг.

²⁵ Гъали буса, Раббибиз, Исрайылны Аллагъы, къулунг Давутгъа, мени атама: «Эгер де сени уланларынг, сени йимик Магъа да тынглап, янгыз герти ёлда юрюп турса, Мени алдымда Исрайылны тахында олтургъан варисинг ёкъ болмас», – деп этген ваъдангны кют. ²⁶ Гъали буса, Исрайылны Аллагъы, Сен къулунг Давутгъа берген сёзюнг яшавгъа чыкъсын дагъы!

²⁷ Амма Аллагъ гертиден де ерде яшармы экен дагъы? Кёк-леге де, гъатта кёклени де кёклерине де сыймайсан Сен. Мен къургъан ибадатхананы чы айтмай да къояйым! ²⁸ Раббим, Аллагъым, къулунгну дуасын, ону рагъму гъакъдагъы тилевюн эшит Сен! Сени алдынгда да токътап тилев этеген къулунгну дуасын, чакъырывун эшит Сен. ²⁹ Гече де, гюн де Сени къаравунг Сен оъзюню гъакъында: «Мени атым шунда болур», – деп айтгъан ерге багъып турсун дагъы. Оъзюню юзюн де шу ерге бакъдырып дуа этежек къулунгну дуасын къабул эт Сен. ³⁰ Юзлерин де шу ерге де бакъдырып дуа этежек Оъзюнгню къулунгну, Оъзюнгню халкъынгны, Исрайылны, ялбарывун эшит Сен. Кёклерден таба, Сен турагъан ерлерден таба, эшит ва эшитип, гечип къой.

³¹ Эгер де бирев оъзюню ювугъуна къаршы гюнагъ этген деп айыпланса ва огъар ант булан оъзюню айыпсызлыгъын исбатлама тюшсе, ол да гелип шу ибадатханада Сени къурбанлыкъ этеген ерингни алдында токътап ант этсе, ³² кёклерден таба эшитип, тийишлисин бер Сен. Оъзюнгню къулларынгны арасында дуван эт, айыплысыны башына оъзю этгенни де этип, тийишлисин бер Сен, айыпсызын буса, тюзлюгюн де токъташдырып, айыпдан чайып къой Сен.

³³ Эгер де Сени халкъынг болгъан исрайыллылар, Сагъа къаршы гюнагъ этип, душманларындан тюп болса, амма бу ибадатханада Сени алдынгда дуа эте, ялбара туруп токътап, Сагъа бакъса, атынгны тутса, ³⁴ кёклерден таба Оъзюнгню халкъынгны, исрайыллыланы, гюнагъын геч ва олагъа Оъзюнг ата-бабаларына берген топурагъын къайтарып бер Сен.

³⁵ Эгер де Сени халкъынг, Сагъа къаршы гюнагъ иш этгени саялы, кёклер бегилип, янгур явмай турса, халкъынг

да дуасын шу ерге бакъдырып, Сени атынгны эсгере буса ва Сен озюн такъсырлагъанынг саялы этген гюнагъ ишине арт берген буса, ³⁶кёклерден таба Сени къулларынгны, Сени халкъынгны, Исрайылны, эшит ва оланы гюнагъын геч Сен. Къулларынг рагъмуну ёлунда юрюп болсун учун, оланы шо ёлгъа уыйрет ва Оъз халкъынга есликге берген топуракъгъа янгур явдур Сен.

³⁷Эгер де шо топуракъны ачлыкъ, югъагъан аврувлар, ял-лавлу еллер неде янсава, ченгерткилер неде гёбелек хуртлар къуршап алса, неде эгер де исрайыллыланы бир шагъарын душманлар елесе — не балагъ неде не аврув гелип къалса да — ³⁸бир адам неде Сени бютюн халкъынг, Исрайыл, пашманлыкъны, къайгъыны гъис этип, не дуаны буса да охуй туруп, шу ибадатханагъа бакъдырып къолларын узатса, ³⁹⁻⁴⁰кёклерден, Сен турагъан ерден таба эшит Сен. Гъар инсан Сен атабабаларыбызгъа берген топуракъда яшайгъан вакътини ичинде Сенден къоркъуп турсун учун, оланы гъарисине тийишлисин бер, неге тююл де Сенсендир оланы юрегиндегин билеген (янгыз Сенсен чи дагъы инсанланы юреклериндегин билеген).

⁴¹⁻⁴²Тап шо кюйде Сени халкъынгдан, Исрайылдан тююл ят адамны да, эгер де ол йыракъ эллерден Сени атынгны эсгерип, озюню дуасын бу ибадатханагъа бакъдыра туруп гелген буса, (инсанлар Сени зор атынгны, Сени къудратлы аянгны, Сени узатылгъан къолунгнугъакъында эшитежек чи дагъы), ⁴³кёклерден, Сен турагъан ерден таба ону эшит Сен ва ер юзюндеги бары да халкълар, Сени халкъынг, Исрайыл йимик, Сени атынгны танысын, Сенден къоркъсун учун ва мен къургъан бу ибадатханагъа Сени атынг къоюлгъанны билсин учун, ят адам Сенден бары да тилегенин эт Сен.

⁴⁴Сени халкъынг душманлар булан дав эте туруп чыкъгъанда, Сен халкъынгны не ёллагъа салып къойсанг да ва Сен сайлагъан шу шагъаргъа ва Сени атынгны сыйлап мен къургъан ибадатханагъа да багъып Раббибизге дуа этегенде, ⁴⁵кёклерден таба ону дуаларын да, ялбавларын да эшитип, огъар кёмеке гел Сен.

⁴⁶Эгер де олар Сагъа къаршы гюнагъ иш этсе — гюнагъ иш этмеген бирев де ёкъдур — Сен де олагъа къазапланып, оланы душманланы къолуна берсенг, душманлар да оланы, йыракъгъа буса да, ювукъгъа буса да, есир этип озълени элине

элтсе, ⁴⁷ Сени халкынгны есирликде болгъан элде юреги алмашынса, эгер де товбагъа да тюшюп, есирликдеги элде Сагъа: «Биз гюнагъ иш этдик, биз яманлыкъ этдик ва адилсиз иш гёрдюк», – деп айта туруп ялбарса, ⁴⁸ эгер де олар оьзлени есир этген душманланы элинде гъакъ юрекден, къаны-жаны булан Сагъа бакъса ва Сен оьзлени ата-бабаларына берген топуракъгъа, Сен сайлагъан шагъаргъа ва Сени атынгны сыйлап къургъан ибадатханагъа багъып Сагъа дуа этсе, ⁴⁹ Сен турагъан кёклерден таба ону дуаларын да, ялбавларын да эшитип, огъар кёмекге гел Сен. ⁵⁰ Шо заман Сагъа къаршы гюнагъ иш этген халкынгдан гечип къой Сен. Олар Сагъа къаршы этген бары да жинаятчылыкъларындан гечип къой ва оланы есир этгенлени олагъа бакъгъан якъда рагъмулу болма борчлу эт Сен, ⁵¹ олар Сен оьзюн Мисриден, мечни кёрюгюнден чыгъаргъан Сени халкынг чы, Сени еслигинг чи дагъы.

⁵² Сени къулунг ва Сени халкынг, Исрайыл, Сагъа чакъырыв этгенде, Сен оланы гъар заманда да эшитип болсун учун, оланы ялбарывларына тергевлю болуп тур Сен. ⁵³ Пачабыз Рабби гъисапда, Сен оланы ер юзюндеги оьзге халкъланы арасындан Оьзюнге еслик этип айырдынг ва ата-бабаларыбызны Мисриден чыгъаргъанда, къулунг Мусадан таба билдирдинг.

Исрайылны халкъын шабагъатлав

⁵⁴ Раббибизге этген бу дуасын ва тилевюн тамамлагъан сонг, Сулейман Раббибизни къурбан этеген еринден тура. Ол шонда къолларын да кёкlege узатгъан гъалында тобукъларындан токътагъан болгъан. ⁵⁵ Сулейман эретура ва къычырыкълы тавушу булан жыйылгъан исрайыллыланы булай айтып шабагъатлай:

⁵⁶ – Оьзю ваъда этгени де йимик, Оьзюню халкъына, Исрайылгъа, рагъатлыкъ савгъат этип берген Раббибизге гъар-бир макътавлар болсун дагъы. Раббибизни Оьзюню къулу Мусадан таба этген ваъдаларыны бири де кютюлмей къалмады. ⁵⁷ Раббибиз, бизин Аллагъыбыз, ата-бабаларыбыз булан болуп тургъаны йимик, бизин булан да болуп турсун дагъы. Ол бир заманда да бизин къоюп, ташлап къоймасын дагъы. ⁵⁸ Биз Оьзюню ёллары булан юрюсюн учун, Оьзю ата-бабаларыбызгъа этген буйрукъланы, токъташдырывланы ва къайдаланы сакъласын учун, юреклерибизни Оьзюне бакъдырсын дагъы Ол.

⁵⁹⁻⁶⁰ Раббибиз гьар гюн Оьзюню кьулуна ва Оьзюню халкына, Исрайылгъа, тарыкылы болагъан затны берсин учун, ер юзюндеги бары да халкълар Раббибиз Аллагъ экенни ва гьеч дагъы Аллагъ ёкъну билсин учун, мен бугюн этген дуамны Ол гьар даим де кёп сююп къабул этсин дагъы. ⁶¹ Гъали ймик, сиз Оьзюню токъташдырывларына гёре яшап болсун ва Оьзюню буйрукъларын кютюп болсун учун, юреклеригиз бюс-бютюнлей Раббибизге, сизин Аллагъыгъызгъа, амин болсун дагъы.

Раббибизни ибадатханасын сыйлав

⁶² Сонг пача ва ону булан бары да исрайыллылар Раббибизни алдында кьурбанлыкълар сойма башлайлар. ⁶³ Ярашывлукъну кьурбаны гьисапда Сулейман Раббибизге йигирма эки минг уллу мююзлю ва юз йигирма минг гиччи мююзлю гъайван-малны соя. Сулейман ва бары да исрайыллылар Раббибизни ибадатханасын шотай сыйлайлар.

⁶⁴ Раббибизни алдындагъы багъырдан кьуюлгъан кьурбанлыкъ этген ер бютюнлей яллатып, экмек ва ярашывлукъ кьурбанлары учун союлагъан гъайванланы майыны кьурбанларын этмек учун кёп гиччи болгъан. Шо саялы да тап шо гюн пача Раббибизни ибадатханасыны алдындагъы абзарны ортадагъы бёлюгюн сыйлай ва шонда бютюнлей яллатывну, экмеклени гелтиривню ва ярашывлукъну кьурбанлары учун союлагъан гъайванланы майыны кьурбанлыкъларын эте.

⁶⁵ Шо заман Сулейман, ону булан бары да Исрайыл – Лебо-Гъаматдан Мисрини дазусундагъы гиччирек оьзенге етгенче жыйылгъан зор кёп исрайыллылар – байрамны белгилейлер. Олар шо байрамны Раббибизни, бизин Аллагъыбызны, алдында етти гюн ва дагъы да етти гюн, умуми алгъанда он дёрт гюн белгилейлер. ⁶⁶ Артындагъы гюн Сулейман халкыны йибере. Олар, пачасын да шабагъатлап, Раббибиз Оьзюню кьулу Давутгъа ва Оьзюню халкы, Исрайылгъа, этген бары яхшылыкъгъа гъакъ юрекден сююне, шатлана туруп, уйлерине тозулалар.

Раббибиз Сулеймангъа гёрюне

9 ¹ Сулейман Раббибизни ибадатханасын, пачаны кьаласын ва гёз алгъа тутгъан оьзге кьурулушларын кьуруп битдирген сонг, ² Гибеонда да гёрюнгени ймик, Раббибиз огъар экинчи керен гёрюне. ³ Раббибиз огъар булай дей:

– Сен Магъа этген дуангны, ялбарывунгну эшитдим. Мен Оьзюме ибадатхананы сайлап алдым. Магъа сен къуруп берген шо ибадатханада Мен гъар даимге Оьзюмню атымны ерлешдирдим. Мени къаравум да, юрегим де гъар заман шогъар бакъгъан кюйде туражакъ. ⁴ Эгер де сен, атанг Давут йимик, Мени алдымда таза юрек булан ва герти кюйде юрюп, Мени буйрукъларымны, токъташдырывларымны ва къанунларымны кютюп турсанг, ⁵ Мен атанг Давутгъа: «Исрайылны тахында сен варисингден магърюм кълмассан», – деп де айтып ваъда этгеним йимик, Исрайылны уьстюндеги тахны гъар даимге беклешдирермен.

⁶ Амма эгер де сиз неде сизин авлетлеригиз Магъа арт берсегиз, Мен сизге берген буйрукъланы ва токъташдырывланы кютмейли, башгъа аллагълагъа кьуллукъ ва сужда этме барсагъыз, ⁷ Мен Исрайылны олагъа берген топуракъдан тамуру булан юлкъуп алып тайдырарман ва Оьзюмню атым учун сайлап алгъан бу ибадатхананы гери урарман. Шоллукъда Исрайыл бары да халкълагъа хабаргъа ва кюлкюге къалып кълалар. ⁸ Шо ибадатхана гъали оьрге гётерилген гълда. Шону къырыйындан оьтеген гъар ким: «Неге Раббибиз бу уьлкеге ва бу ибадатханагъа шу гълалны салгъан?» – деп айта туруп, тамаша болар ва сызгъыар. ⁹ Шогъар жавап буса булай болур: «Неге тюгюл де, олар оьзлени ата-бабаларын Мисриден чыгъаргъан Раббисин, оьзлени Аллагъын кьоюп, башгъа аллагъланы кълбул этдилер, шологъа сужда ва кьуллукъ этдилер – муна шо ишлери саялыгъадыр Раббибиз олагъа бары да шу балагъланы гелтирген».

Сулейманны оьзге ишлери

¹⁰ Сулейман эки де бинаны – Раббибизни ибадатханасын ва пачаны кълаласын – йигирма йылны узагъында къура. Арадан шончакъы заман гетгенде, ¹¹ ол Галилни йигирма шагъарын Тирни пачасы Гырамгъа бере, неге тюгюл де Гырам ону, нечакъы тарыкъ буса, шончакъы къларагъай, кипарис агъач ва алтын булан таъмин этип тургъан. ¹² Амма Гырам Тирден Сулейман оьзюне берген шагъарлагъа къларама гелгенде, ол рази кълмай.

¹³ – Агъам, сен магъа берген шагъарлар не затлардыр? – деп сорай ол.

Гырам шолагъа Къабул топурагъы деп къоя. Шо гюнден тутуп, бугюнлеге ерли де шо вилайтгъа Къабул* деп айтыла.

¹⁴ (Гырам буса пачагъа юз йигирма талант алтын берип йибере.)

¹⁵ Муна Раббибизни ибадатханасын, оъзюню къаласын къурмакъ учун, Миллону, Ерусалимни барусун, дагъы да Гъасорну, Мегиддону ва Гезерни беклешдирмек учун Сулейман пача оъзлени загъматындан пайдалангъан ихтиярсыз ишчилеге байлавлу маълуматлар. ¹⁶ Мисрини пачасы пиръавун, Гезерге чапгъын этип, ону елей. Ол Гезерни яллата, шонда яшайгъан канаанлыланы къырып битдире, шагъарны буса къалым гысапда оъзюню къызына, Сулейманни къатынына бере. ¹⁷ Сулейман Гезерни, Тёбен Бет-Гъоронну, ¹⁸ дангылда, оъзюню топурагъындагъы Баалатны ва Тамарны, ¹⁹ ва шолай да хазналаны сакъламакъ учунгъу бары да шагъарланы ва оъзюню асгерлик атарбалары ва атлары учунгъу шагъарланы янгыдан къура. Сулейман Ерусалимде, Ливанда ва оъзю гъакимлик этеген бары да ерлерде оъзю къурма хыял этеген бары да къурулушланы юрюте.

²⁰ Аморулардан, гьетлилерден, перислилерден, гьивлилерден ва ябуслулардан къалгъан бары халкъны (олар бары да исрайыллылар болгъан), ²¹ демек уълкеде къалгъанланы, оъзлени исрайыллылар къырып битдирип болмагъанланы, Сулейман ихтиярсыз ишчилер гысапда къоллай. Бугюнлеге ерли де гъал шо кюйде къалып тура. ²² Амма исрайыллыланы Сулейман къуллагъа айландырмай, олар ону асгерлери, асгербашчылары ва асгерлик атарбаларыны, асгерлик атарбачыларыны башчылары этилип белгилене. ²³ Дагъы да исрайыллылар Сулейманни къурулуш ишлеринде низам салывчулар бола – ишлейген адамланы уъстюнде беш юз элли тергевчу бола.

²⁴ Пиръавунну къызы Давутну Шагъарындан Сулейман оъзюне къургъан къалагъа гёче. Шондан сонг Сулейман Миллону къура.

²⁵ Сулейман йылда уъч керен, олар булан бирче Раббибизни алдында яллатып арив ийислер чыгъара туруп, Раббибиз учун

* 9:13 *Къабул* – Паластинни темиркъязыкъ ягъындагъы шагъар; шагъарны аты финикийче «онгсуз» деген маънаны англата.

къургъан къурбан этеген ерде бютюнлей къурбанларын ва ярашывлукъну къурбанларын этип тура. Гъасили, Сулейман ибадатхананы къурулушун тамамлай.

²⁶ Дагъы да Сулейман Къызыл денгизни ягъасындагъы Эдом топурагъындагъы Элатны къырыйындагъы Исъюн-Габирде гемелер къура. ²⁷ Гъирам Сулейманны адамлары булан бирче, гемелеге де миндирип, оьзюню адамларын – сынавлу денгизчилени йибере. ²⁸ Олар, Опирге багъып юзюп, шондан дёрт юз йигирма талант алтын гелтирелер. Олар шо алтынны Сулейман пачагъа етишдирелер.

Шебаны пача къатыны Сулейманны янына геле

10 ¹ Сулейманны Раббибизни аты булан байлавлу макътавлугъуну гъакъында эшитгенде, Шебаны пача къатыны ону къыйын суаллар булан сынамакъ учун геле. ² Ол оьзюню узатып юрьюген кёп адамы, уьстюне ашгъа татыв береген затлар, оьтесиз кёп алтын ва сыйлы ташлар юкленген тьелери булан Ерусалимге геле. Пача къатын, Сулейманны янына да гелип, ону булан юрегиндеги бары затны гъакъында сёйлей. ³ Сулейман ол берген бары да суаллагъа жавап бере: пачагъа огъар жавап берип болмас йимик ончакъы къыйын суаллар болмай. ⁴ Шебаны пача къатыны Сулеймандагъы бары гъикматлыкъны, ол къургъан къаланы, ⁵ тепсисиндеги ашны, гъакимлерини уйлерин, къуллукъчулары къуллукъ этеген кьюню, олар гийинген кьюню, чагъыр тёгювчюлери нечик экенни, Раббибизни ибадатханасында пача этеген бютюнлей яллатывланы гёргенде, тынышы токъталгъандай болуп къала. ⁶ Пача къатын Сулеймангъа булай дей:

– Оьзюмню уьлкемде мен сени ишлерингни, сендеги гъикматлыкъны гъакъында эшитген хабар герти экен. ⁷ Амма оьзюм гелип, гёзлерим булан гёрмей туруп, мен шо хабарлагъа инанмай эдим. Не деп айтайым, магъа яртысын да хабарламагъан болгъан экен. Сендеги гъикматлыкъ да, байлыкъ да мен эшитген хабарлардан эсе кёп керенлер артыкъ экен. ⁸ Насиплидир сени адамларынг! Насиплидир, алдында да токътап, гъикматлыгъынга тынглайгъан сени адамларынг! ⁹ Сагъа рагъмусун гёрсетген ва сени Исрайылны тахында олтуртгъан Раббибизге, сени Аллагъынга, гъар-бир макътавлар болсун дагъы! Раббибиз янгыз Оьзюню Исрайылгъа бакъгъан

якъдагъы даимлик сюювюню хатиринден сен адилли ва герти кюйде иш гёрсюн деп, сени пача этди.

¹⁰ Пача къатын Сулеймангъа юз йигирма талант* алтын, ътесиз кѣп ашгъа татыв береген затланы ва сыйлы ташланы савгъат этип бере. Шебаны пача къатыны Сулеймангъа савгъат этип бергени йимик, ашгъа татыв береген затланы дагъы бир заманда да шолай кѣп гелтирмегенлер.

¹¹ Гырамны Опирден алтын гелтиреген гемелери кѣп савнава кызыл агъач ва сыйлы ташлар гелтирелер. ¹² Сулейман кызыл агъачдан Раббизни ибадатханасына, ъзюню къаласына тиревлер ва шолай да согъувчулагъа аргъанлар, къомузлар этдире. Шончакъы кызыл агъачны не шо гюнден алда, не шо гюнден сонг дагъы бир заманда да гелтирмегенлер.

¹³ Сулейман пача Шебаны пача къатынына, ъзюню чомартлыгъына гѣре савгъат бергенден къайры, огъар дагъы да ъзю сюйген бары да затны савгъат этип бере. Шондан сонг пача къатын ъзюн узатып юрюйген адамлары да булан уълкесине къайта.

Сулейманны байлыгъы ва зорлугъу

¹⁴⁻¹⁵ Савдюгерчилерден, сатывчулардан, Арабстанны бары да пачаларындан ва уълкени селдерлеринден тюшеген гелимни санамагъанда, Сулеймангъа гъар йыл тюшеген алтынны авурлугъу алты юз алтмыш алты талант болгъан.

¹⁶ Сулейман пача ишлетилген алтындан эки юз уллу къалкъан этдире, шоланы гъарисине алты юзер бек** алтын гете. ¹⁷ Дагъы да ол ишлетилген алтындан уъч юз гиччи къалкъан этдире, шоланы гъарисине уъчер мин*** алтын гете. Пача шоланы Ливан агъачлыкъдагъы къаласында ерлешдире.

¹⁸ Дагъы да пача, пилни сюегинден накъышлатып ва алтын варакъ бердирип, бир залим тах этдире. ¹⁹ Тахны кырыыйында алты канзи болгъан, ону таянагъан ери буса ърге багъып дѣгерек болуп гете болгъан. Олтурагъан ерни эки де ягъында тирсеклени тирейген ер болгъан, шоланы да гъарисини кырыыйында бирер арслан ерлешдирилген болгъан. ²⁰ Алты

* ^{10:10} *Юз йигирма талант* – 4 тонгъа ювукъ.

** ^{10:16} *Алты юзер бек* – 3,5 килогъа ювукъ.

*** ^{10:17} *Уъчер мин* – 1,7 килогъа ювукъ.

да канзиде он эки арслан ерлешдирилген болгъан — гъар канзини эки де ягъында бирер. Бир пачалыкъда да бугъар ошап гъеч зат этилмеген болгъан.

²¹ Сулейманны бары да ичеген къартыкълары алтындан болгъан ва Ливан агъачлыкъдагъы къаласындагъы бары да уый матагъы да таза алтындан болгъан. Гююшден бир заты да болмагъан, неге тюгюл де Сулейманны заманында гююшню къыйматы болмагъан.

²² Гъирамны гемелери булан бирче, денгизде пачаны сатывалыв юрютмек учун пайдаландырылагъан гемелери де болгъан. Уъч йылда бир керен гемелер, алтын, гююш, пилни сюегин, маймунлар ва тотукъушлар да юклеп, къайта болгъан.

²³ Сулейман пача байлыкъ ва гъикматлыкъ якъдан ер юзюндеги бары да пачалардан оза болгъан. ²⁴ Аллагъ Сулейманны юрегинде ерлешдирген гъикматлыкъгъа тынгламакъ учун, ер юзюндегилени барысы да ону булан ёлукъмагъа имканлыкъ ахтара болгъан. ²⁵ Гъар оьтеген-барагъан йылдан-йыл савгъатлар — гююшден ва алтындан алатлар, опуракълар, савутлар ва ашгъа татыв береген затлар, атлар ва къачырлар — гелтире болгъан.

²⁶ Сулейман оьзюню асгерлик атарбаларыны ва атларыны санавун артдырып тургъан. Ону бир минг дёрт юз асгерлик атарбасы ва он эки минг аты болгъан. Шоланы пача асгерлик атарбалы шагъарларда ва оьзюнде, Ерусалимде сакълагъан. ²⁷ Ону гъакимлигини вакътисинде Ерусалимде гююшню багъасы таби ташланыкинден артыкъ болмагъан, къарагъай буса Ягъудини тавтюплериндеги тут тереклер йимик кёп болгъан. ²⁸ Сулеймангъа атланы Мисриден ва Кувадан гелтире болгъан. Шо атланы пачаны савдюгерчилери Кувада ала болгъан. ²⁹ Асгерлик атарбаны Мисриден алты юз шекел гююшге, атланы буса юз элли шекел гююшге гелтире болгъан. Шолай да пачаны савдюгерчилеринден таба оланы гъетлилени ва арамлыланы пачаларына етишдире болгъан.

Сулейман Раббизге арт бере

11 ¹ Сулейман пача ят эллерден алгъан оьзюню кёп санавдагъы къатынларын сюе болгъан. Пиръавунну къызындан къайры да, ону муаплы, аммуллу, эдомлу, сайданлы ва гъетли къатынлары болгъан. ² Шо къатынлар Раббиз

оьзлени гьакъында исрайыллылагъа: «Олар булан гебин къыйып, къардаш болмагъыз, неге тюгюл де олар сизин юреклеригизни оьзлени аллагъларына бакъдырмай къоймас», — деп айтылгъан халкълардан болгъан. Сулейман буса олагъа гъасирет болуп къала. ³ Пача тайпадан ону етти юз къатыны ва уьч юз къаравашы болгъан. Къатынлары ону гъакъ герти ёлдан адашдырып тайдырып къоя. ⁴ Сулейман къарт болгъанда, къатынлары ону юрегин ят аллагълагъа бакъдырып къоя. Шоллукъда Сулейманни юреги атасы Давутну юреги йимик Раббизге, оьзюню Аллагъына, толу кюйде амин турмайгъан болуп къала. ⁵ Сулейман сайданлыланы аллагы Астартаны ва аммуллуланы жиргенч аллагы Милкомну артына тюше.

⁶ Сулейман Раббизни алдында яманлыкъ этип тура, ол атасы Давут йимик толу кюйде Раббизни артына тюшмей. ⁷ Ерусалимни гюнтувуш ягъындагъы тебеде Сулейман Муапны жиргенч аллагы Кемошгъа ва аммуллуланы жиргенч аллагы Молокгъа сыйлы ер къурдура. ⁸ Тап шо кюйде ол оьзлени аллагъларына яллатып арив ийислер чыгъарагъан ва къурбанлар этеген ят эллерден чыкъгъан къатынларына да эте.

⁹ Раббиз Сулеймангъа къазаплана, неге тюгюл де ону юреги оьзюне эки керен гёрюнген Раббизге, Исрайылны Аллагъына, арт берген болгъан. ¹⁰ Раббиз оьзюне ят аллагъланы артына тюшмекни гери урса да, Сулейман Ону буйрукъларын кютмей. ¹¹ Раббиз де Сулеймангъа булай дей:

— Сен шолай этген сонг, Мени булангъы разилешивню, Мен сагъа кютмек учун буюргъан токъташдырывларымны сакъламагъан сонг, Мен, сенден гъакимликни чыгъарып алып, сени уьлкенгдеги биревге берермен. ¹² Амма атанг Давутну хатиринден, Мен шону сен савда этмесмен. Мен шону уланынгдан чыгъарып аларман. ¹³ Амма Мен ондан бютюн гъакимликни чыгъарып алмасман. Къулум Давутну хатиринден ва Мен танглагъан Ерусалимни хатиринден огъар бир къавумну къоярман.

Сулейманни душманлары

¹⁴ Раббиз Сулеймангъа къаршы душманни чыгъара — Эдомдагъы пача агълюден эдомлу Гъадатны. ¹⁵ Давут Эдомгъа гелгенче алдын, асгербашчы Ёап оьлгенлени гёммеге геле ва

Эдомдагъы бары да эргишилени кырып битдире. ¹⁶ Эдомдагъы бары да эргишилени кырып битдиргенче, Ёап ва бары да исрайыллылар шонда алты айны узагъында къала. ¹⁷ Адат шо заман гиччи яш болгъан. Ол оъзюню атасына къуллукъ этип тургъан ону бир нече эдомлу гъакимлери де булан бирче Мисриге къачып чыкъгъан. ¹⁸ Олар Мадана уълкесине сапар чыгъа ва Паран дангылына гелип токътай. Оъзлер булан Парандан адамланы да алып, олар Мисрини пачасы пиръавунну янына Мисриге геле. Пиръавун Гъадатгъа уый, аш ва топуракъ бере.

¹⁹ Гъадат пиръавунгъа шонча да тарыкъ болгъан чы, ол гъатта огъар оъзюню къатыны Тагъпенес пача къатынны кызардашын къатын этип бере. ²⁰ Тагъпенесни къатыны Гъадатгъа Генубат деген улан таба. Тагъпенес уланны пачаны къаласында оъздюрюп сакълай. Генубат шонда пиръавунну яшлары булан яшап тура. ²¹ Гъадат Мисридеги вакътисинде Давут, оъзюню ата-бабаларыны янына гёчюп, парахат болгъанни ва асгербашчы Ёап да оылгенни англай. Шо заман Гъадат пиръавунгъа:

– Мени оъзюмню уълкеме йибер, – дей.

²² – Мунча неге гъасиретсен оъзюнгню уълкенге къайтмагъа, сагъа мени янымда етишмейген зат бармы? – деп сорай пиръавун.

– Ёкъ, – деп жавап бере Гъадат, – буса да мени йибер!

²³ Аллагъ Сулеймангъа къаршы дагъы да душман чыгъара – Собаны пачасы, оъзюню падишагъы Гъададезерден къачгъан Элиаданы уланы Резонну. ²⁴ Давут Собаны асгерлерин янчгъан сонг, Резон, айланасына башгётеривчюлени де жыйып, олагъа башчылыкъ эте. Олар, Шамгъа гелип, шонда ерлеше ва Резонну Шамны пачасы эте. ²⁵ Сулейман сав чакъы заман Резон, Гъадат этеген яманлыкъны артдыра туруп, Исрайылны душманы болуп тура. Ол Арам уълкесине гъакимлик этип тура ва Исрайылны гёрюп ярамай.

Агъия пачалыкъ бёлюнегенни алданокъ билдире

²⁶ Набатны уланы Еробоам пачагъа къаршы баш гётере. Ол Сулейманны гъакимлерини бириси, Середадан чыкъгъан эпрайимли болгъан. Еробоамны анасы Саруя деген тул къалгъан къатын болгъан.

²⁷ Муна Еробоамны пачагъа къаршы башгётеривюню гъакъындагъы хабар: Сулейман Миллода беклик этдире ва атасы Давутну Шагъарыны тамында тешик этдирип къоя. ²⁸ Еробоам бек бажарывлу болгъан. Сулейман бу яш адам озюню ишин яхшы кютегенин гёргенде, ону Юсупну къавумундагъы бары да ихтиярсыз ишчилени устюне сала.

²⁹ Шо вакътиде Еробоамгъа Ерусалимден чыкъма тюше. Огъар ёлда устюне янгы опуракъ гийген шилолу Агъия пайхаммар ёлугъа. Шо авлакъда олар янгыз экевю де бола.

³⁰ Агъия озюню устюндеги янгы опурагъын он эки гесекге йыртып пара-парасын чыгъара. ³¹ Сонг ол Еробоамгъа булай дей:

– Озюнге он гесекни ал, неге тюгюл де Раббибиз, Исрайылны Аллагъы, булай айта: «Муна, Мен, Сулеймандан гъакимликни чыгъарып алып, сагъа он къавумну бермен. ³² Амма Мени къулум Давутну ва Исрайылны бары да къавумларыны арасындан танглагъан Ерусалим шагъарны хатиринден ону бир къавуму болажакъ. ³³ Мен шону этермен, неге тюгюл де олар, Мени къоюп, сайданлыланы аллагъы Астартагъа, муаплыланы аллагъы Кемошгъа, аммуллуланы аллагъы Милкомгъа сужда этдилер, Сулейманны атасы Давутгъа ошап, Мени ёлларым булан юрюмедилер, Мени алдымда муьмин ишлени этмедилер, Мени токъташдырывларымны ва къанунларымны кютмедилер».

³⁴ Амма Мен Сулеймандан бары да гъакимликни чыгъарып алмасман. Мени къулум болгъан, Мен озюн сайлагъан ва озю Мени буйрукъларымны ва токъташдырывларымны кютюп тургъан Давутну хатиринден Мен Сулейманны бютюн оьмюрюне ёлбашчы этип къойдум. ³⁵ Мен, гъакимликни ону уланындан чыгъарып алып, сагъа он къавумну берермен. ³⁶ Мен озюнде атымны ерлешдирме танглагъан Ерусалим шагъарда гъар заманда да алдымда чыракъ болуп турсун учун, къулум болгъан Давутну уланына бир къавумну берермен Мен. ³⁷ Сени буса Мен танглайман, сен де юрегинг сюеген бары да затгъа гъакимлик этип турарсан – сен Исрайылны пачасы боларсан. ³⁸ Эгер де сен Мен буюргъанны кютюп, Мени ёлларым булан юрюп, къулум Давутгъа ошап, Мени токъташдырывларымны ва буйрукъларымны кюте туруп, Мени алдымда гъакъ герти болагъан ишлени этип юрюсенг, сени булан болуп турарман.

Мен Давутгъа яратып берген къатты къавум йимик, сагъа да шолайын яратып берермен ва сагъа Исрайылны берермен.
³⁹ Мен Давутну наслуларын такъсырларман, амма гъар дамге тюгюл.

⁴⁰ Сулейман Еробоамны оьлтюрме къарай. Амма Еробоам, Мисриге Шишак пачаны янына къачып, шонда Сулейман оьлгюнче къалып тура.

Сулейманны оьлгюмю

⁴¹ Сулейманны гъакимлигини вакътисиндеги оьзге агъвалатланы, ол этип гетген бары да ишлени ва ону гъикматлыгъыны гъакъында айтсакъ, шолар «Сулейманны таварихинде» язылып бар. ⁴² Сулейман Ерусалимде бютюн Исрайылгъа къыркъ йылны узагъында гъакимлик этип тургъан. ⁴³ Сонг ол, ата-бабаларыны янына гёчюп, парахат болгъан ва ону атасы Давутну Шагъарында гёмгенлер. Сулейманны уланы Робоам ону орнуна пача болгъан.

Исрайыл Робоамгъа къаршы баш гётере

12 ¹ Робоам Шекемге бара, неге тюгюл де шонда ону пача этмек учун бары да исрайыллылар жыйылгъан болгъан. ² Набатны уланы Еробоам шо гъакъда эшитгенде, ол, Сулейман пачадан къачып, Мисриде тура болгъан. ³ Еробоамны артындан йиберелер, ол да исрайыллыланы бютюн жамияты булан Робоамны янына геле. Олар Робоамгъа:

⁴ – Сени атанг зулму этип бизин янчды. Сен буса гъали ол устьюбюзге салгъан къыйын загъматны ва авур азапны энгиллешдир, биз де сагъа къуллукъ этип турарбыз, – дей.

⁵ Робоам:

– Барыгъыз, уьч гюнден сонг буса мени яныма къайтып гелерсиз, – деп жавап бере.

Халкъ гете. ⁶ Робоам пача буса атасы Сулейман савда огъар къуллукъ этип тургъан къарт къуллукъчулар булан маслагъатлашып къарай.

– Бу халкъгъа нечик жавап берейим, магъа не таклиф бересиз? – деп сорай ол.

⁷ Олар:

– Эгер де сен, бу халкъгъа бир гюнню узагъында къуллукъчу болсанг, огъар къуллукъ этсенг, яхшы жавап

къайтарсанг, шо халкъ да гъар заман сени къуллукъчунг болуп турар, — деп жавап бере.

⁸Амма Робоам, оъзюне къарт къуллукъчулар берген таклифни гери уруп, оъзю булан бирче оъсген ва оъзюне къуллукъ этип турагъан жагъиллер булан маслагъатлашма башлай. ⁹Робоам олагъа булай сорай:

— Сиз нечик таклиф бересиз? Магъа: «Атанг уъстююзге салгъан азапны енгиллешдир», — деп айтагъан бу халкъгъа биз не деп жавап къайтарайыкъ?

¹⁰Робоам булан бирче оъсген жагъиллер булай жавап бере:

— Сагъа: «Сени атанг азап булан бизин янчды, тек сен бизге шону енгиллешдир», — деп айтгъан бу халкъгъа: «Мени чиначай бармагъым атамны бутундан базыкъ. ¹¹Атам уъстююзге авур азап салгъан эди, мен буса шону дагъы да авур этермен. Атам сизин къайыш къамучу булан такъсырлай эди, мен буса сизин темир къамучу булан такъсырларман», — деп айт.

¹²Уъч гюнден сонг Еробоам ва бары да халкъ, оъзлеге пача: «Уъч гюнден сонг мени яныма къайтып гелерсиз», — деп буйрукъ этгени йимик, Робоамны янына къайтып геле. ¹³Пача халкъгъа къагърулу кюйде жавап къайтара. Оъзюне къарт къуллукъчулар берген таклифни де гери уруп, ¹⁴ол жагъиллени таклифин къабул эте ва булай дей:

— Атам уъстююзге авур азап салгъан эди, мен буса шону дагъы да авур этермен. Атам сизин къайыш къамучу булан такъсырлай эди, мен буса сизин темир къамучу булан такъсырларман.

¹⁵Шоллукъда пача халкъгъа тынгламай, неге тююл де шо зат Раббиз Шилодан чыкъгъан Агъиядан таба Набатны уланы Еробоамгъа айтгъан сёз яшавгъа чыкъсын учун Раббизден гелген болгъан. ¹⁶Бары да исрайыллылар пача оъзлеге тынгламакъны гери урагъанын гёре ва огъар булай деп жавап бере:

— Ишайны уланы Давут кимдир гъали бизге, Давут негер тарыкъдыр бизге?

Исрайыллылар, гъаригиз чатырларыгъызгъа тозулугъуз!

Давутну тухуму оъзюню тайпасына гъакимлик этип турсун!

Исрайыллылар да уйлерине тозулар. ¹⁷Янгыз Ягъудини шагъарларында яшайгъанлагъа алда йимик Робоам гъакимлик этип тура.

¹⁸ Робоам пача ихтиярсыз ишчилени тергевчюсю Адонирамны исрайыллыланы янына йибере, тек олар ону ташгъа тутуп оьлтюрелер. Амма Робоам пача, асгерлик атарбагъа да атылып минип, Ерусалимде къутулма бажара. ¹⁹ Шо замандан тутуп, бугюнге ерли Исрайыл Давутну тухумуна баш гётерген гьалда тура.

***Исрайылы биринчи пачасы Еробоам тахгъа
минип олтура***

²⁰ Еробоам къайтгъанны эшитип, исрайыллылар ону артындан йибере, ону жыйынгъа чакъыра ва бютюн Исрайылыны уьстюнде пача этип сала. Янгыз Ягъудини къавуму Давутну тухумуна аминлигин сакълай.

²¹ Сулейманны уланы Робоам Ерусалимге гелгенде, Исрайылыны къавуму булан дав этип, гъакимликни оьзюне къайтармакъ учун, Ягъудини къавумундан ва Буньяминни къавумундан юз сексен минг тизив асгерчини жыя.

²² Амма Шемая деген Аллагъ йиберген адамгъа Ондан булай калам тюше:

²³ – Сулейманны уланы, Ягъудини пачасы Робоамгъа, Ягъудини, Буньяминни къавумларындагъыланы барысына да ва къалгъан бары да халкгъа булай айт: ²⁴ «Раббибиз: „Оьзюгюню къардашларыгъыз болгъан исрайыллылар булан дав этме бармагъыз. Уйлеригизге къайтыгъыз, неге тюгюл де шо иш Мен сююп болду“, – деп айта».

Олар Раббизни каламына тынглайлар ва Ону сёзюне гёре уьюне къайталар.

Еробоам ялгъан алагълагъа къуллукъ эте

²⁵ Еробоам Эпрайимни тав бетлеринде Шекемни беклешдире ва шонда яшап тура. Шондан чыгъып, ол Пенуэлни янгыдан къура.

²⁶ Еробоам булай ойлаша: «Гъакимлик Давутну тухумуна къайтма бола. ²⁷ Эгер де халкъ, Ерусалимде Раббизни ибадатханасына юрюп, къурбанлыкълар гелтирип турса, оланы юрекleri оьзлени еси, Ягъудини пачасы Робоамгъа багъып къалажакъ. Олар, мени оьлтюрюп, Ягъудини пачасы Робоамгъа къайтып къалажакъ». ²⁸ Маслагъатлашып, пача эки алтын бузав этдире ва халкгъа:

– Таманыгъыз Ерусалимге юрюгенигиз. Муна, Исрайыл, сени Мисриден чыгъаргъан аллагъларынг, – дей.

²⁹ Шоланы бирисин Еробоам Бет-Элде, экинчисин буса Данда сала. ³⁰ Шо буса гюнагъгъа гелтире, неге тюгюл де халкъ шоланы бирисини янына, гъатта Дангъа юрюме башлай. ³¹ Еробоам, бийикликлерде сыйлы ерлени де къуруп, халкъны арасындан дин къуллукъчуланы сала. Шо дин къуллукъчулар левлилер болмагъан. ³² Ягъудиде Чатырланы байрамын оьтгерегенде йимик, сегизинчи айны он бешинчи гюнюн ол байрам этип токъташдыра ва Бет-Элдеги къурбан этеген ерде оьзю этген бузавлагъа этилеген къурбанланы этип тура. Шонда Еробоам бийикликлерде оьзю этдирген сыйлы ерлеге дин къуллукъчуланы белгилей.

Ягъудиден чыкъгъан пайхаммар

³³ Оьзбашына танглап, сегизинчи айны он бешинчи гюнюне исрайыллылагъа байрам токъташдыргъанда, Еробоам яллатып арив ийислер чыгъармакъ учун, Бет-Элде оьзю къурдургъан къурбан этеген ерге багъып геле.

13 ¹ Еробоам яллатып арив ийислер чыгъармакъ учун къурбан этеген ерни кырыйында токътагъанда, Раббизни каламына гёре, Ягъудиден Бет-Элге Аллагъ йиберген бир адам геле. ² Шо адам Раббизни буйругъу булан къурбан этеген ерге багъып булай кычыра:

– Къурбан этеген ер, къурбан этеген ер! Раббиз булай айта: «Давутну тухумунда Ёшия деген улан туважакъ. Ол уьстюнде яллатып арив ийислер чыгъарагъан сыйлы ерлени дин къуллукъчуларын сени уьстюнде къурбан этежек ва сени уьстюнде адамланы сюеклерин яллатажакъ».

³ Тап шо гюн Аллагъ йиберип гелген адам булай муьжитатны етишдире:

– Раббиз билдирген муьжитат шудур: къурбан этеген бу ер эки ярылажакъ, шону уьстюндеги кюл буса чачылып къалажакъ.

⁴ Аллагъ йиберген адам Бет-Элдеги къурбан этеген ерге багъып кычыргъанны эшитип, Еробоам пача къурбан этеген ерден таба къолун узата ва:

– Тутугъуз муну! – дей.

Амма Еробоамны шо адамгъа багъып узатгъан къолу къуруп къала ва ол къолун оъзюне багъып буруп болмай. ⁵Раббизини каламы булан Аллагъ йиберген адам етишдирген муъжитатгъа гёре, къурбан этеген ер эки ярыла ва шону уъстюндеги къол буса чачылып къала.

⁶Шо заман пача Аллагъ йиберген адамгъа:

– Раббизини, сени Аллагъынгни, рагъмулу болма чакъырып, мени къолум сав болсун деп дуа эт, – дей.

Аллагъ йиберген адам Раббизини рагъмугъа чакъырма бажара ва пачаны къолу алда йимик сав болуп къала. ⁷Пача Аллагъ йиберген адамгъа:

– Мени уюме барайкъ, ашама да ашарсан, мен сагъа савгъатлар да берермен, – дей.

⁸Амма Аллагъ йиберген адам пачагъа булай жавап бере:

– Сен магъа гъатта байлыгъынгни яртысын бережек эдинг буса да, мен сени булан бармас эдим, шунда ашыгъызны да ашап, сувугъузну да ичип турмас эдим. ⁹Раббизини Оъзюню каламында: «Барагъан ёлунгда ашын ашамассан, сувун ичмесен ва баргъан ёлунг булан да къайтмассан», – деп буюргъан эди чи дагъы магъа.

¹⁰Амма Аллагъ йиберген адам Бет-Элге гелген ёлундан къайтмас учун, башгъа ёл булан гете.

Пайхаммар тынгламай

¹¹Бет-Элде буса бир къарт пайхаммар яшай болгъан. Бу пайхаммарны уланлары, атасыны янына да гелип, огъар шо гюн Аллагъ йиберген адам этген бары да ишни хабарлай. Олар атасына шо адам пачагъа айтгъан сёзлени де етишдире.

¹²Атасы олагъа:

– Ол къайсы ёл булан гетди? – деп сорай.

Уланлары атасына Аллагъ йиберген адам Ягъудиден къайсы ёл булан гетгенни гёрсетип бере. ¹³Ол уланларына:

– Магъа эшекни ерлеп беригиз, – дей.

Олар эшекни ерлеп бергенде, атасы минип олтура ¹⁴ва Аллагъ йиберген адамны артындан тербене. Пайхаммар ону эмен терекни тюбюнде олтуруп таба ва огъар:

– Аллагъ йиберип Ягъудиден гелген адам сенмисен? – деп сорай.

– Менмен, – деп жавап бере ол.

¹⁵ Шо заман пайхаммар огъар:

– Мени уюме барайыкъ, ашама да ашарсан, – дей.

¹⁶ Ол булай дей:

– Мен сени булан къайтма болмайман, мунда аш ашама да, сув ичме де болмайман. ¹⁷ Раббибиз Оьзюню каламында магъа: «Шонда ашын ашамассан, сувун ичмессен ва о якъгъа баргъан ёлунг булан да къайтмассан», – деп буюргъан эди.

¹⁸ Къарт пайхаммар булай жавап бере:

– Мен де сени йимик бир пайхаммарман. Магъа малайик Раббибизни: «Ол аш ашасын ва сув ичсин учун, ону уюнге къайтар», – деген каламын айтды.

Бу сёзлер буса ялгъан болгъан.

¹⁹ Аллагъ йибериб гелген адам да пайхаммар булан къайта ва ону уюнде ашай, иче. ²⁰ Олар тепсини артында олтуруп турагъан вакътиде Аллагъ йиберген адамны къайтаргъан къарт пайхаммаргъа Раббибизни каламы етише. ²¹ Сонг къарт пайхаммар Аллагъ Ягъудиден йиберген адамгъа булай кычыра:

– Раббибиз булай айта: «Сен Раббибизни каламына тынгламадын, сагъа Раббибиз, сени Аллагъын, берген буйрукъну буздунг. ²² Ол сагъа ашама, ичме гери ургъан ерге де къайтып, сен аш ашадын, сув ичдинг. Шо саялы да сени сюегинг атабабаларынгни къабуруна гёмюлмежек».

²³ Аллагъ йиберген адам ашап, ичип битгенде, ону къайтаргъан пайхаммар огъар эшекни ерлеп бере. ²⁴ Аллагъ йиберген адам гете, тек ёлда огъар арслан чабып, ону оьлтюрюп къоя. Ону сюеги ёлда ташланып къала, кырыыйында буса эшек де, арслан да токътап бола. ²⁵ Шо ерден оьтютюп барагъанлар ташлангъан сюекни де, кырыыйындагы арсланны да гёре. Олар барып шо гъакъда къарт пайхаммар яшайгъан шагъарда хабарлай. ²⁶ Къарт пайхаммар шо гъакъда эшитгенде:

– Ол Раббибизни каламына тынгламагъан Аллагъ йиберген адам. Раббибиз ону арслангъа раслашдырды. Арслан да, Раббибиз де огъар Оьзюню каламы булан айтгъаны йимик, ону паралап оьлтюрдю, – дей.

²⁷ Пайхаммар уланларына:

– Магъа эшекни ерлеп беригиз, – дей.

Олар да атасына эшекни ерлеп бере.

²⁸ Пайхаммар, чыгъып, ёлда ташлангъан сюекни, ону кырыыйында токътагъан эшекни ва арсланны гёре. Арслан буса

сюекни ашамагъан ва эшекни параламагъан болгъан. ²⁹ Пайхаммар, Аллагъ йиберген адамны сюегин гётерип алып, ону эшекни устюне сала ва яс да этип гёммек учун, ону къайтып шагъаргъа гелтире. ³⁰ Ол сюекни оъзюню къабуруна сала ва:

– Ай, мени иним! – деп кычыра туруп, яс эте.

³¹ Ону гёмюп, пайхаммар уланларына булай дей:

– Мен оьлгенде, мени Аллагъ йиберген адам гёмюлген къабургъа гёмерсиз, мени сюеклеримни ону сюеклерини кырыына саларсыз. ³² Раббибизни каламы булан ону Бет-Элдеги къурбан этеген ерге ва Самиратны шагъарларындагъы бийикликлердеги бары да сыйлы ерлеге къаршы билдиргени, гертиден де, яшавгъа чыгъажакъ чы дагъы.

Еробоамны къайпанмайгъанлыгъы

³³ Амма Еробоам шондан сонг да оъзюню яман ёлундан таймай ва янгыдан халкъны арасындан бийикликлердеги сыйлы ерлеге дин къуллукъчуланы белгилей. Ол бийикликлердеги сыйлы ерлеге дин къуллукъчулар этип, ким сюе буса, ону белгилей. ³⁴ Еробоамны тухумуну гюнагъы шолай болгъан. Шо гюнагъы саялы Еробоамны тухуму кырылып бите ва ер юзюнден ёкъ этиле.

Агъия Еробоамны тухумуна къаршы алданокъ билдирив эте

14 ¹ Шо заман Еробоамны уланы Абия авруп къала. ² Еробоам къатынына булай дей:

– Барып, сен мени къатыным экенни билмесдей устюнге башгъа опуракъларынгны да гийип чыкъ. Сонг Шилогъа бар. Шонда Агъия деген пайхаммар бар. Ол мен бу халкъны пачасы болажагъын айтгъан эди. ³ Оъзюнг булан он экмек, бир нече чапелек, кажин булан бал да алып, шо пайхаммарны янына бар. Ол сагъа уланыбызгъа не болажагъын айтып бережек.

⁴ Еробоамны къатыны эри оъзюне айтгъан кюйде эте ва Шилогъа Агъияны уюне бара. Агъия гёрмей болгъан; ону гёзлери къартлыкъдан сокъур болгъан. ⁵ Раббибиз Агъиягъа булай дей:

– Еробоамны къатыны сени янынга уланыны гъакъында сорама геле тура, неге тюгюл де ону уланы авруй. Огъар

олай-булай деп жавап берерсен. Сени янынга да гелип, ол оьзюн башгъа къатын этип гёрсетме къаражакъ.

⁶Эшик алда ону аякъ тавушун эшитгендокъ, Агъия булай дей:

– Гир, Еробоамны къатыны. Неге оьзюнгю башгъа къатын этип гёрсетме къарайсан? Мени сагъа яман хабарларым бар. ⁷Барып, Еробоамгъа Раббиз, Исрайылны Аллагъы, булай айта дегин: «Мен сени халкъдан оьр этдим ва Мени халкъымны, Исрайылны, ёлбашчысы этген эдим. ⁸Мен, гъакимликни Давутну тухумундан чыгъарып алып, шону сагъа берген эдим. Амма сен, къулум Давутгъа ошап, Мени буйрукъларымны кютюп, янгыз алдымда тюз ишлени этип, гъакъ юрежден артымдан юрюп турмадынг. ⁹Сен оьзюнгден алда яшагъанланы барысындан да артыкъ яманлыкъ этдинг. Оьзюнге башгъа аллагълар, темирден ялгъан аллагълар да этип, сен Мени къазапландырдынг, Мени буса артгъа теберип токътадынг. ¹⁰Шо саялы Мен Еробоамны тухумуна балагъ гелтире тураман. Мен Еробоамны бир эргишисин къоймай къырып битдирермен – къулун да, азатын да. Тезекни яллатагъандай, Мен Еробоамны уьюн тап кюлден къайры зат къалгъанча яллатарман. ¹¹Еробоамны шагъарда оьлгенлерин итлер ашар, авлакъда оьлгенлерин буса кёкдеги къушлар чокуп битдирер». Раббиз шолай айтды!

¹²Сен буса уьюнге къайт. Абатынгны шагъаргъа басгъанынг булан уланыгъыз оьлежек. ¹³Бютюн Исрайыл, яс да этип, ону гёмежек. Еробоамны тухумуну ичинден гёмюлген биргине-бир шо болажакъ. Неге тюгюл де, Еробоамны тухумундан Раббиз, Исрайылны Аллагъы, не буса да бир яхшылыкъны янгыз шо уланыгъызда гёрдю.

¹⁴Раббиз Оьзю учун Исрайылны уьстюне пача этип биревню чыгъаражакъ, ол да бугюн, гъатта буссагъат Еробоамны тухумуну къырып битдирежек. ¹⁵Раббиз Исрайылны йыгъажакъ, ону гъалы къатты агъымы булангъы ташгъын чайкъайгъан къамушнукине ошап къалажакъ. Ол Исрайылны Оьзю оланы ата-бабаларына берген рагъмулу топуракъдан тамуру булан юлкзуп тайдыражакъ ва оланы Фиратны ари ягъында чачып къояжакъ, неге тюгюл де олар, Ашераны багъаналарын эте туруп, Раббизни къазапландырдылар. ¹⁶Еробоам оьзю этген ва ол исрайыллыланы да этме борчлу этген гюнагълары саялы, Раббиз Исрайылны къоюп къояжакъ.

¹⁷ Еробоамны къатыны Тирсагъа гете. Ол уъюню посагъа-сына басгъандокъ, уланы оълюп къала. ¹⁸ Яшны гёмелер ва Раббибиз де Оъзюню къулу болгъан Агъия пайхаммардан айтгъан кюйде, бютюн Исрайыл огъар яс этип йылай.

Еробоам оъле

¹⁹ Еробоамны гъакимлигини вакътисиндеги оъзге агъвалатланы, ол юрютген давланы ва гъакимлик этген кюйню гъакъында «Исрайылны пачасыны таварих китабында» язылып бар. ²⁰ Ол, йигирма эки йылны узагъында гъакимлик этип, сонг ата-бабаларыны янына гёчюп парахат бола. Еробоамны орнуна ону уланы Надап пача бола.

Робоам Ягъудини пачасы бола

²¹ Сулейманны уланы Робоам Ягъудиде пача бола. Пача болгъанда, огъар къыркъ бир йыл бола болгъан. Ерусалимде ол он етти йыл гъакимлик этген. Ерусалим, оъзюнде атын ерлешдирмек учун, Раббибиз Ерусалимни Исрайылны бары да къавумларыны мюлкюнден сайлап алгъан биргине-бир шагъар болгъан. Робоамны анасыны аты Наама болгъан; ол аммулду къатын болгъан.

²² Ягъудилилер Раббибизни алдында яманлыкъ этип тура. Оланы этеген гюнагъ ишлери ата-бабаларынынкинден де артыкъ Раббибизни бек къазапландыра. ²³ Ягъудилер де оъзлерде бийикликлерде сыйлы ерлер къура, гъар бийик тебени устьюнде, гъар салкъын береген терекни туюбюнде сыйлы ташланы ва Ашера деген ялгъан аллагъны багъаналарын сала. ²⁴ Уълкеде гъатта къагъбалыкъ юрютеген эргишилер де болгъан. Ягъудини халкъы Раббибиз оъзлени исрайыллылардан ари къувалап тайдыргъан халкъланы бары да жиргенч адатларын къабул этип алгъан болгъан.

²⁵ Робоамны гъакимлигини бешинчи йылында Мисрини пачасы Шишак Ерусалимге чапгъын эте. ²⁶ Ол оъзю булан Раббибизни ибадатханасыны ва пачаны къаласыны хазналарын алып гете. Шишак бары затны, гъатта Сулейман этдирген алтын къалкъанланы да алып гете. ²⁷ Робоам пача, алтын къалкъанланы орнуна багъырларын этдирип, шоланы пачаны къаласына гиреген ерде къуллукъ этеген къаравулланы башчыларына бере. ²⁸ Гъар гезик пача Раббибизни ибадатханасына

барагъанда, къаравуллаар къалкъанланы алып юрюй болгъан, сонг буса шоланы озлер турагъан уйге гелтирип сала болгъан.

²⁹Робоамны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатланы ва ол этип гетген бары да ишни гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ³⁰Робоамны да, Еробоамны да арасында даим дав юрюлюп тургъан. ³¹Робоам ата-бабаларыны янына гечюп парахат бола ва ону олар булан бирче Давутну Шагъарында гёмелер. Ону анасыны аты Наама болгъан, ол аммулду къатын болгъан. Робоамны уланы Абия атасыны орнуна пача болуп олтура.

Ягъудини пачасы Абия

15 ¹Еробоамны гъакимлигини он сегизинчи йылында Набатны уланы Абия Ягъудини пачасы болуп олтура. ²Ол Ерусалимде уч йылны узагъында гъакимлик эте. Ону анасыны аты Маака болгъан, ол Абсаламны уланыны къызы болгъан.

³Абия да озюнден алда атасы этип гетген гюнагъланы этип юрюй болгъан. Ону юреги ата-бабасы Давутнуки йимик толу кюйде Раббизге, озюню Аллагъына, берилмеген болгъан. ⁴Буса да, Давутну хатиринден Раббиз, ону Аллагъы, Абиягъа Ерусалимде наслу бере: озюнден сонг уланын пача этип олтурта ва Ерусалимни беклешдире. ⁵Давут Раббизни алдында тюз болагъан ишлени этип тура ва бютюн оьмюрюнде, гьетли Урия булан байлавлу ишни санамагъанда, Ону буйрукъларындан тайышмай тура.

⁶Абияны бютюн гъакимлигини вакътисинде Робоам ва Еробоам пачаланы арасында башлангъан дав юрюлюп тура. ⁷Абияны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып ёкъму дагъы? Абияны да, Еробоамны да арасында дав юрюлюп тура. ⁸Абия ата-бабаларыны янына гечюп парахат бола ва ону Давутну Шагъарында гёмелер. Абияны орнуна пача болуп уланы Аса олтура.

Ягъудини пачасы Аса

⁹Исрайылны пачасы Еробоамны гъакимлигини йигирманчы йылында Аса Ягъудини пачасы болуп олтура. ¹⁰Ол Ерусалимде къыркъ бир йылны узагъында гъакимлик этип

тура. Ону атасыны анасыны аты Маака болгъан. Маака Аб-саламны уланыны кызы болгъан.

¹¹ Аса, озюню ата-бабасы Давут йимик, Раббизни алдында тюз болагъан ишлени этип юрюй. ¹² Ол улкесинден къагъбалыкъ юртеген эргишилени къувалап чыгъара ва озюню ата-бабалары этген бары да ялгъан аллагъланы тайдыра. ¹³ Ол уллу анасы Маака Ашераны жиргенч багъанасын этгени саялы, гъатта ону ана пача къатын деген даражасындан магърюм эте. Аса, Мааканы багъанасын гесип, шону Кидрон къолда яллата. ¹⁴ Аса бийикликлердеги сыйлы ерлени тайдырмай, буса да ону юреги бютюн омырюню ичинде Раббизге амин кюйде къала. ¹⁵ Ол Раббизни ибадатханасына озю де, атасы да тапшургъан гюмюшню, алтынны ва тюрлю уй матагъны сала.

¹⁶ Асаны ва Исрайылны пачасы Баашаны арасында бютюн гъакимлигини вакътисинде дав юрюлюп тура. ¹⁷ Исрайылны пачасы Бааша, Ягъудини топуракъларына багъып тербенип, Ягъудини пачасы Асаны пачалыгъына бирев де гирип, не чыгъып болмасын деп, Раманы беклешдире. ¹⁸ Шо заман Аса Раббизни ибадатханасыны ва озюню къаласыны хазналарында къалгъан бары да гюмюшню де, алтынны да ала. Ол шоланы озюню гъакимлеринден таба Арамны пачасы Гъезионну уланыны уланына, Табримонну уланы Бенадатгъа берип йибере. Гъезион Шамда гъакимлик эте болгъан. Аса огъар булай айтып йибере:

¹⁹ – Мени де, сени де арабызда, аталарыбызны арасында болгъаны йимик, бирлик болсун. Муна, мен сагъа савгъат этип гюмюш де, алтын да йибере тураман. Исрайылны пачасы Бааша менден гери тартылсын учун, ону булангъы бирлигингни буз.

²⁰ Бенадат Аса пачаны таклифи булан рази бола ва озюню асгербашчыларын Исрайылны шагъарларына къаршы йибере. Олар Йённу, Данны, Абел-Бет-Мааканы ва бары Непталим топурагъы булан бютюн Киннерет вилятын елейлер. ²¹ Шо гъакъда эшитип, Бааша Раманы беклешдирегенин токътата ва Тирсагъа багъып тая. ²² Аса пача буса, Ягъудидегилени бирин къоймай, барысына да тиеген къарар чыгъара. Шо къараргъа гёре, олар Рамадан Бааша озюню къурулушларында пайдаландыргъан ташны ва агъачны чыгъарма тарыкъ болгъан.

Аса шолар булан Буньяминни топурагьындагы Гебаны ва Миспаны беклешдире.

²³ Асаны гьакимлигини вакътисиндеги озьге агъвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени (шолагъа къошуп ол къурган шагъарланы да) гьакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. Къарт болганда, ол аякълары авруп инжине. ²⁴ Аса ата-бабаларыны янына гёчюп парахат бола. Асаны олар булан бирче ата-бабасы Давутну Шагъарында гёмелер. Ону орнуна пача болуп уланы Ёшапат олтура.

Исрайылны пачасы Надап

²⁵ Ягъудини пачасы Асаны гьакимлигини экинчи йылында Еробоамны уланы Надап Исрайылны пачасы болуп олтура ва Исрайылгъа эки йыл гьакимлик эте. ²⁶ Надап, атасыны гюнагъ ишлер булан байлавлу ёлу булан юрюй туруп, Раббибизни алдында яманлыкъ этип тура. Ол Исрайылны да гюнагъ ёлгъа тюшме борчлу эте.

²⁷ Иссакарны тухумундан чыкыгъан Агъияны уланы Бааша Надапгъа къаршы питне эте ва ону пилистимлиени шагъары Гиббетонну къырыында оьлтюре. Шо заман Надап ва бютюн Исрайыл Гиббетонну къуршавгъа алган болган. ²⁸ Бааша Надапны Ягъудини пачасы Асаны гьакимлигини уьчюнчю йылында оьлтюре ва ону орнуна пача болуп олтура.

²⁹ Гьакимлик этме гиришип де битгенче, Бааша Еробоамны уьягълюсюндегилени барын да оьлтюре. Раббибизни Шилодан чыкыгъан къулу Агъиядан таба айтылган сёзю булан ол, Еробоамны биревюн де сав къоймай, барын да къырып битдире. ³⁰ Надап шону Еробоам этген гюнагълары, шо гюнагъ ёлгъа Исрайылны да тюшме борчлу этгени ва Раббибизни, Исрайылны Аллагын, къзапландыргъаны саялы эте.

³¹ Надапны гьакимлигини вакътисиндеги озьге агъвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени гьакъында айтсакъ, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ³² Асаны ва Исрайылны пачасы Баашаны арасында бютюн гьакимлигини вакътисинде дав юрюлюп тура.

Исрайылны пачасы Бааша

³³Ягьудини пачасы Асаны гьакимлигини уьчюнчю йылында Агьяны уланы Бааша Тирсада бютюн Исрайылны уьстюнде пача болуп олтура ва йигирма дёрт йылны узагьында гьакимлик этип тура. ³⁴Бааша, Еробоамны гюнагь ишлер булан байлавлу ёлу булан юрью турауп, Раббизни алдында яманлыкь этип тура. Ол Исрайылны да гюнагь ёлгьа тюшме борчлу эте.

16 ¹Гьананини уланы Егьугьа Баашаны гьакьында Раббизни каламы етише:

² – Бааша, Мен, сени хумдан гётерип, Мени халкьыма, Исрайылгьа, ёлбашчы этдим. Амма сен Еробоамны ёллары булан юрюп турдунг ва Мени халкьымны, Исрайылны, гюнагьгьа тартдынг. Шоллукьда мени кьзапландырдынг. ³Муна, Мен сени де, сени тухумунгну да кьырып битдирермен, сени тухумунга да Набатны уланы Еробоамны тухумуна салгьан гьалны саларман. ⁴Сени тухумунгдан шагьарда оьлежеклерин итлер ашар, авлакьда оьлежеклерин буса кьушлар чокьуп битдирер.

⁵Баашаны гьакимлигини вакьтисиндеги оьзге агьвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени гьакьында айтсакь, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

⁶Бааша ата-бабаларыны янына гёчюп парахат бола ва ону Тирсада гёмелер. Ону орнуна пача болуп уланы Эла олтура.

⁷Амма Гьананини уланы Егьудан таба Баашаны, ону тухумуну гьакьында Раббизни каламы етишген болгьан. Шо калам Бааша, оьзюню этеген ишлери булан Еробоамны тухумуна ошап, Раббизни алдында этген яман ишлери булан Ону кьзапландыргьанлыкь ва шолай да Бааша Еробоамны оьлтюргенлик булан байлавлу болгьан.

Эла – Исрайылны пачасы

⁸Ягьудини пачасы Асаны гьакимлигини йигирма алтынчы йылында Баашаны уланы Эла Исрайылны пачасы болуп олтура ва Тирсада эки йылны узагьында гьакимлик этип тура.

⁹Элагьны асгерлик атарбачыларыны яртысыны башын тутгьан Зимри деген гьакими болгьан. Зимри огьар кьаршы баш гётере. Элагь Тирсадагьы заманда оьзюню кьаласыны буйрукьчусу Арсаны уьюнде ичип бек эсирип кьала. ¹⁰Зимри,

гирип, ону оьлтюре. Шо иш Ягьудини пачасы Асаны гьакимлигини йигирма еттинчи йылында бола. Зимри Элагьны орнуна пача болуп олтура.

¹¹ Зимри, пача болуп тахгьа минип олтургьандокъ, Баашаны бютюн уьягьлюсюн кьырып битдире. Ол бир эргишини сама да – не кьардашны, не кьурдашны – сав кьоймай. ¹² Зимри Баашаны бютюн уьягьлюсюн Егьу пайхаммардан таба Раббибиз Баашаны гьакьында айтгьан каламгьа гьере кьырып битдире. ¹³ Шо такьсыр Бааша ва ону уланы Эла оьзлер этген гюнагьлары саялы ва кьайдагьы ялгьан аллагьлар булан Раббибизни, Исрайылны Аллагьын, кьазапландыра туруп, Исрайылны гюнагь ишлер этме борчлу этгени саялы болгьан. ¹⁴ Эланы гьакимлигини вакьтисиндеги оьзге агьвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени гьакьында айтсакь, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

Исрайылдагьы гьакимлик учунгьу ябушув

¹⁵ Ягьудини пачасы Асаны гьакимлигини йигирма еттинчи йылында Тирсада Зимри гьакимлик этме башлай, тек ол етти гюн тюгюл гьакимлик этмей. Шо заман асгер пилистимлилени Гиббетон деген шагьарыны кьырыйында кьонушуп токьтагьан болгьан. ¹⁶ Кьонушуп токьтагьан исрайыллылар Зимри, пачагьа кьаршы питне этип, ону оьлтюрени эшитгенде, олар шо гюнокъ Исрайылны пачасы этип Омри деген асгербашчыны билдире. ¹⁷ Шондан сонг Омри ва ону булан бирче бары да исрайыллылар Гиббетондан гете ва Тирсаны кьуршавгьа ала. ¹⁸⁻¹⁹ Шагьар кьолгьа тюшгени гьргенде, Зимри, пачаны кьаласыны ичиндеги бекликлерине гирип, от сала. Еробоамны гюнагь ёллары булан юрюй туруп, Раббибизни алдында оьзю этген гюнагьлары саялы ва Исрайылны да гюнагьгьа тартгьаны саялы, ол оьлюп гете.

²⁰ Зимрини гьакимлигини вакьтисиндеги оьзге агьвалатланы ва ону питнесини гьакьында айтсакь, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

²¹ Шо заман Исрайыл экиге бёлюне: халкьны бир яртысы Гинатны уланы Тибнини пача этип олтуртма сюе, бириси яртысы буса Омрини ягьын тута. ²² Тек Омрини якьчылары Гинатны уланы Тибнини якьчыларындан эсе гюлю чыгьа. Тибни оьле, Омри буса пача болуп олтура.

Омри — Исрайылны пачасы

²³ Ягьудини пачасы Асаны гьакимлигини отуз биринчи йылында Омри Исрайылны пачасы болуп олтура ва он эки йыл гьакимлик эте, шоланы алтысын — Тирсада. ²⁴ Ол эки талант* гююшге Шемерден самиратлы тѣбени сатып ала. Шо тѣбеде шагьар кьуруп, шогьар тѣбени алдагьы есини аты Шемерни атына гѣре Самират деп кьоя.

²⁵ Омри Раббизни алдында яманлыкь этип тура ва озьонден алдагьыланы барысындан да артыкь гюнагь ишлер эте. ²⁶ Ол Набатны уланы Еробоамны бары да гюнагь ѳллары булан юрюй. Раббизни, Исрайылны Аллагьын, кьайдагьы ялгьан аллагьлар булан кьзапландыра туруп, Омри шо гюнагьгьа Исрайылны да тарта.

²⁷ Омрини гьакимлигини вакьтисиндеги озьге агьвалатланы ва ол этип гетген, этме болгьан ишлерини гьакьында айтсакь, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ²⁸ Омри ата-бабаларыны янына гѣчюп парахат бола ва ону Самиратда гѣмелер. Ону орнуна пача болуп уланы Агьап олтура.

Агьап Исрайылны пачасы болуп олтура

²⁹ Ягьудини пачасы Асаны гьакимлигини отуз сегизинчи йылында Омрини уланы Агьап Исрайылны пачасы болуп олтура ва Самиратда Исрайылгьа йигирма эки йыл гьакимлик эте. ³⁰ Омрини уланы Агьап Раббизни алдында озьонден алдагьыланы барысындан да артыкь яманлыкь этип тура. ³¹ Гьатта ол Набатны уланы Еробоамны гюнагьларына батгьан кююнде тура. Дагьы да Агьап сайданлыланы пачасы Этбаалны кьызы Езебелни кьатын этип ала ва Баалгьа** кьуллукь этме ва сужда кьылма башлай. ³² Самиратдагьы Баалны ибадатханасында ол Баалгьа кьурбан этеген ер тургьуза. ³³ Дагьы да Агьап Ашерагны багьаналарын эте ва Исрайылны озьонден алдагьы бары да пачаларындан артыкь Раббизни, Исрайылны Аллагьын, кьзапландырагьан ишлени этип тура.

* 16:24 *Эки талант* — 70 килогьа ювукь.

** 16:31 *Баал* — кангьанлыланы тьошюм берив булан байлавлу ялгьан аллагьы ва яшмынны ялгьан аллагьы.

³⁴ Бет-Элден чыкыгъан Гьиил* Агъапны заманында Еригьонну янгыдан тургуза. Раббизни Нунну уланы Исадан етишген каламына гёре, Гьиил шону кюрчюлерин биринчи уланы Абирамны, къапуларын буса гиччи уланы Сегупну къурбан этип сала.

Ильяс алданокъ къургъакълыкъ болажагъын билдире

17 ¹ Гилатдагъы Тишбиден чыкыгъан Ильяс** Агъапгъа: – Мен Оьзюне къуллукъ этеген Раббизни, Исрайылны Аллагъыны, атын тутуп ант этемен, бу йыллар, янгыз мен айтып болса тьююл, не чыкъ тьюшмежек, не янгур явмажакъ, – дей.

² Ильясгъа Раббизни булай каламы етише:

³ – Мундан гетип, гьонтувушгъа багъып бурул ва Урдунну гьонтувуш ягъындагъы Керит оьзенни къырыйында яшынып тур. ⁴ Сен оьзенден сув ичерсен, къаргъа-къузгунлагъа буса Мен сени ашатып турма буйрукъ бергенмен.

⁵ Ильяс да Раббиз оьзюне айтгъан кюйде эте. Ол Урдунну гьонтувуш ягъындагъы Керит оьзенге багъып бара ва шонда къала. ⁶ Къаргъа-къузгунлар эртен де, ахшам да Ильясгъа экмек ва эт гелтирип тура, сувну буса ол оьзенден иче.

Ильяс ва Сарепатдагъы тул къатын

⁷ Арадан бир нечакъы заман гетип, оьзен къуруй, неге тьююл де улкеде янгур явмай. ⁸ Шо заман Ильясгъа Раббизни булай каламы етише:

⁹ – Гъали Сайданны ювугъундагъы Сарепатгъа*** барып, шонда яшап тур. Мен бир тул къатынгъа сагъа аш берип тур-сун деп буйрукъ бергенмен.

* 16:34 Гьиил шону кюрчюлерин биринчи уланы Абирамны, къапуларын буса гиччи уланы Сегупну къурбан этип сала – Гьиил оьзюню уланларын къурбан этген болма герек. Шолай къурбан этивлер исрайыллыланы айланасындагъы ят халкъланы арасында гъамангъы иш болгъан ва Аллагъны халкъын ругъ якъдан тьюшгенин исбатлай болгъан.

** 17:1 Ильяс – неде: «Гилатдан гёчюп гелген тишбили».

*** 17:9 Сарепат – гъалиги Ливан пачалыкъны топурагъында ерлешген финикийли шагъар. Шолай болгъанда пайхаммар Исрайылны топурагъындан чыгъып тайма герек болгъан.

¹⁰ Ильяс да Сарепатгъа бара. Ол шагъарны къапуларына етгенде, шонда агъач жыйып турагъан бир тул къатын бола. Ильяс, ону чакъырып:

– Савут булан магъа ичмеге бираз сув гелтир, – дей.

¹¹ Къатынны артындан Ильяс:

– Магъа экмек гесек де гелтир, – дей.

¹² – Раббизни, сени Аллагъынгни, атын тутуп ант этемен, – деп жавап бере ол, – мени экмегим ёкъ – сюнкуюде бир увуч ун, кажинде де бираз май тюгюл ёкъ. Бир-эки агъач да алып, барып шо ундан объюме де, уланыма да аш этейим. Шону да ашап, сонг оьлюп къаларбыз.

¹³ Ильяс къатынгъа булай дей:

– Къоркъма. Уьюнге де барып, айтгъан кююнге эт. Тек башлап сени бар затынгдан магъа гиччи чапелек этип гелтир, сонг буса оьюнге де, уланынга да не буса да бир зат этерсен.

¹⁴ Раббиз, Исрайылны Аллагъы: «Раббиз топуракъгъа янгур явдургъанча, сюнкуюдеги ун да уьзюлмес, кажиндеги май да битмес», – деп айта чы дагъы.

¹⁵ Ол барып оьзюне Ильяс айтгъан кююде эте. Гъар гюн шо къатынны, ону уьягълюсюню ва Ильясны ашы уьзюлмеген кююде тура. ¹⁶ Ильяс айтып Раббизден етишген каламгъа гёре, ону сюнкуюндеги уну да уьзюлмей, кажининдеги майы да битмей тура.

Тул къатынны уланыны тириливю

¹⁷ Бираздан уьйню еси шо къатынны уланы авруп къала. Яш баргъан сайын осаллашып тербей, сонг ону тыныш алагъаны да токътап къала. ¹⁸ Шо заман къатын Ильясгъа:

– Гъей Аллагъ йиберген адам, сени магъа не къаршылыгъынг бар? Сен магъа гюнагъымны эсге салма, уланымны оьлтюрме гелгенмисен? – дей.

¹⁹ – Уланынгны магъа бер, – деп жавап бере Ильяс.

Ильяс, анасыны къолундан яшны да алып, ону оьзю турагъан оьртеги уьйге элтип, ятывгъа сала. ²⁰ Сонг ол Раббизни атын тутуп булай чакъырыв эте:

– Раббим, Аллагъым, мен оьзлерде турагъан бу тул къатынны уланын да оьлтюрюп, Сен огъар балагъ гелтиремисен дагъы?

²¹ Ильяс яшны уьстюнде уьч керен созулуп ята ва Раббизни атын тутуп:

– Раббим, Аллагьым, Сен шу яшны тирилтип кьой дагьы! – деп чакьырыв эте.

²² Раббиз Ильясны ялбарывун эшите, яш тириле ва жанланып йибере. ²³ Ильяс, яшны да алып, озюнью уьонден тьупдеги уйге элте. Яшны анасына да берип, ол:

– Къара, уланынг сав! – дей.

²⁴ Тул къатын Ильясгъа:

– Гъали сен Аллагъ йиберген адам экенингни ва Раббизни сенден таба айтылгъан каламы гъакъ герти экенин англадым, – дей.

Ильяс Исрайылгъа къайта

18 ¹ Арадан кеп заман гетип, кьургъакълыкъны учьюнчю йылында, Ильясгъа Раббизни булай каламы етише: – Барып, Агъапны алдында токъта, Мен де топуракъгъа янгур явдурарман.

² Ильяс да Агъапны алдында токътамакъ учун гете.

Самиратда бек гючлю ачлыкъ болгъан. ³ Агъап къаласыны буйрукъчусу Обадиягъа чакьырыв эте. (Обадия Раббизге бек абур эте болгъан. ⁴ Езебел Раббизни пайхаммарларын кыырып тербейгенде, Обадия, юз пайхаммарны да алып, эллишер этип, оланы эки анакъда яшыргъан ва аш, сув булан таъмин этип тургъан.) ⁵ Агъап Обадиягъа булай дей:

– Уькебиздеги бары да булакълар, озенлер бар ерлени айланып чыкъ. Балики, атларыбызны, къачырларыбызны ашатмакъ учун от табып боларбыз, бизге де оланы оьлтюрме тьушмес.

⁶ Олар айланып чыкъма токъташгъан топуракъны озь арасында пайлай: Агъап бир якъгъа, Обадия буса башгъа якъгъа гете.

⁷ Обадия ёлдагъы заман огъар Ильяс ёлугъа. Обадия, ону танып, тап ерге ерли баш ие ва:

– Мен гереген сенмисен, есим Ильяс? – дей.

⁸ – Менмен, – деп жавап бере ол. – Барып, есинге: «Ильяс мунда», – деп айт.

⁹ – Мени озюнгни кьулунг Агъапны кьолуна оьлтюрме берер йимик не гюнагъым бар? – деп сорай Обадия. ¹⁰ Раббизни, сени Аллагъынгни, атын тутуп ант этемен: мени есим сени излеме йиберемен не халкъ къалмады, не пачалыкъ

кьалмады. Сен озьлерде ёкъ деген пачалыкъда неде халкъда гьар гезик есим олагъа сени излеп табып болмагъанына ант этдире эди. ¹¹ Гъали буса сен: «Барып, есинге Ильяс мунда экенин айт», — дейсен. ¹² Мен сени янынгдан гетемен, Раббизни Ругъу буса сени алып гетежек. Тек къайда алып гетежегин билмеймен. Мен барып Агъапгъа айтарман, ол сени тапмас ва мени оьлтюрер. Сени къулунг болгъан мен буса Раббизге яш йылларымдан тутуп абур этемен. ¹³ Езебел Раббизни пайхаммарларын оьлтюрюп тербейгенде, есиме мен не этгенни хабарламагъанмы эди дагъы? Юз пайхаммарны эллишер этип, мен оланы эки анакъда яшырдым ва аш, сув булан таъмин этип турдум. ¹⁴ Гъали буса сен магъа, барып, есинге: «Ильяс мунда», — деп айт дейсен. Ол чу мени оьлтюрежек!

¹⁵ Ильяс:

— Къудратланы Еси болгъан Раббизни атын тутуп ант этемен, мен Агъапны алдына барып токътамай кьалмасман, — дей.

Ильяс ва Баалны пайхаммарлары Кармел тавда

¹⁶ Обадия, Агъапны алдына чыгъып, огъар бары затны хабарлай. Шо заман Агъап Ильясны алдына багъып юрюй.

¹⁷ Ильясны гёрюп, Агъап огъар:

— Исрайылгъа балагъ гелтирген сенмисен? — деп сорай.

¹⁸ — Исрайылгъа балагъ гелтирген мен тюгюлмен, — деп жавап бере Ильяс, — сен де, атангны тухуму да. Сизсиз, Раббизни буйрукъларына да арт берип, Баалланы артына тюшген. ¹⁹ Адамларынгны да йиберип, Кармел тавда бютюн Исрайылдан мени яныма халкъны жый. Езебел ашатагъан Баалны дёрт юз элли пайхаммарын ва Ашераны дёрт юз пайхаммарын гелтир.

²⁰ Бары да исрайыллылагъа билдирмек учун, Агъап адамларын йибере ва Кармел тавгъа пайхаммарланы жыя. ²¹ Халкъны алдына да чыгъып, Ильяс булай дей:

— Сиз къачан болгъунча эки де аягъыгъыз булан акъсакълап туражакъсыз?* Эгер Раббизни Аллагъ деп гысаплай

* 18:21 Бу бирикген сёз тагъымны маънасы шулай болма герек: «токъташмагъан гьалда турмакъ, бир олай, бир де булай иш гёрюп турмакъ» (акъсакъ адам да, шолай бир аягъындан башгъасына гёче туруп, къатты кюйде юрюп болмайлы къала).

бусагъыз, Ону артына тюшюгюз, эгер де Баалны гысаплай бусагъыз, ону артына тюшюгюз.

Халкъ огъар бир зат да жавап бермей. ²² Шо заман Ильяс олагъа булай дей:

– Раббизни пайхаммарларындан янгыз мен къалгъанман, Баалны пайхаммарлары буса дёрт юз элли адам бар. ²³ Бизге эки бугъаны гелтирсин. Сонг олар, бирин айырып, ону гесеклер этип, агъачланы устюне салсын, тек къабудурмай турсун. Мен, бириси бугъаны гъазирлеп, ону агъачланы устюне саларман, тек къабудурмай турарман. ²⁴ Шо заман сиз озюгюзню аллагъыгъызны атын тутуп чакъырыв этерсиз, мен буса Раббизни атын тутуп чакъырыв этермен. Кимники ялын булан жавап берсе, шо гъакъ герти Аллагъ болур.

Бютюн халкъ:

– Сен айтагъан яхшы, – дей.

²⁵ Ильяс Баалны пайхаммарларына:

– Сиз кёп болгъан сонг, эки де бугъадан бирисин алып, ону башлап сиз гъазирлегиз. Озюгюзню аллагъыгъызны атын тутуп чакъырыв этигиз, тек отну къабудурмай туругъуз, – дей.

²⁶ Олар, озлеге берген бугъаны да алып, ону гъазирлей. Олар эртенден тутуп тюш болуп къалгъанча Баалны атын тутуп чакъырыв этип тура.

– Баал, бизге жавап бер! – деп кычыра олар.

Амма гъеч селенив болмай, бирев де жавап бермей. Олар озлени кърбан этеген ерини айланасында атлар йимик чабып айлана. ²⁷ Тюшде Ильяс оланы устюнден кюлеме башлай.

– Бек кычырыгъыз! – дей ол. – Ол чу аллагъ! Балики, ол ойгъа батып турадыр, иши бардыр неде сапар чыкыгъандыр. Балики де, ол юхлайдыр, ону уятма тарыкыдыр.

²⁸ Олар дагъы да бек кычыра, адатына гёре, къан тёгюлюп къалгъанча, кылычлар, сюнгюлер булан озлеге яралар салалар. ²⁹ Тюшден оьте, олар буса ахшамгъы кърбан этивню вакътиси болуп къалгъанча* къагъарланып туралар. Амма не селенив, не жавап болмай. ³⁰ Шо заман Ильяс халкъгъа:

* 18:29 *Ахшамгъы кърбан этивню вакътиси болуп къалгъанча* – демек ёрукъ гысапда, тюшден сонг сагъат учлер болгунча.

– Мени яныма гелигиз, – дей.

Адамлар ону янына геле. Ильяс Раббибизни бузулгъан кърбан этеген ерин янгыдан къура. ³¹ Якъубдан болгъан къавумланы санавуна гёре, ол он эки таш ала. Раббибизни: «Сени атынг Исрайыл болур», – деген каламы Якъубгъа бакъдырылгъан болгъан. ³² Ильяс шо ташлардан Раббибизни аты учун кърбан этеген ерни тизе ва шону айланасы булан эки сата* будай гиреген ор къаза. ³³ Ол, агъачланы яйып, бугъаны гесеклеге пайлай ва агъачланы уьстюне сала. ³⁴ Сонг Ильяс:

– Дёрт уллу кажинни сувдан толтуруп, шону бютюнлей этилеген кърбанлыкъны ва агъачланы уьстюне тёгююз, – дей.

– Бирдагъы да тёгююз, – дей ол. Олар бирдагъы да тёге.

– Уьчюнчюлей де тёгююз, – дей Ильяс. Олар уьчюнчюлей де тёге.

³⁵ Сув кърбан этеген ерни айланасы булан тёгюлюп тура, гъатта орну да толтура. ³⁶ Кърбан этме заман етгенде, Ильяс пайхаммар гелип, булай дей:

– Раббим, Ибрагъимни, Исгъакъны, Исрайылны Аллагъы, бугюн Сен Исрайылдагъы Аллагъ экенинг, Сени къулунг болгъан мен буса бу ишлени барын да Сени кааламынга гёре этгеним ачыкъ болсун дагъы! ³⁷ Раббим, бу адамлар Сен Раббибиз, Аллагъыбыз экенни ва Сен янгыдан буланы юреклерин къайтарагъанны билсин учун жавап бер магъа.

³⁸ Шо заман Раббибизден ялын тюшюп, бютюнлей яллатып этилеген кърбанлыкъны, агъачланы, ташланы, топуракъны ордагъы сувну ютуп къоя. ³⁹ Шону гёрюп, бютюн халкъ, бётёбен тюшюп:

– Раббибиз Аллагъдыр! Раббибиз Аллагъдыр! – деп къычыра.

⁴⁰ Ильяс буса халкъгъа:

– Баалны пайхаммарларын тутугъуз! Къарагъыз, оланы биревю де яшынып къалмагъай эди! – деп буйрукъ бере.

Халкъ пайхаммарланы тутуп бере, Ильяс буса, оланы Кишон озенге де элтип, шонда къырып битдире.

* 18:32 *Эки сата* – къарагъанда, 15 литрге ювукъ.

Къургъакълыкъ бите

⁴¹ Ильяс Агъапгъа:

– Барып, аша, ич, муна мен телиянгурну тавушун эшитип тураман, – дей.

⁴² Агъап да ашама, ичме гете. Ильяс буса, Кармелни тѣбе-сине де минип, ерге ерли энкейип ва бетин тобукъларыны арасына салып токътай.

⁴³ – Барып, денгиз бар якъгъа багъып къара, – дей ол къулуна. Къулу барып къарай.

– Бир зат да ёкъ, – дей ол.

Ильяс етти керен: «Янгыдан барып къара», – дей.

⁴⁴ Еттинчи керен къулу:

– Денгизден таба булут гѣтерилип геле, шону оьлчевю ая чакъы бардыр, – дей.

Ильяс булай дей:

– Барып, Агъапгъа: «Янгургъа тюшмес учун, асгерлик атарбангны да егип, гет», – деп айт.

⁴⁵ Шо вакътиде буса, булутлар гелип, кѣкню къаралтып йибере, ел гѣтериле, гючлю телиянгур башлана, Агъап да Изреелге гете. ⁴⁶ Ильясгъа буса Раббибизни къудраты тюше. Абасын да белбавуну тюбюне къысыдырып, ол сав ёл Агъапны алды булан Изреелге ерли чабып юрюй.

Ильяс Езебелден къача

19 ¹ Агъап Езебелге Ильяс этген бары да затны, нечик ол къылыч да булан Баалны бары да пайхаммарларын къыргъаны гъакъында хабарлай. ² Езебел чавушундан таба Ильясгъа булай айтып йибере:

– Эгер де мен сагъа тангала шу вакътиге сен пайхаммарлагъа этгенни этмесем, аллагълар мени къатты кюйде такъ-сырласын дагъы.

³ Ильяс къоркъа ва оьлюмден къутулмакъ учун къача. Ягъудидеги Беершебагъа етип, ол шонда къулун къоя, ⁴ оьзю буса дангылгъа ярты гюн ёл чакъы мезгилге чыгъып гете. Ильяс гелип, янгыз оьсеген ратам уьлкюню тюбюнде де олтуруп, оьлюмюне байлавлу болуп дуа эте.

– Энни таман, Раббим, – дей ол, – мени Оьзюнге ал, мен башгъа ата-бабаларымдан яхшы тюгюлмен чи.

⁵ Сонг ол ратам улькюню тубюнде ятып юхлап кчала. Бирден огъар малайик тийип:

– Туруп, аша, – дей.

⁶ Ильяс айланасына къарай ва баш ягъында кыызгъан жыжымларда биширилген чапелекни ва кажин булан сувну гёре. Ол, ашап, ичип, къайтып ятып кчала.

⁷ Раббибизни малайиги, экинчилей гелип огъар тийип:

– Туруп, аша, ёгъесе сапарынг бек авур болажакъ, – дей.

⁸ Ильяс туруп, ашай ва иче. Шо рызкъы булан къаркъарасын да беклешдирип, ол Аллагъны таву болгъан Гъорипге етгенче, кыркъ гече, кыркъ гюнню узагъында ёл юрюй. ⁹ Шонда Ильяс анакъны ичине гирип гечени оьтгере.

Ильясгъа Раббибиз гёрюне

Раббибизден Ильясгъа:

– Ильяс, сен мунда не этесен? – деген калам етише.

¹⁰ Ол булай жавап бере:

– Раббибизге этилген мысгъыллавлар мени къзапландырып тура. Исрайыллылар Сени булангъы разилешивню гери урдулар, кърбан этеген ерлерингни буздулар, пайхамарларынгни буса кылыч булан оьлтюрдюлер. Янгыз мен квалгъанман, олар мени де оьлтюрме сюелер.

¹¹ Раббибиз:

– Чыгъып, тавда Раббингни алдында токъта. Раббинг кырыйынгдан оьтежек! – дей.

Муна, къркъунчул, зор гючлю ел тавланы ярды, Раббибизни алдында ярланы гесек-гесегин чыгъарды. Амма елде Раббибизни барлыгъы сезилмеди. Елден сонг ер тербенди. Амма ер тербенинде Раббибизни барлыгъы сезилмеди.

¹² Ер тербенинде сонг ялын оьтюр гетди. Амма ялында Раббибизни барлыгъы сезилмеди. Ялындан сонг йымышакъ шыбышлав эшитилди. ¹³ Ильяс, шону эшитип, абасы булан бетин яба, чыгъып, анакъгъа гиреген ерде токътай. Огъар:

– Ильяс, сен мунда не этесен? – деген аваз етише.

¹⁴ Ол булай жавап бере:

– Раббибизге, Къудратланы Еси Аллагъгъа, этилген мысгъыллавлар мени къзапландырып тура. Исрайыллылар Сени булангъы разилешивню гери урдулар, кърбан этеген

ерлерингни буздулар, пайхаммарларынгни буса кылыч булан оьлтюрдюлер. Янгыз мен кьалгъанман, олар мени де оьлтюрме сюелер.

¹⁵ Раббиз Ильясгъа булай дей:

– Гелген ёлунг булан кьайтып, Шамны дангылына бар. Шонда гелгенде, Гьазаилни башына зайтун май да сюртюр, Арамны пачасы деп билдир. ¹⁶ Дагъы да, Нимшини уланы Егьуну башына зайтун май да сюртюр, Исрайылны пачасы деп билдир. Абел-Мегьоладан чыкьгъан Шапатны уланы Альясаны буса оьзюнгни орнунга пайхаммар деп билдир. ¹⁷ Гьазаилни кылычындан сав кьутулгъан гьар кимни Егьу оьлтюрюр ташлар, Альяса буса Егьуну кылычындан сав кьутулгъан гьар кимни оьлтюрюр ташлар. ¹⁸ Амма Мен Исрайылда етти минг адам сакьлагъанман. Олар Баалны алдында тобукьларындан турмагъанлар ва олар ону таш суратларын оьпмегенлер.

Альяса пайхаммарлыкь кьуллукьгъа чакьырыла

¹⁹ Ильяс, шондан гетип, Шапатны уланы Альясаны таба. Ол, он эки жут оьгюзню де егип, сабан сюрюр тура болгъан, оьзю де он экинчи жут оьгюзню арты булан юрюп тура болгъан. Ильяс, Альясаны янындан оьтюр, ону уьстуне абасын ташлай. ²⁰ Шо заман Альяса, оьгюзлерин де кьоюп, Ильясны артындан чабып юрюй.

– Магъа атам, анам булан савболлашып, оланы оьпме ихтияр бер, – дей ол. – Шондан сонг мен сени булан гелермен.

– Бар, кьайт. Мен сени тутмагъанман, – деп жавап бере Ильяс.

²¹ Шо заман Альяса, кьайтып, эки оьгюзню де алып, оланы соя. Этни биширмек учун, ол сабанын яллата, этни адамлагъа уьлешип бере, олар да ашай. Шондан сонг Альяса, Ильясны артына тюшмек учун, ёл чыгъа ва ону кьуллукьчусу бола.

Бенадат давгъа гьазирлене

20 ¹Арамны пачасы Бенадат асгерин жья. Ону булан бирче атлары, асгерлик атарбалары да булан отуз эки пача бола. Ол чыгъып Самиратны кьуршавгъа ала ва огьар кьаршы дав юрюте. ²Бенадат элчилерин шагьаргъа Агьап пачагъа булай айтмакь учун йибере: ³«Бенадат: „Сени гьююшюнге де,

алтынынга да мен есмендир ва сени къатынларынгны да, авлетлерингни де инг тизивлерине мен есмендир“, – деп айта».

⁴ Исрайылны пачасы:

– Сен айтагъан кюйде, есим пача, мен де, мени бары затым да – сеники, – деп жавап бере.

⁵ Элчилер, янгыдан гелип, булай дей:

– Бенадат: «Мен сени янынга гюмюшюнгни, алтынынгны, къатынларынгны, авлетлерингни талап этмек учун йиберген эдим. ⁶ Мен тангала шу вакътиге къуллукъчуларымны сени къалангны да, сени гъакимлерингни де уйлери тютюп чыкъмакъ учун йибережекмен. Олар озлер* ушатгъан бары да затны алып гетежек», – деп айта.

⁷ Исрайылны пачасы, уълкени бары да тамазаларын да чакъырып, олагъа:

– Бу адам бизге нечик яманлыкъ гъазирлеп айланагъанына къарагъыз чы! Ол мени къатынларымны, авлетлеримни, гюмюшюнню, алтынымны алмакъ учун йибергенде, мен огъар къаршы чыкъмадым, – дей.

⁸ Бары да тамазалар ва бары халкъ огъар:

– Огъар тынглама, огъар ёл къойма, – деп жавап бере.

⁹ Шо заман пача Бенадатны элчилерине булай жавап бере:

– Есим пачагъа: «Менден сен башлап талап этгенингни этермен, бу талабынгны буса къабул этме болмайман», – деп айтыгъыз.

Олар гетелер ва шо жавапны Бенадатгъа етишдирелер. ¹⁰ Шо заман Бенадат Агъапны янына булай айтмакъ учун йибере:

– Эгер де мени гъар адамыма бирер увучну бермек учун Самиратдан таман чакъы хум къалса, аллагълар мени къатты кюйде такъсырласын дагъы!

¹¹ Исрайылны пачасы булай жавап бере:

– Огъар: «Гюбелерингни гиенде макътанма, устъюнлюкден сонг шоланы чечегенде макътан», – деп айтыгъыз.

¹² Бенадат бу сёзлеге пачалар булан бирче чатырларда олтуруп йыбанып турагъанда тынглай ва озюнню адамларына:

– Ябушувгъа гъазирленигиз! – деп буйрукъ бере.

Олар да шагъаргъа чапгын этме гъазирленелер.

* 20:6 *Олар озлер* – бырынгы таржумаланы бирлеринде шолай; ягъуди текстде: «сен».

Арамлыланы биринчилей тюп болуву

¹³ Шо вакъти буса Исрайылны пачасы Агъапны янына пайхаммар гелип, огъар булай билдирив эте:

– Раббибиз: «Шо зор уллу асгерни гёремисен? Бугюн Мен сени шо асгерни къолуна берермен, сен де Мен Рабби экенни англарсан», – деп айта.

¹⁴ – Кимдир дагъы шону этежек? – деп сорай Агъап.

Пайхаммар булай жавап бере:

– Раббибиз: «Виляятланы сардарларыны жагъил асгерчилери», – деп айта.

– Ябушувну ким башлажакъ? – деп сорай ол.

– Сен, – деп жавап бере пайхаммар.

¹⁵ Шо заман Агъап виляятланы сардарларыны жагъил асгерчилеринден эки юз отуз эки адамны чакъыра. Сонг ол къалгъан бары да исрайыллыланы да чакъыра. Барын да санагъанда, етти минг адамны. ¹⁶ Олар Бенадат ва ону булан дос отуз эки пача озълени чатырларында эсирип къалгъанда, тюшде чыгъалар. ¹⁷ Виляятланы сардарларыны жагъил асгерчилери алдын чыгъалар. Бенадат тынчыларын йибере, олар да огъар:

– Самиратдан адамлар чыгъа тура, – деп етишдире.

¹⁸ Ол:

– Шо адамлар паракхатлыкъ булан геле буса да, дав булан геле буса да, оланы сав кюйде тутугъуз.

¹⁹ Виляятланы сардарларыны жагъил асгерчилери ва оланы арты булан гелеген Исрайылны асгери шагъардан чыгъа. ²⁰ Оланы гъариси озълени душманын йыгъа, арамлылар къача ва исрайыллылар оланы гызарлап юрюй. Тек Арамны пачасы Бенадат, атына да минип, озге атлылар булан бирче къачып къутула. ²¹ Исрайылны пачасы алгъа багъып чыгъа, атланы ва асгерлик атарбаланы дагъыта туруп, арамлыланы авур тас этивлеге тарыта. ²² Исрайылны пачасыны янына пайхаммар гелип, огъар:

– Гюч жый ва сагъа не этме тюшегенни ойлаш, неге тюгюл де гелеген язбашда Арамны пачасы сагъа къайтып чапгъын этежек, – дей.

Арамлыланы экинчилей тюп болуву

²³ Шо вакътиде буса Арам пачаны гъакимлери огъар булай таклиф бере:

– Оланы Аллагъы – тавланы Аллагъы. Она шо саялыдыр оланы бизден гючлю экени. Эгер де биз олар булан тюзде ябуш-сакъ, олардан гючлю чыгъажакъбыз. ²⁴ Сен булай эт: бары да пачаланы, озлени асгердеги ерлеринден тайдырып, орнуна башгъа асгербашчыланы сал. ²⁵ Ондан къайры да, исрайыллылар булан тюзде ябушмакъ учун, сен нечакъы асгерни тас этген бусанг, шончакъыны жый – атны орнуна атны, асгерлик атарбаны орнуна асгерлик атарбаны. Шо заман биз олардан, гертиден де, гючлю чыгъажакъбыз.

Арам пача, гъакимлери булан разилешип, олар айт-гъанны эте. ²⁶ Дагъы язбашда Бенадат, арамлыланы да жыйып, исрайыллылар булан ябушмакъ учун, Апекге бара. ²⁷ Исрайыллылар жыйылгъан сонг ва сурсатлар, асгерлик алатлар алгъан сонг, арамлыланы къаршысына чыгъа. Исрайыллылар, эки гиччи эчки сиривге де ошап, оланы алдында къонушуп токътай, арамлылар буса бютюн айлана якъны толтуруп къоя.

²⁸ Аллагъ йиберген адам, Исрайылны пачасыны янына гелип, булай дей:

– Раббибиз: «Арамлылар Раббибиз тюзлени Аллагъы тюгюл, тавланы Аллагъы деп айта болгъан сонг, Мен бу зор уллу асгерни сени къолунга берермен ва сиз де Мен Рабби экенни билерсиз», – деп айта.

²⁹ Етти гюн олар бир-бирини къаршысында токътап туралар, еттинчи гюн ябушув башлана. Исрайыллылар бир гюнню ичинде арамлыланы юз минг яв асгерчисин болмагъандай эте. ³⁰ Къалгъанлары Апек шагъаргъа къача. Шонда оланы йигирма етти мингини устюне там чөгюп къала. Бенадат да, бекликге къачып, ичиндеги уйлеге гирип яшына.

Агъап Бенадатны аяй

³¹ Бенадатны гъакимлери огъар:

– Тынгла чы, биз Исрайылны къавумундагъы пачалар рагъмулу деп анлагъанбыз. Бизге, хапта опуракълар да гийип, башларыбызда аркъанлар да булан Исрайылны

пачасыны янына барма ихтияр бер. Балики, ол сени оьлтюрмей, аяп кьояр, – дей.

³² Хапта опуракълар да гийип, башларында аркъанлар да булан олар Исрайылны пачасыны янына геле ва булай дей:

– Сени кьулунг Бенадат: «Тилеймен, мени сав кьой», – деп айта.

Пача:

– Ол савму дагъы? Ол чу мени агъам, – деп жавап бере.

³³ Элчилер, пачаны жавабында рагъмуну бир белгисин гьорюп, алгъасавлукъда ону сьзюн якълап сьйлейлер.

– Дюр, Бенадат сени агъанг! – дейлер олар.

– Барып, ону гелтиригиз, – дей пача.

Бенадат Агъапны янына чыгъа. Агъап ону оьзюню асгерлик атарбасында олтурта.

³⁴ – Мен сагъа мени атам сени атангдан алгъан шагъарланы кьайтарарман, – дей Бенадат. – Атам Самаритде базарлар ачгъан йимик, сен де Шамда ачма боларсан.

Агъап:

– Мен сени шолай шартлар булан йиберемен, – деп жавап бере.

Агъап, Бенадат булан дыгъар да байлап, ону йибере.

Пайхаммар Агъапгъа бетлей

³⁵ Раббизни каламы етишип, бир пайхаммар башгъасына:

– Тилеймен, мени тьуй, – дей.

Тек ол рази болмай.

³⁶ Шо заман пайхаммар:

– Сен Раббизге тынгламагъан сонг, мени янымдан гетгендокъ, сени арслан оьлтюрежек, – дей.

Шо адам гетгендокъ, къаршысына арслан чыгъып, ону оьлтюрюп кьоя.

³⁷ Пайхаммар, башгъа адамны табып, огъар:

– Тилеймен, мени тьуй, – дей.

Шо адам, ону тьуюп, яраландырып кьоя. ³⁸ Шо заман пайхаммар, пачаны къаравуллай туруп, ёлну ягъасында токътай. Башындагъы шаршавну гьзлерин ябагъан кьюде тьупге де тьюшюрюп, ол ябылып токътай. ³⁹ Пача янындан оьтюр барангъанда, пайхаммар огъар булай кьычыра:

– Мен, сени кьулунг, ябушув юрюлеген ерни кьап ортасында токьтагъан эдим. Мени яныма есир де булан бир асгерчи гелип: «Шу адамны сакълап тур. Эгер де бу тас болса, муну орнуна сагъа оьлме неде сагъа талант* гюмюш тѳлеме тюшежек», – деген эди. ⁴⁰Тек мен ону-муну булан машгъул болуп турагъанда, есир яшынып ѳкь болуп кьалды.

– Сагъа гьукму шотай болур, – дей Исрайылны пачасы. – Шону сен оьзюнг айтдынг.

⁴¹Шо заман пайхаммар гѳзлерин япгъан башындагъы шаршавну тез-тез юлкзуп ташлай. Исрайылны пачасы муну пайхаммар экенни англай. ⁴²Пайхаммар огъар булай дей:

– Раббибиз: «Мен оьзюн налатлагъан адамны йиберип токьтадынг сен. Шо саялы сагъа шо адам учун оьлме тюшежек, сени халкьынга буса ону халкьына болма тарыкьлы зат болажакъ», – деп айта.

⁴³Исрайылны пачасы Самиратдагъы кьаласына бек пашман ва кьзаплангъан гьалда кьайта.

Наботну юзюмлюгю

21 ¹Арадан заман гетип, шулай агъвалатлар бола. Изреелли Наботну Изреелде, Самиратны пачасы Агъапны кьаласыны кьырийында, юзюмлюгю болгъан. ²Агъап Наботгъа булай дей:

– Юзюмлюгюнгнию магъа бахча этмек учун бер, шо мени кьаламны ювугъунда чы. Шону орнуна мен сагъа дагъы да тизив юзюмлюк берейим неде, сюе бусанг, шону гьагъын тѳлейим.

³Амма Набот:

– Магъа ата-бабаларымны еслигин бережек гюнлени Аллагъ гѳрсетмесин, – деп жавап бере.

⁴Агъап уьюне бек пашман ва кьзаплангъан гьалда гете, неге тьугюл де изреелли Набот: «Мен сагъа ата-бабаларымны еслигин бермесмен», – деп айтгъан. Ол ятивунда, артын да берип, ашамакъны да гери уруп, ята. ⁵Агъапны кьатыны Езебел, ону янына да гирип:

– Сен неге булай бек пашмансан? Сен неге ашамайсан? – деп сорай.

⁶Агъап кьатынына булай жавап бере:

* 20:39 *Талант* – 34 килогъа ювукъ.

– Неге туюл де, мен изреелли Наботгъа: «Юзюмлюгюнню магъа сат неде, сие бусанг, шону орнуна башгъасын берейим», – деген эдим. Ол буса: «Мен сагъа юзюмлюгюнню бермесмен», – деди.

⁷ Езебел:

– Сен озюнню Исрайылны пачасы йимик тутуп бажармайсан. Тур, аша! – дей. Къаркъаранга гюч жый, изреелли Наботну юзюмлюгюн сагъа мен алып берермен, – дей.

⁸ Езебел Агъапны атындан кагъызлар язып, шоланы пачаны мюгьюрю де булан бегетип, Набот шагъарда яшайгъан тамазалагъа ва белгили адамлагъа йибере. ⁹ Шо кагъызларда ол булай язгъан болгъан:

«Оразаны гюнюн билдиригиз ва Наботну халкъны арасында абурлу ерде олтуртугъуз. ¹⁰ Ону къаршысында буса эки ярахсызны олтуртугъуз. Олар Набот Аллагъны ва пачаны мысгъыллагъан деп шагъатлыкъ этсинлер. Шондан сонг, ону чыгъарып, ташгъа тутуп оьлтюрюгюз».

¹¹ Наботну шагъарында яшайгъан тамазалар ва белгили адамлар Езебел озюнню кагъызларында буюргъан кюйде этелер. ¹² Олар ораза деп билдирелер ва Наботну халкъны арасында абурлу ерде олтурталар. ¹³ Сонг эки ярахсыз гелип, Наботну къаршысында олтура ва халкъны алдында ону:

– Набот Аллагъны да, пачаны да мысгъыллады, – деп айыплап сейлей.

Шондан сонг Наботну шагъардан тышгъа да чыгъарып, ташгъа туталар. ¹⁴ Сонг олар Езебелге:

– Наботну ташгъа тутдулар, ол оьлдю, – деп билдирме йиберелер.

¹⁵ Езебел Наботну ташгъа тутгъанын эшитгенде, ол эрине:

– Туруп, озюнге изреелли Наботну юзюмлюгюн ал. Ол сагъа шону сатма скоймеген эди. Набот сав туюл, ол оьлдю, – дей.

¹⁶ Набот оьлгенни эшитгенде, Агъап ону юзюмлюгюн алмакъ учун гете.

***Ильяс пайхаммар Агъапгъа ва Езебелге алданокъ
къаршы билдирив эте***

¹⁷ Тишбиден чыкъгъан Ильясгъа Раббизни булай каламы етише:

¹⁸ – Самиратда гъакимлик этеген Исрайылны пачасы Агъапны алдына багъып чыкъ. Агъап буссагъат Наботну юзюмлюгюнде. Ол шонда юзюмлюкню елемек учун гелген. ¹⁹ Огъар булай айт: «Раббибиз: „Сен адамны оьлтюрдюнг. Гъали буса ону мюлкюн елеп айланамысан?“» – деп айта. Сонг огъар булай айт: «Раббибиз: „Итлер Наботну къанын ялайгъан ерде сени къанынгны ялар!“» – деп айта.

²⁰ Агъап Ильясгъа:

– Душманым, гъасили, сен мени тапдын! – дей.

– Тапдым, – деп жавап бере ол, – неге тюгюл де сен Раббибизни алдында яманлыкъ этме токъташдын.

²¹ Раббибиз булай дей: «Мен сагъа балагъ гелтирермен. Мен сени наслуларынгни къырарман ва Агъапны эргиши тайпасыны – къулларыны да, азатларыны да – урлугъун ушьютермен. ²² Мен сени тухумунгню Набатны уланы Еробоамныкине ва Агъияны уланы Баашаныкине ошатарман, неге тюгюл де сен Мени къазапландырдын ва Исрайылны гюнагъгъа тартдын». ²³ Езебелни гъакъында да Раббибиз: «Изреелни тамыны ягъында Езебелни итлер талап битдирер», – деп айта. ²⁴ Агъапны шагъарда оьлген адамларын итлер талап битдирер, авлакъда оьлгенлерин буса къушлар чокъуп битдирер.

²⁵ (Къатыны Езебел яман хыялгъа салгъан Агъап йимик, Раббибизни алдында яманлыкъ этме токъташгъан дагъы бирев де болмагъан. ²⁶ Ялгъан аллагълагъа сужда эте туруп, оьзлени Раббибиз исрайыллылардан къувалагъан аморлулагъа ошап, ол оьтесиз яман кюйде иш гьрген.)

²⁷ Шо сьзлени эшитгенде, Агъап уьстюндеги опуракъларын йыртып ташлай, бир хапта опуракълар гие ва ораза тутта. Ол шо хапта опуракъларын да чечмеген кюйде юхлай ва бек пашман юрой.

²⁸ Тишбиден чыкъгъан Ильясгъа Раббибизни булай каламы етише:

²⁹ – Сен Агъап Мени алдымда юваш болгъан кююн гьрдюнгмю? Агъап Мени алдымда юваш болгъаны саялы, Мен огъар балагъны савунда гелтирмесмен. Амма Агъапны тухумуна шо балагъны Мен ону уланыны савунда гелтирермен.

Мика пайхаммар Агъагъа къаршы алданокъ билдирив эте

22 ¹Арамны да, Исрайылны да арасында уьч йыл дав юрюлмей тура. ²Амма уьчюнчю йыл Ягъудини пачасы Ёшпат Исрайылны пачасыны янына бара. ³Исрайылны пачасы озъюню гъакимлерине:

– Гилатдагъы Рамот бизинки экенни билмеймисиз дагъы? Биз буса шону Арамны пачасындан чыгъарып алма да къарамайбыз, – дей.

⁴Ол Ёшпатгъа:

– Сен мени булан Гилатдагъы Рамот учун дав этме гележекмисен? – деп сорай.

Ёшпат Исрайылны пачасына:

– Мен бары этегенимде сени йимик иш гёрюп туражакъман, мени халкъым сени халкъынгдыр, мени атларым сени атларынгдыр, – деп жавап бере.

⁵Дагъы да Ёшпат Исрайылны пачасына:

– Башлап Раббизини таклифине тынглап къара, – дей.

⁶Исрайылны пачасы пайхаммарланы – дёрт юзге ювукъ адамны жъя ва олагъа:

– Мен Гилатдагъы Рамот булан давгъа барайыммы яда бармайыммы? – деп сорай.

– Бар, – деп жавап берелер олар. – Раббизини шону сени къолунга бережек.

⁷Ёшпат:

– Мунда биз озъюне сорап болар йимик Раббизини дагъы пайхаммары ёкъму экен? – деп сорай.

⁸Исрайылны пачасы Ёшпатгъа булай жавап бере:

– Биз озъюнден таба Раббизиге сорап болар йимик бирдагъы бирев бар. Тек мен ону гёрюп ярамайман, неге тюгюл де ол мени гъакъымда бир заманда да алданокъ яхшы хабар билдирмеген, янгыз яманын билдирип тургъан. Шо Имланы уланы Мика.

– Пачагъа шолай сёйлеме ошамас, – дей Ёшпат.

⁹Шо заман Исрайылны пачасы, асгербашчыларындан бирисин чакъырып:

– Тезликде Имланы уланы Миканы гелтир! – дей.

¹⁰Исрайылны ва Ягъудини пачалары, озлени пача опуракъларын да гийип, Самиратны къапуларыны алдында иннырда

тахларына да минип олтуралар, бары да пайхаммарлар буса оланы алдында гележекде болагъан агъвалатланы алданокъ билдирип туралар. ¹¹Канаананы уланы Сидкия, оъзюне темир мююзлер де этип, булай дей:

– Раббиз: «Арамлылар кырылып битип къалгъанча, сен шо мююзлер булан оланы сюзюп туражакъсан», – деп айта.

¹²Къалгъан пайхаммарлар да, шо гыакъда алданокъ билдире туруп, булай айталар:

– Гилатдагы Рамотгъа да барып, устьюнюкню алып къайт; Раббиз шону сени къолунга бережек.

¹³Миканы чакъырмакъ учун гетген элчи пачагъа:

– Тынгла чы, бары да пайхаммарлар бир тавушдан сен устьюнюкге етежекни алданокъ билдирелер. Сени сёзюнг оланы сёзюне кыйышып къалсын. Рази къалагъан кюйде сёйле чи, – дей.

¹⁴Амма Мика:

– Раббизни атын тутуп ант эмемен, мен огъар янгыз магъа Раббиз айтгъанны айтажакъман, – дей.

¹⁵Мика гелгенде, пача огъар:

– Мика! Биз Гилатдагы Рамот булан дав этейикми яда этмейикми? – деп сорай.

– Озокъда, этигиз, устьюнюкню де алыгъыз, – деп жавап бере ол. – Раббиз шону сени къолунга бережек.

¹⁶Амма пача огъар:

– Раббизни аты учун сен магъа гыакъ гертиликден къайры дагы бир затны да айтмасын деп, мен сени нече керен ант этме борчлу этейим? – дей.

¹⁷Шо заман Мика булай жавап бере:

– Бютюн Исрайылны мен кыйчусуз тавлагъа чачылып гёрдюм. Раббиз де: «Оланы еси ёкъ. Гъариси уьюне паракъатлыкъ булан къайтсын», – деди.

¹⁸Исрайылны пачасы Ёшапатгъа:

– Мен сагъа ол мени гыакъымда бир заманда да алданокъ яхшы хабар билдирмеген, янгыз яманын билдирип тургъан деп айтмагъан эдимми дагы? – дей.

¹⁹Мика булай дей:

– Гъасили, Раббизни каламына тынгла. Мен Раббизни Оъзюню тахында олтуруп гёрдюм. Раббизни онг ягъында да, сол ягъында да Ону кёклердеги бары да

малайиклери бар эди. ²⁰ Раббибиз: «Агъап, Гилатдагъы Рамотгъа да барып, тюп болсун учун, ону ким алдатып чыгъарып болур?» — деп айтды. Бири бир затны, башгъасы башгъа затны айтып турдулар. ²¹ Нечик де бир ругъ чыгъып ва Раббибизни алдында токътап: «Мен ону алдатып чыгъарарман», — деп айтгъанча, шо кюйде болуп турду. «Нечик?» — деп сорады Раббибиз. ²² «Мен, барып, ону бары да пайхаммарларыны тиллеринде ялгъан ругъ болуп токътарман», — деди ол. «Дюр, сен шону башына чыгъарсан ва ону алдатып чыгъарып болурсан, — деди Раббибиз. — Барып, шолай эт». ²³ Муна, гъали Раббибиз сени шо бары да пайхаммарларынгни тиллерине ялгъан ругъну салды, сагъа буса Ол балагъ гъазирлеп къойду.

²⁴ Шо заман Канаананы уланы Сидкия барып Миканы ягъын къыздыра. Ол:

— Сени булан сёйлемек учун, Раббибизни Ругъу менден сагъа нечик гёчдю? — деп сорай.

²⁵ Мика:

— Сен шо гъакъда ичиндеги уйге гирип яшынгъан гюн билежексен, — деп жавап бере.

²⁶ Шо заман Исрайылны пачасы булай буйрукъ бере:

— Миканы алып, ону къайтып шагъарны башчысы Амонну ва пачаны уланы Юашны янына йиберигиз. ²⁷ Булай да айтыгъыз: «Пача: „Мен эсен-аман къайтгъанча, бу адамны тёлеге де салып, тойгъунча аш бермей, экмек де, сув да булан сакълап туругъуз“, — деп айта».

²⁸ Мика:

— Эгер де сен эсен-аман къайтсанг, Раббибиз менден таба сёйлемеген деп къой, — дей.

Ол дагъы да:

— Шу сёзлени бары да адамлар эшитсин! — дей.

Агъап Гилатдагъы Рамотда оьле

²⁹ Исрайылны пачасы Ягъудини пачасы Ёшапат да булан Гилатдагъы Рамотгъа багъып тербене. ³⁰ Исрайылны пачасы Ёшапатгъа:

— Мен ябушувгъа устьюмдеги опуракъларымны да алышдырып гиришежекмен, сен буса пача гийимингни гийген кюйде турарсан, — дей.

Исрайылны пачасы, устьюндеги опуракъларын да алышдырып, ябушувгъа гирише. ³¹ Арамны пачасы буса объюню асгерлик атарбалы асгерлерини устьюндеги отуз да эки башчысына:

– Исрайылны пачасы булан тюгюл эсе, бирев булан да: не гиччи булан, не уллу булан – ябушмагъыз, – деп буйрукъ эте.

³² Асгерлик атарбалы асгерлени устьюндеги башчылар Ёшапатны гѳргенде: «Озокъда, бу Исрайылны пачасы», – деп ойлашалар.

Олар обълер Исрайылны пачасы деп ойлашгъан Ёшапатны устьюне чапмакъ учун бурулалар. Амма Ёшапат кычыргъанда, ³³ асгерлик атарбалы асгерлени устьюндеги башчылар ол Исрайылны пачасы тюгюл экенни гѳре ва ону гъызарлайгъанын токътата. ³⁴ Тек бирев, жаясын тартып, объю де къаравулламагъан кюйде, Исрайылны пачасын яралап къоя. Окъ гюбедеги бир ярывгъа тюзленип къала. Пача объюню асгерлик атарбалы асгерчисине:

– Бурул, мени бу ябушувну ичинден чыгъар! Магъа яра тийди, – дей.

³⁵ Амма къызгъын ябушув сав гюн узатылып тура. Пача, объюню асгерлик атарбасында да эретуруп, арамлыланы алдында токъгап турма борчлу бола. Ярасындагъы къан атарбагъа агъылып тура. Ахшам ол гечине. ³⁶ Гюн арта турагъанда, асгерге:

– Гъар адам объюню шагъарына, гъар ким объюню топурагъына къайтсын! – деген чакъырыв яйылып гете.

³⁷ Пача гечине. Ону Самиратгъа гелтирип гѳмелер. ³⁸ Асгерлик атарбаны буса Самиратны объюнде къагъба къатынлар киринеген бир кѳлюнде жувалар ва Раббизден етишген каламгъа гѳре, итлер ону къанын ялап туралар.

³⁹ Агъапны гъакимлигини вакътисиндеги объзге агъвалатланы, ол этип гетген ишлени, шоланы арасында ол къургъан, магъи тутулгъан къаланы ва ол беклешдирген шагъарланы гъакъында айтсакъ, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып ёкъму дагъы? ⁴⁰ Агъап ата-бабаларыны янына гѳчюп парахат бола. Агъапны уланы Огъозия ону орнуну пача болуп олтура.

Ёшапат – Ягъудини пачасы

⁴¹ Исрайылны пачасы Агъапны гъакимлигини дёртюнчю йылында Асаны уланы Ёшапат Ягъудини пачасы болуп олтура. ⁴² Ёшапат пача болгъанда, огъар отуз беш йыл бола болгъан. Ол Ерусалимде йигирма беш йылны узагъында гъакимлик этип тура. Ёшапатны анасыны аты Азуба болгъан, ол Шилгъини кызы болгъан. ⁴³ Ёшапат бары этеген ишлеринде атасы Асаны ёллары булан юрюп тура. Ол шо ёллардан гъеч тайышмай ва Раббибизни алдында тюз болагъан затланы этип юрюп тура. Амма бийикликлердеги сыйлы ерлер дагъытылмай, халкъ да шонда къурбанларын этип, яллатып арив ийислер де чыгъарып тура. ⁴⁴ Дагъы да Ёшапат Исрайылны пачасы булан парахатлыкъны дыгъарын байлай.

⁴⁵ Ёшапатны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатланы, ол етишген натижаланы ва ону асгерлик игитликлерини гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ⁴⁶ Атасы Асаны девюрюнде улкедеги къагъбалыкъ юрютеген эргишилени къалды-къулдуларын ол тамурундан юлкъуп ёкъ эте. ⁴⁷ Эдомда пача болмай, шонда селдер гъакимлик этип тура. ⁴⁸ Опирден алтын гелтирмек учун, Ёшапат таршиш гемелерини денгиз асгерин къура. Амма гемелер денгизде ончакъы юзмей, неге тюгюл де шолар Исъюн-Габирдеги озлени токътайгъан еринде дагъылып къала. ⁴⁹ Шо заман Агъапны уланы Огъозия Ёшапатгъа:

– Мени адамларым сеникилер булан юзюп турсун, – дей. Амма Ёшапат шолай суймей.

⁵⁰ Ёшапат ата-бабаларыны янына гёчюп парахат бола. Ону озюню атасы Давутну Шагъарында ата-бабаларыны кырыйында гёмелер. Ёшапатны уланы Юрам атасыны орнуна пача болуп олтура.

Агъазия – Исрайылны пачасы

⁵¹ Ягъудини пачасы Ёшапатны гъакимлигини он еттинчи йылында Агъапны уланы Огъозия Самиратда Исрайылны пачасы болуп олтура. Ол Исрайылгъа эки йыл

гъакимлик эте. ⁵² Агъазия Раббибизни алдында яманлыкъ этип юрюй, неге тюгюл де ата-анасыны ва Исрайылны гюнагъгъа тартгъан Набатны уланы Еробоамны ёлларында юрюп тура. ⁵³ Агъазия Баалгъа къуллукъ этип, огъар сужда къылып ва атасы йимик Раббибизни, Исрайылны Аллагъыны къзапландырып тура.

Пачаланы Дёртюнчю китабы

Ильяс пайхаммар ва Агъазия пача

1 ¹Агъап пача гечинген сонг, муаплылар исрайыллылагъа къаршы баш гётерелер. ²Огъозия буса, Самиратдагъы оъзюню къаласыны челтиринден таба йыгъылып, сакъат болуп къала. Ол оъзюню вакиллеринден булай айтып йибере:

– Барып, Экронну аллагъы Баал-Зебупгъа мен шу сакъатлыгъымдан сав боларманмы, сорап билигиз гъали.

³Раббибизни малайиги буса Тишбиден чыкъгъан Ильясгъа булай дей:

– Самират пачаны вакиллерини алдына да чыгъып, олагъа булай айтыгъыз: «Экронну аллагъы Баал-Зебупгъа барып сорамасагъыз, Исрайылны Аллагъы ёкъму?» – деп сорагъыз.

⁴Раббибиз булай айта: «Сен ятгъан ятывунгдан турмажакъсан. Сен оълежексен!».

Ильяс гете.

⁵Вакиллер буса пачаны ягъына къайта. Пача олагъа:

– Неге къайтып гелдигиз? – деп сорай.

⁶– Бизин алдыбызгъа бир адам чыкъгъан эди, – деп жавап бере олар. – Ол бизге булай деди: «Сизин йиберген пачагъызны ягъына да барып, огъар: „Раббибиз булай айта: Адамларынгни да йиберип, Экронну аллагъы Баал-Зебупгъа соратмасанг, Исрайылны Аллагъы ёкъму? Гъасили, сен ятгъан ятывунгдан турмажакъсан. Сен оълежексен!“ – деп айтыгъыз».

⁷Пача вакиллерине:

– Сизин алдыгъызгъа чыгъып, шу сёзлени айтгъан адамны гёлеми нечик эди? – деп сорай.

⁸Олар:

– Ону уьстюнде териден опурагъы, бутларыны оър ягъында буса сакътиян белбаву бар эди, – деп жавап бере.

Пача:

– Ол тишбили Ильяс, – дей.

⁹ Пача Ильясны ягына элли асгерчи де булан бир асгербашчысын йибере. Асгербашчы, тѣбени башында олтургъан Ильясны ягына да гѣтерилип, огъар булай айта:

– Гъей Аллагъ йиберген инсан, пача сагъа тюпге багъып тюш деп буюра.

¹⁰ Ильяс асгербашчыгъа:

– Эгер де мен Аллагъ йиберген инсан бусам, кѣкден ялын тюшюп, сени де, сени адамларынгны да ютуп къойсун! – деп жавап бере.

Кѣкден ялын тюшюп, асгербашчыны да, ону элли де асгерчисин де ютуп къоя. ¹¹ Шо заман пача Ильясны ягына элли асгерчиси де булан башгъа асгербашчысын йибере. Ол Ильясгъа булай айта:

– Гъей Аллагъ йиберген инсан, пача сагъа тез тюпге багъып тюш деп буюра.

¹² – Эгер де мен Аллагъ йиберген инсан бусам, – деп жавап бере Ильяс, – кѣкден ялын тюшюп, сени де, сени элли асгерчингни де ютуп къойсун!

Аллагъны ялыны кѣкден тюшюп, асгербашчыны да, ону элли асгерчисин де ютуп къоя. ¹³ Шо заман пача элли асгерчиси де булан учюнчю асгербашчысын йибере. Шо асгербашчы гелип, Ильясны алдында тобукъларындан токътай.

– Гъей Аллагъ йиберген инсан, – деп ялбара ол, – тилеймен, сени къулларынг болгъан магъа да, шу элли асгерчиге де языкъсын, бизин оьлтюрме! ¹⁴ Кѣкден тюшген ялын башлапгъы эки асгербашчыны да, ону асгерчилерин де ютуп къойду чу. Магъа языкъсын, мени оьлтюрме!

¹⁵ Раббибизни малайиги Ильясгъа:

– Асгербашчы булан бирче тюпге тюш, къоркъма ондан, – дей.

Шо заман Ильяс, туруп, ону булан бирче пачаны ягына багъып тюше. ¹⁶ Ильяс пачагъа булай дей:

– Раббибиз булай айта: «Исрайылда Аллагъ ёкъму? Сен Экронну аллагъы Баал-Зебупгъа соратма вакиллерингни йиберип турдунг! Шо саялы сен ятгъан ятывунгдан турмажакъсан. Сен оьлежексен!».

¹⁷ Раббибиз Ильясдан таба айтгъан сѣзге гѣре, Агъазия пача оьле. Огъозияны уланы болмагъангъа гѣре, ону орнуна иниси

Ёрам тахгъа минип олтура. Шо агъвалат Ёшпатны уланы Юрам деген ягъуди пачаны гъакимлигини экинчи йылында бола.

¹⁸ Огъозияны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени гъакъында айтсакъ, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

Ильяс пайхаммарны кёкге гётериливю

2 ¹ Муна, Раббиз Ильясны уйрюлюп эшеген елни ичиндеги кюйде кёкге гётерген кюй. Ол Альяса да булан бирче Гилгалдан геле болгъан. ² Ильяс огъар:

– Бу ерде тур, Раббиз мени Бет-Элге йибере тура, – дей. Альяса:

– Раббизни атын тутуп ант этемен, мен сени янгыз къоймажакъман! – дей.

Олар Бет-Элге багъып тербене. ³ Бет-Элдеги пайхаммарланы бирче турагъан бёлюю, Альясаны алдына чыгъып:

– Раббиз бугюн сени ягъынгдан есингни алажакъны билемисен? – деп сорай.

– Билемен, – деп жавап бере ол. – Иннемей туругъуз.

⁴ Ильяс огъар:

– Альяса, тилеймен, шу ерде тур; Раббиз мени Еригъонгъа йибере тура, – дей.

Ол:

– Раббизни атын тутуп ант этемен, мен сени янгыз къоймажакъман! – деп жавап бере.

Олар Еригъонгъа багъып тербене. ⁵ Еригъондагъы пайхаммарланы бирче турагъан бёлюю, Альясаны алдына чыгъып:

– Раббиз бугюн сени ягъынгдан есингни алажакъны билемисен? – деп сорай.

– Билемен, – деп жавап бере ол. – Иннемей туругъуз.

⁶ Ильяс огъар:

– Бу ерде тур, Раббиз мени Урдунгъа йибере тура, – дей. Альяса:

– Раббизни атын тутуп ант этемен, мен сени янгыз къоймажакъман! – деп жавап бере.

Олар бирче ёлун узаталар. ⁷ Олар екевю де Урдунну ягъасына гелип токътагъанда, пайхаммарланы бирче турагъан бёлююнден элли пайхаммар гелип, бираз ариде оланы къаршысында

токътай. ⁸ Ильяс уъстюндеги абасын чече, ону бурачалап жыйып, шону булан сувгъа багъып ура. Сув онггъа ва солгъа багъып герилип ачылып къала, олар экевию де къуру топуракъдан озенни ари ягъына багъып чыгъа. ⁹ Олар чыкыгъанда, Ильяс Альясагъа:

– Айт чы, мени сени ягъынгдан алгъанча, сагъа не этейим? – деп сорай.

– Магъа сени ругъунгну эки къабат артыкъ кюйде варисликге алма къой, – деп жавап бере Альяса.

¹⁰ – Къыйын затны тилейсен, – дей Ильяс. – Эгер де мени сени ягъынгдан алагъан кюйню гёрсенг, сен айтагъан кюйде болажакъ, ёгъесе шолай болмажакъ.

¹¹ Олар шолай сёйлей туруп барагъанда, бирден ялын келпетдеги асгер арба да, атлар да гелип, оланы айырып къоя ва Ильяс уыйрюлюп эшеген елни ичиндеги кюйде кёкте гётерилип гете. ¹² Альяса, бу ишге де къарай туруп:

– Атам! Атам! Исрайылны асгерлик арбасы, атлы асгери! – деп кычыра.

Бу ишлени гёрюп болмайгъан болгъанда, ол, озюню гийимин алып йиберип, йыртып ташлай. ¹³ Ол Ильясны уъстюнден тюшген абаны гётерип ала, артгъа багъып къайтып, Урдунну ягъасында токътай. ¹⁴ Альяса, шо абаны алып, шону булан сувгъа багъып ура.

– Къайдадыр Раббиз, Ильясны Аллагъы? – дей ол.

Альяса сувгъа багъып ургъанда, сув онггъа ва солгъа багъып герилип ачылып къала, ол да озенни ари ягъына чыгъа.

¹⁵ Еригъондагъы пайхаммарланы бирче турагъан бёлюю бу ишлени гёргенде:

– Ильясны ругъу Альясагъа гёчген, – дейлер.

Олар, Альясаны алдына чыгъып, тап ерге ерли баш иелер.

¹⁶ – Биз сени къулларынгбыз. Бизин элли къатты эргишибиз бар, – дей олар, – ихтияр берсенг, олар барып сени есингни излеп гелер эди. Балики, Раббизни Ругъу, ону тутуп йиберип, тавланы бирисине неде къолланы бирисине ташлап къойгъандыр?

– Ташламагъан, – деп жавап бере Альяса. – Йибермегиз оланы.

¹⁷ Тек олар Альясагъа къарышып къалалар, ол да:

– Йиберигиз оланы, – деп, ихтияр бере.

Олар да элли эргишини йиберелер. Олар уч гонню узагъында Ильясны излеп айланалар, тек табып болмайлар. ¹⁸ Олар Еригъонда къалгъан Альясаны ягъына къайтгъанда, ол олагъа: – Мен сизге бармагъыз деп айтмагъанмы эдим дагъы? – дей.

Альясаны гъайран ишлери

¹⁹ Шагъарда яшайгъанлар Альясагъа:

– Есибиз, объюнг де гёреген кюйде, бу шагъарны ерлешген кюю яман тюгюл, тек мундагъы сув яман, топуракъ да тюшюмсюз, – дейлер.

²⁰ – Магъа янгы сукара гелтиригиз, – дей ол, – шону ичине туз да салыгъыз.

Олар Альясагъа гелтирип берелер. ²¹ Ол, сувбашгъа багъып чыгъып, шогъар туз тёге туруп, булай дей:

– Раббиз: «Мен бу сувгъа эм эдим. Гъали энни бир заманда да шо сувдан не олюм, не тюшюмсюзлюк болмажакъ», – деп айта.

²² Альяса айтгъан сёзге гёре, бугюнлеге етгенче де шо сув жанлы кюйде къалып тура.

²³ Альяса шондан Бет-Элге багъып тербене. Ол ёл булан юрюп барагъанда, шагъардан бир яшлар чыгъып, ону устьюнден кюлеме башлайлар:

– Ёкъ бол, аязбаш! – деп кычыралар олар. – Тас бол, аязбаш!

²⁴ Альяса, артгъа бурулуп, олагъа къарай ва Раббизни атын тутуп олагъа налат бере. Шо заман агъачлыкъдан эки тиши аюв чыгъып, кыркъ эки уланъяшны паралап къоя. ²⁵ Альяса буса Кармел тавгъа багъып тербене ва шондан Самиратгъа къайтып геле.

Ёрам – Исрайылны пачасы

3 ¹ Агъапны уланы Ёрам Ягъудини пачасы Ёшпатны гъакимлигини он сегизинчи йылында Исрайылны пачасы болуп олтура ва Самиратда он эки йыл гъакимлик эте. ² Объюню атасы ва анасы йимик кёп этмесе де, ол да Раббизни алдында яманлыкъ этип юрюй. Неге тюгюл де, Ёрам атасы этген Баалны сыйлы ташын тайдыра. ³ Буса да ол Набатны уланы Еробоамны гюнагъ ёлу булан юрюй. Шо гюнагъ ёлгъа Еробоам исрайыллыланы да тартгъан болгъан. Ёрам шо гюнагъ ёлдан тайышмай юрюп тура.

Муапны тую болуу

⁴ Муапны пачасы Меша кэойлар сакэлай болгэан. Ол Исрайылны пачасына юз минг кэозу ва юз минг кэойну юнюн берме герек болгэан. ⁵Тек Агэап гечинген сонг, Муапны пачасы исрайыллыланы пачасына кэаршы башгэтере. ⁶Шо заман Ёрам пача, Самиратдан чыгып, исрайыллыланы бю-тюн асгерин жыя. ⁷Дагы да ол Ягэудини пачасы Ёшапатгэа:

– Муапны пачасы магэа кэаршы баш гэтерген. Сен мени булан муаплылагэа кэаршы ябушма чыгэамысан? – деп айтып йибере.

– Чыгэаман, – деп жавап бере Ягэудини пачасы Ёшапат. – Мен де сени йимикмен. Сени халкэынг кэайда барса – шонда мени халкэым да баражакэ, сени атларынг кэайда барса – шонда мени атларым да баражакэ.

⁸ Сонг ол:

– Биз кэайсы ёлдан барабыз? – деп сорай.

Ёрам:

– Эдом дангылындан таба, – деп жавап бере.

⁹ Исрайылны пачасы Ягэудини ва Эдомну пачалары да булан бирче ёл чыгэа. Айланч ёл булан етти гюн юрюген сонг, асгерни не объюне, не обълер булангы гэайванларына суву кэалмай.

¹⁰ – Адаршай! – деп кэычыра Исрайылны пачасы. – Раббиз бизин, уэч де пачаны, муаплыланы кэолуна бермек учун чакэыргэан!

¹¹ Тек Ёшапат:

– Мунда Раббизни пайхаммары ёкэму экен? Ондан таба Раббизге сорап кэарар эдик, – дей.

Исрайылны пачасыны ювукэларындан бириси:

– Мунда Шапатны уланы Аляса бар. Ол Илясны кэул-лукэчусу эди*, – деп жавап бере.

¹² Ёшапат:

– Ол гыакэ герти пайхаммар. Раббиз ондан таба сэйлей, – дей.

* ^{3:11} *Ол Илясны кэуллукэчусу эди* – тувра «Ол Илясгэа жувунмакэ учун сув тэге болгэан» деп айтылгэан. Демек, Аляса Илясны инг ювукэ кэуллукэчусу болгэан.

Шо заман Исрайылны пачасы, Ёшапат ва Эдомну пачасы ону яггына баралар.

¹³ Альяса Исрайылны пачасына:

– Мени сени булан гъеч ишим ёкъ. Оъзюнгню атангны ва анангны пайхаммарларыны яггына бар, – дей.

– Бармайман, – деп жавап бере Исрайылны пачасы, – муаплыланы къолуна бермек учун, Раббибиз чи бизин, уъч де пачаны, чакъыргъан.

¹⁴ Альяса булай дей:

– Мен Оъзюне къуллукъ этеген Къудратланы еси Раббибизни атын тутуп ант этемен, эгер де мен Ягъудини пачасы Ёшапатны абурламай эдим буса, мен сагъа бурулуп да къарамас эдим, гъатта эслеме де эслемес эдим. ¹⁵ Гъали буса яггыма къомузчуну гелтиригиз.

Къомузчу сокъма башлагъанда, Альяса оъзюне Раббибизни къудраты таъсир этегенни гъис эте. ¹⁶ Ол булай дей:

– Раббибиз: «Бютюн шу къолда орлар къазыгъыз», – деп айта. ¹⁷ Неге тюгюл де, Раббибиз булай айта: «Сиз не елни, не янгурну гёрмессиз, тек бу къол сувдан толар. Сиз де, сизин туварларыгъыз да, сиривлеригиз де, оъзге гъайван-малыгъыз да ичип турарсыз». ¹⁸ Раббибизге бу ишни этме тынч, Муапны да Ол сизин къолугъузгъа бережек. ¹⁹ Сиз муаплыланы беклешдирилген ва уллу шагъарларыны барысын да ележексиз. Сиз емиш береген тереклени гесип ташлажакъсыз, сувбашланы басдыражакъсыз ва тизив авлакълагъа ташлар атажакъсыз.

²⁰ Артындагъы гюн эртенге, къурбан этеген вакътиге таба, Эдомну яггындан сув акъма башлай! Топуракъ сувдан тола.

²¹ Муаплылар буса пачалар оъзлеге дав булан гелегенин эшителер, шо саялы жагъили, къарты булан бары да эргишилерин де жыйып, оланы дазуда эретургъузалар. ²² Олар танг булан тургъанда, гюнешни шавлалары сувгъа тигилип тура болгъан, шо саялы сув муаплылагъа къан йимик къызыл болуп гёрюне.

²³ – Бу чу къан! – дейлер олар. – Къарагъанда, пачалар ябушуп, бир-бирин къырып битдирген. Шолай болгъанда, бизге тюшген затгъа багъып алгъа чабыгъыз, муаплылар!

²⁴ Тек муаплылар исрайыллылар къонушгъан ерге гелгенде, исрайыллылар гётерилип, оланы къырма башлай, олар да къачып тербейлер. Муапгъа гирип, исрайыллылар оланы дагъы да къырып тербейлер. ²⁵ Олар шагъарланы дагъыталар.

Гьар асгерчи гьар-бир тизив авлакьгъа басдырылып къалгъанча бирер таш атып тура. Олар сувбашланы да басдыралар ва тизив тереклени де гесип ташлайлар. Янгыз Кир-Гьаресетде таш тамлар къалып тура болгъан. Сарпанчылар шону къуршавгъа алып, шогьар да гъужум этме башлай.

²⁶ Муапны пачасы ябушувну утдуруп барагъанын гёргенде, оъзю булан къылыч булан савутлангъан етти юз адамны да алып, Эдом пача бар якъгъа багъып чыкъма къарай, тек болмай. ²⁷ Шо заман ол, оъзюю орнуна пача болуп олтурма тарыкъ биринчи уланын да алып, шагьарны барусунда ону къурбан эте. Шо заман кёклерден исрайыллылагъа къаршы къазапланыв тюше. Олар артгъа тартылып, оъзлени топурагъына къайтып гелелер.

Альясa ва бир пакъыр тул къатын

4 ¹ Пайхаммарланы бирче турагъан бёлюгюнден бирисини къатыны Альясaгъа булай къычыра:

– Сени къулунг болгъан мени эрим гечинди. Сен ол Раббибизге къуллукъ этип тургъанын билесен. Гъали буса эрим борчлу адам мени эки де уланымны оъзюне къуллар этип алмакъ учун гелген.

² Альясa шо къатынгъа:

– Мен сагъа нечик кёмек этейим? Айт чы, уьюнде ненг бар сени? – деп сорай.

– Бир сукара майымдан къайры, мени бир затым да ёкъ, – дей ол.

³ Альясa огьар:

– Барып, хоншуларынгдан болгъан чакъы кёп бош савутлар тилеп жыярсан. ⁴ Сонг, уьюнге де гирип, оъзюнгню де, уланларынгны да артыгъыздан эшикни бегитерсен. Майны савутлагъа да тёгюп, толтуруп, бир якъгъа тайдырып турарсан.

⁵ Къатын барып, оъзюю ва уланларыны артындан эшикни бегите. Уланлары анасына савутлар гелтирип бере, ол буса тёгюп тура. ⁶ Бары да савутлар толгъан сонг, ол уланына:

– Бирдагъы бирни бер, – дей.

Тек уланы:

– Дагъы бир савут да ёкъ, – деп жавап бере.

Майны агъылагъаны токътай. ⁷ Къатын барып, болгъан ишни Аллагъ йиберген инсангъа хабарлай, ол буса:

– Барып, майны да сатып, борчларыгъызны берип тайдыр, къалгъаны буса сагъа да, уланларынга да таманлыкъ этежек, – дей.

Альясa вa шунамлы бай къатын

⁸ Бир керен Альясa Шунамгъа бара. Шонда бир бай къатын тура болгъан. Ол тилеп Альясаны ашама чакъыра. Гъар гезик шо ерден оьтегенде, Альясa шонда ашамакъ учун токътай болгъан. ⁹ Шунамлы къатын эрине булай дей:

– Мен бизге чакъда-чакъда гиреген адам Аллагъ йиберген адам экенни билемен. ¹⁰ Гел, къалкъыбызда бир гиччирек уый этейик, шонда огъар орун, тепси, шанжал, чыракъ салайыкъ. Ол гъар гезик бизге гиргенде, шонда турар.

¹¹ Бир керен Альясa Шунамгъа гелгенде, ол шо уыйге гѳтерилип ята. ¹² Шо заман ол къуллукъчусу Гегъазиге:

– Шо шунамлы къатынны чакъыр, – дей.

Къуллукъчу къатынны чакъыра, ол да Альясаны ягъына геле. ¹³ Альясa къуллукъчусуна булай дей:

– Къатынгъа: «Сен бизин шолай гъайыбызны этип айлан-дынг чы, сагъа не яхшылыкъ этейик? Балики, пачагъа неде асгербашчыгъа сени гъакъынгда сѳз айтып къарасакъ яхшы болмасмы?» – деп айт.

Ол:

– Мен оьзюмню халкъымны арасында яшайман, – деп жавап бере.

¹⁴ – Шо къатынгъа не этсек яхшы болур эди? – деп сорай Альясa.

Гегъазиге:

– Ону уланы ѳкъ, эри буса къарт, – дей.

¹⁵ Шо заман Альясa:

– Чакъыр гъали ону, – дей.

Гиезий къатынны чакъыра, ол да эшик алгъа гелип токътай.

¹⁶ – Ёрукъ гъисапда, гелеген йыл шу вакътиде сен къолунга улангъаш тутажакъсан, – дей Альясa.

– Ёкъ, есим, – деп, разисизлигин билдире ол, – къаравашынг болгъан мени алдатма, гъей Аллагъ йиберген адам!

¹⁷ Тек шо къатын, Альясa да оьзюне айтгъан кюйде, айлы болуп, арадан бир йыл гетип, ёрукъ гъисапда, йылны шо вакътисинде улан таба.

Шунамлы къатынны уланыны тирилию

¹⁸ Яш оьсе. Бир керен ол атасыны ягына барма деп чыгъа. Атасы буса оракъчылар булан болгъан.

¹⁹ – Вай, башым! Вай, башым! – деп йибере ол атасына.

Атасы къуллукъчусуна:

– Муну барып анасыны ягына элт, – деп буйрукъ бере.

²⁰ Къуллукъчусу, яшны да гётерип, анасына элтип бере. Яш тюш болгъунча анасыны къолунда олтуруп тура, сонг оьлюп къала. ²¹ Къатын гётерилип, яшны Аллагъ йиберген адамны орунуна салып, эшикни де бегитип чыгъа. ²² Сонг ол, эрин де чакъырып:

– Тилеймен, магъа бир къуллукъчу да, эшек де бер, мен чалт Аллагъ йиберген адамны ягына барып гелейим, – дей.

²³ – Не этесен бугюн ону ягына барып? – деп сорай ол. – Бугюн Ай янгырывну байрамы, сонгугюн тюгюл чю.

– Бары зат яхшы болажакъ, – деп жавап бере къатын.

²⁴ Эшекни де ерлеп, ол къуллукъчусуна:

– Тербет. Мен айтмай туруп, токътамассан, – дей.

²⁵ Къатын ёл чыгъа ва Кармел тавгъа Аллагъ йиберген адамны ягына геле. Ону арекден гёрюп, Аллагъ йиберген адам къуллукъчусу Гегъазиге булай дей:

– Къара! Ол чу шунамлы къатын! ²⁶ Алдына чабып барып, огъар: «Нечиксен? Эринг нечикдир? Яшынг нечикдир?» – деп сора.

– Яхшылар, – деп жавап бере ол.

²⁷ Тавгъа Аллагъ йиберген адамны ягына гелгенде, къатын ону аякъларын къучакълай. Гегъази къатынны теберип тайдырма къарай, тек Аллагъ йиберген адам:

– Къой ону! Ону уллу къайгъысы бар. Тек Раббибиз, шону менден яшырып, магъа айтмагъан, – дей.

²⁸ – Есим, мен сенден магъа яш болсун деп тилемеген эдим чи! – дей къатын. – Мен сагъа: «Менде умутну уятма», – деп айтгъан эдим чи!

²⁹ Альяса Гегъазиге булай дей:

– Абангны энлерин белбавунга да къысдырып, къолунга мени асатаягъымны да алып, чап. Эгер бирев ёлукъса, саламлашмай оьтерсен. Сени булан саламлашса да, саламын алмай оьтерсен. Асатаягъымны яшны бетине саларсан.

³⁰Тек яшны анасы:

– Раббизни атын тутуп, сени атынгны тутуп ант эмемен, мен сени санынгдан арчылмажакъман, – дей.

Шо заман Аляса эретура ва къатынны артына тюзюп тербене.

³¹Гегъази, олардан алда да барып, асатаякъны яшны бетине сала, тек бир аваз да чыкъмай. Ол, есини алдына да къайтып гелип:

– Яш уянмады, – дей.

³²Аляса уйге гелгенде, яш оьлген гъалында ону орунунда ятып бола. ³³Ол гирип, арты булан эшикни бегите ва Раббизге дуа этме башлай. ³⁴Шондан сонг ол, орунга ювукълашып, яшны уьстюнде авзун авзуна, гёзлерин гёзлерине, къолларын къолларына къаплап ята. Аляса ону уьстюнде созулуп ятгъанда, яшны къаркъарасына исив гирип гете. ³⁵Аляса бурулуп, уйню ичинде алгъа-артгъа юрюп йибере ва орунга гётерилип, яшны уьстюнде бирдагъы керен созулуп ята. Яш етти керен шюшгюре ва гёзлерин ача. ³⁶Аляса, Гегъазини де чакъырып:

– Яшны анасын чакъыр, – дей.

Гегъази оьзюне буюргъанны эте.

Къатын гелгенде, Аляса:

– Уланынгны ал, – дей.

³⁷Къатын гирип, ону аякъларына багъып йыгъыла ва тап ерге ерли баш ие. Сонг ол яшын да алып чыгъа.

Агъулангъан увмач шорпа

³⁸Аляса буса Гилгалгъа къайтып геле. Шо вилайтда шо заман ачлыкъ болгъан. Алясагъа пайхаммарланы бирче турагъан бёлюгю ёлукъгъанда, ол къуллукъчусуна:

– Уллу къазан да асып, бу адамлагъа увмач шорпа этип бер, – дей.

³⁹Оланы бириси, авлакъгъа бахча оьсюмлюклер жыйма деп чыгъа ва шайтан хыяр таба. Ол этегин шо хыярлардан толтуруп жыйып къайта, шоланы увмач шорпа къазангъа туврап сала. Бирев де шо не зат экенни билмей тура ⁴⁰Увмач шорпаны адамлагъа тёгюп бере. Тек ашама башлагъандокъ, олар:

– Аллагъ йиберген инсан, къазанны ичинде оylum бар! – деп кычырып йиберелер ва увмач шорпаны ичмей токъ-тайлар.

⁴¹ Альяса:

– Ун гелтиригиз, – дей.

Ол унну къазангъа себелей ва:

– Адамлагъа тегюп бер, ашасынлар, – дей.

Къазанны ичинде зараллы бир зат да къалмай.

Юз адамны тойдурув

⁴² Баал-Шалишадан бирев Аллагъ йиберген адамгъа башлапгъы тюшюмню будайындан биширилген йигирма арпа экмек де, янгы будайы булангъы будайбашлар да гелтирип бере.

– Адамлагъа бер, ашасынлар, – дей Альяса.

⁴³ – Мен муну булан юз адамны нечик ашатайым? – деп сорай къуллукъчусу.

Тек Альяса булай жавап бере:

– Адамлагъа бер, ашасынлар. Раббибиз: «Олар тояжакълар, артыкъ да къалажакъ», – деп айта чы.

⁴⁴ Къуллукъчусу адамлагъа уylesип бере, олар ашайлар, Раббибиз де айтгъаны йимик, артыкъ да къала.

Нааман югъагъан гён аврувдан сав бола

5 ¹ Нааман Арам пачаны асгербашчысы болгъан. Ол есини алдында зор уллу ва абурлу адам болгъан, неге тюгюл де Раббибиз Арамгъа устьюнлюклени ондан таба савгъат этип бере болгъан. Нааман къоччакъ асгерчи болгъан, тек ол югъагъан гён аврувдан авруй болгъан.

² Арамлыланы асгер бёлюклери чапгъынларыны бирисинде Исрайылда бир гиччи кызыны есирликге алалар. Шо кызы Нааманны къатынына къуллукъ этип тура болгъан. ³ Ол оюзюню бийкесине:

– Мени есиме Самиратдагъы пайхаммарны бир гёрме кюй буса эди! Ол есимни югъагъан аврувундан сав этежек эди, – дей.

⁴ Нааман, есини ягъына да барып, огъар Исрайылдагъы кызы айтгъан сёзлени етишдире.

⁵ – Бар, – деп жавап бере Арам пача. – Мен Исрайылны пачасына кагъыз язарман.

Нааман, объю булан он талант* гююш, алты минг шекел** алтын ва он гийим опуракъ да алып тербене. ⁶Ол Исрайылны пачасына алып гелген кагъызда булай язылгъан болгъан: «Мен сени ягъынга къулум Нааманны йиберемен. Шу кагъызны алгъанда, сен ону югъагъан гён аврувдан сав этсин деп йибергенимни бил».

⁷Шо кагъызны охугъанда, Исрайылны пачасы уьстюндеги опуракъларын йыртып ташлай ва булай дей:

– Оьлтюрме де, тирилтме де мен Аллагъ болуп къалгъанманмы? Югъагъан гён аврувдан сав этсин деп, неге ол мени ягъыма йибере? Къарагъыз гъали, ол мени булан эришме сююп тура!

⁸Исрайылны пачасы уьстюндеги опуракъларын йыртып ташлагъанны эшитгенде, Аллагъ йиберген Альяса огъар:

– Сен неге уьстюндеги опуракъларынгни йыртып ташладынг? Шо адамны мен ягъыма бакъдыр, ол Исрайылда пайхаммар барын билежек, – деп айтып йибере.

⁹Нааман атлары, асгерлик атарбалары да булан Альясаны уьюню эшик алдына гелип токътай. ¹⁰Альяса огъар объюню вакилинден:

– Барып, Урдунда етти керен чайынып чыкъ, къаркъаранг да сав болуп, объюнг де аврувунгдан тазаланып къалажакъсан, – деп айтып йибере.

¹¹Тек Нааман, къзапланып, булай айта туруп гете:

– Мен ол, алдыма чыгъып, эретуруп, объюню Аллагъы болгъан Раббизге чакъырыв этип, къолу булан шо еримни де сыйпап, мени югъагъан гён аврувдан сав этер деп тура эдим.

¹²Шамны оьзенлери Амана булан Парпар Исрайылны бары да сувларынган къолай тьююлмю дагъы? Тазаланмакъ учун, мен шо оьзенлерде чайынып чыгъып болмаймы эдим дагъы?

Нааман бурулуп, къзаплангъан гъалында гете. ¹³Нааманны къуллукъчулары, ону ягъына да гелип, булай дей:

– Атабыз, эгер де сагъа пайхаммар нечик буса да бир четим иш эт деген эди буса, сен шону этмесми эдинг дагъы? Ол буса сагъа янгыз: «Чайынып чыкъ, сен де тазаланып къалажакъсан», – деп айтды.

¹⁴Шо заман Нааман, Аллагъ йиберген адам объюне айтгъан кюйде, барып Урдунда етти керен чомулуп чыгъа, ону

* 5:5 *Он талант* – 340 килогъа ювукъ.

** 5:5 *Алты минг шекел* – 70 килогъа ювукъ.

къаркъарасы да сав болуп, тазаланып, яшныки йимик болуп къала. ¹⁵ Нааман къуллукъчулары да булан Аллагъ йиберген адамны янына къайтып геле. Ону алдында да токътап, Нааман:

– Гъали мен бютюн ер юзюнде, янгыз Исрайылда болуп тюгюл эсе, Аллагъ ёгъун билемен. Гъали буса, тилеймен, сени къулунг болгъан менден савгъат къабул эт, – дей.

¹⁶ Пайхаммар:

– Мен Оъзюне къуллукъ этеген Раббизни атын тутуп ант этемен, мен бир затны да къабул этмежекмен, – деп жавап бере.

Нааман нечакъы тилесе де, ол гери ура.

¹⁷ – Эгер де сен суймей бусанг, – дей Нааман, – тилеймен сагъа, сени къулунг болгъан магъа эки къачыр элтип болажакъ чакъы топуракъ берсин, неге тюгюл де мен Раббизден къайры дагъы бир аллагъгъа да багъышлап бютюнлей яллатывланы да, къурбанланы да этмежекмен. ¹⁸ Тек Раббиз мени янгыз бир затдан гечип къойсун: есим сужда этмек учун Риммонну* ибадатханасына гирип, мени къолума багъып таянагъанда, мен де баш иемен. Мен Риммонну ибадатханасында баш иегенде, Раббиз менден гечип къойсун.

¹⁹ – Яхшы ёлгъа бар, – дей Аляса.

Гегъази югъагъан гён аврув булан такъсырлана

Нааман бираз мезгил ариге гетгенде, ²⁰ Аллагъ йиберген Аляса къуллукъчусу Гегъази оъз-оъзюне: «Мени есим бу арамлы Наамандан бир савгъат да алмайлы, ону нече де рагъат йиберип къойду. Раббизни атын тутуп ант этемен, мен ону артындан чабып барып, ондан не буса да бир зат алмай къоймасман», – дей. ²¹ Гегъази Нааманни артындан чабып гете. Гегъази оъзюне багъып чабып гелегенни гёргенде, Нааман ону къаршыламакъ учун асгерлик атарбасындан тюше.

– Болгъан зат сама да ёкъму? – деп сорай ол.

²² – Ёкъ, – деп жавап бере Гегъази. – Есим менден: «Эп-райимни тав бойларындан мени ягъыма пайхаммарланы бирче турагъан бёлюгюню эки жагъил якъчысы гелген. Тилеймен сагъа, олагъа бир талант гююш** ва эки гийим опуракъ бер», – деп айтып йиберген.

* 5:18 *Риммон* – арамлыланы кёк кёкюрев аллагъы.

** 5:22 *Бир талант гююш* – 34 килогъа ювукъ.

²³ – Озокъда! Эки талантны ал, – дей Нааман.

Нааман Гегъазини эки къапгъа эки талант гюмюш булан бирче эки гийим опуракъ алма рази эте. Ол къапланы эки къуллукъчугъа бере, олар да шоланы Гегъазини алды булан алып юрюй. ²⁴ Гегъази тѣбеге етгенде, ол шо къапланы къуллукъчулардан алып, озюню уюне салып къоя. Гегъази къуллукъчуланы йибере, олар да гетелер. ²⁵ Шондан сонг ол гирип, еси Альясаны алдында эретуруп токътай.

– Сен къайда гетген эдинг, Гегъази? – деп сорай Альяса.

– Бир ерге де гетмеген эдим, – деп жавап бере Гегъази.

²⁶ Тек Альяса огъар:

– Шо адам асгерлик атарбасындан тюшюп, сагъа багъып юрюгенде, шо ерде озюм болмасам да, ругъум шонда эди. Акъча алмагъа неде опуракъланы, зайтун бавланы, юзюм-люклени, къой сиривлени, къулланы, къаравашланы къабул этмеге гъали заманымы дагъы? ²⁷ Нааманны югъагъан гѣн авруву сагъа да, сени наслуларынга да гъар даимге де къабунуп къалсын дагъы.

Гегъази Альясаны ягъындан чыккъъанда, ол югъагъан гѣн аврувдан къардай ап-акъ бола.

Къалкъып чыккъъан балта

6 ¹ Пайхаммарланы бирче турагъан бѣлюгю Альясагъа булай дей:

– Тынгла чы, мунда, сени табилигингде яшайгъан ерде, бизге ер таманлыкъ этмей. ² Бизге Урдунгъа барып, шондан аркъалыкълар да алып, шонда озюбюзге бир турагъан ер этме ихтияр бер.

– Барыгъыз, – дей ол.

³ Шо заман оланы арасындан бириси:

– Тилейбиз сагъа, къуллукъчуларынг болгъан бизин булан сен де гел, – дей.

– Мен де гелермен, – дей Альяса.

⁴ Къуллукъчулары булан бирче ол да бара. Урдунгъа гелип, олар тереклени гесме башлайлар. ⁵ Оланы бириси терекни авдара турагъанда, балтасыны темири сувгъа тюшюп гете.

– Вай, есим! – деп къычыра ол. – Балта меники тюгюл эди чи, биревден тилеп алгъан эдим!

⁶Альяса:

– Не ерге тышдю балта? – деп сорай.

Альяса оъзюне шо ерни гёрсетгенде, ол, бир бутакъны гесип, шону о ерге багып ташлай, балтаны темири де къалкъып чыгып къала.

⁷– Ал шону, – дей ол.

Шо адам, къолун да узатып, балтаны темирин ала.

Арамлыланы сокъур этив

⁸Арамны пачасы Исрайыл булан дав этип тура болгъан. Гъар гезик ол, къуллукъчулары да булан маслагъатлашып:

– Мен адамларымны палан-палан ерлерде къонушдуражакъман, – дей.

⁹Альяса шосагъат Исрайылны пачасына:

– Шо ерден оътегенде сакъ боларсан, неге тыюл де арамлылар шо ерге багып тыше тура, – деп айтып йибере.

¹⁰Исрайылны пачасы Аллагъ йиберген адам оъзюне гёрсетген ерлени тергей туруп юрюй. Аллагъ йиберген Альяса, бир тыюл, эки тыюл, пачагъа алданокъ шо кюйде билдирип тура, ол да шолай ерлерде бек сакъ айлана. ¹¹Арамны пачасы бек гъалекликге тышып гете. Пача, оъзюню ювукъларын да чакъырып, олагъа:

– Магъа айтыгъыз чы, арабыздан Исрайылны пачасыны яны ким экен? – деп сорай.

¹²– Бирев де тыюл, есим пача, – деп жавап бере ону ювукъларындан бириси. – Шо – Исрайылдагъы Альяса пайхаммар. Исрайылны пачасына ятагъан уыюнде сёйленеген лакъырны да етишдиреген ол.

¹³– Барып, ол къайда экенни билип гелигиз. Мен, адамларымны да йиберип, ону тутдурайым, – деп буйрукъ бере пача.

Арамны пачасына:

– Ол Дотанда, – деп етишдире.

¹⁴Пача шонда атларын, асгерлик атарбаларын ва уллу асгерин йибере. Олар, гече булан гелип, шагъарны къуршавгъа ала. ¹⁵Аллагъ йиберген адамны къуллукъчусу танг булан туруп чыкыгъанда, атлары ва асгерлик атарбалары булангъы асгер шагъарны къуршавгъа алып табыла.

– Вай, есим, энни биз не этейик? – деп йибере къуллукъчусу.

¹⁶ – Къоркъма, – деп жавап бере Аллагъ йиберген адам. – Бизинкилени санаву оланькинден эсе кѣп.

¹⁷ Альяса:

– Раббим, гѣрюп болсун учун, муну гѣзлерин ач! – деп дуа эте.

Раббибиз къуллукъчуну гѣзлерин ача, ол да къарап, Альясаны айланасында, бютюн тавну устьюнде ялынлы атланы ва асгерлик атарбаланы гѣре. ¹⁸ Душманлар Альясагъа багъып тербенгенде, ол Раббибизге:

– Шу адамланы сокъур этип къой, – деп дуа эте.

Раббибиз де, Альяса тилеген кюйде, оланы сокъур этип къоя. ¹⁹ Альяса олагъа:

– Сиз тюз ъл булан бармайсыз, шагъар да шо шагъар тююл. Артыма тюшююз, мен сизин излейген адамыгъызны ягъына элтейим, – дей.

Альяса оланы Самиратгъа гелтире. ²⁰ Олар шагъаргъа гиргенде, Альяса:

– Раббим, гѣреген болсун, буланы гѣзлерин ач, – дей.

Раббибиз оланы гѣзлерин ача, олар да оъзлер Самиратда экенин гѣре. ²¹ Исрайылны пачасы оланы гѣргенде, Альясагъа:

– Атам, шоланы бирисин къоймай, барысын да къырып битдирейим чи, – дей.

²² – Битдирме, – деп жавап бере ол. – Оъзюнгю къылычынг, жаянг булан есирге алгъанланы сен къырып битдирерми эдинг дагъы? Олагъа аш, сув бер, ашасынлар, ичсинлер, сонг оъзлени есини ягъына къайтсынлар.

²³ Шо заман пача олагъа уллу тепси къура. Ашап, ичип битгенде, оланы йибере, олар да оъзлени есини ягъына къайталар. Арамдагъы асгер бѣлюклер де Исрайылны топурагъына чапгъын этегенин токътата.

Къуршавгъа алынган Самират ачлыкъгъа тарый

²⁴ Арадан бираз заман гетип, Арамны пачасы Бенадат*, асгерин де жыйып, чыгъып Самиратны къуршавгъа ала.

* ^{6:24} *Бенадат* – Бу II-нчи Бенадат, I-нчи Бенадатны уланы неде уланыны уланы (къара: 3 Пачалар 15:18). Ёрукъ гъисапда, Ол бизин девюрню 860-нчы йылындан 841-нчи йылына ерли гъакимлик этген.

²⁵ Шагбарда обтесиз гючлю ачлыкъ башлана. Къуршав шолай узатыла чы, гьатта эшекни башын сексен шекел* гюмюшге, гёгюрчюнню насыны дёрт пай этгенде бир пай кабын** беш шекелге*** сата болгъанлар.

²⁶ Исрайылны пачасы шагъарны барусу булан юрюп айланагъанда, бир къатынгиши огъар:

– Магъа кёмек эт, есим пача! – деп кычыра.

²⁷ Пача булай жавап бере:

– Эгер де сагъа Раббибиз кёмек этмей болгъан сонг, мен нечик кёмек этейим? Мени иннырда экмегим де, юзюм сыгъагъан ерде чагъырым да ёкъ.

²⁸ Сонг ол къатынгишиге:

– Сагъа не тарыкъ? – деп сорай.

Къатынгиши булай жавап бере:

– Бу къатынгиши магъа: «Уланынгны бер, бугюн сеникин ашайыкъ тангала буса меникин ашарбыз», – деген эди. ²⁹ Биз уланымны къазанда да асып ашадыкъ. Артындагъы гюн мен бугъар: «Уланынгны бер, гъали сеникин ашайыкъ», – деген эдим, ол буса озъюнюкин яшырып токътагъан.

³⁰ Бу къатынгишини сёзлерин эшитип, пача уьстюндеги опуракъларын йыртып пара-парасын чыгъара. Пача бару булан юрюйгени саялы, халкъ ону уьстюнде йыртыкъ опуракълары барын гёре. ³¹ Пача озъюню бир адамындан:

– Эгер де бугюн Шапатны уланы Алясаны башы гесилип тюшмей къутулса, Аллагъ мени къатты кюйде такъсырласын дагъы! – деп айтып йибере.

³² Аляса буса тамазалар да булан бирче уьюнде олтургъан болгъан. Пача йиберген адам гелгенче, Аляса тамазалагъа булай дей:

– Сиз шо башгесер мени башымны гесип ташлама йибергенни билемисиз? Къарагъыз гъали, шо адам гелгенде, ону алды булан эшикни бегитип къоярсыз. Муна, мен ону арты булан гелеген есини аякъ тавушун эшитип тураман. ³³ Аляса

* 6:25 *Сексен шекел* – 1 килогъа ювукъ.

** 6:25 *Дёрт пай этгенде бир пай кабын* – 0,3 литрге ювукъ болма ярай.

*** 6:25 *Беш шекелге* – 55 грамгъа ювукъ.

тамазалар булан сөйлөп турагъан вакътини ичинде пача, ону ягъына да гелип:

– Бу Раббизден гелеген балагъ. Энниден сонг мен Раббизге нечик умут этейим? – дей.

7 ¹Альяс:

– Раббизни каламына тынгла. Раббиз: «Тангала шу вакътиге Самиратны къапусуну алдында бир сата* тизив ун биргине-бир шекелге**, эки сата арпа да биргине-бир шекелге сатылажакъ», – деп айта.

²Исрайылны пачасы оъзюню къолуна таянагъан вазир Алагъ йиберген адамгъа:

– Тынгла чы, Раббиз гьатта терен сувланы алдын йырып къойса да, шо болуп болагъан иш тюгюл! – дей.

– Сен шону эки де гезюнг булан гережексен, – деп жавап бере Алагъ йиберген адам, – тек оъзюнг ашамажакъсан!

Самиратны къуршаву тамамлана

³Шагъаргъа гиреген къапуну алдында югъагъан гён аврувлу дёртев бола. Олар бир-бирине:

– Биз мунда да олтуруп, ажжалыбызны къаравуллап токътап турайыкъмы? ⁴Эгер де биз шагъаргъа барма деп токъташсакъ, шонда да ачлыкъ, биз оълежекбиз. Мунда къалсакъ да, оълежекбиз. Гелигиз, арамлылар къонушуп токътагъан ерге де барып, олагъа къолгъа барайыкъ. Эгер де олар бизге языкъсынса – сав къаларбыз, языкъсынмаса – оьербиз.

⁵Ахшам къашкъаралгъанда, олар туруп арамлыланы къонушуна багъып бара. Олар къонушну ягъасына етгенде, шонда бирев де болмай. ⁶Неге тюгюл де, Есибиз Алагъ арамлылар асгерлик атарбаланы, атланы ва зор кёп асгерни къавгъасын эшитеген кюйню эте. Олар да бир-бирине:

– Исрайылны пачасы, бизге чапгъын этмек учун, оъзю булан гьетли ва мисрили пачаланы да алып геле тура! – дейлер.

* ^{7:1} Сата – 7 литрге ювукъ болма имканлы; 16-нчы ва 18-нчи аятларда да шолай.

** ^{7:1} Тизив ун биргине-бир шекелге – 11 грамгъа ювукъ; 16-нчы ва 18-нчи аятларда да шолай.

⁷ Олар къашкъаралгъанда, чатырларын, атларын, эшеклерин де ташлап, къачма башлай. Къонушун да бар кююнде къююп, къачып къутула.

⁸ Югъагъан гён аврувлулар, къонушну ягъасына етип, чатырланы бирисини ичине гире. Олар ашап, ичип тоя, шондан гююш, алтын, опуракълар ала ва шоланы элтип яшыра. Сонг олар къайтып гелип, башгъа чатыргъа гире. Шону ичинден де бир затлар алып, шоланы да яшыра. ⁹ Сонг олар бир-бирине булай дей:

– Биз тюз этмей турабыз. Бу яхшы хабарланы гюню, биз буса шо хабарланы ичибизде сакълап токътагъанбыз. Эгер де биз танг болгъунча къарасакъ, бизин жазалажакъ. Буссагъат барып, шо гъакъда пачаны къаласына билдирейик.

¹⁰ Олар барып, шагъарны къапучуларын да чакъырып, олагъа:

– Биз арамлыланы къонушуна баргъан эдик, тек шонда бирев де гёрюнмеди, бир затны да эшитмедик. Янгыз байлангъан атлар, эшеклер бар эди, чатырлар да бар кююнде эди, – дей.

¹¹ Къапучулар бу хабарны яялар, шо гъакъда къалада да билдириле. ¹² Пача, гече туруп, озюнню ювукъларына булай дей:

– Мен сизге арамлылар не этгенни хабарлайым. Олар биз ачлыкъгъа тарып турагъаныбызны биле. Арамлылар: «Олар чыкъмай турмажакъ, биз оланы савлайын тутуп, шагъарны ичине гирежекбиз», – деп ойлашып, авлакъда яшынмакъ муратда къонушун ташлап гетдилер.

¹³ Пачаны ювукъларындан бириси булай дей:

– Къалгъан беш атны да алып, не болгъанны билип гелсинлер. Олай да, булай да, сав къалгъанланы къысматы жанларын къурбан этген кёп исрайыллыланыкине ошажакъ чы.

¹⁴ Олар атлар булан эки асгерлик атарба ала ва пача оланы Арамны асгерини артындан йибере. Пача асгерлик атарба чылагъа:

– Барып, не болгъанны билип гелигиз, – деп буюра.

¹⁵ Олар тап Урдунгъа етип къалгъанча, Арамны асгерини гызын тутуп юрюйлер ва бююн ёл булан арамлыланы опуракълары, савутлары алгъасап ташлангъанны гёрелер. Арамлылар шоланы гъайт етип къачагъанда ташлагъан болгъан. Пача йибергенлер, къайтып гелип, огъар гёргенин

айталар. ¹⁶Халкъ чыгып, арамлыланы къонушун талам-такъыш этип къоялар. Раббиз де айтгъан кюйде, тизив унну бир сатасын – биргине-бир шекелге, арпаны эки сатасын да биргине-бир шекелге сатып тербейлер. ¹⁷Пача буса оьзюню къолуна таянагъан вазирин шагъарны къапусуну алдына низамгъа къарамакъ учун сала. Шонда буса ол жыйылгъан кеп халкъны аякъ тюбюнде тапталып къала. Аллагъ йиберген адам да алданокъ билдиргени йимик, вазир оьле. Аллагъ йиберген адам шо гъакъда пача оьзюню уьюне гелгенде билдирген болгъан. ¹⁸(Аллагъ йиберген адам пачагъа: «Тангала шу вакътиге Самиратны къапусуну алдында биргине-бир сата тизив ун – бир шекелге, эки сата арпа да биргине-бир шекелге сатылажакъ», – дегенде, ¹⁹шо вазир Аллагъ йиберген адамгъа: «Тынгла чы, Раббиз гъатта кеклени терезелерин ачып къойса да, шо болуп болагъан иш тюгюл!» – деген болгъан. Шо заман Аллагъ йиберген адам: «Сен шону эки де гезюнг булан гережесен, тек оьзюнг ашамажакъсан!» – деп жавап берген.) ²⁰Огъар шолай болма да бола: ол къапуу алдында жыйылгъан кеп халкъны аякъ тюбюнде тапталып оьле.

Шунамлы къатын къайтарып оьзюню топурагъын ала

8 ¹Альеса оьзю уланын тирилтген къатынгъа:
– Агълюнгни де алып, къайда бола бусанг да, шонда барып ерлеш. Неге тюгюл де, Раббиз уьлкебизни ачлыкъгъа тарытды, шо ачлыкъ етти йыл узатылажакъ, – дей.

²Къатын, гъазирлигин де гёрюп, Аллагъ йиберген адам айтгъан кюйде эте. Агълюсю де булан гетип, ол етти йылны узагъында пилистимлилени топурагъында яшай.

³Етти йылдан сонг къатын, пилистимлилени топурагъындан къайтып, пачагъа оьзюню уьюн ва топурагъын тилеме бара.

⁴Пача буса шо вакътиде Аллагъ йиберген адамны къуллукъ-чусу Гегъази булан лакъыр этип тура болгъан. Ол:

– Магъа Альеса этген зор ишлени гъакъында хабарла гъали, – дей.

⁵Гегъази пачагъа Альеса оьлюню тирилтгени гъакъында хабарлап турагъанда, Альеса уланын тирилтген къатын пачагъа оьзюню уьюн ва топурагъын тилеме гелип тура болгъан. Гегъази:

– Есим пача, муна оъзю шо къатын, бу буса ону Альяса тирилтген уланы, – дей.

⁶ Пача шо къатынгъа соравлар берип йибере, ол да хабарлай. Шо заман пача, къатынны масъаласын чечмекни бир гъакимине тапшура туруп, огъар:

– Бу къатынгъа бары мюлкюн де, уьлкебизден чыкъгъан гюнден тутуп бугюнге ерли муну топурагъындан алынгъан бары да хайырны да къайтарып бер, – дей.

Альяса Бенадатны оьлюмю гъакъда алданокъ билдире

⁷ Арамны пачасы Бенадат авруп турагъанда, Альяса Шамгъа геле. Пачагъа: «Мунда Аллагъ йиберген адам гелген», – деп билдиргенде, ⁸ ол Гъазаилге булай дей:

– Оьзюнг булан савгъат да алып, Аллагъ йиберген адамны къаршылама чыкъ. Мен шу аврувумдан сав болармы экенмен? Ондан таба шону Раббибизге сорап къара.

⁹ Гъазаил, савгъатгъа Шамдан тизив маллар да алып, шоланы къыркъ туюге де юклеп, Альясаны къаршылама чыгъа. Ол гелип Альясаны алдында токътай ва булай дей:

– Мени Арамны пачасы, сени атасыдай гёреген уланынг Бенадат, сагъа оьзю аврувундан сав болармы экенмен деп сорама йиберген.

¹⁰ Альяса булай дей:

– Барып огъар: «Сен, шексиз кюйде, сав болажакъсан», – деп айт, тек, гертисин айтса, ол оьлежек, шону магъа Раббибиз билдирди.

¹¹ Альясаны бети къатып къала, ол гёзлерин айырмагъан кюйде къарап тура. Ахырда да Аллагъ йиберген адам йылап йибере.

¹² – Есим, неге йылайсан? – деп сорай Гъазаил.

– Сен исрайыллылагъа нечик зарал гелтирежегингни билемен, шо саялы йылайман, – деп жавап бере ол. – Сен оланы бекликлерин яллатажакъсан, жагбиллерин къылыч булан оьлтюрежексен, нарысталарын жабаргъа уруп чагын чыгъаражакъсан, айлы къатынларын гесек-гесек этежексен.

¹³ Гъазаил:

– Мен чи сени бир итге ошап къалгъан къулунгман. Мен шолай уллу ишлени этип боларманмы дагъы? – дей.

– Раббибиз магъа сен Арамны пачасы болажакъ* деп билдирди, – деп жавап бере Аляса.

¹⁴ Шо заман Гъзаил, Алясаны ягъындан гетип, есини ягъына къайтып геле.

Бенадат:

– Аляса сагъа не деп айтды? – деп сорай.

Гъзаил:

– Ол сен, шексиз кюйде, сав болажакъны айтды, – деп жавап бере.

¹⁵ Тек артындагъы гюн ол ювургъанны ала, шону бавукъ да этип, пачаны бетине ташлай, ол да олюп къала. Гъзаил буса ону орнуна пача болуп олтура.

Юрам Ягъудини пачасы болуп олтура

¹⁶ Ёшапат Ягъудини пачасы заманда Агъапны уланы, Исрайылны пачасы Ёрамны гъакимлигини бешинчи йылында Ягъудиде Ёшапатны уланы Юрам гъакимлик этме башлай.

¹⁷ Пача болуп олтургъанда, огъар отуз эки йыл бола болгъан. Ёрам Ерусалимде сегиз йыл гъакимлик эте. ¹⁸ Агъапны тухуму йимик, ол да Исрайылны пачалары этгенни этип юрюй. Неге тюгюл де, Ёрам Агъапны къызын къатын этип алгъан болгъан. Раббибизни алдында ол яманлыкълар этип юрюй. ¹⁹ Тек Раббибиз Оъзюню кьуллукъчусу болгъан Давутну хатириден Ягъудини дагъытма суймей. Ол Давутну тухумун узьмей сакълама ваъда этген болгъан.

²⁰ Ёрамны заманында эдомлулар, ягъудилилени гъакимлигине къаршы баш да гетерип, оъзлеге пача салалар. ²¹ Шо заман Юрам оъзюню бары да асгерлик атарбалары да булан Сайирге бара. Гече булан онгарылып, ол оъзлени къуршавгъа алгъан эдомлулагъа ва оланы асгерлик атарбаларыны башын тутгъан гъакимлерине чапгъын эте. Тек ягъудилени асгери уьуне багъып къачып тербей. ²² Гъалиге ерли де эдомлулар ягъудилилени гъакимлигини тьубуне тьюшмеген кююнде. Либналылар тап шо заман чапгъын эте.

²³ Юрамны гъакимлигини вакътисиндеги оъзге агъвалатланы ва ону ишлерини гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини

* 8:13 *Арамны пачасы болажакъ* – Аляса бу ерде Аллагъ Илясгъа алданокъ билдирген хабарны айта (къара: 3 Пачалар 19:15-17).

пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ²⁴Юрам объюню ата-бабаларыны ягына гёчюп парахат бола ва Давутну Шагъарында олар булан бирче гёмюле. Ону уланы Агъазия атасыны орнуна пача болуп олтура.

Агъазия Ягъудини пачасы болуп олтура

²⁵Исрайыллы Агъапны уланы Ёрам пачаны гъакимлигини он экинчи йылында Ягъудиге Юрамны уланы Агъазия гъакимлик этме башлай. ²⁶Пача болуп олтургъанда, Агъазиягъа йигирма эки йыл бола болгъан. Ерусалимде ол бир йыл гъакимлик эте. Агъазияны анасыны аты Аталия болгъан. Ол Исрайылны пачасы Омрини уланыны кызы болгъан. ²⁷Агъапны тухуму йимик, Агъазия да Раббибизни алдында яманлыкълар этип юрюй. Неге тюгюл де, ол Агъапны тухумундан къатын алып, шо тухумгъа къардаш болгъан.

²⁸Агъазия Агъапны уланы Ёрам булан бирче Гилатдагъы Рамотну кырыыйна Арамны пачасы Гъазаилге къаршы дав этме бара. Арамлылар Ёрамны яралайлар. ²⁹Арамны пачасы Гъазаил булан дав этегенде, объюне Рамотну кырыыйында тийген яралардан сав болмакъ учун, Ёрам пача Изреел шагъаргъа къайтып геле.

Агъапны уланы Ёрам яралангъаны саялы, Ягъудини пачасы Юрамны уланы Агъазия ону гёрмек учун Изреелге ёл чыгъа.

*Башына май да сюртюп,
Егъуну Исрайылгъа пача этип сала*

9 ¹Альеса, пайхаммарланы бирче турагъан бёлюгюнден бирисин чакъырып, огъар булай дей:

– Абангны энлерин белбавунга да кысыдырып, май булангъы шу савутну да алып, Гилатдагъы Рамотгъа бар. ²Шонда етгенде, Нимшини уланыны уланы, Юшпатны уланы Егъуну табарсан. Ону ягына барып, къурдашларыны ягындан алып, ичдеги уйге гирерсен. ³Шу савутну алып, Егъуну башына май да сюртюп, шулай айт: «Раббибиз: „Башынга май да сюртюп, Мен сени Исрайылгъа пача этип саламан“, – деп айта». Сонг эшикни де ачып, къачып гетерсен. Вёре, токътап кълмассан!

⁴Жагъил пайхаммар Гилатдагъы Рамотгъа багъып тербене. ⁵Шонда гелгенде, ол бирче олтургъан асгербашчыланы гёре. – Асгербашчы, мени сизге айтагъаным бар, – дей пайхаммар.

– Къайсыбызгъадыр? – деп сорай Егъу.

– Сагъа, асгербашчы, – деп жавап бере ол.

⁶ Егъу туруп, уйге гире. Пайхаммар, ону башына май да сюртюп, булай дей:

– Раббибиз, Исрайылны Аллагъы булай айта: «Башынга май да сюртюп, Мен сени Оъзюмню халкъыма, Исрайылгъа пача этип саламан. ⁷ Къуллукъчуларым пайхаммарлар, бары да къуллукъчуларым ва Езебел тѣкген къан саялы Мен оъч алып болсун учун, есинг Агъапны тухумун къырып битдир.

⁸ Агъапны бютюн тухуму дагъылажакъ. Мен Агъапны эргиши болгъанларын барын да – къулун да, эркинин де – къырып битдирежекмен. ⁹ Агъапны тухумун Мен Набатны уланы Еробоамныкине ва Агъияны уланы Баашаныкине ошатып къояжакъман. ¹⁰ Езебелни буса Изреелдеги топуракъны бир еринде итлер талажакълар. Ону гъеч гѣмеген де болмажакъ».

Шондан сонг ол, эшикни де ачып, къачып гетип къала.

¹¹ Егъу есини къуллукъчуларыны ягъына чыкъгъанда, оланы бириси огъар:

– Бары зат яхшымы? Шо авлия сени ягъынга неге гелген эди? – деп сорай.

– Шо адам ким экенин, ол не айтып болагъанын сиз оъзюгюз билесиз, – деп жавап бере Егъу.

¹² – Ялгъан сѣйлейсен! – дейлер олар. – Айтып бер бизге.

Егъу булай дей:

– Ол магъа булай айтды: «Раббибиз: „Башынга май да сюртюп, Мен сени Исрайылгъа пача этип саламан“, – деп айта».

¹³ Олар, бек алгъасавлукъда абаларын да алып, ону алдына канзилеге яя. Сонг олар, зурнай да согъуп:

– Егъу пача болуп олтурду! – деп къычырып йибере.

Ёрам ва Агъазия пачаланы оълюмю

¹⁴ Нимшини уланыны уланы, Ёшпатны уланы Егъу Ёрамгъа къаршы питне къура. (Ёрам ва бары да исрайыллылар Арамны пачасы Гъазаилден Гилатдагъы Рамотну якълайлар. ¹⁵ Тек Арамны пачасы Гъазаил булангъы ябушувда Ёрам пачагъа яралар тие. Арамлылардан тийген шо яралардан сав болмакъ учун, ол Изреелге къайтып геле.) Егъу:

– Эгер де сиз рази бусагъыз, биревню де шагъардан чыгъып, Изреелге барып янгы хабарланы айтма къоймагъыз, – дей.

¹⁶ Ол, асгерлик атарбагъа да минип, Изреелге багъып тербене, неге тюгюл де, Ёрам шонда ял ала болгъан. Ягъудини пачасы Агъазия буса ону гёрге гелген болгъан. ¹⁷ Изреелде бийик ерге де минип токътагъан къаравулчу Егъуну асгерчилери ювукълашып гелегенин гёргенде:

– Мен асгерчилени гёремен, – деп кычырып йибере.

– Оланы алдына атлыны йибер. «Яхшылыкъ булан гелемисиз?» – деп сорасын.

¹⁸ Атлы, Егъуну алдына да чыгъып, булай дей:

– Пача сиз яхшылыкъ булан гелемисиз деп сорай.

– Яхшылыкъда сени не англавунг бар? – деп жавап бере Егъу. – Артыма тюш.

Къаравулчу:

– Атлыбыз оланы ягъына етди, тек ол къайтма къарамай, – деп билдире.

¹⁹ Шо заман пача экинчи атлыны йибере. Асгерчилени ягъына да гелип, ол булай дей:

– Пача сиз яхшылыкъ булан гелемисиз деп сорай.

Егъу:

– Не яхшылыкъ бола сагъа? Артыма тюш, – деп жавап бере.

²⁰ Къаравулчу булай билдире:

– Экинчи атлыбыз да оланы ягъына етди, тек ол да къайтма къарамай. Алда атгъа да минип барагъан адам буса Нимшини уланы Егъугъа ошай. Ол атын бир гъайгев йимик къувуп бара.

²¹ – Мени асгерлик атарбамны ек, – деп буюра Ёрам.

Егип бергенде, Исрайылны пачасы Ёрам ва Ягъудини пачасы Агъазия, асгерлик атарбалагъа да минип, Егъуну алдына багъып тербенелер. Олар Егъугъа изреелли Наботну топурагъыны бир еринде къаршы болалар. ²² Егъуну гёрюп, Ёрам:

– Сен яхшылыкъ булан гелемисен, Егъу? – деп сорай.

– Ялгъан аллагълагъа къуллукъ этив, сигъручулукъгъа инаныв артып тербейгенде, не яхшылыкъ бола? Шолар бары да ананг Езебел юртеген ишлер, – деп жавап бере Егъу.

²³ Ёрам, артгъа бурулуп, Агъазиягъа:

– Хыянат, Агъазия! – деп кычыра туруп къачма башлай.

²⁴ Егъуну жаясындан атылгъан окъ Ёрамны къалакъларыны арасына багъып чанчыла. Окъ барып Ёрамны юрегине тие ва ол асгерлик атарбасында олтургъан кююнде къала. ²⁵ Егъу озъюню вазири Бидкаргъа булай дей:

– Ону гөтерип, изреелли Наботну авлагъына элтип ташла. Мен де, сен де, асгерлик атарбалагъа да минип, ону атасы Агъапны артындан тербенгеник эсингдеми? Шо заман Раббибиз ону гъакъында алданокъ: ²⁶ «Тюнегюн Мен Наботну къанын ва ону уланларыны къанын гөрдюм, – деп билдире Рабби, – шо къан учун топуракъны шу еринде мен, шексиз кюйде, сенден сорав алажакъман», – деп билдирген эди. Гъасили, Раббибизни каламында айтылгъаны йимик, гөтерип, ону тап шо ерге элтип ташла.

Агъазияны оьлюмю

²⁷ Ягъудини пачасы Агъазия, болгъан ишни гөрюп, Бет-Хаггангъа элтеген ёл булан къачып йибере. Егъу ону артындан: – Бусун да оьлтюрюгюз! – деп къычыра туруп чаба.

Асгерлик атарбасы булан Иблеамны ювугъундагъы Гургъа гөтерилеген ёлда адамлар Агъазияны яралай. Тек ол Мегиддо деген шагъаргъа гирип яшына ва шонда оьле. ²⁸ Къул-лукъчулары, асгерлик атарбагъа да салып, ону Ерусалимге элтелер ва ону Давутну Шагъарында ата-бабаларыны къабурунда гөмелер. ²⁹ (Агъазия Агъапны уланы Ёрамны гъакимлигини он биринчи йылында Ягъудини пачасы болуп олтура.)

Езебелни оьлюмю

³⁰ Егъу Изреелге багъып тербене. Езебел шо гъакъда эшитгенде, гөзлерини айланасы булан гъыз тартып, чачларын да тарап, терезеге къарап токътай. ³¹ Егъу къапудан гиргенде, ол: – Яхшылыкъ булан гелгенмисен, оьзюню есин оьлтюрген Зимри?* – деп сорай.

³² Ол, терезеге де тигилип:

– Кимдир мени яным? Кимдир? – деп чакъырыв эте.

Терезеден таба, экими неде уьчмю, къаладагъы къуллукъчулар къарай.

³³ – Ону тюпге атыгъыз! – дей Егъу.

* ^{9:31} *Оьзюню есин оьлтюрген Зимри* – Мунда Езебел, оьзюню пачасы Иланы оьлтюрюп, ону савлай тухумун къырып, етти гюнден оьзю де оьлген Зимри деген асгербашчыны къысматын гөз алгъа тутуп сөйлей (къара: 3 Пачалар 16:9-20).

Олар Езебелни тюпге аталар. Ону къаны тамгъа ва атлагъа чачырап гете. Атлар Езебелни таптап чыгъалар.

³⁴ Егъу гирип, ашай ва иче. Сонг ол:

– Шо налат болгъурну табып, гёмюгюз. Нечик айтса да, ол пачаны кызы чы, – дей.

³⁵ Тек Езебелни гёммеге деп баргъанда, ону такъасындан, бутларындан ва къолларындан къайры гъеч затны тапмайлар.

³⁶ Къайтып гелип, шо гъакъда Егъугъа билдирелер. Ол булай дей:

– Бу Раббибиз Оъзюню къуллукъчусу тишбили Ильясдан таба айтгъан булай каламдыр: «Изреелни топурагъында итлер Езебелни къаркъарасын талажакълар. ³⁷ Изреелни топурагъында Езебелни сюеги авлакъдагъы покълукъ йимик болуп къалажакъ. Шо саялы бирев де: „Бу чу Езебел“, – деп айтмажакъ».

Агъапны тухумун дагъыты

10 ¹ Самиратда Агъапны етмиш уланы болгъан. Егъу Самиратгъа Изреелни гъакимлерине, Агъапны уланларыны тарбиялавчуларына кагъыз язып йибере. Ол булай язгъан болгъан:

² – Сиз шу кагъызны алгъандокъ, сизин булан есигизни уланлары болгъан сонг, сизин асгерлик атарбаларыгъыз, атларыгъыз, беклешдирилген шагъарыгъыз ва савутугъыз болгъан сонг, ³ есигизни уланларыны арасындан инг де лайыккылысын айырып, атасыны орнуна ону тахында олтуртугъыз. Сонг буса есигизни тухуму учун ябушув юрютюгюз.

⁴ Тек олар бек къоркъалар ва:

– Эгер де огъар эки пача къаршылыкъ билдирип болмагъан сонг, биз не этип болабыз? – дейлер.

⁵ Къаланы буйрукъчусу, шагъарны гъакими, тамазалар ва тарбиялавчулар Егъугъа булай айтып йибере:

– Биз сени къулларынгбыз ва сен айтгъан бары затны этежекбиз. Биз биревню де пача этип салмажакъбыз, сен оъзюнг тийишли гёрген кюйде эт.

⁶ Шо заман Егъу олагъа экинчи кагъызын йибере. Шонда булай язылгъан болгъан:

– Эгер де сиз, мени янымны да тутуп, магъа тынглай бусагъыз, есигизни уланларыны башларын да алып, тангала шу вакътиге Изреелге мени ягъыма гелигиз.

Пачаны етмиш де уланы шагъарны инг де абурлу адамлары булан бирче болгъан. Уланланы тарбиялаву шо адамлагъа инанылып тапшурулгъан болгъан. ⁷ Кагъыз гелгенде, шо адамлар пачаны бары да уланларын чанчып оьлтюрелер, оланы башларын буса, земгиллеге де салып, Изреелдеги Егъугъа йибере. ⁸ Олар йиберген вакил гелип, Егъугъа:

– Пачаны уланларыны башларын гелтирдик, – деп билдире.
Егъу:

– Шоланы шагъарны къапусуну алдында эки тѳбе этип салып къююгъуз, шонда эртен болгъунча къалсын, – деп буюра.

⁹ Артындагъы гюн эртен Егъу чыгъып, халкъны алдында да токътап, булай дей:

– Сиз айыплы тюгюлсюз. Менмен есиме къаршы питне салгъан. Тек буланы оьлтюрген кимдир? ¹⁰ Гъасили, билип къююгъуз: Раббибизни Агъапны тухумуна къаршы айтылгъан бир каламы да яшавгъа чыкъмай къалмады. Раббибиз Оьзюню къуллукъчусу Ильясдан таба этген ваъдасын кютдю.

¹¹ Егъу, Изреелде Агъапны тухумундан къалгъанланы, ону айланасындагъыланы барысын да, ювукъ къурдашларын вадин къуллукъчуларын, бирин де къоймай, барысын да къырып битдире.

Егъу Агъазияны ва Агъапны къардашларын оьлтюре

¹² Шондан сонг Егъу Самиратгъа ёл чыгъа. Ол туварчы Бет-Экет деп айтылагъан ерде токътай. ¹³ Шонда огъар Ягъудини пачасы Агъазияны къардашлары къаршы бола. Егъу олагъа:

– Сиз кимлерсиз? – деп сорай.

Олар:

– Биз Агъазияны къардашларыбыз. Биз пачабызны уланларына ва пача къатыныбызны уланларына хошгелди этме чыкъгъанбыз, – деп жавап бере.

¹⁴ – Савлайын тутугъуз оланы! – деп буюра ол.

Оланы савлайын тутуп, къыркъ эки адамны Бет-Экет деген къююну къырыйында чанчып оьлтюрелер. Егъу оланы бирисин де сав къоймай.

¹⁵ Шондан гетип, ол Рекапны уланы Ёнадапгъа къаршы бола. Ёнадап ону алдына багъып геле тура болгъан. Егъу, ону булан саламлашып:

– Мени юрегим сеникине амин йимик, сеники де меникине аминми экен? – дей.

– Дюр, – деп жавап бере Ёнадап.

– Дюр буса, магъа къолунгну бер, – дей Егъу.

Ёнадап огъар къолун бере. Егъу огъар асгерлик атарбасына минме кѣмек эте. ¹⁶ Егъу:

– Мени булан юрю. Мен Раббибизге нечик гъасирет кюйде къуллукъ этегенимни гѣрерсен, – деп де айтып, Ёнадапны озюню асгерлик атарбасына да миндирип алып гете.

¹⁷ Егъу Самиратгъа етгенде, шонда Агъапны тухумундан къалгъанланы барысын да къырып битдире. Егъу оланы Раббибиз Ильясгъа айтгъан каламгъа гѣре къырып битдире.

Егъу Баалгъа къуллукъ этегенлени дагъыта

¹⁸ Шондан сонг Егъу, бютюн халкъны да жыйып, булай дей:

– Агъап Баалгъа аз къуллукъ этди, Егъу буса огъар кѣп къуллукъ этежек. ¹⁹ Гъасили, мени ягъыма Баалны бары да пайхаммарларын, ону бары да къуллукъчуларын ва ибадатчыларын чакъырып гелтиригиз. Бириси де гелмей къалмасын, неге тюгюл де мен Баалгъа уллу къурбан этме сюемен. Гелмей къалгъан адам сав къалмажакъ.

Тек Егъу, Баалгъа къуллукъ этегенлени къырма сююп, гылла булан иш гѣре. ²⁰ Ол:

– Баалны гъюрметине байрам жыйын бола деп билдиригиз, – дей.

Олар да шо гъакъда билдирелер. ²¹ Егъу бютюн Исрайылгъа хабар йибере. Баалгъа къуллукъ этегенлени барысы да геле, гъеч бирев де къалмай. Олар Баалны ибадатханасына бир башындан бириси ягъына ерли толуп къалгъанча жыйылар. ²² Егъу гийимлени сакълавчусуна:

– Баалгъа къуллукъ этегенлени барысына да гийимлер гелтир, – дей.

Ол да гийимлени алып чыгъа.

²³ Сонг Егъу ва Рекапны уланы Ёнадап Баалны ибадатханасына гирелер. Егъу Баалгъа къуллукъ этегенлеге:

– Ахтарып къарагъыз, арагъызда Раббиге къуллукъ этегенлер тюгюл, янгыз Баалгъа къуллукъ этегенлер болсун, – дей.

²⁴ Олар да къурбанлар ва бютюнлей яллатывлар этмек учун гирелер. Егъу буса, къыр якъда сексен адам да салып, олагъа:

– Эгер де къайсыгъыз буса да биригиз мен сизин къолугъуз-гъа береген бу адамлагъа къутгъарылма имканлыкъ берсегиз, шо адам сав къалмажакъ, – деп буварыв эте.

²⁵ Егъу бютюнлей яллатывну этип битгендокъ, ол оъзюню къаравулларына ва асгербашчыларына:

– Гирип, оланы кыырып чыгъыгъыз, бири де сав къал-масын, – дей.

Егъу йибергенлер де оланы кыылычлар булан кыырып битдире. Къаравуллар ва асгербашчылар оланы сюеклерин кыыр якъгъа багъып алып ташлайлар, сонг буса Баалны ибадатханасыны ич янында ерлешген сыйлы ерине багъып гирелер. ²⁶ Баалны ибадатханасындан сыйлы ташланы чыгъарып, ялынгъа ташлайлар. ²⁷ Олар Баалны сыйлы ташын дагъыталар, Баалны ибадатханасын бузуп, шонда гъажат-гъа юрюйген ер этелер. Шо ер бугюнге ерли де шо кюйде кыалып тура.

²⁸ Шолай Егъу Исрайылда Баалгъа гъюрмет этивню таму-рундан юлкъуп тайдыра. ²⁹ Тек ол Набатны уланы Еробоамны гюнагъларына арт бермей. Еробоам Бет-Элни ва Данны алтын оъгюзлерине сужда кыылывгъа исрайыллыланы да тартгъан болгъан.

³⁰ Раббиз Егъугъа булай айта:

– Сен Мени алдымда тюз болагъан ишни этип, яхшы иш этгенинг саялы ва Агъапны тухумуна Мен сюеген кюйде этгенинг саялы, сени наслуларынг Исрайылны тахында дёр-тюнчю наслунга ерли олтуруп туражакъ.

³¹ Тек Егъу Раббизни, Исрайылны Аллагъыны Къану-нун гъакъ юрекден кютмекни гъайында болмай. Ол Еробоам исрайылланы тартгъан гюнагълагъа арт бермей.

Егъуну гъакимлигини ахыры

³² Шо гюнлерде Раббиз Исрайылны топурагъын кемитме башлай. Гъазаил исрайыллыланы бютюн оъз топурагъында дагъыта: ³³ Урдундан гюнтувушгъа багъып Гилатны бютюн топурагъын (Гатны, Рубимни ва Манассаны вилаяты), Арнон оъзенни кыырындагъы Аруыра шагъардан тутуп, Гилат вилаятындан таба Башан вилаятына ерли.

³⁴ Егъуну гъакимлигини вакътисиндеги оъзге агъвалатланы, ол этип гетген бары да ишлени ва ол етишген уъстюнлюклени

гъакъында айтсакъ, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

³⁵ Егъу ата-бабаларыны ягъына гёчюп парахат бола ва ону Самиратда гёмелер. Ону уланы Еагъаз атасыны орнуна пача болуп олтура. ³⁶ Егъу Самиратда туруп, Исрайылгъа йигирма сегиз йыл гъакимлик эте.

Аталия Давутну тухумун къырып битдирме къарай

11 ¹ Агъазияны анасы Аталия уланы оьлгенни гёргенде, пачаны бары наслусун оьлтюрме гирише. ² Тек Юрам пачаны къызы ва Агъазияны къызардашы болагъан Ёшеба, Агъазияны уланы Ёашны пачаны оьлтюрме тарыкъ уланларыны арасындан урлап алып, ону эмчек анасы да булан бирче ятагъан уйде яшырып къоя. Ёшеба яшны Аталиядан шолай яшыра, ол да оьлмей сав къала. ³ Аталия уьлкеге гъакимлик этеген вакътиде яш эмчек анасы да булан бирче Раббизни уьюнде алты йыл яшынып тура.

Аталиягъа къаршы башгётюри

⁴ Аталияны гъакимлигини еттинчи йылында Ёяда, пачаны къаравулларыны башчыларын ва къаланы къаравулларын Раббизни уьюне чакъырсын деп, оланы артындан йибере. Ёяда, олар булан бирлешивню дыгъарын да бегетип, Раббизни уьюнде оланы ант этдире ва олагъа пачаны уланын гёрсете. ⁵ Ёяда олагъа булай буюра:

– Сиз шулай этме тарыкъсыз: сизин бу сонгугюн асгер къуллукъгъа гиришегенлеригизни уьч пай этгенде бир пайыгъыз пачаны къаласын, ⁶ экинчи пайыгъыз Сур къапусун ва уьчюнчю пайыгъыз къаланы къаравулларыны артындагъы къапуну сакъласын. Сиз биревню де уйге багъып гелме къойма тарыкъ тьююлсюз. ⁷ Аслу гьалда сонгугюн асгер къуллукъдан гетеген эки бёлююгюз Раббизни уьюнде пачаны сакъламакъ учун къалма тарыкъсыз. ⁸ Гъаригиз къолунда савуту да булан пачаны айланасы булан токътап, сизин сыдраларыгъызгъа багъып гелген гъар кимни оьлтюрюгюз. Пача къайда барса да, ону къырыыйындан таймассыз.

⁹ Къаравулланы башчылары бары да затны Ёяда оьзлеге буюргъан кюьде этелер. Оланы гъариси оьзлени адамларын – асгер къуллугъуна сонгугюн гиришегенлени де, асгер къуллугъундан

сонгугюн гетегенлени де — алып, дин кзуллукучу Ёяданы ягына геле. ¹⁰ Ол кзаравулланы башчыларына Раббизни ибадатханасындагы бир вакытларда Давут пачаныки болган сунгулени ва квалкванланы улешип бере. ¹¹ Кзаравуллар кюлунда савутлары да булан ибадатхананы кыбла ягындан темиркязыкк ягына ерли кзурбан этеген ерни ва уйню айланасы булан пачаны аралап токытайлар.

¹² Ёяда, пачаны уланын чыгырып, башына тажны гийире, огъар пачаны гюрметлигини белгилерин де берип, ол пача деп токыташдыра. Ону башына май сюрте. Халкк харс ура туруп: — Яшасын пача! — деп кычыра.

¹³ Аталия, кзаравулланы ва халккны квангыасын эшитип, оланы ягына, Раббизни уюне багып тербене. ¹⁴ Барып кзараса: адат булан герсетилгени йимик, багвананы кырында эретуруп пача бар! Ону кырында асгер блюклени башчылары ва зурнайчылар бар. Улкедеги бютюн халкк уллу кванчлыкка ва зурнайлар согъа. Аталия, устындеги опурагын да йытып:

— Питне! Питне! — деп кычырып йибере.

¹⁵ Дин кзуллукучу Ёяда асгерге жаваплы кзаравулланы башчыларына:

— Аталияны уйден кыргъа чыгырыгыз. Ону артына тюшген гъар кимни кылыч уруп ольтюрюгюз, — деп буюра.

Неге туюл де, дин кзуллукучу Аталияны Раббизни уюнде ольтюрме ярамайгванын айтган.

¹⁶ Аталияны тутуп, атлар гиреген ерден таба пачаны кваласына багып элтелер ва шонда ольтюрелер.

¹⁷ Ёяда буса халкк Раббизники болажакк деп, Раббиз, пача ва халкк булан разилешив бегете. ¹⁸ Улкедеги бютюн халкк, Баалны ибадатханасына багып барып, шону буза. Адамлар кзурбан этеген ерлени, таш аллагъланы уватып гесек-гесегин чыгъара ва кзурбан этеген ерлени алдында Баалны Маттан деген пайхаммарын ольтюре.

Сонг дин кзуллукучу Ёяда Раббизни уюне кзаравул сала. ¹⁹ Ол озыу булан кзаравулланы башчыларын, пачаны, кваланы кзаравулларын ва улкедеги бютюн халккны ала. Олар бары да бирче, пачаны Раббизни уюнден чыгырып, Кзаравул ккапусундан таба пачаны кваласына гирелер. Пача, тахына минип, озыую еринде олтура. ²⁰ Улкедеги бютюн

халкъ уллу къуванчлыкъда бола. Пачаны къаласында Аталияны къылыч булан оьлтюрген сонг буса, шагъардагъылагъа рагъатлыкъ тюше.

Ёаш Ягъудини пачасы болуп олтура

²¹ Ёаш гъакимлик этме башлагъанда, огъар етти йыл бола болгъан.

12 ¹Егъуну Исрайылдагъы гъакимлигини еттинчи йылында Ёаш пача болуп олтура ва Ерусалимде къыркъ йыл гъакимлик эте. Ону анасыны аты Сибья болгъан, ол Беершебадан чыкъгъан болгъан. ²Дин къуллукъчу Ёяда даим оьзюне насигъат береген заманны ичинде Ёаш Раббизни алдында тюз болагъан ишлени этип юрюй. ³Янгыз бийикликлерде ерлешдирилген сыйлы ерлени тайдырмай, халкъ да шонда къурбанлар этивюн ва арив ийислер чыгъартывун давам этип тура.

Ёаш ибадатхананы янгырта

⁴ Ёаш дин къуллукъчулагъа булай дей:

– Раббизни ибадатханасына сыйлы савгъат гъисапда берилеген бары да акъчаны – гъар эсли эргишиден жыйылгъан ясакъны, дыгъарлар булан тюшген акъчаны ва ибадатханагъа гёнгюллю кюйде берилген акъчаны – жыйыгъыз. ⁵Берегенлени гъарисинден алынагъан акъчаны Раббизни уьюню не еринде бузулгъан ери бар буса, шону янгыртывгъа пайдаландырсин.

⁶Тек Ёаш пачаны гъакимлигини йигирма алтынчы йылына ерли дин къуллукъчулар ибадатхананы янгыртыв битмей. ⁷Ёаш, дин къуллукъчу Ёяданы да ва оьзге дин къуллукъчулары да чакъырып, олагъа:

– Сиз неге ибадатхананы янгыртмай токътагъансыз? Бергенлерден дагъы акъча алмагъыз, бар акъчаны ибадатхананы ярашдырмакъ учун беригиз, – дей.

⁸Шо заман дин къуллукъчулар халкъдан дагъы акъча алмажакъгъа ва ибадатхананы янгыртывгъа ёлбашчылыкъ этмежекге рази болалар.

⁹Дин къуллукъчу Ёяда, къутукъ да алып, шону къапгъачында тешик эте. Ол шо къутукъну къурбан этеген ерни къырыйына,

Раббибизни уюне гиреген ерни онг ягына сала. Раббибизни уюне гиреген ерни сакълайгъан дин къуллукъчулар шонда гелтирилеген бары да акъчаны къутукъгъа сала болгъан. ¹⁰ Гъар гезик къутукъгъа кѣп акъча жыйылгъанны гѣргенде, пачаны яzyw ишлерин юрютеген адам да, баш дин къуллукъчу да гелип, Раббибизни уюне тюшген акъчаны санай болгъан ва шону къаплагъа тѣшеп сала болгъан. ¹¹ Акъчаны санап битгенде, олар шону ибадатханада юрюлеген ишлеге къарайгъанлагъа бере болгъан. Олар буса Раббибизни уюнде ишлейген агъач уста-лагъа, къурувчулагъа, ¹² чыр ишлейгенлеге, таш чабагъанлагъа бере болгъан. Олар дагъы да Раббибизни уюн ярашдырмакъ учун агъач, чабылгъан таш ала ва ибадатхананы ишлери учун чыгъагъан бары да озге харжланы тѣлей болгъан.

¹³ Тек ибадатханагъа тюшген акъчагъа не гююш къар-тыкълар, не мелте гесмек учун къайчылар, не сув себелейген сукаралар, не быргъылар, Раббибизни уюу учун алтындан неде гююшден этилген озге алатлар алмагъан. ¹⁴ Акъчаны ибадатхананы янгыртагъанлагъа тѣлей болгъан. ¹⁵ Ишчилеге тѣлемек учун акъчаны башын тутгъанлардан гысап бермекни талап этмегенлер, неге тююк де олар гъалал кюйде иш гѣр-генлер. ¹⁶ Тѣлев къурбанланы ва гюнагъ учунгъу къурбанланы акъчасы Раббибизни уюне берилмей болгъан, дин къуллукъ-чулагъа тие болгъан.

Ёаш Ерусалимни Гъазаилден къутгъара

¹⁷ Шо заман Арамны пачасы Гъазаил, Гат деген шагъаргъа чапгъын этип, шону елеп токътай. Сонг ол Ерусалимге багъып тербенме токъташа. ¹⁸ Тек Ягъудини пачасы Ёаш, Ягъудини пачалары болгъан озюню ата-бабалары Ёшпат, Юрам ва Агъазия тапшургъан бары да затны, озю тапшургъан сав-гъатланы ва Раббибизни уюню, пачаны къаласыны хазна-ларында табылгъан бары да алтынны да алып, Арамны пачасы Гъазаилге йибере. Шондан сонг Гъазаил Ерусалимден тая.

Ёашны оълюю

¹⁹ Ёашны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалат-ланы ва ол этип гетген бары да ишлени гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ²⁰ Ёашны ювукълары, огъар къаршы тилбирчилик де

этип, ону Бет-Миллода, Силлагъа багып энишлейген ёлда оьлтюре. ²¹ Шимеатны уланы Ёзабат ва Шомерни уланы Егъозабат Ёашны оьлюп къалгъанча токъалап тургъанлар. Ону оьзюню ата-бабаларыны ягъында Давутну Шагъарында гёмелер. Ёашны уланы Амасия атасыны орнуна пача болуп олтура.

Ёагъаз Исрайылны пачасы болуп олтура

13 ¹Агъазияны уланы, ягъудили пача Ёашны гъакимлигини йигирма уьчюнчю йылында Егъуну уланы Ёагъаз Исрайылны пачасы болуп олтура ва Самиратда он етти йыл гъакимлик эте. ²Набатны уланы Еробоамны гюнагъ ёлунда юрюй туруп, ол Раббибизни алдында яманлыкъ этип тура. Ёагъаз гюнагъ ёлгъа Исрайылны да тарта ва шо ёлгъа гъеч арт бермей. ³Раббибиз исрайыллылагъа бек къзааплана. Ол исрайыллыланы узакъ заман Арамны пачасы Гъазаилни ва ону уланы Бенадатны гъакимлигини тьбюнде къоя.

⁴Тек Ёагъаз Раббибизге дуа эте, Ол да ону дуасын къабул эте. Раббибиз Арамны пачасы исрайыллыланы вагъши кюйде къыйкъсытагъанны гёрюп тура болгъан чы дагъы. ⁵Ол исрайыллылагъа азат этивчюню бере, олар да Арамны гъакимлигини тьбюнден чыгъып къутула. Исрайыллылар уйлериинде алда йимик парахат яшама башлай. ⁶Буса да олар Еробоамны тухумуну гюнагъ ишлерине арт бермейли, шоланы этип юрюй. Еробоамны тухуму шо гюнагъ ёлгъа Исрайылны да тарта. Ашераны багъанасы да Самиратда эретургъан кююнде къалып тура.

⁷Ёагъазны асгеринден элли атлыдан, он асгерлик атарбадан, он минг яв асгерчилерден къайры, дагъы бир зат да къалмай, неге тьгююл де Арамны пачасы къалгъанларын, иннырда будай тазалайгъандагъы чангъа ошатып, къырып битдирип къоя.

⁸Ёагъазны гъакимлигини вакътисиндеги оьзге агъвалатланы, ол этип гетген бары да ишлени ва ону къоччакълыгъы гъакъында айтсакъ, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ⁹Ёагъаз ата-бабаларыны ягъына гёчюп парахат бола ва ону Самиратда гёмелер. Ону уланы Юаш атасыны орнуна пача болуп олтура.

Юаш Исрайылны пачасы болуп олтура

¹⁰ Ягьудини пачасы Ёашны гьакимлигини отуз еттинчи йылында Исрайылны пачасы болуп Ёагьазны уланы Юаш олтура. Ол Самиратда он алты йыл гьакимлик эте. ¹¹ Юаш Раббизни алдында яманлыкь этип тура ва Набатны уланы Еробоамны гюнагь ишлерине арт бермейли, шоланы этип юрюй. Еробоам гюнагь ишлеге Исрайылны да тартып юрюген болгьан.

¹² Юашны гьакимлигини вакьтисиндеги озьге агьвалатланы, ол этип гетген бары да ишлени ва Ягьудини пачасы Амасиягьа кьаршы дав юрютегенде ол гёрсетген кьоччакьлыкьны гьакьында айтсакь, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

¹³ Юаш ата-бабаларыны ягьына гёчюп парахат бола. Ону орнуна Еробоам тахгьа минип олтура. Юашны Самиратда Исрайылны пачалары булан бирче гёмелер.

Альясаны оьлюю

¹⁴ Альяса, кьарт да болуп, оьлме ювукь болуп тура болгьан. Исрайылны пачасы Юаш ону гёрме геле ва уьстюнде де токьтап йылап тербей.

– Атам! Атам! Исрайылны асгерлик арбасы, атлы асгери! – деп кьычырып йибере ол.

¹⁵ Альяса:

– Жаянгны да, окьларынг да чыгьар, – дей.

Ёаш ол айтгьанны эте.

¹⁶ – Жаянгны кьолунга ал, – дей Альяса Исрайылны пачасына.

Пача жаясын кьолуна алгьанда, Альяса оьзюню кьолларын ону кьолларына сала.

¹⁷ – Гюнтувуш терезени ач, – дей ол.

Ёаш ол айтгьанны эте.

– Ат! – дей Альяса.

Ол да ата.

– Арамны уьстюнде Раббизни уьстюнлюк огьу, уьстюнлюк огьу! – дей Альяса. – Сен арамлыланы янчып битдиргенче, олагьа Апек шагьарны кьырийында уруп туражакьсан.

¹⁸ Сонг Альяса:

– Окъланы ал, – дей.

Исрайылны пачасы ала.

Альяса огъар:

– Окълар булан ерни токъала, – дей.

Пача, уьч керен уруп, токътап къала. ¹⁹ Аллагъ йиберген адам огъар ачувлана ва булай дей:

– Сен ерге беш неде алты керен урма герек эдинг, шо заман сен Арамны толу кюйде янчажакъ эдинг. Гъали буса сен ону янгыз уьч керен янчажакъсан.

²⁰ Альяса гечине ва ону гёмелер. Гечеге таба Муапдагъы талавурчулар гъар йыл язбашда уьлкеге сугъулма уйренчик болуп къала. ²¹ Бир керен биревню гёмеген вакътиде исрайыллылар бир гюп талавурчуланы гёрюп къоя. Олар оьлюню Альясаны къабуруна ташлап къоя. Оьлюню къаркъарасы Альясаны сюеклерине тийгенде, шо адам тирилип къала ва эретуруп токътай.

Альясаны ахырынчы сёзю яшавгъа чыгъа

²² Ёагъаз гъакимлик этеген вакътини ичинде Арамны пачасы Гъазаил исрайыллыланы къыйкъсытып тура. ²³ Тек Ибрагъим, Исгъакъ ва Якъуб булан этилген разилешивню хатиринден Раббибиз, исрайыллылагъа рагъмулу болуп, языкъсынып, оланы гъайын этип тура. Раббибиз энни оланы къырма неде Оьзюню ягъындан къувалама суймей.

²⁴ Арамны пачасы Гъазаил гечине. Бенадат атасыны орнуна пача болуп олтура. ²⁵ Гъазаилни уланы Бенадат дав этип Юашны атасы Ёагъазны шагъарларын алгъан болгъан. Юаш Бенадатдан шо шагъарланы къайтарып ала. Юаш ону уьч керен янча ва Исрайылны шагъарларын къайтарып ала.

Амасия Ягъудини пачасы болуп олтура

14 ¹ Ёагъазны уланы исрайыллы пача Юашны гъакимлигини экинчи йылында ягъудили пача Ёашны уланы Амасия пача болуп олтура. ² Амасия пача болуп олтургъанда, огъар йигирма беш йыл бола болгъан. Ол Ерусалимде йигирма тогъуз йыл гъакимлик эте. Амасияны анасыны аты Еаддан болгъан, ол Ерусалимден чыкъгъан. ³ Амасия Раббибизни алдында тюз болагъан ишлени этип юрюй, тек ону ата-бабасы Давут йимик чи тьююл. Бары этеген ишлеринде ол атасы

Ёашны уьлгюге салып юрюй. ⁴Янгыз бийикликлердеги сыйлы ерлер дагъытылмагъан кююнде къалып тура. Халкъ шонда къурбан этегенин ва яллатып арив ийислер чыгъарагъанын давам этип тура.

⁵Амасияны гъакимлиги мекенли токъташып битген сонг, ол оьзюню атасы Ёаш пачаны оьлтюрген ювукъларын жаза-лай. ⁶Тек Амасия оланы уланларын оьлтюрмей. Неге тюгюл де, Мусаны Къанун китабында Раббибиз: «Авлетлери саялы аталарын оьлтюрме ярамай, аталары саялы авлетлерин де оьлтюрме ярамай. Адам янгыз оьзюню гюнагъы саялы жаза-ланма бола», — деп буюргъан.

⁷Амасия Тузлу къолда он минг эдомлуну янча. Села деген шагъарны елеп, ол шогъар Ёктейил деп къоя. Бугюнлеге ерли де шагъарны аты шолай.

Амасияны ва Ёашны арасындагъы дав

⁸Амасия Егъуну уланыны уланы, Ёагъазны уланы Юашгъа: — Чыкъ, бетге-бет ёлугъайыкъ! — деген чакъырыв булан вакиллерин йибере.

⁹Тек Исрайылны пачасы Юаш Ягъудини пачасы Амасиягъа булай деп жавап бере:

— Бир керен Ливандагъы шайтантаякъ Ливандагъы къара-гъайгъа: «Къзынгны уланыма бер», — деп айтып йиберген. Тек бир Ливандагъы къыр жан гелип, шону таптап къоя. ¹⁰Гы, сен Эдомну да янчып, гъали хохайып токътагъансан. Оьзюнгню уьстюнлюгюнг булан абур къазанарсан, тек уьюнгде къаларсан! Балагъ излеп айланма, ёгъесе сен де, сени булан бирче бютюн Ягъуди де оьлюп къалажакъсыз.

¹¹Тек Амасия тынгламай. Исрайылны пачасы Юаш огъар багъып асгерлерин тербете. Ол да, Ягъудини пачасы Амасия да Ягъудидеги Бет-Шемешни къырийындагъы ябушувда бетге-бет ёлугъалар. ¹²Исрайыллылар ягъудилилени янчып пата-пурхун чыгъара. Бары да ягъудилилер уьюне багъып къачып тербей. ¹³Исрайылны пачасы Юаш Бет-Шемешни къырийында Агъазияны уланыны уланы, Ёашны уланы, Ягъудини пачасы Амасияны есирликге ала. Сонг Юаш Ерусалимге багъып тербене ва шагъарны Эпрайим къапусундан Мююш къапусуна ерлиги аралыкъдагъы баруну буза. Шо аралыкъны узунлугъу дёрт

юз тирсек* болгъан. ¹⁴ Ёаш бары алтынны, гюмюшню, Раббибизни уьюнде ва пачаны къаласыны хазналарында табылгъан бары да затны ала. Сонг ол, аманатгъа адамлар да алып, Самиратгъа къайтып геле.

Юашны обълюмю

¹⁵ Юашны гъакимлигини вакътисиндеги озгге агъвалатланы, ону ишлерини, къоччакълыгъыны ва ол Амасия булан дав этген кюйню гъакъында айтсакъ, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ¹⁶ Юаш озъюню ата-бабаларыны ягъына гёчюп парахат бола ва ону Исрайылны пачаларыны ягъында гёмелер. Ону уланы Еробоам атасыны орнуна пача болуп олтура.

Амасияны обълюмю

¹⁷ Ягъудини пачасы Ёашны уланы Амасия Исрайылны пачасы Ёагъазны уланы Юашдан сонг да он беш йыл яшай. ¹⁸ Амасияны гъакимлигини вакътисиндеги озгге агъвалатланы гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

¹⁹ Ерусалимде Амасиягъа къаршы тилбирчилик этиле, ол Лакиш деген шагъаргъа къачып чыгъа. Тек тилбирчилик этгенлер, Лакишдеги Амасияны артындан йиберип, ону шонда оьлтюре. ²⁰ Амасияны сюегин атлагъа да салып гелтире ва ону Ерусалимде, Давутну Шагъарында ата-бабаларыны ягъында гёмелер.

²¹ Ягъудини халкъы буса озъюне он алты йыл болагъан Азарияны** атасы Амасияны орнуна пача этип сала. ²² Амасия ата-бабаларыны ягъына гёчюп парахат болгъан сонг, геме-лер токътайгъан Элат деген ерни янгыдан къуруп, Ягъудиге къайтаргъан Азария болгъан.

II-нчи Еробоам Исрайылны пачасы болуп олтура

²³ Ягъудили пача Ёашны уланы Амасияны гъакимлигини он бешинчи йылында Самиратда исрайыллы пача Юашны уланы

* 14:13 *Дёрт юз тирсек* – 180 метрге ювукъ.

** 14:21 *Азария* – 15:13, 30, 32, 34-нчю ва озгге аятларда огъар Уззия деп де айтыла.

Еробоам тахгъа минип олтура ва кыркъ йыл гъакимлик эте. ²⁴Ол Раббизни алдында яманлыкъ этип юрюй ва Набатны уланы Еробоамны бир гюнагъ ишине де арт бермей. Ярбаам шо гюнагъ ишлеге Исрайылны да тартгъан болгъан. ²⁵Раббизни, Исрайылны Аллагыны каламына гёре, Лебо-Гьаматдан тутуп, Урдун къолну денгизине ерли Исрайылны дазуларын ерине гелтирген ол болгъан. Шо калам Гат-Гьеперни пайхамары Амитайны уланы, Раббизни къуллукъчусу Ёнадан таба айтылгъан болгъан. ²⁶Раббиз Исрайылдагъы къуллар да, азатлар да авур азап чегип турагъанны гёре. Гьеч бирев де олагъа кёмекге табылмай. ²⁷Раббиз кёклени тубюнден Исрайылны аты тамурундан алынып тайдырылгъанны сюймеген. Шо саялы Раббиз оланы Юашны уланы Еробоамдан таба къутгъара.

²⁸Еробоамны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатланы, ону бары да ишлерини, устынюклерини, шоланы арасында ол дав этген кюйню, Ягъудиники болгъан Шамны да, Гьаматны да Исрайылгъа къайтаргъаны гъакъында айтсакъ, шолар «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

²⁹Еробоам озюню ата-бабалары болгъан Исрайылны пачаларыны ягъына гёчюп парахат бола. Ону уланы Закарья буса атасыны орнуна пача болуп олтура.

Азария Ягъудини пачасы болуп олтура

15 ¹Исрайылны пачасы Еробоамны гъакимлигини йигирма еттинчи йылында Ягъудиде Амасияны уланы Азария гъакимлик этме башлай. ²Азария пача болуп олтургъанда, огъар он алты йыл болгъан. Ол Ерусалимде элли эки йыл гъакимлик эте. Азарияны анасыны аты Еколия болгъан, ол Ерусалимден чыкъгъан. ³Атасы Амасия да йимик, Азария Раббизни алдында тюз болагъан ишлени этип юрюй. ⁴Янгыз бийикликлердеги сыйлы ерлер дагъытылмай. Халкъ шонда къурбан этегенин ва яллалтып арив ийислер чыгъарагъанын давам этип тура.

⁵Раббиз пачагъа югъагъан гён аврув къабундура. Ондан шо аврув олюп къалгъанча таймай. Пача айрыча бир уйде тура. Къалада буйрукъчу ва улкедеги халкъгъа ёлбашчы пачаны уланы Ётам бола.

⁶Азарияны гъакимлигини вакътисиндеги ъзге агъвалатланы, ону ишлерини гъакъында «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ⁷Азария ата-бабаларыны ягъына гёчюп парахат бола. Ону Давутну Шагъарында ата-бабаларыны ягъында гёмелер. Азарияны уланы Ётам буса атасыны орнуна пача болуп олтура.

Закарья Исрайылны пачасы болуп олтура

⁸Ягъудини пачасы Азарияны гъакимлигини отуз сегизинчи йылында Еробоамны уланы Закарья Исрайылны пачасы болуп олтура. Ол Самиратда алты ай гъакимлик эте. ⁹Ата-бабалары йимик, Закарья да Раббизни алдында яманлыкъ этип юрюй. Ол Набатны уланы Еробоам этип юрюген гюнагъ ишлени къоймай. Ярбаам шо гюнагъ ишлеге Исрайылны да тартгъан болгъан.

¹⁰Ябешни уланы Шаллум Закарьягъа къаршы тилбирчилик эте. Ол Закарьяны бютюн халкъны алдында уруп ълтюре ва ону орнуна пача болуп олтура. ¹¹Закарьяны гъакимлигини вакътисиндеги ъзге агъвалатланы гъакъында «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ¹²Раббиз Егъугъа: «Сени наслуларын Исрайылны тахында дёртюню наслугъа ерли олтуруп туражакъ», – деп айтгъан калам шолай яшавгъа чыгъа.

Шаллум Исрайылны пачасы болуп олтура

¹³Ябешни уланы Шаллум Ягъудини пачасы Уззияны гъакимлигини отуз тогъузунчу йылында пача болуп олтура. Ол Самиратда бир ай гъакимлик эте. ¹⁴Тирсадан Самиратгъа Гадини уланы Менагъем геле. Ол Самиратда Ябешни уланы Шаллумну уруп йыгъа ва ону орнуна пача болуп олтура.

¹⁵Шаллумну гъакимлигини вакътисиндеги ъзге агъвалатланы ва ол этген тилбирчиликни гъакъында «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

¹⁶Шо заман Менагъем, Тирсадан чыгып, Типсагъ деген шагъардагъылагъа, шону айланасындагъылагъа чапгъын эте. Неге тюгюл де, олар шагъарны къапусун ачмакъгъа къаршылыкъ билдирелер. Ол Типсагъны талай, айлы къатынларын буса паралай.

Менагьем Исрайылны пачасы болуп олтура

¹⁷ Ягьудини пачасы Азарияны гьакимлигини отуз тогьузунчу йылында Гадини уланы Менагьем Исрайылны пачасы болуп олтура. Ол Самиратда он йыл гьакимлик эте. ¹⁸ Менагьем Раббибизни алдында яманлыкь этип юрюй. Ол озью гьакимлик этеген бир гюн де Набатны уланы Еробоамны гюнагь ишлерине арт бермей. Еробоам шо гюнагь ишлеге Исрайылны да тарта.

¹⁹ Шо заман уьлкеге Ашшурну пачасы Пул* басгьын этип гире. Пул озьюне пачалыгьындагьы гьакимликни беклешдирме кёмек этсин деп, Менагьем огьар бир минг талант** гюмюш бере. ²⁰ Менагьем шо акьчаны Исрайылдан ала. Ашшурну пачасына гьар бай адам элли шекел*** гюмюш берме тарыкь болгьан. Шо заман Ашшурну пачасы кьайтып геле, тек уьлкеде кьалмай.

²¹ Менагьемни гьакимлигини вакьтисиндеги озьге агьвалатланы ва ол этген бары да ишлени гьакьында «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

²² Менагьем ата-бабаларына ягьына гёчюп парахат бола. Ону уланы Пекагья атасыны орнуна пача болуп олтура.

Пекагья Исрайылны пачасы болуп олтура

²³ Ягьудини пачасы Азарияны гьакимлигини эллинчи йылында Исрайылны пачасы болуп Менагьемни уланы Пекагья олтура. Ол Самиратда эки йыл гьакимлик эте. ²⁴ Пекагья Раббибизни алдында яманлыкь этип юрюй. Ол Набатны уланы Еробоамны гюнагь ишлерине арт бермей. Еробоам шо гюнагь ишлеге Исрайылны да тартгьан болгьан. ²⁵ Пекагьяны Пекагь деген вазири — Ремалияны уланы — огьар кьаршы тилбирчилик эте. Озью булан гилатлы элли адамны да алып, ол Самиратда пачаны кьаласындагьы бекликдеги Пекагья булан бирче Аргопгья

* 15:19 *Пул* — 29-нчу аятда огьар дагьы да Тиглатпаласар деп айтыла. Ол 745-нчи йылдан тутуп 727-нчи йылгьа ерли гьакимлик этген.

** 15:19 *Бир минг талант* — 34 тонгьа ювукь.

*** 15:20 *Элли шекел* — 0,6 килогьа ювукь.

ва Арьеге чапгын эте. Пекагьяны да оьлтюрюп, Пекагь ону орнуна пача болуп олтура.

²⁶ Пекагьяны гьакимлигини вакътисиндеги оьзге агьвалатланы ва ону ишлерини гьакьында «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

Пекагь Исрайылны пачасы болуп олтура

²⁷ Ягьудини пачасы Азарияны гьакимлигини элли экинчи йылында Ремалияны уланы Пекагь Исрайылны пачасы болуп олтура. Ол Самиратда йигирма йыл гьакимлик эте. ²⁸ Пекагь Раббизни алдында яманлыкь этип юрюй. Ол Набатны уланы Еробоамны гюнагь ишлер этеген ёлундан таймай. Еробоам шо гюнагь ишлеге Исрайылны да тартгьан болгьан.

²⁹ Исрайылны пачасы Пекагьны заманында Ашшурну пачасы Тиглатпаласар гелип, Иён, Абел-Бет-Маака, Яногь, Кедеш, Гьасор, Гилат, Галлил вилайтланы, Непталимни бютюн топурагьын елей ва уьлкени халкьын Ашшургьа есир этип алып гете. ³⁰ Эланы уланы Гьошеа Ремалияны уланы Пекагьгьа кьаршы тилбирчилик эте. Гьошеа, Пекагьгьа чапгын этип, ону оьлтюре ва Уззияны уланы Ётамны гьакимлигини йигирманчы йылында ону орнуна пача болуп олтура.

³¹ Пекагьны гьакимлигини вакътисиндеги оьзге агьвалатланы ва ол этип гетген ишлени гьакьында «Исрайылны пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

Ётам Ягьудини пачасы болуп олтура

³² Ремалияны уланы, исрайыллы пача Пекагьны гьакимлигини экинчи йылында Ягьудиде Уззияны уланы Ётам гьакимлик этме башлай. ³³ Ётам пача болуп олтургьанда, огьар йигирма беш йыл болгьан. Ол Ерусалимде он алты йыл гьакимлик эте. Ётамны анасы Садокну кьызы Еруша болгьан. ³⁴ Атасы Уззия йимик, ол да Раббизни алдында тюз болагьан ишлени этип юрюй. ³⁵ Янгьыз бийикликлерде ерлешдирилген сыйлы ерлер дагьытылмай, халкь да шонда кьурбанлар этивюн ва арив ийислер чыгьартывун давам этип тура. Ётам Раббизни уьюню Оьрдеги кьапусун янгьрта.

³⁶ Ётамны гьакимлигини вакътисиндеги оьзге агьвалатланы ва ол этип гетген ишлени гьакьында «Ягьудини пачаларыны

таварих китабында» язылып бар. ³⁷ (Раббибиз шо гюнлерде Арамны пачасы Ресинни ва Ремалияны уланы Пекагыны Ягьудиге кьаршы йиберме башлай.) ³⁸ Ётам ата-бабаларыны ягьына гёчюп парахат бола. Ётамны озюню ата-бабасы Давутну Шагьарында оланы ягьында гёмелер. Ону уланы Агьаз буса атасыны орнуна пача болуп олтура.

Агьаз Ягьудини пачасы болуп олтура

16 ¹ Ремалияны уланы Пекагыны гьакимлигини он еттинчи йылында Ягьудиге Ётамны уланы Агьаз гьакимлик этме башлай. ² Пача болуп олтургьанда, огьар йигирма йыл болгьан. Агьаз Ерусалимде он алты йыл гьакимлик эте. Озюню ата-бабасы Давут булан тенглешдиргенде, ол Раббибизни алдында тюз болагьан ишлени этмей. ³ Агьаз Исрайылны пачалары этген ишлени этип юрюй. Ол гьатта, Раббибиз исрайыллыланы алдындан кьувалагьан халкьлардан жиргенч уьлгю алып, уланын яллатып кьурбан эте. ⁴ Агьаз бийикликлердеги сыйлы ерлерде, тебелени башларында ва гьар салкьын береген терекни тубюнде кьурбанлар этип ва яллатып арив ийислер чьгьарып юрюй.

Агьаз ашшурлулардан якьлав тилей

⁵ Шо заман Арамны пачасы Ресин ва Исрайылны пачасы, Ремалияны уланы Пекагь Ерусалимге дав булан чьгьа. Олар Агьазны кьуршавгьа алып турса да, ону енгип болмайлар. ⁶ Шо вакьтиде Арамны пачасы Ресин Арамгьа Элатны кьайтара, шондан ягьудилилени кьувалап чьгьара. Элатда арамлылар ерлеше. Олар шонда бугюнлеге ерли де яшап тура.

⁷ Агьаз Ашшурну пачасы Тиглатпаласаргьа вакиллеринден: – Мен сени кьуллукьчунгман, мен сени уланынгман. Гелип, магьа чапгьын этген Арамны пачасындан да, Исрайылны пачасындан да мени якьла, – деп айтып йибере.

⁸ Агьаз, Раббибизни уьюнде ва пачаны кьаласыны хазналарында табылгьан чакьы алтынны да, гюмошню де алып, шоланы Ашшурну пачасына савгьат этип йибере. ⁹ Ашшурну пачасы ону тилевюн кьабул эте. Ол Шамгьа чапгьын эте ва шону елей. Пача Шамда яшайгьанланы Кирге есир этип алып гете, Ресинни буса оьлтюре.

Агъаз ибадатхананы янгыртып кѳура

¹⁰ Шо заман Агъаз пача, Ашшурну пачасы Тиглатпаласар булан ёлукъмакъ учун, Шамгъа багъып тербене. Ол, Шамда кѳурбан этилеген ерни гѳрюп, дин кѳуллукъчу Уриягъа шо кѳурбан этеген ерни суратын ва шону нечик кѳурма тарыгъын англатагъан гѳрсетивлер йибере. ¹¹ Дин кѳуллукъчу Урия Агъаз оъюне Шамдан йиберип гелген гѳрсетивлеге гѳре кѳурбан этеген ерни кѳура. Урия шону Агъаз кѳайтып гелгенче кѳуруп битдире. ¹² Шамдан кѳайтгъанда, кѳурбан этеген ерге кѳарап чыгъып, пача шогъар багъып ювукълаша ва шонда кѳурбан эте. ¹³ Ол бютюнлей яллалтып кѳурбан эте, экмек кѳурбанланы яллата, чагъыр тѳгюп кѳурбан эте ва кѳурбан этеген ерге ярашывлукъну кѳурбанларыны кѳанын себелей. ¹⁴ Агъаз пача кѳурбан этеген янгы ерни де, Раббизни уюню де арасында Раббизни алдында токътагъан багъырдан этилген кѳурбан этеген ерни, уйню алдындагъы ерден йылышдырып, кѳурбан этеген янгы ерни темиркъазыкъ ягъындан сала. ¹⁵ Сонг ол дин кѳуллукъчу Уриягъа булай буюра:

– Кѳурбан этеген ерни уллусунда эртен бютюнлей яллалтып кѳурбанланы ва ахшам экмек кѳурбанланы – пачаны бютюнлей яллалтып этген кѳурбанларын ва улкени бары халкъыны чагъыр тѳгюп этилеген кѳурбанлары булан бирче бютюнлей яллалтып кѳурбанлар этерсен. Кѳурбан этеген ерге бютюнлей яллалтып этилген кѳурбанланы бары кѳанын себелерсен. Мен багъырдан этилген кѳурбан этеген ерни Аллагъны сюегенин билмек учун пайдаландыражакъман.

¹⁶ Дин кѳуллукъчу Урия тап Агъаз пача буюргъан кюйде эте. ¹⁷ Агъаз, алып юрюйген тиревлени белдавларын сындырып, шолардан жувунагъан ерлени тюшюре. Ол багъырдан этилген оъгюзлерден денгизни тюшюре. Шо оъгюзлени устьюнден алынган денгизни ол таш кюрчюню устьюне сала. ¹⁸ Агъаз пачаны кѳаласыны сонгюгюн гиреген устью ябыкъ ерин ва пачаны тышдагъы гиреген ерин Ашшур пачаны хатиринден Раббизни уюню ягъындан тайдыра.

Агъазны оълюю

¹⁹ Агъазны гѳакимлигини вакътисиндеги оъзге агъвалатланы ва ол этип гетген ишлени гѳакъында «Ягъудини пачаларыны

таварих китабында» язылып бар. ²⁰Агъаз ата-бабаларыны ягъына гёчюп парахат бола. Ону Давутну Шагъарында ата-бабаларыны ягъында гёмелер. Ону уланы Гъизкия буса ата-сыны орнуна пача болуп олтура.

Гъошеа – Исрайылны ахырынчы пачасы

17 ¹Ягъудини пачасы Агъазны гъакимлигини он экинчи йылында Эланы уланы Гъошеа Исрайылда пача болуп олтура. Ол Самиратда тогъуз йыл гъакимлик эте. ²Исрайылны озюнден алдагъы пачалары йимик артыкъ этмесе де, Гъошеа да Раббизбизни алдында яманлыкъ этип юрюй.

³Ашшурну пачасы Салманассар Гъошеагъа дав булан чыгъа. Гъошеа Агъазны табилегине тюше ва огъар ясакъ төлеме башлай. ⁴Пача Гъошеа хыянатчы экенни гёре, неге тююл де ол Мисрини пачасы Согъа чавушлар йиберип тургъан. Гъошеа, алда озю йылдан-йылгъа этип гелгени йимик, Ашшурну пачасына ясакъ төлемей. Шо саялы Салманассар, ону тутуп, къарангы төлеге ташлай.

Гюнагълары саялы исрайыллылар есирликге тюше

⁵Ашшурну пачасы Исрайылгъа басгъын этип гирип геле, Самиратгъа багъып тербене ва шону уъч йыл къуршавгъа ала. ⁶Гъошеаны гъакимлигини тогъузунчу йылында Ашшурну пачасы Самиратны елей ва исрайыллыланы озюню улкесине элте. Пача оланы Гъалагъда, Гъабор деген озенни ягъасындагъы Гозанда ва митлилени шагъарларында ерлешдире.

⁷Бу бары да ишлер исрайыллылар озлени Мисриден, пиръавунну, мисрили пачаны гъакимлигинден азат этген Раббизбизге, озлени Аллагъына къаршы гюнагъ этгени саялы бола. Олар башгъа аллагълагъа сужда къылып юрюй. ⁸Раббизбиз озлени ягъындан къувалагъан халкъланы адатларын ва шолай да Исрайылны пачалары гийирген адатланы юрюте.

⁹Исрайыллылар яшыртгъынлай Раббизбиз, озлени Аллагъы ушатмайгъан ишлени этип юрюй. Бары да шагъарларда, къаравул этеген минмарадан башлап, беклешдирилген шагъарлагъа ерли, гъар ерде олар озлеге бийикликлердеги сыйлы ерлени къура. ¹⁰Исрайыллылар гъар бийик төбеге ва гъар салкъын береген терекни тюбюне сыйлы ташланы ва Ашераны багъаналарын сала. ¹¹Бийикликдеги гъар сыйлы

ерде олар, озлени ягындан Раббиз кувалап чыгъаргъан халкълагъа ошап, яллатып арив ийислер чыгъара. Раббизни къзапландыра туруп, исрайыллылар яман ишлер этип юрюй. ¹² Раббиз: «Этмегиз шолай», – деп айтса да, олар таш аллагълагъа сужда къылып юрюйлер. ¹³ Раббиз пайхаммарлардан ва гележекни алданокъ билдирегенлерден Исрайылгъа да, Ягъудиге де булай бுவарыв эте: «Яман ёллардан тайыгъыз! Мен ата-бабаларыгъызгъа кютме буюргъан ва Мен къуллукъчуларым болгъан пайхаммарлардан таба сизге берген буйрукъларымны ва токъташдыривларымны кютюкюз».

¹⁴ Тек исрайыллылар тынгламай. Раббизге, озлени Аллагъына инанмайгъан ата-бабалары йимик, олар да хыр тартып тура. ¹⁵ Исрайыллылар Раббизни токъташдыривларын, Ол озлени ата-бабалары булан бегетген разилешивню ва Ол олагъа берген гёрсетивлени гери ура. Олар бир пайдасыз таш аллагъланы артына тюше ва озлер де бир пайдасыз болуп токътай. Исрайыллылар озлени айланасындагъы халкълагъа ошап юрюй. Раббиз олагъа шо халкълар йимик иш гёрмекни гери ура.

¹⁶ Олар Раббизни, озлени Аллагъыны буйрукъларын гери ура, озлеге къюлуп этилген эки огъюзню ялгъан алагълар ва Ашераны багъанасын эте. Исрайыллылар кёклердеги асерге ва Баалгъа сужда къыла. ¹⁷ Олар уланларын ва къызларын яллатып къурбан эте, пал сала, халмаж эте. Раббизни алдында яман ишлер эте туруп, исрайыллылар Ону къзапландыра.

¹⁸ Раббиз исрайыллылагъа бек къзаплана ва оланы Озьонден ари теберип сала. Янгыз Ягъудини къавумун къоя. ¹⁹ Тек гъатта ягъудилилер де Раббизни, озлени Аллагъыны буйрукъларын кютмей. Олар исрайыллылар чыгъаргъан адатлагъа гёре юрюй. ²⁰ Шо саялы Раббиз исрайыллыланы бары да наслуларын гери ура. Раббиз оланы такъсырлай, Озьонден ари теберип салгъанча, оланы талавурчуланы къолуна берип тура.

²¹ Раббиз Давутну тухумундан Исрайылны устьюндеги гъакимликни алгъан сонг, исрайыллылар Набатны уланы Еробоамны пача этип сала. Еробоам, исрайыллыланы Раббизден ари теберип, оланы обтесиз яман гюнагъгъа багъып тарта. ²² Исрайыллылар Еробоамны гюнагъларына батып тура ва шоллагъа арт бермей. ²³ Озьоню къуллукъчуларындан,

пайхаммарларындан бுவаргъаны йимик, Раббибиз оланы Оъзюнден ари тайдыргъанча, шолай болуп тура. Шоллукъда Исрайылны халкъын оъзюню уълкесинден Ашшургъа есирликге элтелер. Исрайыллылар бугюнлеге ерли де шонда тура.

Самиратда ят халкъланы ерлешдирелер

²⁴ Ашшурну пачасы, Бабилни, Кутаны, Авваны, Гъаматны ва Сепарвайымны халкъларын гелтирип, оланы Самиратны шагъарларында исрайыллыланы орнуна ерлешдире. Олар Самиратны елей ва шондагъы шагъарларда ерлеше. ²⁵ Шонда янгы ерлешген вакътилерде, олар Раббибизге сужда къылмай. Раббибиз олагъа арсланкъапланланы йиберип тербей, олар да исрайыллыланы бирлерин оьлтюрюп тура. ²⁶ Шо гъакъда Ашшурну пачасына булай деп билдирелер:

– Сен оьзлени алып чыгъып, Самиратны шагъарларында ерлешдирген халкълар шо уълкени Аллагъы не талап этегенни билмей. Аллагъ олагъа арсланкъапланланы йиберип тура, олар да шо халкъланы къыра. Неге тюгюл де, олар шо уълкени Аллагъы не талап этегенни билмей.

²⁷ Шо заман Ашшурну пачасы булай буйрукъ бере:

– Шонда сиз Самиратгъа есирликге алып гетген дин къуллукъчулардан бирисин йиберигиз. Шонда да туруп, ол шо уълкени Аллагъы не талап этегенге уйретсин.

²⁸ Самиратгъа есирликге алып гетген дин къуллукъчулардан бириси Бет-Элге яшамакъ ва шо халкъланы Раббибизге сужда къылма уйретмек учун геле.

²⁹ Тек гъар халкъ, оьзлер ерлешген шагъарларда оьзлени аллагълары да этип, шоланы Самиратда яшайгъанлар бийикликлерде къургъан сыйлы ерлеге сала. ³⁰ Бабилде турагъанлар – Суккот-Бенотгъа, Кутда турагъанлар – Нергалгъа, Гъаматда турагъанлар буса Ашимагъа сужда къыла. ³¹ Авлулар Нибгъазны ва Тартакны, сепарбитлер буса Сепарвайымны аллагълары болгъан Адрамелекге ва Анаммелекге яшларын яллатып къурбан эте. ³² Олар Раббибизге де сужда къыла ва гъар тайпа адамланы бийикликлердеги сыйлы ерлеге дин къуллукъчулар этип белгилей. Дин къуллукъчулар олагъа шонда къурбанлар эте. ³³ Шо халкълар Раббибизге сужда къыла, тек оьзлени аллагъларына да къуллукъ эте. Олар шо къуллукъну оьзлер гёчюрюлген ерлердеги халкъланы бары

да адатларына гёре этип юрюй. ³⁴ Шо халкълар бугюнлеге ерли де алдагъы адатларын сакълап тура. Олар Раббибизден къоркъмай. Раббибиз оъзюне Исрайыл деп къойгъан Якъубну наслуларына берген токъташдырывланы, адатланы, къанунланы ва буйрукъланы кютмей.

³⁵ Раббибиз исрайыллылар булан разилешив бегетгенде, олагъа булай буюра: «Оъзге аллагълагъа гъюрмет этмегиз, олагъа сужда къылмагъыз, олагъа къуллукъ этмегиз ва олагъа къурбанлар этмегиз. ³⁶ Зор къудраты ва узатылгъан къолу булан сизин Мисриден чыгъаргъан – Менмендир. Шо саялы да сиз Магъа гъюрмет этме тарыкъсыз. Магъа сужда къылыгъыз ва Магъа къурбанлар этигиз. ³⁷ Мени сизин учун язылгъан токъташдырывларымны, адатларымны, къанунларымны ва буйрукъларымны кютюгюз. Оъзге аллагълагъа гъюрмет этмегиз. ³⁸ Мен сизин булан бегетген разилешивню унутмагъыз ва оъзге аллагълагъа да гъюрмет этмегиз. ³⁹ Магъа, сизин Аллагъыгъызгъа, гъюрмет этигиз, Мен де сизин душманларыгъыздан азат этип туражакъман».

⁴⁰ Тек олар тынгламай ва алдагъы адатларын сакълап тура. ⁴¹ Гъатта Раббибизге гъюрмет эте туруп да, шо халкълар ялгъан аллагълагъа къуллукъ этип юрюй. Бугюнлеге ерли де оланы авлетлери ва авлетлерини авлетлери оъзлени аталары этген ишлени давам этип тура.

Гъизкия Ягъудини пачасы болуп олтура

18 ¹ Эланы уланы, Исрайылны пачасы Гъошеаны гъакимлигини уъчюнчю йылында Ягъудиде Агъазны уланы Гъизкия гъакимлик этме башлай. ² Пача болуп олтургъанда, Гъизкиягъа йигирма беш йыл бола болгъан. Ол Ерусалимде йигирма тогъуз йыл гъакимлик эте. Гъизкияны анасыны аты Аби болгъан, ол Закарьяны къызы болгъан. ³ Ата-бабасы Давут йимик, Гъизкия да Раббибизни алдында тюз болагъан ишлени этип юрюй. ⁴ Ол бийикликлердеги сыйлы ерлени тайдыра ва сыйлы ташланы сындырып, Ашераны багъаналарын гесип ташлай. Гъизкия Муса багъырдан этген йыланни гесек-гесек этип ташлай, неге тюгюл де исрайыллылар тап шо замангъа ерли шону алдында яллатып арив ийислер чыгъарып тура болгъан. Шо йылангъа Негъуштан деп айтыла болгъан.

⁵Гызкия Раббизге, Исрайылны Аллагына инана. Гызкиядан алда да, ондан сонг да Ягьудидеги бары да пачаланы арасында огъар ошагъаны болмагъан. ⁶Ол Раббизни ёлу булан гъеч тайышмайлы юрюй. Гызкия Раббиз Мусадан таба берген бары да буйрукъланы кюте. ⁷Раббиз де Гызкия булан бола: ол не ишге урунса да, башына чыгъа. Гызкия Ашшурну пачасына къаршы башгётере ва огъар къуллукъ этмекни гери ура. ⁸Ол пилистимлилени янча. Гызкия тап Газагъа ва шону айланасына ерли етише, къаравул этеген минмараланы ва беклешдирилген шагъарланы елей.

Ашшурлулар Самиратны елей

⁹Гызкия пачаны гъакимлигини дёртюнчю йылында – Исрайылны пачасы Эланы уланы Гьошеаны гъакимлигини дёртюнчю йылында – Ашшурну пачасы Салманассар Самиратгъа багъып тербене ва шону къуршавгъа ала. ¹⁰Уъч йылдан ашшурлулар Самиратны елей. Шолай Гызкияны гъакимлигини алтынчы йылында – Исрайылны пачасы Гьошеаны гъакимлигини тогъузунчу йылында – Самиратны елейлер. ¹¹Ашшурну пачасы исрайыллыланы озюню уълкесине есир этип элте ва оланы Гъалагъда, Гъабор деген озенни ягъасындагъы Гозанда ва митлилени шагъарларында ерлешдире. ¹²Бу ишлер исрайыллылар Раббизге, озлени Аллагына тынгламагъаны саялы, Ону булангъы разилешивню – Раббизни къуллукъчусу Мусаны буйрукъларын бузгъаны саялы болуп тура. Олар Раббизге тынгламай, Ону буйрукъларын кютмей.

Сингъарип Ерусалимге къоркъув бере

¹³Гызкия пачаны гъакимлигини он дёртюнчю йылында Ашшурну пачасы Сингъарип, Ягьуданы бары да беклешдирилген шагъарларына чапгын этип, шоланы елей. ¹⁴Ягьуданы пачасы Гызкия Лакиш шагъардагъы Ашшурну пачасына:

– Мен айыплыман. Мени къойсанг, сен менден талап этген чакъы затны барысын да тёлер эдим, – деп айтып йибере.

Ашшурну пачасы Ягьудини пачасы Гызкиядан уъч юз талант гююш ва отуз талант алтын ала. ¹⁵Гызкия огъар Раббизни уюнде ва пачаны къаласыны хазналарында табылгъан бары да гююшню бере. ¹⁶Тап шо заман Ягьудини пачасы Гызкия, Раббизни ибадатханасыны эшиклерине, эшиклени

энегелерине ябушдурулган бары да алтынны арчып алып, Ашшурну пачасына бере.

¹⁷ Буса да Ашшурну пачасы Лакишден Ерусалимдеги Гъизкия пачаны яггына кѣп асгери де булан оър асгербашчысын, нѣкерлерини ва къаравашларыны ѓлбашчысын ва аслу чагъыр тѣгювчюсюн йибере. Олар Ерусалимге багъып геле ва Исхарла онгараган авлакъгъа бараган ѓлдагъы Оърдеги кѣл деген сув быргъылар бар ерде токътай. ¹⁸ Олар пачаны чакъыра. Оланы алдына къаланы буйрукъчусу, Гъилкияны уланы Эльяким, языв ишлени юрютеген Шебна ва таварихчи, Асапны уланы Ёагъ чыгъа.

¹⁹ Аслу чагъыр тѣгювчю Ашшурну пачасы йиберип гелген-леге булай дей:

– Гъизкиягъа булай деп айтыгъыз: «Уллу пача, Ашшурну пачасы булай айта: Бу инамлыкъ сагъа къайдан гелген? ²⁰ Сен бош сѣзлер асгер инчесаниятны ва гючню орнун тута деп ойлашамысан? Сен кимге умут этип магъа къаршы баш гѣтергенсен? ²¹ Муна, сен Мисриге, шо сынган асатаякъгъа, умут этип айланасан. Шо асатаякъ чы шогъар таянган гъар кимни аясын тешип чыгъажакъ! Мисрини пачасы пиръавун оъзюне умут этегенлени барысына да шо кюйде эте. ²² Эгер де сиз магъа: „Биз Раббизге, бизин Аллагъыбызгъа умут этебиз“, – деп айта бусагъыз, Гъизкия бийикликлердеги Ону сыйлы ерлерин ва къурбан этеген ерлерин тайдырмадымы дагъы? Ол Ягъудиге де, Ерусалимге де: „Янгыз шу Ерусалимдеги къурбан этеген ерни алдында сужда къылыгъыз“, – деп айтды.

²³ Гъасили, мени есим Ашшурну пачасы булан бир гъакъылгъа гел: мен сагъа эки минг ат берейим, тек сен олагъа минме шончакъы атлыны табып болармы экенсен? ²⁴ Гъатта мисрили асгерлик атарбалагъа да, атлылагъа да умут этсенг де, сен мени есимни къуллукъчуларындан инг де гиччи ѓлбашчысына нечик къаршылыкъ билдирип болурсан? ²⁵ Раббиз буюруп тюгюлмю дагъы мен бу ерни дагъытмакъ учун тербенгеним? Барып, шу уълкени дагъытсын деп, магъа Раббиз Оъзю айтды».

²⁶ Шо заман Гъилкияны уланы Эльяким, Шебна ва Ёагъ аслу чагъыр тѣгювчюге:

– Оъзюнгню къуллукъчуларынг булан арамча сѣйлесене, биз шо тилни англайбыз чы. Сен бизин булан баруда токътаган халкъ бар ерде ягъудиче сѣйлеме, – дей.

²⁷Тек аслу чагъыр тѣгювчю булай дей:

– Мени есим мен шу сѣзлени янгыз сизин есигизге де, сизге де айтсын деп йибергенми дагъы? Сизин йимик, озлени погъун да ашап, сийдигин де ичип туражакъ баруда токътагъан адамлагъа тюгюлмю дагъы айтсын деп йибергени?

²⁸Аслу чагъыр тѣгювчю, туруп йиберип, ягъудиче булай кычыра:

– Уллу пачаны, Ашшурну пачасыны сѣзюне тынглагъыз! ²⁹Пача булай айта: «Гъизкиягъа озюгюзню алдатма къоймагъыз. Ол сизин менден къутгъарып болмажакъ. ³⁰„Раббибиз бизин къутгъармайлы къоймажакъ. Бу шагъар Ашшурну къолуна тюшмежек“, – деп айтагъан Гъизкияны сизин Раббибизге аркъатаяма мюкюр этмесин. ³¹Гъизкиягъа тынгламагъыз».

Ашшурну пачасы булай айта: «Мени булан ярашывлукъ да этип, мени ягъыма чыгъыгъыз. Шо заман сиз озюгюзню юзюм борлагъыздан, инжир тереклеригизден емиш ашажакъсыз ва озюгюзню къуюгъуздан сув ичежексиз. ³²Мен гелип, сизин озюгюзнюки йимик уълкеге, будайны ва чагъырны уълкесине, ашны ва юзюмлюклени уълкесине, зайтун тереклени ва балны уълкесине алып гетгенче, шолай болуп туражакъ. Оълюмню тюгюл, яшавну сайлагъыз! Гъизкиягъа тынгламагъыз, неге тюгюл де: „Раббибиз бизин къутгъаражакъ“, – деп айта туруп, ол сизин адашдыра. ³³Оъзге халкъны къайсы буса да бир аллагъы озюню уълкесин Ашшурну пачасындан къутгъардымы дагъы? ³⁴Гъаматны ва Арпатны аллагълары къайдадыр? Сепарвайымны, Гъенаны ва Ивваны аллагълары къайдадыр? Бирев сама да Самиратны менден къутгъардымы? ³⁵Шо бары да уълкелени аллагъларындан озюню уълкесин менден къутгъарып болду? Рабби Ерусалимни менден нечик къутгъарып болажакъ?»

³⁶Халкъ пысып токътап тура, гъеч бир жавап къайтармай, неге тюгюл де пача: «Огъар жавап къайтармассыз», – деп буюргъан болгъан.

³⁷Къаланы буйрукъчусу, Гъилкияны уланы Элъяким, язв ишлени юрютеген Шебна ва таварихчи, Асапны уланы Ёагъ, йыртыкъ опуракълары да булан Гъизкияны ягъына гелип, огъар аслу чагъыр тѣгювчю айтгъан сѣзлени етишдире.

*Ишая Ерусалимни кѳутгъарылыву гъакъында
алданокъ билдире*

19¹ Гъизкия пача шо гъакъда эшитгенде, устьюндеги опуракъларын йыртып ташлай, хапталар гие ва Раббизни уьуне гире. ² Ол устьлерине хапталар гийген къаланы буйрукъчусу Эльякимни, языв ишлер юрютеген Шебнаны ва оьр дин къуллукъчуланы Амосну уланы Ишая пайхаммарны ягъына йибере. ³ Олар Гъизкиягъа булай дей:

– Гъизкия булай айта: «Бугюн балагъны, такъсырны ва къылыкъсызлыкъны гюню. Яш гъали-дагъы тувма тарыкъ йимик, айлы къатынны буса яшны тапмагъа гючю къалмагъан. ⁴ Балики, Раббиз, сени Аллагъынг, аслу чагъыр тегювчюню бары да сёзлерин эшитер. Еси, Ашшурну пачасы ону гъар даим де бар Аллагъны мысгъыллама йиберген. Балики, Раббиз, сени Аллагъынг, Оьзю эшитген сёзлери саялы ону такъсырлар. Гъали де сав къалып турагъанлар учун дуа эт чи».

⁵ Гъизкия пача йибергенлер Ишаяны ягъына геле. ⁶ Ишая олагъа:

– Есигизге булай айтыгъыз: «Раббиз булай айта: „Сен эшитгенингден – Ашшур пачаны къуллукъчулары мени мысгъыллап айтгъан сёзлерден кьоркъма. ⁷ Мен огъар шолай ругъну йибережекмен чи, ол бир хабарны эшитгенде, оьзюню уьлкесине къайтма борчлу болуп къалажакъ. Шонда буса Мен ону йыгъып кьояжакъман, ол къылычдан оьлюп гетежек“».

⁸ Аслу чагъыр тегювчю Ашшурну пачасы Лакишни кьойгъанын эшитгенде, къайтып геле. Ол пача Либнаны кьуршавгъа ала туруп таба.

Сингъарипни янгы кьоркъутуву ва Гъизкияны дуасы

⁹ Сингъарипге Кушну пачасы Тиргъака дав булан геле деген хабар етише. Шо заман ол вакиллерин Гъизкиягъа булай айтмакъ учун йибере:

¹⁰ – Ягъудини пачасы Гъизкиягъа булай деп айтыгъыз: «„Ерусалим Ашшурну пачасына берилмежек“, – деп айтгъан Сен Оьзюне умут этеген Аллагъгъа оьзюнгю алдатма кьойма. ¹¹ Ашшурну пачалары, бары да уьлкелени бютюнлей дагъытып, шолагъа этгенни гёрдюгюз чю. Оьзюнг

сав къаларман деп эсинге гелеми? ¹² Мени ата-бабаларым къыргъан Гозанны, Гьарранны, Ресепни халкъларыны ва Телассарда болгъан Эденни халкъыны аллагълары оланы къутгъардымы дагъы? ¹³ Гьаматны пачасы, Арпатны пачасы, Сепарвайым, Гьена неде Ивва шагъарланы пачалары гьали къайдадыр?»

¹⁴ Гьизкия вакиллер берген кагъызны охуп чыгъа. Шо заман ол Раббизни уьуне бара ва шо кагъызны Ону алдында ачып сала. ¹⁵ Гьизкия Раббизге булай дуа эте:

– Гьей карубланы уьстюнде олтургъан Раббиз, Исрайылны Аллагъы! Ер юзюндеги бары да пачалыкъланы уьстюндеги Аллагъ янгыз Сенсендир. Кёкню де, ерни де яратгъан Сенсендир. ¹⁶ Раббим, къулакъ асып, эшит чи. Раббим, бир къара чы. Сингъарипни гьар даим де бар болгъан Аллагъны мысгъыллап айтгъан сёзлерин эшит чи. ¹⁷ Гертиси, Раббим, ашшурлу пачалар шо халкъланы, оланы уьлкелерин дагъытды, ¹⁸ оланы аллагъларын отгъа ташлап болмагъандай этди. Неге тьогюл де, шолар аллагълар тьогюл эди, инсанны къолу булан ясалгъан янгыз агъач ва таш эди. ¹⁹ Гьали буса, Раббим, Аллагъыбыз, ер юзюндеги бары да пачалыкълар янгыз сен Раббиз, Аллагъыбыз экенни билсин учун, ондан къутгъарсын деп ялбараман.

***Ишая Сингъарипни тьоп болува гьакъында
алданокъ билдире***

²⁰ Амосну уланы Ишая Гьизкиягъа булай айтып йибере:

– Раббиз, Исрайылны Аллагъы: «Ашшурну пачасы Сингъарипге байлавлу сени дуангны эшитдим», – деп айта.

²¹ Муна Раббизни ону гьакъында айтгъан каламы:

– Сионну оьзюне эргиши ювукълукъ этмеген къызы*, сени гёрюп ярамай, сени уьстюнгден кюлей.

Ерусалимни къызы

сени артынгдан башын чайкъай.

²² Сен кимни иришхат этдинг, кимни мысгъылладынг?

Сен кимге тавушунгну гётердинг,

оьктем гёзлерингни де кимге гётерип къарадыңг?

* ^{19:21} Сионну оьзюне эргиши ювукълукъ этмеген къызы – Ерусалимни белгилейген келпет; «Ерусалимни къызы» да шолай.

- Исрайылны Сыйлы Аллагына!
- 23 Оьзюнгню вакиллерингден таба
Пачабыз болгъан Раббибизни иришхат этдинг.
Сен булай айтдынг:
«Кёп асгерлик атарбаларым да булан
мен тавланы башларына,
Ливанны йыракъдагъы бетлерине миндим.
Мен шону обтесиз бийик къарагъайларын,
шону инг тизив кипарислерин гесдим.
Мен шону лап да йыракъ ерлерине,
инг де тизив агъачлыкъларына етишдим.
- 24 Мен къуюлар къаздым,
ят топуракъланы сувун да ичдим.
Мен аякъларым булан таптап,
Мисрини бары да оьзенлерин къурутдум».
- 25 Сен эшитмедингми дагъы?
Шону Мен тезден белгиледим,
эжжелден берли ойлашдым.
Гъали буса беклешдирилген шагъарланы
сагъа чёкген тёбелеге айландырма къоюп,
Мен шону яшавгъа чыгъардым.
- 26 Шо шагъардагъылар гъалсыз болуп битген,
къоркъгъан, биябур болуп битген.
Олар авлакъдагъы оьсюмлюклердей,
йымышакъ яшыл яш бутакълардай,
къалкъыны уьстюнде чыгъып къалгъан,
оьсенче де гююп къалгъан отдай.
- 27 Тек Мен сен къачан олтурагъанынгны,
къачан чыгъагъанынгны, къачан гирегенингни,
Магъа нечик къазапланагъанынгны да билемен.
- 28 Сени Магъа къаршы зор ачувунг саялы,
Мен эшитген хохабазлыгъынг саялы,
бурнунга Оьзюмню юзюгюмню тагъарман,
авзунга да Оьзюмню авузлугъумну саларман,
сени де гелген ёлунгдан къайтарарман.
- 29 Бу сагъа бир муъжизат болуп токътажакъ, Гъизкия:
Бу йыл сиз оьзлюгюнден чыкъгъан оьсюмлюклерден,

гелеген йыл буса шолардан чыкыгъанларындан
ашажакъсыз.

Тек уьчюнчю йыл ашлыкъ чачыгъыз, шону кьайтарыгъыз,
юзюмлюклер орнатыгъыз,
шоланы юзюмюн ашагъыз.

30 Ягъудини кьавумундан сав кьалгъанлары
янгыдан тюпге тамур ташлар,
оьрде буса емиш берер.

31 Ерусалимден – артгъа кьалгъанлары,
Сион тавдан да сав кьалгъанлары чыгъажакъ.
Шоланы Къудратланы Раббисини
кьайратлылыгы этежек.

32 Шо саялы да Раббибиз Ашшур пачаны гьакъында булай
айта:

– Ол бу шагъаргъа гирмежек,
мунда окълары да атмажакъ.

Ол бу шагъаргъа кьалкъаны булан гирмежек,
Къуршамакъ учун бугъар кьаршы топуракъдан
тёбе де этмежек.

33 Ол гелген ёлу булан кьайтып гетежек,
ол бу шагъаргъа гирмежек,

– деп билдире Раббибиз. —

34 Мен Оьзюм учун, Мени кьуллукъчум Давут учун
бу шагъарны якълажакъман,
шону кьутгъаражакъман.

Ашшурлуланы асгери тюр болла

35 Тап шо гече Раббибизни малайиги чыгып, ашшурлулар
кьонушгъан ерде юз сексен беш минг адамны оьлтюре. Ар-
тындагы гюн эртен адамлар уянгъанда, бютюн айлана якъ
толуп оьлю сюеклени гёре. 36 Шо заман Ашшурну пачасы
Сингъарип кьонушгъан еринден тайып гете. Ол уьконе де
кьайтып, Нинавада яшап кьала.

37 Бир керен Сингъарип оьзюню аллагы Нисрокну ибадат-
ханасында сужда кьылып турагъанда, уланлары Адрамелек
ва Саресер ону кьылыч булан оьлтюрюп, Арарат топурагына
багып кьачып гете. Ону уланы Асаргъаддон атасыны орнуна
пача болуп олтура.

Гызкия бек авруй, сонг сав бола

20¹ Шо гюнлерде Гызкия бек авруп, оьлмей аз кьала. Амосну уланы Ишая пайхаммар, ону ягына да гелип, булай дей:

– Раббиз: «Озьюнню тухумунгну гьайын эт, неге тьогюл де сен оьле турасан, сав болмажакъсан», – деп айта.

² Гызкия, тамгъа да бурулуп, Раббизге булай дуа эте:

³ – Гьей Раббим, Сени алдында мен нечик амин юрюп тургъанымны ва гьакъ юрекден Сен арив гьереген ишлени этип тургъанымны эсге ал чы!

Гызкия яхшы кюйде йылап ала.

⁴ Ишая орта абзардан оьтюп чыкыгъанча, огъар Раббизни булай каламы етише:

⁵ – Къайтып барып, мени халкъымны башчысы Гызкиягъа булай айт: «Раббиз, сени ата-бабанг Давутну Аллагы булай айта: Мен сени дуангны эшитдим, гьэзьяшларынгни да гьрдюм. Мен сени сав этежекмен. Уьчюнчю гюн сен Мени ибадатханама барарсан. ⁶ Мен сени оьмюрюнге он беш йыл къошажакъман. Мен сени де, бу шагъарны да Ашшурну пачасындан къутгъаражакъман. Мен бу шагъарны Оьзюм учун да, Оьзюмню къуллукъчум Давут учун да якълажакъман».

⁷ Ишая:

– Пачаны ярасына салмакъ учун инжирни янчып онгарыгъыз, – дей.

Къуллукъчулар, янчылгъан инжирни алып, пачаны ярасына сала, ол да сав болуп кьала. ⁸ Шо заман Гызкия Ишаягъа:

– Раббиз мени сав этип, уьчюнчю гюн мен Ону ибадатханасына баражакъны гьрсетеген не муьжизат бар? – деп сорай.

⁹ Ишая булай жавап къайтара:

– Раббиз Оьзю этген ваьданы кютежекни муьжизаты будур: он канзиге тьогге тьюшген гьелентки къайтып он канзиге оьрге гьетерилип болурму?

¹⁰ – Гьеленткиге он канзиге тьогге тьюшме тынч, – дей Гьазакия. – Тьогюл, шо къайтып он канзиге оьрге гьетерилсин.

¹¹ Ишая пайхаммар Раббизни атын тутуп чакъырыв эте, Ол да гьеленткини шо он канзиге артгъа сала. Гьелентки Агъазны канзилеринден тьюше.

Гъизкияны гъакъылсыз иши

¹² Шо вакътиде Бабилни пачасы, Баладанны уланы Меродак-Баладан Гъизкиягъа кагъызлар да, савгъат да берип йибере, неге тюгюл де, ону авруйгъанын эшитген болгъан. ¹³ Гъизкия вакиллени илиякълы кюйде къабул эте ва олагъа хазналарындагъы бары затны: гюмюшлени, алтынланы, ашгъа татыв береген затланы, къыйматлы майланы — савутлар салынагъан уйню ва хазналарына салынып сакълангъан бары да затны гёрсете. Не къаласында, не бютюн пачалыгъында Гъизкия олагъа гёрсетмеген зат къалмай.

¹⁴ Ишая пайхаммар, пачаны ягъына гелип:

— Шо адамлар не айта эди? Олар сени ягъынга къайдан гелген эди? — деп сорай.

— Йыракъдагъы уълкеден, — деп жавап бере Гъизкия. — Олар Бабилден гелген эди.

¹⁵ Пайхаммар:

— Сени къалангда олар не гёрдю? — деп сорай.

— Къаламда олар бары затны гёрдю, — деп жавап бере Гъизкия. — Хазналарымда не бар буса, мен шоланы барын да олагъа гёрсетдим.

¹⁶ Шо заман Ишая Гъизкиягъа булай дей:

— Раббибизни каламына тынгла: ¹⁷ «Сени къалангдагъы ва бугюнлер болгъанча сени ата-бабаларынг жыйып тургъан бары да байлыкъ Бабилге ташылажакъ гюн етмей къалмажакъ. Бир зат да къалмажакъ, — дей Раббибиз. — ¹⁸ Сенден туважакъ сени къанынг, жанынг болгъан бир-бир наслуларынгны буса, алып гетип, Бабилни пачасыны къаласында къуллукъ этмек учун бичилген эргишилеге айландыражакъ».

¹⁹ — Раббибизни сен етишдирген каламы яхшы, — деп жавап бере Гъизкия ва: «Мени савумда парахатлыкъ да, аманлыкъ да болса, таманлыкъ этежек», — дей.

Гъизкияны оълюмю

²⁰ Гъизкияны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени, ол этген кёлню, шагъаргъа тартгъан сув быргъыланы гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

²¹ Гызкия озъюню ата-бабаларыны ягына гёчюп паракхат бола. Ону уланы Манасса атасыны орнуна пача болуп олтура.

Манасса Ягъудини пачасы болуп олтура

21 ¹ Манасса пача болуп олтурганда, огъар он эки йыл бола болган. Ол Ерусалимде элли беш йыл гъакимлик эте. Ону анасыны аты Гьепси-Багъ болган. ² Манасса, Раббизисраильлыланы ягъындан къувалаган халкъланы жиргенч адатларына гёре юрюй туруп, Ону алдында яманлыкъ эте. ³ Ол атасы Гызкия бузган бийикликлердеги сыйлы ерлени янгыдан къура, Баалгъа къурбан этеген ерлени тургуза ва Исраильны пачасы Агъап пачадан ульгю алып, Ашераны багъанасын эте. Манасса кёклердеги асгерге сужда къыла ва шолагъа къуллукъ этип юрюй. ⁴ Ол Раббизисраильлыланы ибадатханасында къурбан этеген ерлер къура. Шо гъакъда Раббизисраильлыланы: «Ерусалимде Мени макътавлугъум болуп туражакъ», – деп айтган. ⁵ Раббизисраильлыланы ибадатханасыны эки де абзарында Манасса кёклердеги асгерге къурбан этеген ерлер къура. ⁶ Ол уланын яллатып къурбан эте, пал сала, сигъручулукъ эте, оьлгенлени ругъларын чакъыраганлар ва сигъручулар булан сёйлей. Раббизисраильлыланы къазапландыра туруп, Манасса Ону алдында кёп яманлыкъ этип тура.

⁷ Ол, Ашерагъа накъышлап этилген багъананы алып, шону ибадатханагъа сала. Шо ибадатхананы гъакъында Раббизисраильлыланы Давутгъа ва ону уланы Сулеймангъа булай деп айтган: «Мен шу ибадатханада ва Исраильны бары да къавумларыны арасындан сайлап алган Ерусалимде гъар даимге Озьюню макътавлугъумну ерлешдирежекмен. ⁸ Эгер де исраильлылар Мени бары да буйрукъларымны ва къуллукъчум Муса берген Къанунну кютюп турса, энниден сонг да Мен оланы ата-бабаларына берген топурагъындан чыкъма къоймажакъман».

⁹ Тек халкъ тынгламай. Манасса оланы тюз ёлдан тайышдыра. Олар Раббизисраильлыланы алдында къырган халкълардан да артыкъ яманлыкъ этип юрюй. ¹⁰ Раббизисраильлыланы Озьюню къуллукъчулары болган пайхаммарлардан таба булай айтган:

¹¹ – Ягъудини пачасы Манасса жиргенч юнагълар этди. Ол озъюню алдындагъы аморлулардан да кёп яманлыкъ этди.

Аморлулар озлени ялгъан аллагълары булан Ягъудини гюнагъга багъып тартды. ¹²Шо саялы да Раббибиз, Исрайылны Аллагъы, булай айта: «Мен Ерусалимге де, Ягъудиге де шолай балагъ гелтирежекмен чи, гъатта шо балагъны гъакъында эшитгенлени къулакълары зангырып туражакъ. ¹³Мен Самиратгъа оьлчеген такъсырны Ерусалимге де, Агъапны тухумуна да оьлчежекмен. Оьзюнден аш ашап битген савутну нечик сыйпап, айландырып сала буса, шо кюйде Мен де Ерусалимни сыйпап чыгъажакъман. ¹⁴Мен, еслигимни гери уруп, шону душманны къолуна бережекмен. Бары да душманлар варислеримден чыгъарып алып, оланы талап туражакъ, ¹⁵неге тюгюл де олар Мени алдымда яманлыкъ этип юрюдюлер ва озлени ата-бабалары Мисриден чыкъгъан гюнден тутуп, бугюнлеге ерли Мени къзапландырып турду».

¹⁶Манасса айыпсызланы шончакъы да къанын теге чи, гъатта Ерусалимни бир ягъасындан бириси ягъасына ерли толтуруп къоя. Ондан къайры да, ол ягъудилилер Раббибизни алдында яманлыкъ этип турсун деп, оланы гюнагъга тарта.

¹⁷Манассаны гъакимлигини вакътисиндеги озгге агъвалатланы ва ол этип гетген бары да ишлени, ол этген гюнагъ ишлени гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ¹⁸Манасса озъюню ата-бабаларыны ягъына гечюп парахат бола. Ону озъюню къаласында, Узза деген бавда гёмелер. Манассаны уланы Амон атасыны орнуна пача болуп олтура.

Амон Ягъудини пачасы болуп олтура

¹⁹Амон пача болуп олтургъанда, огъар йигирма эки йыл бола болгъан. Ол Ерусалимде эки йыл гъакимлик эте. Амонну анасыны аты Мешуллемет болгъан. Ол Ётбадан чыкъгъан Гъарусну къызы болгъан. ²⁰Атасы Манасса йимик, Амон да Раббибизни алдында яманлыкъ этип юрюй. ²¹Амон атасыны бары да ёллары булан юрюй, атасы къуллукъ этген ялгъан аллагълагъа къуллукъ эте ва шолагъа сужда къыла. ²²Ол Раббибизге, озъюню ата-бабаларыны Аллагъына арт бере, Раббибизни ёлу булан юрюмей.

²³Амонну айланасындагъылар, огъар къаршы тилбирчилик этип, ону озъюню къаласында оьлтюре. ²⁴Тек уьлкени халкъы Амон пачагъа къаршы тилбирчиликде ортакъчылыкъ

этгенлени барысын да кырып битдире ва ону орнуна уланы Ёшияны пача этип сала.

²⁵ Амон этип гетген оьзге ишлени гьакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ²⁶ Ону Узза деген бавда оьзюню къабурунда гёмелер. Амонну уланы Ёшия атасыны орнуна пача болуп олтура.

Ёшия Ягъудини пачасы болуп олтура

22 ¹ Ёшия пача болуп олтургъанда, огъар сегиз йыл бола болгъан. Ол Ерусалимде отуз бир йыл гьакимлик эте. Ёшияны анасыны аты Едида болгъан. Ол Боскатдан чыкъгъан Адаяны кызы болгъан. ² Ёшия Раббибизни алдында тюз болагъан ишлени этип юрюй. Не онггъа, не солгъа тайышмайлы, ол ата-бабасы Давутну ёллары булан юрюп тура. ³ Оьзюню гьакимлигини он сегизинчи йылында Ёшия пача Мешулламны уланыны уланын, Асалияны уланын, языв ишлер юрютеген Шапанны Раббибизни ибадатханасына булай айтып йибере:

⁴ – Баш дин къуллукъчу Гьилкияны ягъына барарсан. Ол, къапучулар халкъдан жыйып, Раббибизни ибадатханасына гелтирген акъчаны санап чыкъсын. ⁵ Шо акъчаны ибадатханада юрюлеген ишлеге къарамакъ учун белгиленип салынгъан адамлагъа берсин. Олар буса Раббибизни ибадатханасын янгыртагъан ишчилеге — ⁶ агъач усталагъа, кзурувчулагъа ва таш чабагъанлагъа телесин. Ибадатхананы янгыдан кзурмакъ учун, олар дагъы да агъач, чабылгъан таш алсын. ⁷ Инанып берилген акъча саялы олардан гьисап алма тарыкъ тюгюл, неге тюгюл де олар намуслу кюйде иш гёре.

Ибадатханада Къанунну китабы табыла

⁸ Баш дин къуллукъчу Гьилкия языв ишлер юрютеген Шапангъа:

– Мен Раббибизни ибадатханасында Къанунну китабын тапдым, – дей.

Ол китапны языв ишлени юрютеген Шапангъа бере, ол да шону охуп чыгъа. ⁹ Шондан сонг Шапан, пачаны ягъына гелип:

– Сени къуллукъчуларынг Раббибизни уьюнде табылгъан акъчаны алып, шону ишчилени тергейгенлеге де, ишчилеге де берди, – деп билдире.

¹⁰ Сонг языв ишлени юрютеген Шапан пачагъа:

– Дин къуллукъчу Гылкия магъа бир китап берди, – дей. Шапан пачаны алдында шо китапны охума гирише.

¹¹ Къанунну китабындагъы сёзлени эшитип, пача устьюндеги опуракъларын йыртып пара-пара эте. ¹² Ол дин къуллукъчу Гылкиягъа, Шапанны уланы Агъикамгъа, Микайны уланы Акборгъа, языв ишлени юрютеген Шапангъа ва пачаны къуллукъчусу Асаягъа булай буюра:

¹³ – Барып, шо табылгъан китапда магъа, халкъыма, бютюн Ягъудиге байлавлу не язылгъанны Раббибизден сорап къарагъыз. Ата-бабаларыбыз шо китапдагъы сёзлеге тынгламагъаны саялы, Раббибизни бизге тюшген къзапланыву зордур. Олар бизге шо китап гёрсетеген кюйде юрюмеген.

¹⁴ Дин къуллукъчу Гылкия, Агъикам, Акбор, Шапан ва Асая гележекде болагъан ишлени алданокъ билдиреген Гьулданы ягъына бара. Гьулда Тикваны уланы, опуракъланы сакълавчусу, Гьаргъасны уланыны уланы Шаллумну къатыны болгъан. Ол Ерусалимни Экинчи бёлюгюнде яшай болгъан. ¹⁵ Гьулда олагъа булай дей:

– Раббибиз, Исрайылны Аллагъы булай айта: «Сизин Мени ягъыма йиберген адамгъа булай айтыгъыз: ¹⁶ „Раббибиз булай айта: Ягъудини пачасы охугъан китапда язылгъаны йимик, Мен шо ерге ва шонда турагъанлагъа балагъ гелтирежекмен. ¹⁷ Олар Магъа арт берип, башгъа аллагълагъа яллатып арив ийислер чыгъаргъаны саялы, къоллары этген бары да ишлери булан Мени къзапландыргъаны саялы, шо ерде Мени къзапланывум ялындай чыгып, сёнмейли къалажакъ“. ¹⁸ Раббибизге сорап къарагъыз деп, сизин йиберген Ягъудини пачасына булай айтыгъыз: „Сен эшитген сёзлеге байлавлу Раббибиз, Исрайылны Аллагъы, булай айта: ¹⁹ Мен шу ерге ва шунда яшайгъанлагъа дагъылывну ва налатны гёрме буюргъанны айтгъанымны эшитип, сени юрегинг йымышады, Раббибизни алдында обзюнгню ювашдырдынг, опуракъларынгны йыртып пара-пара этдинг ва алдымда йыладынг, Мен де сени эшитдим, – деп билдире Раббибиз. — ²⁰ Шо саялы да Мен сагъа паракатлыкъда ата-бабаларынгны ягъына гёчме, сени гёмме имканлыкъ бережекмен. Мен шу ерге гелтирежек бары да балагъны сени гёзлеринг гёрмежек“».

Олар Гьулда берген жавапны пачагъа етишдирелер.

Ёшия адамланы Аллагъ булангъы разилешивюн янгьрта

23 ¹Шо заман пача Ягъудини ва Ерусалимни тамазаларын жыя. ²Ол Ягъудини халкъы, Ерусалимде турагъанлар, дин къуллукъчулар ва пайхаммарлар булан – гиччиден тутуп, уллугъа ерли бютюн халкъ булан Раббибизни ибадатханасына бара. Пача олагъа Раббибизни ибадатханасында тапгъан разилешивню китабындагъы бары да калималаны кычырып охуй. ³Багъананы кырыыйында да токътап, ол Раббибизни алдында разилешивню бегете. Пача Раббибизни ёлу булан юрюме, Ону буйрукъларын, гёрсетивлерин, токъташдыривларын гъакъ юрекден, къаны-жаны булан кютме, шо китапда язылгъан разилешивню каламларына гёре юрюме ваъда эте. Бары халкъ шо разилешивню къабул эте.

⁴Пача дин къуллукъчу Гьилкиягъа, чыны гиччи дин къуллукъчулагъа ва къапучулагъа Раббибизни ибадатханасындан Баалгъа, Ашерагъа ва кёклердеги асгерге этилген бары да затны тайдырма буюра. Пача, шоланы Ерусалимден тышда Кидрон къолну авлакъларында яллатьп, кюлюн Бет-Элге элте. ⁵Ол ялгъан аллагълар, оьлюлени ругълары булан сёйлейгенлени тайдыра. Оланы Ягъудини пачалары бийикликлердеги сыйлы ерлерде, Ягъудидеги ва Ерусалимни айланасындагъы шагъарларда яллатьп арив ийислер чыгъарма салгъан болгъан. Олар Баалгъа, гюнешге, айгъа, уьккерлеге ва кёклердеги асгерге яллатьп арив ийислер чыгъара болгъан. ⁶Пача Раббибизни ибадатханасындан Ашераны багъанасын Кидрон къолуна чыгъарып яллата. Ол шо багъананы кюлге айландырып, ортакъ къабурларда чачып къоя. ⁷Пача дагъы да Раббибизни ибадатханасыны кырыыйындагъы уьйлени буза. Шо уьйлерде ибадатхананы пасат юрюйген эргишилери ва Ашерагъа опуракъ тигеген къатынгишилер тура болгъан.

⁸Ёшия, бары да дин къуллукъчуланы Ягъудини шагъарларындан чыгъара. Ол дин къуллукъчулар Гебадан тутуп Беершебагъа ерлиги бийикликлердеги яллатьп арив ийислер чыгъарагъан сыйлы ерлени хорлай. Ёшия къапуну кырыыйындагъы – шагъарны къапусундан сол якъда шагъарны башчысы Исаны къапусундан гиреген ердеги бийикликлердеги сыйлы ерлени буза. ⁹Бийикликлердеги сыйлы ерлердеги дин къуллукъчулар

Раббибизни Ерусалимдеги кърбан этеген еринде күүлукъ этмесе де, озлени ёлдашлары болгъан дин күүлукъчулар булан маясыз экмеклер ашай болгъан.

¹⁰ Ёшия бирев де уланларын ва кызларын яллатып Молок-гъа кърбан этип болмасын учун, Бен-Гинном деген кърбагъы Топетни кърбан этеген ерин хорлай. ¹¹ Ол Раббибизни ибадатханасына гиреген ерде салынгъан атланы тайдыра. Ягъудини пачалары шоланы гюнешге багъышлап салгъан болгъан. Шо атлар абзарда, Натан-Мелек деген бичилген эр-гишини ятагъан ерине ювукъдагъы топуракъда салынгъан болгъан. Сонг Ёшия гюнешге багъышланып салынгъан ас-герлик атарбаланы яллата.

¹² Ол Агъазны оърдеги уюню кълккъысында Ягъудини пачалары орнатгъан кърбан этеген ерлени ва Манасса Раббибизни ибадатханасыны эки абзарында кърбан кърбан этеген ерлени буза. Ёшия оланы шондан тайдыра, уватып, хум-хуват этип, Кидрон кърбагъа элтип ташлай. ¹³ Пача дагъы да Ерусалимден гюнтувущгъа багъып, Оълюмню тавундан кълблагъа багъып бийикликлердеги сыйлы ерлени хорлай. Шоланы Исрайылны пачасы Сулейман сайданлыланы жиргенч аллагъы Астарта, муаплыланы жиргенч аллагъы Кемош ва аммунлуланы жиргенч аллагъы Милком учун кърбан болгъан. ¹⁴ Ёшия сыйлы ташланы уватып хум-хуват эте, Ашераны багъанасын гесе ва шолар болгъан ерлени адамланы сюеклери булан яба.

¹⁵ Ол Бет-Элдеги кърбан этеген ерни, Исрайылны гюнагъ-гъа тартгъан Набатны уланы Еробоам бийикликде кърбан сыйлы ерни, гъатта шо кърбан этеген ерни ва сыйлы ерни экисин де буза. Ёшия, сыйлы ерни яллатып, шону кюлге айландырып къя. Ашераны багъанасын да яллата. ¹⁶ Шондан сонг ол айланасына къарап, тѳбени бетинде кълбурланы гѳре. Ёшия, кълбурлардан сюеклени чыгъарып, кърбан этеген ерни хорламакъ учун шоланы яллатма буюра. Бу ишлер Аллагъ Оъзю йиберген адамдан таба айтгъан каламгъа гѳре яшавгъа чыгъа. Аллагъ йиберген адам бу ишлени болажагъын алданокъ билдирген болгъан.

¹⁷ Пача:

– Шу мен гѳреген сынташ кимникидир? – деп сорай.

Шагъарны халккъы:

– Бу Ягьудиден гелген Аллагъ йиберген адамны къабуру. Ол Бет-Элдеги къурбан этеген ерге сен этген ишни алданокъ билдирген эди, – дей.

¹⁸ – Ол рагъат ятып турсун, – дей пача. – Бирев де ону сюеклерин хозгъамасын.

Шагъарны халкъы ону ва Самиратдан гелген пайхаммарны сюеклерине тиймейлер.

¹⁹ Ёшия дагъы да Самиратны шагъарларындагъы бийикликлердеги бары да сыйлы ерлени буза. Раббибизни къазапландыра туруп, шоланы Исрайылны пачалары тургъузгъан болгъан. Ол шоларга да Бет-Элде этгенин эте. ²⁰ Ёшия шо сыйлы ерлерде де туруп, ялгъан аллагълар, оьлгенлени ругълары булан сёйлейгенлени барын да къурбан этеген ерлерде чанчып оьлтюре ва шонда оланы сюеклерин яллата. Шондан сонг ол Ерусалимге къайтып геле.

Пасханы янгьудан башланыву

²¹ Пача халкъга:

– Разилешивню китабында язылгъаны йимик, Раббибизге, сизин Аллагъыгъызга, багъышлап Пасханы байрамын оьтгеригиз, – деп буюра.

²² Исрайылга башчылыкъ этген дуванчыланы девюрюнден берли Исрайылны пачаларыны ва Ягьудини пачаларыны заманында булай Пасха оьтгерилмеген. ²³ Тек Ёшия пачаны гъакимлигини он сегизинчи йылында Ерусалимде Раббибизге багъышлангъан Пасха оьтгериле.

Ёшияны гъакимлигини гъакъында

²⁴ Ёшия дагъы да оьлюлени ругълары булан сёйлейгенлени, палчыланы, Ягьудиде ва Ерусалимде табылгъан уый аллагъланы ва оьзге жиргенч затланы дагъыта. Ол бу ишлени барын да Къанунну талапларын къютмек учун эте. Шо талаплар буса дин къуллукъчу Гьилкия Раббибизни уюнде тапгъан китапда язылып болгъан. ²⁵ Не Ёшиядан алда, не ондан сонг, огъар ошап, ону йимик къаны-жаны, бары гючю булан, Мусаны бютюн Къанунуна гёре, Раббибизни атын тутуп сёйлейгени болмагъан.

²⁶ Буса да Раббибиз Ягьудиге къабунгъан Оьзюню зор къазапланывун гери урмай. Раббибизни шо къазапланыву

Манасса этген бары да ишлер булан байлавлу болгъан.
 27 Раббиз булай айта:

– Исрайылны Озюмден ари салгъаным йимик, Мен Ягъудини де ари саларман. Мен сайлагъан бу Ерусалим шагъарны ва Мен озюню гъакъында: «Мунда Мени макътавлугъум болажакъ», – деп айтгъан ибадатхананы гери уражакъман.

Ёшияны оълюмю

28 Ёшияны гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатланы ва ол этип гетген ишлени гъакъында айтсакъ, шолар «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар.

29 Ёшияны гъакимлигини вакътисинде Мисрини пачасы пиръавун Неко Ашшурну пачасына кёмекге деп Фират озенге багъып бара. Ёшия пача ону булан ябушма чыгъа. Тек Ёшиягъа Мегиддода къаршылашгъан Неко ону оълтюрюп къоя. 30 Ёшияны къуллукъчулары, ону сюегин асгерлик атарбагъа да салып, Мегиддодан Ерусалимге гелтире ва ону шондагъы къабурунда гёме. Уълкени халкъы буса, Ёшияны уланы Юагъазны алып, башына май сюрте ва атасыны орнуна пача этип сала.

Юагъаз Ягъудини пачасы болуп олтура

31 Юагъаз пача болуп олтургъанда, огъар йигирма уъч йыл болгъан. Ол Ерусалимде уъч ай гъакимлик эте. Ону анасыны аты Гъамутал, ол Ирмияны къызы болгъан. Гъамутал Либнадан чыкыгъан болгъан. 32 Юагъаз, озюню ата-бабаларына ошап, Раббизни алдында яманлыкъ этип юрюй.

33 Юагъаз Ерусалимде дагъы гъакимлик этмесин деп, пиръавун Неко ону Гъамат деген топуракъны Рибла деген шагъарында бугъавлап къоя. Неко Ягъудиге юз талант гюмюшден ва бир талант* алтындан ясакъ сала. 34 Пиръавун Ёшияны уланы Элякимни атасыны орнуна пача этип сала ва атын Ёякъим деген атгъа алышдыра. Юагъазны буса ол Мисриге алып гете. Юагъаз шонда оъле. 35 Ёякъим Некогъа ол талап этген чакъы гюмюшню ва алтынны тёллей. Шо мурат булан ол уълкесине ясакъ сала ва уълкесини халкъындан, гъар кимни мюлкюн гысапгъа да алып, гюмюш ва алтын чыгъарып ала.

* 23:33 *Бир талант* – 35 килогъа ювукъ.

Ёякъим Ягъудини пачасы болуп олтура

³⁶ Ёякъим пача болуп олтургъанда, огъар йигирма беш йыл болгъан. Ол Ерусалимде он бир йыл гъакимлик эте. Ёякъимни анасыны аты Зебудда болгъан. Зебудда Румадан чыкъгъан Педаяны кызы болгъан. ³⁷ Ёякъим, бары этеген ишлеринде ата-бабаларына ошап, Раббизни алдында яманлыкъ этип юрюй.

24 ¹ Ёякъимни гъакимлигини вакътисинде Ягъудиге Бабилни пачасы Набугъодоносор чапгъын эте. Ёякъим уч йылгъа ону табилгине тюше. Тек сонг, гъёкюнуп, Набугъодоносоргъа къаршы башгётере. ² Раббиз Бабилден, Арамдан, Муапдан ва Аммундан огъар талавурчуланы йибери тура. Озьюню къулдукчулары пайхаммарлардан таба айтгъан каламына гёре, Раббиз оланы Ягъудини дагъытмакъ учун йибере. ³⁻⁴ Озокда, Ягъудиге болгъан бары да бу ишлер Раббизни буйругъуна гёре бола. Раббиз бу ишлени Манассаны гюнагълары, ол этип гетген бары да ишлери ва шолай да ол негъакъ тёкген къан саялы ягъудилилени Озьюнден ари салмакъ учун эте. Манасса Ерусалимни негъакъ тёгюлген къандан толтуруп къойгъан эди чи дагъы. Раббиз буса шону гечме суймеген.

⁵ Ёякъимни гъакимлигини вакътисиндеги озге агъвалатлар ва ол этип гетген ишлер «Ягъудини пачаларыны таварих китабында» язылып бар. ⁶ Ёякъим ата-бабаларыны ягъына гёчюп парахат бола. Ёякъимни уланы Ёякин атасыны орнуна пача болуп олтура.

⁷ Мисрини пачасы дагъы озьюню уълкесинден чыкъмай, неге тюгюл де Бабилни пачасы Мисрини ташгъынындан тутуп, Фират озенге ерли ону бары да топуракъларын елей.

Ёякинни есир этив

⁸ Ёякин пача болуп олтургъанда, огъар он сегиз йыл болгъан. Ол Ерусалимде уч ай гъакимлик эте. Ёякинни анасыны аты Негъушта болгъан. Негъушта Ерусалимден чыкъгъан Элнатанны кызы болгъан. ⁹ Бары этеген ишлеринде атасына ошап, Ёякин Раббизни алдында яманлыкъ этип юрюй.

¹⁰ Шо заман Бабилни пачасы Набугьодоносорну асгер-башчылары, Ерусалимге тербенип шону кьамавгъа ала. ¹¹ Асгер-башчылар Ерусалимни кьамавгъа алагъанда, оъзю Набугьодоносор шагъаргъа ювукълаша. ¹² Ягъудини пачасы Ёякин анасы, ювукълары, асгер-башчылары, нёкерлери булан огъар кьолгъа бара. Оъзюню гьакимлигини сегизинчи йылында Бабилни пачасы Ёякинни есирликге ала. ¹³ Раббиз де айтгъаны йимик, Набугьодоносор Раббизни ибадатханасындан ва пачаны кьаласындан бары да хазналары чыгъарып ала. Ол Исрайылны пачасы Сулейман Раббизни ибадатханасы учун этген бары да алтын савут-сабаны гесек-гесегин чыгъарып кьоя. ¹⁴ Набугьодоносор Ерусалимдегилени барын да – бары да асгер-башчылары ва асгерчилени, бары да ишчилени ва темир усталаны – умуми санаву он минг адамны есир этип алып гете. Уълкеде янгъыз ярлы халкъны кьоя.

¹⁵ Набугьодоносор Ёякинни Бабилге есир этип алып гете. Ол Ерусалимден пачаны анасын, ону кьатынларын, бичилген эргишилерин ва уълкени гёрмекли адамларын Бабилге алып гете. ¹⁶ Набугьодоносор дагъы да Бабилге гючлю ва давгъа гъап-гъазир етти минг асгерчиси булангъы бютюн асгерни, минглер булан ишчилени ва темир усталаны гелтире. ¹⁷ Ол Ёякинни агъаву Маттанияны ону орнуна пача этип сала ва атын Сидкия деген атгъа алышдыра.

Сидкия Ягъудини пачасы болуп олтура

¹⁸ Сидкия пача болуп олтургъанда, огъар йигирма бир йыл болгъан. Ол Ерусалимде он бир йыл гьакимлик эте. Ону анасыны аты Гьамутал болгъан. Гьамутал Либнадан чыкыгъан Ирмияны кьызы болгъан. ¹⁹ Сидкия, бары этеген ишинде атасы Ёакимге ошап, Раббизни алдында яманлыкъ этип юрюй. ²⁰ Ерусалимдилер ва ягъудилер Раббизни шолай кьзапландыра чы, Ол гьатта оланы Оъзюню ягъындан кьува-лап тайдыра. Сидкия Бабилни пачасына кьаршы баш гётере.

Ерусалимни тюп болуву

25 ¹ Сидкияны гьакимлигини тогъузунчу йылында, онунчу айны онунчу гюнюнде Бабилни пачасы Набугьодоносор асгери де булан Ерусалимге багъып тербене. Ол Ерусалимни айланасы булан кьонушуп токътай ва шагъарны кьамав

къурулушлар булан къуршавгъа ала. ² Шагъар Сидкияны гъакимлигини он биринчи йылы болгъунча къамавгъа алын-гъан кюйде къалып тура.

³ Дёртюнчю айны тогъузунчу гюнюнде шагъарда ачлыкъ гючлене, халкъны ашама ашы къалмай. ⁴ Шо заман шагъарны барусунда тешик этиле ва пача асгери де булан шондан таба къача. Бабиллилер, пачаны бавуну къырыйындагъы эки баруну арасындан чыгъып, шагъарны къуршап алгъан буса да, олар шагъардан гече чыгъып гете ва Урдун къолгъа багъып тербене. ⁵ Тек бабиллилени асгери пачаны артындан чыгъа ва Еригъонну къырыйындагъы тюзлюклерде ону артындан ете. Бары асгер, Сидкия пачаны да яп-янгыз къююп, чачылып гете, ⁶ ону буса туталар. Сидкияны Риблагъа Бабилни пачасыны ягъына гелтирелер ва шонда огъар гюкму чыгъарыла. ⁷ Сидкияны уланларын чанчып оьлтюрелер. Сонг ону гёзлерин де чыгъарып, багъыр бугъавлар да булан бугъавлап, Бабилге элтелер.

⁸ Бабилни пачасы Набугъодоносорну гъакимлигини он тогъузунчу йылыны бешинчи айыны еттинчи гюнюнде Бабилни пачасыны къуллукъчусу, пачаны якълавчуларыны башчысы Небузарадан Ерусалимге геле. ⁹ Ол Раббизни уюне, пачаны къаласына ва Ерусалимдеги бары да уйлеге от сала. Ол бары да агъамиятлы биналагъа от сала. ¹⁰ Пачаны Небузарадан башчылыкъ этеген бабиллилени асгери буса Ерусалимни айланасындагъы бары да бару-ланы буза. ¹¹ Небузарадан Ерусалимде къалгъан адамлар булан бирче оьзге халкъны да, Бабилни пачасыны ягъына къачып чыкъгъанланы да есир этип алып гете. ¹² Тек пачаны якълавчуларыны башчысы, юзюмлюклерде ва авлакъларда ишлеп болсун деп, уьлкени халкъындан бир-бир ярлыларына тиймей.

¹³ Бабиллилер, Раббизни ибадатханасындагъы багъыр багъаналаны, ер-ерге алып юрюйген тиревлени, багъыр денгизни уватып, багъырны Бабилге элте. ¹⁴ Олар дагъы да ибадатханада къуллукъ этегенде пайдаландырылагъан чараланы, беллени, мелтелени гесмек учунгъу къайчыланы, бошгъапланы ва бары да багъыр савут-сабаны чыгъарып ала. ¹⁵ Пачаны якълавчуларыны башчысы дагъы да таза алтындан ва гюмюшден этилген бары да затны — яллатып

арив ийислер чыгъармакъ учун ва сув себелемек учун пайдаландырылагъан сукараланы — алып гете.

¹⁶ Сулейман Раббизни ибадатханасы учун этдирген эки багъанадан, денгизден, ер-ерге алып юрюйген тиревлерден чыкъгъан багъырлар чекме болагъанындан эсе артыкъ болуп чыгъа. ¹⁷ Гъар багъананы бийиклиги он сегиз тирсек* геле болгъан. Багъананы багъыр тажыны бийиклиги уьч тирсек** геле болгъан. Таж дегерек айланып багъыр тор ва нар терекни багъыр емишлери булан безендирилген болгъан. Темир тору булангъы бириси багъана да тап шо кюйде болгъан.

¹⁸ Пачаны якълавчуларыны башчысы Серая деген баш дин къуллукъчуну, Сопония деген ондан сонгъу экинчи дин къуллукъчуну ва уьч къапучуну есирликге ала. ¹⁹ Шагъарда къалып турагъанлардан ол асгерчилеге башчылыкъ этеген бичилген бир эргишини ва пачаны беш ойчусун ала. Пачаны якълавчуларыны башчысы асгерде языв ишлер юрютеген аслу адамны есирликге ала. Шо адам уьлкени халкъын асгерге яза болгъан. Ол дагъы да языв ишлени юрютеген шо адамны шагъарда табылгъан алтмыш адамын есирликге ала. ²⁰ Пачаны якълавчуларыны башчысы Небузарадан, оланы барын да алып, Риблагъа Бабилни пачасыны ягъына элте. ²¹ Гъамат топурагъындагъы Риблада Бабилни пачасы олагъа оьлюм жаза берме буйрукъ бере. Ягъудилилер оьзлени топурагъындан шолай чыгъарыла.

Гедалияны оьлтюрюв

²² Бабилни пачасы Набугъодоносор Шапанны уланыны уланы, Агъикамны уланы Гедалияны оьзю Ягъудиде кьойгъан халкъны башчысы этип сала. ²³ Бары да асгербашчылар ва оланы адамлары Бабилни пачасы Гедалияны башчы этип салгъанны эшитгенде, Миспагъа ону ягъына геле. Гелгенлер Нетанияны уланы Исмайыл, Карегъны уланы Ёгъанан, Нетопадан чыкъгъан Тангъуметни уланы Серая, маакалыны уланы Язания ва оланы адамлары болгъан. ²⁴ Гедалия олагъа оьзлени де, оланы адамларын да енгежекге ант эте.

* 25:17 *Сегиз тирсек* — 9 метрге ювукъ.

** 25:17 *Уьч тирсек* — 1,5 метрге ювукъ.

— Бабиллилени гөрмеклилеринден кьоркмагъыз, — дей ол. — Уьлкеде ерлешерсиз, Бабилни пачасына кьуллукъ этерсиз, бары зат яхшы болажакъ.

²⁵Тек еттинчи айда Элишаманы уланыны уланы, Нетанияны уланы Исмайыл, он адамы да булан гелип, Гедалияны, Миспада ону булангъы ягъудиллени ва бабиллилени оьлтюре. Исмайыл пачаны тухумундан болгъан. ²⁶Шондан сонг бютюн халкъ, гиччи ва уллу чынлары булангъылар, гьалдейлилерден кьоркьуп, асгербашчылары да булан Мисриге къачып чыгъа.

Ёякинни азат этив

²⁷Ягъудини пачасы Ёякин есирликге тюшюп отуз еттинчи йыл Эбил-Меродак Бабилни пачасы болуп олтура. Ол Ягъудини пачасы Ёякинни он экинчи айны йигирма еттинчи гюнюнде зиндандан чыгъара. ²⁸Эбил-Меродак Ёякин булан достуна йимик сёйлей. Ол Ёякинни ону булан Бабилде болгъан бары да пачалардан оьр сала. ²⁹Ёякин оьзюню зинданда гийген опуракъларын алышдыра ва къалгъан оьмюрюню ичинде пачаны тепсисинде олтуруп ашай. ³⁰Гъар гюн сайын пача даим ону яшавлукъ этмек учун тарыкълы болагъан затлар булан таъмин этип тура.

СЁЗЛЮК

Ай янгыривну байрамы (Новолуние) – янгы айны башланыву булан байлавлу байрам. Бырынгы ягьудилилер, озьлени хоншулары да йимик, ай рuzнамасы булан пайдалангъан. Янгы ай тувгъан мюгьлет айны башы деп гьисаплангъан.

Арамлылар (Арамеи) – семит къавумланы бир гюбю. Бизин девюрден алдагы II минг йылны ахырында – I минг йылны башында арамлылар Месопотамияда ва Сирияда генг кюйде орунлашгъан.

Астарта – гъашыкълыкъны ва тюшюмню аллагы (бир-бирде огъар Баалны къатыны гьисапда гьюрмет этилеген болма да ярай. Бырынгы Ювукъ Гюнтувущдагы Сайдан шогъар сужда этилеген инг де агъамиятлы марказ болгъан (тенглеширигиз: 3-нчю Пачалар 11:5, 33; 4-нчю Пачалар 23:13).

Ашера – Сирияда ва Паластинде озьюне сужда къылыв яйылгъан аллагъ. Эсги Разилешив шагъатлыкъ этегени йимик, Ашерагъа гьюрмет этив Исрайылда да яйылгъан болгъан (3-нчю Пачалар 15:13; 18:19; 4-нчю Пачалар 21:7; 23:4, 6-7). Эсги Разилешивде Ашерагъа багъышлангъан тереклени (неде, болма ярай, агъач багъаналаны) гъакъында кеп айтыла; шологъа да Ашера деп айтылгъан.

Ашшур (Ассирия) – Месопотамияны темиркъазыгъындагы пачалыкъ. Бизин девюрден алдагы VIII асруну ардагы отуз йылларында Ашшур Исрайылны, Ягьудини ва Паластинни озьге пачалыкъларын елеген. Ашшурлулар Исрайылны халкъын ва Ягьудини халкъыны бир пайын есир этип алып гетген.

Баал (Ваал) – телиянгурну аллагы. Паластинни топурагъында Баалгъа сужда кылыв бырынгы девюрлерден тутуп юрюлген. 3-нчы Пачаларда (16:31-32) Исрайылны пачасы Агъап Баалгъа айрыча гъюрмет этегенликни огъар сайданлы къатыныны таъсир этивюнден таба англатма бола. Эсги Разилешивню китапларында исрайыллылар «Раббибизни къойгъанлыгъы» ва «Баалгъа къуллукъ этегени» учун даим айыпгъа тутула.

Бабил (Вавилон) – Къыбла Месопотамияны аслу шагъары. Бизин девюрден алдагы VII асруну ахырында Бабил оъзюню ичине бютун Месопотамия, Сирия ва Паластин гиреген пачалыкъны тахшагъары бола. Ягъудили пачалар оъзлени харлысызлыгъын якълама къарагъанда, бабилли асгерлер Ерусалимни дагъыта (бизин девюрден алдагы 586-нчы йылда). Бабил Сыйлы Язывларда дюньядагы яманлыкъны белгиси гысапда мердешленип геле.

Багъыр денгиз (Медное море) – ичинде суву булангъы зор уллу дёгерек чапчакъ; шонда дин къуллукъчулар жувуна болгъан. Багъыр денгизни генги 5 метрге ювукъ болгъан; шо Ибадатхананы абзарында ерлешдирилген. Багъырдан этилген 12 бугъа денгизни тиревлери гысапда къоллангъан.

Бат – сувлу затны оьлчевю, 39 литрге ювукъ.

Гелгинчи (Переселенец) – ят уьлкеден чыгып, исрайыллыланы арасында яшайгъан адам. Мусаны Къанунуна гёре, гелгинчилер, оьзге исрайыллылар булан бир тенг кюйде, Раббибизге аминлигин сакълама, Къанунну гёрсетивлерин кютме, бары да халкъ булан бирче дин байрамланы ва сонгуюнлени оьтгерме герек болгъан. Къанун гелгинчилени къыйыкъсытывлардан ва ихтиярларындан магърюм этивден якълагъан, неге туююл исрайыллылар оьзлер де Мисриде гелгинчилер болгъан.

Дин къуллукъчу (Священник) – Раббибизге къуллукъ этеген адам. Тавратгъа гёре, янгыз Гъарунну наслуларыны Раббибизни дин къуллукъчулары болма ихтияры бар.

Ёлугъув чатыр (Шатер Встречи) – Тавратгъа гёре, обзюн ерге алып юройген сыйлы чатыр. Раббиз Муса булан ёлукъгъанда ва Аллагъгъа къуллукъ этивню вакътисинде шону ичинде бола. Чатырны къурулагъан кюю Чыгъышны китабында тындырыкълы кюйде суратлангъан.

Ибадатхана (Храм) – Ерусалимде Раббиз учун этилген Ибадатхана. Шону инг башлап Сулейман пача къургъан. Биринчи Ибадатхана бабиллилер чапгъын этгенче тургъан ва шону бизин девюрден алдагъы 587–586 йылларда Бабилни пачасы Набугъодоносор бузгъан. Сулейманни Ибадатханасыны тындырыкълы суратланыву 3-нчю Пачаларда (6:2–7:51; янаша суратланыву 2-нчи Таварихлерде (3) бериле. Бизин девюрден алдагъы 536-нчы йылда Бабил есирлиги тамамлангъан сонг, Фарс пачалыкъны Кир пачасы ягъудидилеге бабиллилер бузгъан Ибадатхананы янгъдан къурма ихтияр бере.

Каруб (Херувим) – Раббизге къуллукъ этеген, ажайып гючю булангъы жанлар. Ерусалимдеги Ибадатханада агъачдан этилип, алтын варакъ берилген эки каруб сыйлыланы да сыйлы еринде эретургъан болгъан (3-нчю Пачалар 6:23-28); карубланы суратлары тамлардагъы ва эшиклердеги накъышланы бир бёлюгю болуп токътагъан (3-нчю Пачалар 6:29-35). Къарагъанда, бырынгъы исрайыллылар карубланы аслу гъалда къанатлы жанланы (бугъаланы, арсланланы неде къаракъушланы) келпетинде гёз алдына гелтирген.

Кёклердеги къудрат (Небесное воинство) – «Кёклени пачасы» гъисапдагъы Раббизни асгери Эсги Разилешивде шолай суратлана. 3-нчю Пачаларда (22:19) айланасында «Кёклердеги къудраты» булангъы Аллагъ тахда олтургъан кююне тергев беригиз. Аллагъны «Къудратланы Раббиси» деген даимги аты шондан амалгъа геле.

Къавум (Колено, племя) – Исрайылда тухум булан байлавлу инг де уллу оьлчев. Гъар тухум Якъубну бир уланыны атын юрюте. Савлай исрайыллы халкъ

12 къавумдан амалгъа гелген: Рубим, Симон, Леви, Ягбуда, Иссакар, Забулун, Юсуп, Буньямин, Дан, Непталим, Гат, Ашир. Кёбюсю ерлерде Юсупну къавуму ону эки уланындан – Манассадан ва Эпрайимден – таба гёрсетилген. Ваъда этилген Топуракъны елеген сонг, Левини тухумундан къайры, гъар исрайыллы къавумгъа оз пайы гёрсетилген. Левини тухуму буса кютеген дин къуллугъу учун аш-сувну озгге исрайыллылардан алма тарыкъ болгъан. Сулейман пача гечинген сонг, Исрайылны бирикген пачалыгъы экиге бёлюнген: Темиркъязыкъдагъы пачалыкъгъа – Исрайылгъа ва Къыбладагъы пачалыкъгъа – Ягбудиге. Къыбладагъы пачалыкъны (Ягбудини) ичине эки къавум гирген – Ягбуди ва Буньямин, Темиркъязыкъдагъы пачалыкъны ичине буса къалгъан он къавум гирген. Темиркъязыкъдагъы он да къавумну ашшурлулар есир этип алып гетген ва олар Ашшур пачалыкъны топуракъларында тас болгъан.

Къурбан (Жертва) – Эсги Разилешивню сужда къылыв мердешинде къурбан этив булан байлавлу адат аслу ерни тута. Къурбанлыкъ ва буйрукъланы кютюв Аллагъны ва инсанны арасындагъы байлавлукъну узюлме кюймагъан кюйде сакълай. Эсги Разилешивде къурбанланы кёп тюрлюлери эсгериле.

Къурбанлыкъны салагъан ер (Жертвенник) – къурбан этилеген гъайванлар, сурсатлар неде арив ийисли затлар салынып яллатьагъан ер. Къурбанлыкъны салагъан ерни мююшлерини учлары чыкъгъан болгъан, шолагъа мююзлер деп айтылгъан.

Левилер (Левиты) – Якъубну-Исрайылны учьюнчу уланы Левини наслулары. Раббиз левиллени Озьюню Сыйлы еринде къуллукъ этмек учун айырып алгъан.

Муъжизат (Знамение) – Аллагъны къудратына шагъатлыкъ этеген табиатны аламатларына неде инсанланы ишлерине Сыйлы Язвларда шолай айтыла.

Пасха – Исрайылны халкъыны инг аслу байрамларындан бириси; ягъудилилени Мисриден чыкъгъанлыгъын эсге сала.

Пилистимлилер (Филистимляне) – бизин девюрден алдагъы XIII–XII асуруларда озлеге «денгизни халкълары» деп айтылагъан халкъланы гёчеген девюрюнде Паластинни къыбла-гюнбатышында ерлешип токъташгъан халкъ. Шо халкъ багъыр асруну ахырында Бырынгъы Гюнтувушдагъы бир нече пачалыкъны дагъытгъан. Амосну (9:7) ва Иеремияны (47:4) китапларына гёре, пилистимлилени ватаны Каптор (демек, Крит неде Кипр) болгъан.

Разилешив (Договор) – Эсги Разилешивдеги кюрчю маънасы булангъы англав, Аллагъны инсанлар булангъы разилешивю. Инсанлар озлеге Аллагъгъа амин болуп яшамакъны борч этип алгъан, Ол буса инсанланы Озюню якълавуна алгъан.

Сандыкъ (Ковчег) – Исрайылны халкъыны инг де аслу сыйлы алатына Эсги Разилешивде шолай айтыла. Аллагъ исрайыллылар булан этген разилешив сандыкъгъа язылып салынгъан болгъан.

Сонгугюн (Суббота) – Аллагъгъа багъышлангъан, ял алагъан гюн. Сонгугюн инсанлар Къанунну уйренив булан машгъул болма ва шолай да ял алма ва шатланма тарыкъ болгъан. Сонгугюн ишлемек гери урулгъан.

Сыйлы ерлер (Высоты) – ялгъан аллагъгъа сужда къылагъан ер. Пачаланы китапларында ва Эсги Разилешивню озге китапларында бу сёз тагъымны инкарлыкъ ренки бар, неге тюгюл ерли сыйлы ерлер биргине-бир герти Ибадатханагъа – Ерусалимдеги «Раббизни уюне» – къаршы салына.

Сыйлыланы да Сыйлы ери (Святое святых) – Сыйлы чатырны ва Ерусалимдеги Ибадатхананы инг де сыйлы, ичиндеги ери. Разилешивню сандыгъы тап шонда, эки карубну къанатларыны тюбюне салынгъан болгъан.

Таш къангалар (Скрижали) – Раббиз Оьзюню он буйругъун къазып язгъан эки таш такъта.

Терапим (Терафимы) – уйлердеги ялгъан аллагъланы не-де, болма ярай, оьлген ата-бабаланы айтардай уллу тю-гюл таш суратлары. 1-нчи Пачаларда (19:13-16), китап-гъа гёре, «терапим» деген сёз инсанны бийиклигиндеги таш суратны англата. Бир-бир китапларда терапимлер, пал салывну бир къайдасы гысапда, чакъырылагъаны эсгериле (Иезекиил 21:21; Закарья 10:2). 4-нчю Пачала-гъа (23:24) гёре, Ёшия пача терапимлени, ялгъан аллагъ-лар, халмажчылыкъ ва «Ягъудада булан Ерусалимде алда болгъан оьзге жиргенчиклер» булан бирче гери ургъан болгъан.

Тирсек (Локоть) – Сыйлы Язывларда ёлугъагъан узунлукъ булан байлавлу аслу оьлчев, ёрукъ гысапда 45 сантиметрге ювукъ.

Урдун (Иордан) – Паластинни аслу оьзени. Шо оьзен, Гьармун тавдан баш алып, Оьлю денгизге тёгюле. Ёылны кёбюсю вакътисинде Ёрдан генг болмай (30 метрден генг тюгюл) ва терен болмай, тек ону агъымы чалт ва ёлу айланч.

Урим ва Туммим (Урим и Туммим) – бу алатлар Сыйлы Язывланы бир еринде де суратланмай, тек дин къуллукъчу оьзюню бир-бир суалларына Аллагъдан жавап алагъан алат гысап-да бир нече керен эсгериле. Шолар нечик буса да бир чёп салмакъ учун къолланагъан, дин къуллукъчу оьзюню дин опурагъындан чыгъарагъан алатлар болгъан.

Чатыр (Скиния) – исрайыллыланы дангылда макансыз ай-ланагъан вакътисиндеги ер-ерге алып юрюйген Сыйлы чатыры. Къара: Ёлугъув чатыр.

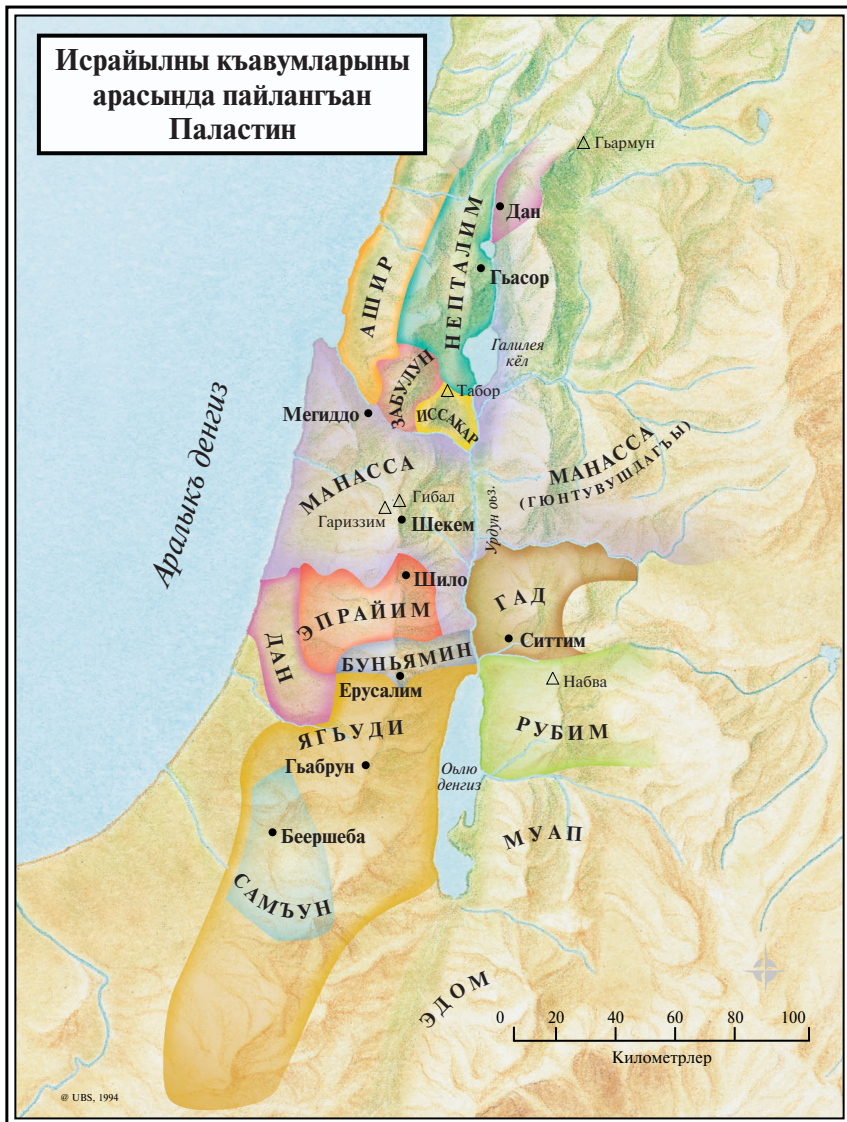
Эпот (Эфод) – Бу сёз Эсги Разилешивню гьар тюрю китап-ларында башгъа-башгъа маъналарда къоллана. Чыгъышны ва Левиллени китапларында эпот – баш дин къуллукъ-чуну айрыча гийимлеринден бириси; шону ондан къайры биревге де гийме яратылмай. Баш дин къуллукъчуну

гийиминде эпотну кырыйында төш дорба да бола, шону ичине пал салмакъ учун къолланагъан урим ва туммим салына (Раббибизден «гёрсетивлер алмакъ» учун). Пачаланы китапларында эпотну эки тайпасы ёлугъа: «кетен эпот» (гийимни бир тайпасы) ва шо сёз англатагъан сужда кыылагъан бир алат. Шолай эпотну «гиймей», шону «гелтире» неде «оьрге чюе» (1-нчи Пачалар 14:3; 23:6, 9; 30:7). 1-нчи Пачаларда (2:28) «эпотну оьрге чюймек» – кърбан этив ва арив ийислер чыгъарыв булан бирче дин къуллукъчу этеген инг агъамиятлы ишлени бириси. Бир нече ерде эпот пал салмакъ учун къолланагъаны эсгериле – 1-нчи Пачалар 23:9-12; 30:7-8; дагъы да къара: 1-нчи Пачалар 14:36-37, 40-42. 1-нчи Пачаларда (21:9) Агъималик Давутгъа Жалутну кыылычын эпотну артындан излеме таклиф эте (шолайлыкъда, эпот сыйлы ерде эретургъан болгъан деп ёрала). Пачаланы китапларында эсгерилеген «кетен эпот» – дин къуллукъчуланы гийими. Сыйлы ерде къуллукъ этеген Шамуйыл шону гие болгъан (1-нчи Пачалар 2:18). Давут Разилешивню сандыгъын Ерусалимге чыгъарагъанда, кетен эпотну гийген (2-нчи Пачалар 6:14).

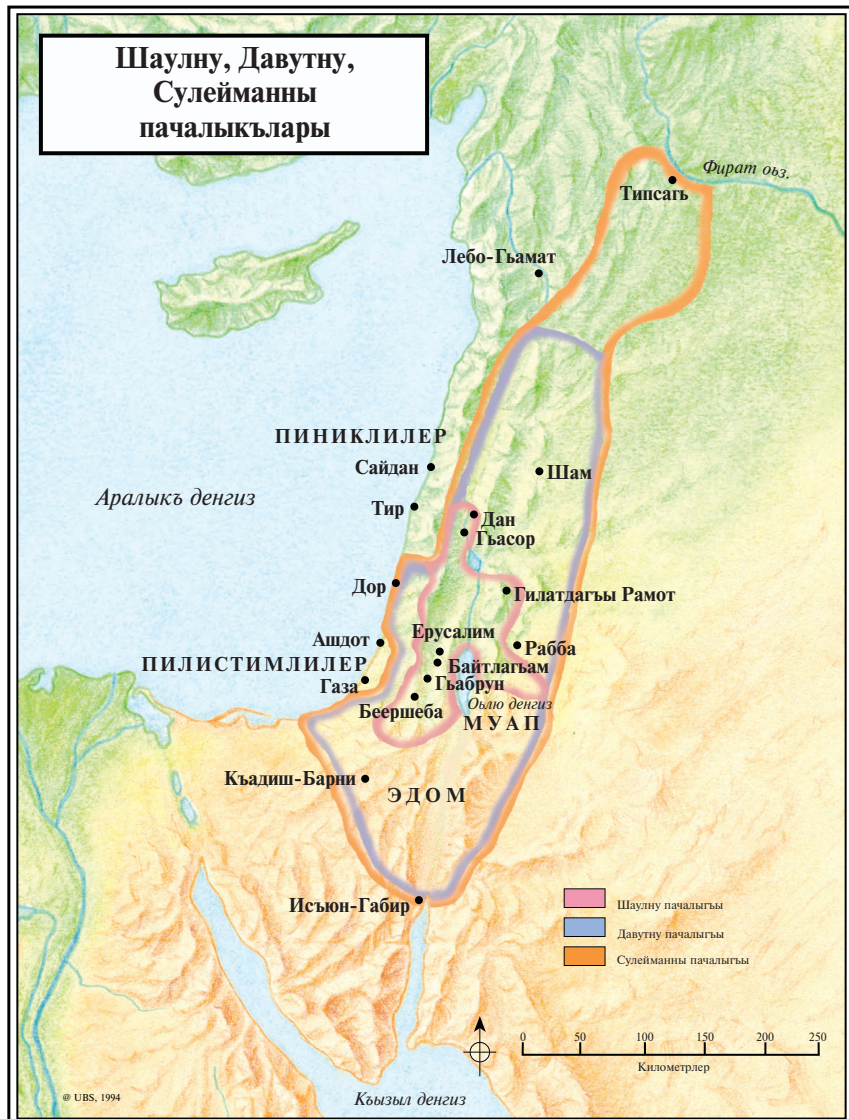
Яллатып этилеген кърбанлар (Всесожжение) – кърбан этивню бир къайдасы. Кърбан этивню бу къайдасына гёре, оьлтюрюлген гъайван бютюнлей Аллагъгъа тапшурула: гъайван кърбан этеген ерге салынып, савлай, бир гесеги де къалмагъан кюйде, яллатыла. Яллатып этилеген кърбанлар Эсги Разилешивде эсгерилеген кърбан этивлени инг де агъамиятлыларындан санала.

КАРТАЛАР

**Исрайылны къавумларыны
арасында пайлангъан
Паластин**

Шаулу, Давутну, Сулейманны пачалыклары

Исрайлыны ва Ягьудини пачалыкълары

- Исрайлыны ери
- Ягьудини ери

